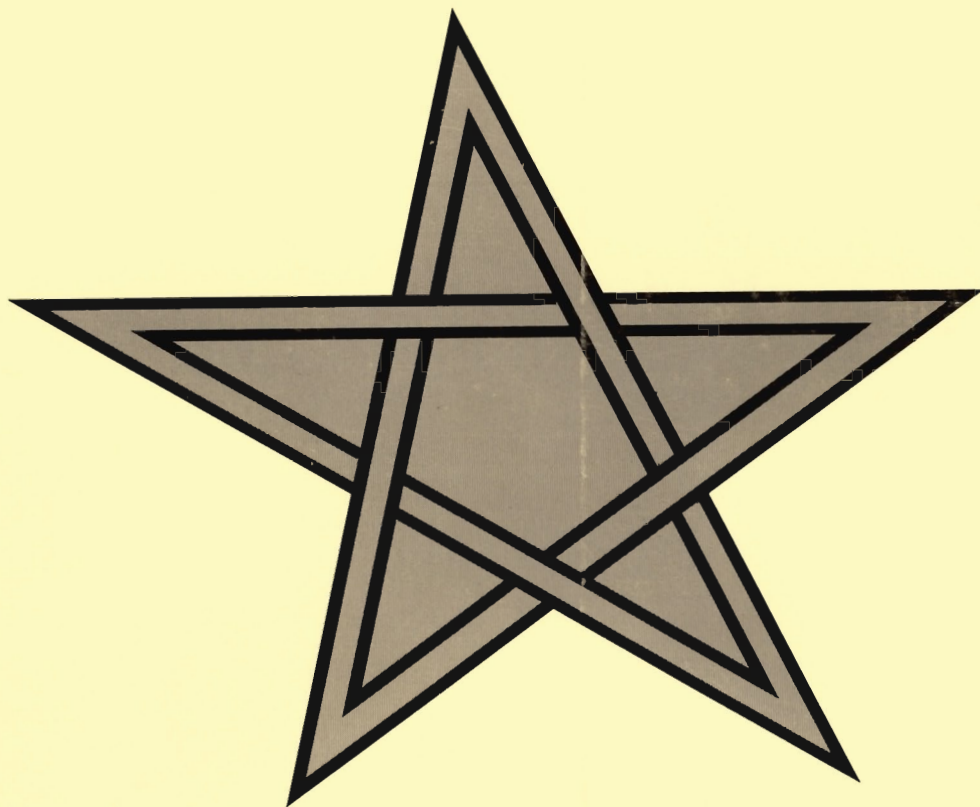

ΟΙ ΑΙΤΙΟΙ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ
ΔΙΧΑΣΜΟΥ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1200

ΑΝΑΘΕΜΑΤΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ «Πεντάλφα» καὶ τὸ «᾽ Ἀστρο τοῦ Δαβὶδ»
εἶναι πανάρχαια σύμβολα τοῦ Ἑλληνισμοῦ

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 'Αθήνα.
Τηλέφωνα: 3223957, 9841655.
Τηλεομοιότυπος: 3314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
<http://www.davlos.gr>
Ήλεκτρονική 'Αλληλογραφία:
davlos@otenet.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9.30 - 13.30
καθημερινά (και Σάββατο).

Ίδρυτής-Ίδιοκτήτης-
Εκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
'Αχιλλέως - Μουσών 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - 'Ατελιέ:
PRESS LINE
Μάγερ 11, 'Αθήνα, τηλ.: 5221792.
'Εκτυώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΠΩΡΟΣ

- Τιμή αντίτυπου: 1.200 δρχ.
- Δωδεκάμηνη συνδρομή: 12.000 δρχ.
- Οργανισμών κ.λπ.: 18.000 δρχ.
- Φοιτητών: 8.000 δρχ.
- Έξωτεριку: 65 δολλ. ΗΠΑ.
- Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
- Η συνδρομή ανανεώνεται
αυτόματα μετά την λήξη του
12μήνου. Διακοπή της συνδρομής
γίνεται μόνον κατόπιν
τηλεφωνήματος του ενδιαφερομένου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

"Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά έμβασματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσών 51
175 62, Π. Φάληρο, 'Αθήνα.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

'Επιτρέπεται η αναδημοσίευση
κειμένων του «Δ», με την προϋ-
πόθεση ότι θα αναφέρεται ρητώς
ή πηγή τους.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 11824:

'Ελλάδα πλανητάρχης

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 11826:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Γ. ΑΡΙΣΤΟΣ, Γ. ΒΛΑΧΟΣ, ΑΡΙΣΤΟΜΕΔΩΝ, Ε. ΚΟΡΟ-
ΜΑΝΤΖΟΣ, ΧΡ. ΣΟΛΩΜΟΣ, Ν. ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ, Π. ΣΙ-
ΣΜΑΝΗΣ, ΣΠ. ΜΑΡΚΟΥ, Γ. ΒΑΘΗΣ, Π. ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ.

ΣΕΛΙΣ 11833:

Πατριωρχείο και 'Ελληνισμός

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 11835:

*Συνέντευξη του προέδρου της Νέας
Φιλικής 'Ελληνοαμερικανικής 'Εταιρείας*

ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 11835:

Λαμπρή έκδήλωση στην Ν. 'Υόρκη

ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 11845:

Προμηθεύς δεσμώτης 'Ελληνισμός

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 11849:

Νεοφονισμός: 'Επιδιώξεις-μέθοδοι

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

ΣΕΛΙΣ 11859:

Το πρακτικό αρχαιοελληνικό πνεύμα

ΜΑΡΙΟΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ-ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 11868:

'Ο τύμος του Σοφοκλή στην Βαρυμπόπη

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 11873:

*Το «Τριψίδιον»: 'Απειλές και ύθρεις
του 'Ευραϊσμού κατά του 'Ελληνισμού*

Ε. ΑΤΤΑΒΥΡΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 11881:

Αίτια και αίτιοι του Λιχασμού

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ

ΣΕΛΙΣ 11889:

*Στή Νέα 'Υόρκη 'Ελληνικά βιβλία
διαθέτει μόνον ένας Νιγηριανός...*

ΠΑΝ. Α. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 11891:

*Το αρχαιοελληνικό σύμβολο «πεντάγραμμον»
και η επίδωσή του στην δημόδη ιατρική*

ΛΑΖ. Ε. ΒΛΑΔΙΜΗΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 11899:

*'Η σύγχρονη καπηλεία του αρχαίου
έλληνικού θεομού της χορηγίας*

ΝΤΟΡΕΤΑ ΠΕΠΠΑ

ΣΕΛΙΣ 11905:

Το Σύμπαν και η θεοκρατία

ΚΩΝ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ: σελ. 11848 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ
ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 11857 • Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 11870 • ΟΙ
ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: σελ.
11871 • Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ
ΗΜΩΝ: σελ. 11879 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 11905.

ΤΟΜΟΣ ΙΣΤ' • ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 192 • ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1997

Ἑλλάδα πλανητάρχης

Δύο εἶναι οἱ «Ἑλλάδες» σήμερα σύμφωνα μὲ τὴν σταθερὴν ἄποψη τοῦ Περιοδικοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του πρὶν ἀπὸ 16 ἀκριβῶς χρόνια: Ἡ παγκόσμια-διαπλανητικὴ Ἑλλάδα (ὁ σημερινὸς Παγκόσμιος Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς) καὶ ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα-κράτος.

Ἡ πρώτη εἶναι ὁ πραγματικὸς πλανητάρχης τῆς ἐποχῆς μας: "Οποῖος τὴν ἀμφισβήτησιν καὶ τὴν ἀποβάλλῃ ἀπὸ τὴν ζωὴν του εἶναι ἱστορικὰ καταδικασμένος. Ἀκόμη καὶ ὁ ἐχθρὸς τῆς εἶναι τελείως ἐξηρητημένος καὶ ὑποτεταγμένος σ' αὐτήν: "Ἀν ὁ Διεθνὴς Ἐξουσιασμὸς ἐγκαταλείψῃ τὸ Ἑλληνικὸ Πρότυπο Σκέψεως (τὴν Λογικὴν, τὰ Μαθηματικά, τὴν Ἐπιστήμην γενικά, τὴν Τεχνολογίαν, τὴν Ἐλεύθερον Σκέψιν, τὴν Ἀπόδειξιν, τὸν Λόγον, τὴν Δημοκρατίαν, τὴν Τέχνην...: ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀποκλειστικῶς Ἑλληνικά) καὶ μείνῃ μὲ τὰ δικά του «μοντέλλα» (Θεοκρατία, Δόγμα, Μυστικισμὸς, Σκοταδισμὸς, Ἀποκρυφισμὸς, Παράλογον... –μὲ μία λέξιν Ἐξουσία), θὰ «φυλλορροήσῃ» ἀμέσως καὶ ραγδαῖα ἢ ἰσχύς του καὶ ὁ ἴδιος θὰ αὐτοκτονήσῃ ἱστορικὰ. Γι' αὐτό, ἐνῶ καταδιώκει, ἀποσιωπᾷ, συκοφαντεῖ, διαστρεβλώνει καὶ θάβει τὴν Ἑλληνικὴν Ἰδέαν, ταυτόχρονα σφετερίζεται, συντηρεῖ καὶ ἐνεργοποιεῖ τὶς προαναφερθεῖσες Ἑλληνικὰς ἀξίας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀποκλειστικὰ στηρίζεται ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ εὐδαιμονία τῆς ἀνθρωπότητος. Τραγικὴ καὶ θανάσιμη πράγματι ἀντινομία, πὺν κατέφαγε ἤδη τὰ σπλάγχνα τοῦ Διεθνοῦς Ἐξουσιασμοῦ, ἔστω κι ἂν δὲν τὸ κατάλαβε ἀκόμη ὁ ἴδιος.

Αὕτῃ ἡ παντοκράτειρα διαπλανητικὴ Ἑλλάδα εἶναι ἡ δημιουργὸς αἰτία τῶν πολιτικῶν μεγεθῶν πὺν ὑπάρχουν σήμερα στὴ Γῆ. "Ἄς μὴ πλανῶνται οἱ ἐστίες δυ-

νάμεως, πού ἐλέγχουν τὸν Κόσμο. Ὡς γιναν αὐτὸ πού εἶναι κατὰ τὸ μέτρο πού εἰσήγαγαν, ἀσπάσθησαν καὶ ἐφήρμοσαν στὴν δημόσια καὶ ἀτομικὴ ζωὴ τους τὴν Ἑλληνικότητα. Ἡ Ἀμερική, ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἰαπωνία κ.λπ. δὲν ὀφείλουν τίποτε στὴν «ἀμερικανικότητα», τὴν «εὐρωπαϊκότητα», τὴν «ιαπωνικότητα» κ.λπ. (πού, ἂν αὐτὲς ὑπάρχουν, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ «ἀξίες» στοιχειώδους ἐπιδιώσεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐνὸς εἶδους τοῦ ζωικοῦ βασιλείου) οὔτε στὴν Βίβλο, τὸν Βουδδισμό κ.λπ., ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπουσιάζουν παντελῶς οἱ τρόποι θεωρήσεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζουν τὴν τωρινὴ αἴγλη τους. «Ὡς γιναν» αὐτὲς πού εἶναι χάρις στὴν ἐκ μέρους τους νιοθέτηση τῆς Ἑλληνικότητας (ἔστω τῆς ἐλλιποῦς ἢ καὶ ἐκβαρβαρισμένης ἀπὸ αὐτὲς Ἑλληνικότητας). Καὶ συνεπῶς ὁ μόνος δρόμος, γιὰ νὰ συνεχίσουν νὰ ὑπάρχουν ἀλλὰ καὶ νὰ «γίνωνται» περαιτέρω ἱστορικά, εἶναι ἡ διαφύλαξη ὡς κόρης ὀφθαλμοῦ τοῦ συστήματος τῶν Ἑλληνικῶν ἀξιῶν, τὸ ὁποῖο προσδιοριστικά, ἂν ὄχι ἀποκλειστικά, ἐξασφαλίζει τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν προκοπὴ τους. Τὸ Χθές, προδιαγράφει κυριαρχικὰ τὸ Αὔριό τους.

Ἡ σημερινὴ περίπτυσή τους ἀπὸ τὸν ἀρχέγονο Διεθνῆ Ἑξουσιασμό –παλαιὰ του καὶ γνωστὴ μέθοδος– ἓνα μόνον σημαίνει: «Σὲ ἀγκαλιάζω, γιὰ νὰ σὲ πνίξω». Γι' αὐτὴ τὴ «μέθοδο τοῦ θανάσιμου ἐναγκαλισμοῦ» δοῶ ὁλόκληρη ἡ Ἱστορία.

Δ.Ι.Α.

Υ.Γ. Γιὰ τὴν δεύτερη Ἑλλάδα, τὴν σημερινὴ Ἑλλάδα-κράτος καὶ τὸν ρόλο της στὸ παγκόσμιο γίγνεσθαι, θὰ ἀναφερθοῦμε στὸ ἐπόμενο τεῦχος.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

“Ας μεταδίδουμε την αλήθεια σέ κάθε επαφή με τρίτους

‘Αγαπητοί συνεργάτες του «Δαυ-
λου»,

‘Από παρακίνηση φίλου αγόρασα
ένα τεύχος του περιοδικού σας πριν ένα
μήνα, αφού οὐδέποτε τὸ εἶχα ἰδῆ νά
«φιγουράρη» ἀνάμεσα στὰ πολύχρωμα
λοιπὰ περιοδικά. “Εκπληκτος εἶδα σκέ-
ψεις καὶ ἰδέες (ποὺ ἀρκετὰ χρόνια προ-
σπαθῶ νά ἀξιοποιήσω διαμορφώνον-
τας τὶς ἀπόψεις μου) νά τεκμηριώνω-
νται μὲ μοναδικὸ τρόπο. ‘Ανακαλύπτο-
ντας ὅτι δὲν εἶμαι μόνος μου, ἄρχισα νά
ξεψαχνίζω πάνω ἀπὸ 10 τεύχη σας,
ἐλπίζοντας ὅτι σύντομα θὰ τὰ διαβάσω
ὅλα. [...]

Θεωρῶ, ὅτι ἡ ἀπλὴ διαπίστωση τῶν
διαπιστωμένων ἀνθελληνικῶν ἐνερ-
γειῶν παραχάραξης τῆς ἱστορίας καὶ
ὑπονόμευσης τῆς ἐλεύθερης σκέψης
ἀπ’ αὐτοὺς, ἐννοεῖται, ποὺ ἀντιλαμβάνο-
νται τί «παίζεται» στὴν σκακιέρα ποὺ
λέγεται ‘Ελλάδα ἢ κατ’ ἐπέκταση Κό-
σμος πρέπει νά συνοδεύεται ἀπὸ τὶς
ἀνάλογες πράξεις, ἐνέργειες καὶ τρόπο
ζωῆς. Θεωρῶ καθήκον μας, σέ ὅποια-
δήποτε επαφή με τρίτους νά μεταδί-
δουμε τὶς ἰδέες μας ρίχνοντας ὅποιαδή-
ποτε σπίθα φωτός. ‘Ο καθένας μὲ τὸν
τρόπο του (χωρὶς ἀλλοίωση τῆς ἀξίας
τῶν πραγματικῶν ἐννοιῶν) σέ μία πα-
ρέα τριῶν μπορεῖ νά «ἐρεθίσῃ» ἄλλους
δύο νά σκέπτονται. Οἱ δύο μὲ τὴν σει-
ρά τους μποροῦν νά ὠθήσουν ἀπὸ
ἄλλους δύο ὁ καθένας. “Η ἐννοια τῆς γε-
ωμετρικῆς προόδου θὰ ἐνθαρρύνῃ ἀφά-
νταστα. ‘Ο ἕνας γίνεται 2, 4, 8, 16...
Στοὺς 21 πρώτους ὅρους 1.084.576, τὸ
10% τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ.

Μὴν ἀσχολῆσθε μὲ ἄτομα ποὺ ἀρ-
νοῦνται τὸν διάλογο καὶ τὴν διατάρα-
ξη τῆς πνευματικῆς τους ἀδράνειας.
Προσπεράστε τους. ‘Ασχοληθῆτε μὲ
«νέα» μυαλὰ (κάθε ἡλικίας). ‘Αντιπα-
ραθέστε ταυτόχρονα στὶς θεωρίες ὅποι-
α σδήποτε μορφῆς δογματικοῦ ἔξου-
σιασμοῦ τὶς ἐννοιες τῆς πραγματικῆς
ἐλληνικῆς ἰδεολογίας καὶ θὰ δῆτε τὴν
ἀγωνία γιὰ δικαίωση καὶ τὴν δίψα γιὰ
διερεύνηση τῆς γνώσης νά θριαμβεῖ. Δεί-
ξτε στοὺς νέους τὴν νομοτυπικὰ
ὠργανωμένη κοινωνία τοῦ σημερινοῦ
ἀνθρώπου, ποὺ κατὰφέρει νά παράγῃ
ζητιάνους, ναρκομανεῖς, ἐγκληματίες,
ἀμόρφωτους, καθυστερημένους κ.τ.λ.,
σέ ἀντιπαράθεση μὲ τὴν ἀνυπέροκλητη
ὁμορφιά τῆς φύσης καὶ τὸν ζωικὸ τάχα
νόμο, ὅπου κάθε εἶδος μπορεῖ καὶ ζῇ
ἁρμονικὰ στὸν χώρο του, ὅπου εἶναι καὶ
βασιλιᾶς· καὶ θὰ δῆτε τὴν ἀγάπη γιὰ
τὴν φύση νά θριαμβεύῃ ἀπέναντι στὴν
ἀνεξέλεγκτη ἀπομύζησή της.

Στὴν καθημερινή μας ζωὴ ἂς ἀποτι-
νάξουμε τὸν ζυγὸ τῆς πιὸ ἐπικίνδυνης
δουλείας, τῆς δῆθεν εὐκαιρίας πολλα-
πλῶν ἐπιλογῶν (ποὺ ὅλες ἀποτελοῦν
προϊόντα τῆς αὐτῆς «βιομηχανίας»),
ἀποφεύγοντας χρονοδόρες ἀναλώσεις
σέ κομματικοθηρησκευτικὲς ἐργασίες.
[...]

Μετὰ τιμῆς
Γιάννης ‘Αρίστος
Μηχανολόγος Μηχανικὸς
Παλαιὸ Φάληρο

Καταστροφή ἀρχαιοτήτων τῆς Καστοριάς ἀπὸ μπουλντόζες

Κύριε Λάμπρου,

Στὴν Καστοριά καὶ συγκεκριμένα στὴν περιοχή τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος Βίγλα ἢ Ψαλίδα (ὑψὸς 1050 μέτρα) δυτικὰ τῆς πόλης δρέθηκαν πρόσφατα τυχαῖα, μὲ τὸ ἄνοιγμα ἐνὸς δρόμου, ἀρχαιολογικὰ εὗρηματα.

Πρόκειται γιὰ μία μαρμαρίνη ἀνάγλυφη πλάκα, ποὺ ἀπεικονίζει ἕναν ἀετό, καθὼς καὶ μία ἄλλη μὲ ἕναν ὄρθιο ἄνδρα, ποὺ φορεῖ χιτῶνα καὶ κρατεῖ ράβδο, μὲ μία γυναῖκα δίπλα του. Ἐπίσης εὗρέθησαν πολλὰ κομμάτια ἀγγείων ἀπὸ πηλὸ ὅπως καὶ μαῦρο χῶμα, ποὺ θεωρήθηκε, ὅτι προέρχεται ἀπὸ προσφορές, ποὺ καίγονταν στὸν χῶρο αὐτόν. Ἀρχαιολόγοι ποὺ ἐξέτασαν τὰ παραπάνω, ἀνέφεραν, ὅτι πιθανὸν πρόκειται γιὰ ἀρχαῖο ἱερὸ τοῦ Διὸς.

Σκοπὸς τῆς διανοίξεως τοῦ δρόμου, ποὺ ἔφερε στὴν ἐπιφάνεια τὰ παραπά-

νω, εἶναι ἡ τοποθέτηση κεραιῶν στὴν κορυφὴ γιὰ τηλεοπτικὲς μεταδόσεις. Ἐλπίζω βέβαια οἱ ὑπεύθυνοι νὰ ξανασκεφτοῦν τὴν δέδλη αὐτὴ πράξη.

Στοὺς πρόποδες τοῦ ἐν λόγω ὑψώματος, στὰ νότια, ἀνευρέθησαν καὶ τάφοι τοῦ 9ου-8ου αἰῶνα π.Χ., ὅπου καὶ ξεκίνησε «σωστικὴ ἀνασκαφή», μιά ποὺ παραλίγο τὰ σκαπτικὰ μηχανήματα θὰ «ἰσοπέδωναν» τὸν χῶρο. Στὸ ὑψωμα αὐτὸ καθὼς καὶ στὴν γύρω περιοχή ἔχουν ἀναφερθῇ ἀρκετὰ ἐρείπια πελασγικῶν κατασκευῶν.

Στὴν φωτογραφία ποὺ σᾶς στέλνω ἔχω σημειώσει στὸ 1 τὸ ἱερὸ τοῦ Λιὸς καὶ στὸ 2 τὸν χῶρο τοῦ νεκροταφείου. Σᾶς εὐχαριστῶ.

Μὲ τιμὴ

Γιῶργος Βλάχος
521 00 Καστοριά

Οί «ξενισμοί», «άγγλισμοί» κ.λπ. κίνδυνος για την γλώσσα

Κύριε διευθυντά,

Είναι γνωστός ο πολυεπίπεδος πόλεμος, που γίνεται έναντίον της Έλληνικής γλώσσας με στόχο τους Έλληνες, τον πολιτισμό τους και το μέλλον τους. Και τὸ μὲν ὄρατό μέρος ἀφορᾷ σὲ περιπτώσεις ὅπως «*άθγό*», «*τρένο*» (ἀλήθεια, δὲν δοκιμάζουν νὰ ἐπιβάλουν καὶ στοὺς Ἀγγλοὺς τὸ «*tren*» στὴν θέση τοῦ *train*;), «*aristera*» κ.λπ.

Ἀλλὰ στὸν πολυεπίπεδο αὐτὸν πόλεμο ὑπάρχουν καὶ τρόποι, ποὺ ἐλάχιστα γίνονται ἀντιληπτοί, καὶ εἶναι γι' αὐτὸ καὶ πιὸ ἐπικίνδυνοι. Ἐνας τέτοιος τρόπος εἶναι ἡ κατ' ἀκριβῆ μετάφραση ἀπὸ ξένες γλώσσες μεταφορὰ στὴν ὁμιλία τῶν Ἑλλήνων τρόπων, διαθέσεων καὶ ψυχονοοτροπίας («*ξενισμοί*», «*άγγλισμοί*» κ.λπ.), ποὺ ποτὲ δὲν εἶχαμε, καὶ γι' αὐτὸ ποτὲ δὲν ἐκφράσθηκαν ἔτσι μέσῳ τῆς Ἑλληνικῆς.

Ἐτσι φράσεις ὅπως «*στὸ πετοί μου*», «*εἶμαι ἀνοικτός*», «*κάνω ἔρωτα*» [ὅπως π.χ. «*κάνω παπούτσια*» («*make shoes*») – ἄραγε «*hand made*;»] εἶναι ἐκφράσεις διαθέσεων, ποὺ δὲν ἔχουν σχέση μετὰ τὴν ἐλληνικὴ ψυχονοοτροπία καὶ ἦθος, ποὺ παράγουν τὴν ἐλληνικὴ γλώσσα, καὶ γι'

αὐτὸ δὲν ἐκφράσθηκαν ποτὲ μετέωρα φραστικά σχήματα.

Στόχος ἐπομένως εἶναι ὄχι μόνον ἡ ἀντικατάσταση τοῦ ἐλληνικοῦ ἀλφαριθμητοῦ ἀπὸ τὸ λατινικό, ὄχι μόνον ἡ λεξιπενία καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς διανοητικὴ καὶ ψυχικὴ στέρωση ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλλαγὴ τῆς διαθέσεως καὶ ψυχονοοτροπίας τῶν Ἑλλήνων, ὥστε νὰ προσομοιάσῃ, ἔως καὶ ταυτισθῇ, μετὰ ἐκεῖνες τῶν ξένων λαῶν.

Βεβαίως στὴν προσπάθεια αὐτὴ πρωτοστατοῦν ἄνθρωποι τῆς πολιτικῆς, τῆς δημοσιογραφίας, τῆς ἐκπαίδευσης καὶ τῆς τέχνης, παρὰ τὸ ὅτι αὐτὲς οἱ ξένες φράσεις ἀποτελοῦν τὸν σκελετὸ τοῦ μορφώματος, ποὺ οἱ ἴδιοι στίς μεταξὺ τοὺς ἀντιπαραθέσεις ὀνομάζουν «*ξύλινη γλώσσα*».

Ἄς τοὺς τὴν χαρίσουμε καὶ εἰς ἀντίπραξιν αὐτῆς ἃς ἐπιμείνουμε στὴν ἀειπλάστον καὶ ποιητικὴ κορωνίδα τῶν γλωσσῶν, τὴν ἐπὶ χιλιετίες προεξάρχουσα Ἑλληνική.

Μὲ ἰδιαίτερη ἐκτίμηση
Ἐπιστομέδων
Ἀθῆναι

Ἡ γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸν Ἀλάριχο

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Εἰς τὸ ὑπ. ἀριθμ. 188-189 τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ σας δημοσιεύεται ἐργασία ἱστορικοῦ περιεχομένου τοῦ κ. Π. Τσίνα, νομικοῦ, σχετικὴ μετὰ τὴν ἐπιδρομὴ τοῦ Ἀλαρίχου κατὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ν. Ἑλλάδος κατόπιν διαταγῆς τῆς βυζαντινῆς ἡγεσίας. Ὁ κ. Τσίνας ἰσχυρίζεται, ὅτι μετὰ τὴν ἐπιδρομὴ «*ἡ Νότιος Ἑλλὰς ἔμεινε τότε ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος χώρα, ὁπότε ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος ἔστρε-*

ψε τὰ σλαβικὰ φύλα πρὸς ἐγκατάστασιν εἰς τὴν Νότιον Ἑλλάδα».

Οὐδεμία ἐν τούτοις ἱστορικὴ ἔρευνα τῶν νεωτέρων χρόνων, γενομένη ὑπὸ ὑπευθύνων ἐπιστημόνων («*Ἱστορία*», Τόμος Ζ' τῆς Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν), δέχεται, ὅτι μετὰ τὴν ἐπέλασιν τῶν ὀρδῶν τοῦ Ἀλαρίχου κατὰ τῆς Ν. Ἑλλάδος ἔμεινε τελείως ἀκατοίκητος ἡ χώρα. Naὶ μὲν κατεστράφη, καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐμειώθη τὰ μέγιστα, ἀκατοίκητος ὁμῶς ἀπὸ γηγενεῖς Ἕλληνας δὲν ἔμει-

νε. "Όπως ἐσώθησαν αἱ Ἀθηναίαι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ὅπως εἰς ὕραχὺ χρονικὸν διάστημα μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ Ἀλαρίχου ὁ Στηλίων ἀπελευθέρωνε τὴν Ἀχαΐαν καὶ τοὺς ὅσους ἐπιζήσαντας κατοίκους της, ἔτσι καὶ πλείστοι ἐκ τῶν διαδιόντων εἰς τὴν ὑπαιθρον κυρίως χώραν κατῴρθωσαν νὰ διασωθοῦν. Ἀς μὴ λησμονοῦμεν δέ, ὅτι εἰς περιοχὰς τῆς Λακωνίας ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς νέας θρησκείας ἀπογονοὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλαρίχου, οἱ ὅποιοι, κατοικοῦντες εἰς ἀπροσίτους διὰ τὸν εἰσβολέα τόπους, εἶχαν ἐπιζήσει, διατηροῦσαν τὴν λα-

τρείαν τῆς πατρῶας θρησκείας. Συνεπῶς ἡ Νότιος Ἑλλάς οὐδέποτε ἔμεινε ἀκατοίκητος ἀπὸ Ἑλλήνας.

Ἡ πληροφορία περὶ τοῦ ἀκατοικήτου τῆς χώρας εἶναι ὑπερβολικὴ, προερχομένη ἀπὸ ἐπιφανεῖς χριστιανούς τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, τελούντας ὑπὸ καθεστῶς ἰδεολογικῆς ἐχθρότητος ἐναντὶ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Νοτίου Ἑλλάδος.

Μετὰ τιμῆς
Εὐάγγελος Κορομάντζος
Ἀθηναί

Ἡ «Παλαιὰ Διαθήκη» γιὰ τὸν «666» ἢ «Ἀντίχριστο»

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Συγχαρητήρια γιὰ τὴν προσπάθειά σας. Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς ἐπιστήσω τὴν προσοχὴ πάνω στὸ θέμα τῆς Συνθήκης Σένγκεν καὶ τὴν ἐπικύρωσή της ἀπὸ τὴν βουλὴ τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι ἰδιαιτερωτάτης σημασίας θέμα γιὰ τὸν Ἑλληνισμό. Μὴν τὸ παραβλέψετε. Ἡ Συνθήκη Σένγκεν καὶ ἡ ἐπικύρωσή της καθὼς καὶ ἡ ταυτότητα μὲ τὸ 666 εἶναι πάνω ἀπὸ ὅλα ὑποταγὴ στὸν διεθνή Σιωνισμό (μὲ ὅλα του τὰ παρακλάδια). Ἐπίσης θὰ ἤθελα νὰ τονίσω, ὅτι δὲν ἀφορᾷ μόνο στοὺς θρησκευόμενους ἀλλὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνες.

Γράφει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη: ὁ χρυσός, ὁ ὁποῖος κάθε ἔτος εἰσήρχετο εἰς τὸ ταμεῖο τοῦ Σολομῶντος, ἦταν ἑξακόσια ἑξήκοντα ἑξήκοντα («καὶ ἦν ὁ σταθμὸς τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνεχθέντος τῷ Σολομῶν ἐν ἐνιαυτῷ ἐνὶ ἑξακόσια ἑξήκοντα ἑξήκοντα χρυσίου...» (Παραλειπομένων Β', κεφ. Θ', στίχ. 13· ἐπίσης καὶ Βασιλειῶν Γ', κεφ. Ι', στίχ. 14).

Βλέπουμε, ὅτι αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς δὲν εἶναι τυχαῖος, ἀλλὰ ἀποσκοπεῖ στὸ ἐθνικὸ συμφέρον τῶν Ἑβραίων, οἱ

ὁποῖοι θεωροῦν τὶς προφητείες αὐτὲς ἀνεκπλήρωτες. Νομίζουν, ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ κυβερνήσουν τὸν κόσμον, καὶ ἔτσι ὡς συγκεκριμένο ἀριθμὸ ὑποτελείας δάζουν πάλι τὸν ἐθνικὸ φορολογικὸ ἀριθμὸ, ποῦ εἶναι ὁ 666, τὸν ὁποῖο εἶχαν ἐπιβάλει καὶ τότε, παλιὰ, στοὺς ὑποταγμένους λαούς. Γι' αὐτοὺς εἶναι ἱερὸς ἀριθμὸς, ποῦ συνδέεται μὲ τὸ παλαιὸ Ἰσραὴλ τοῦ Σολομῶντος. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος, ποῦ δὲν τὸν ἀλλάζουν.

Ἐκεῖ λοιπὸν θέλω νὰ καταλήξω: Πίσω ἀπὸ τὴν συμφωνία Σένγκεν κρύβεται ὁ Σιωνισμός. Θέλουν νὰ φακελλώσουν ἠλεκτρονικὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνες πολίτες ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους γενικά. Δίνουντάς μας τὸν ΕΚΑΜ μὲ τὸν γραμμικὸ κώδικα (bar-code), ποῦ χτυπάει μῆτρα τὸν ἀριθμὸ 666, μᾶς παραδίδουν στὰ κομπιούτερ τῆς Κατεχάκης, τῶν Βρυξελλῶν, τοῦ Στρασβούργου...

Μετὰ τιμῆς
Χρήστος Σολωμὸς
Πάτρα

Βαρβαρισμός, ιεροσυλία και ξένοι φύλακες (!) στην Ὀλυμπία

Ἀγαπητέ «Δαυλέ»,

Κατὰ τὴν πρόσφατη ἐπίσκεψή μου στὸν ἱερὸ χῶρο τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας διεπίστωσα τὴν ἀδιαφορία τῶν ἐκεῖ ὑπευθύνων μὲ ἀποδέκτη –ὅπως πάντα– τὰ ἐν λόγῳ μνημεῖα.

Καταγγέλλω λοιπὸν μέσῳ τῶν σελίδων σας τὸν ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ ὡς βασικὸ ὑπεύθυνο γι' αὐτό, ἀναφέρωντάς σας ἐνδεικτικῶς δύο-τρία περιστατικά:

α) Μπαίνοντας στὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο, εἶδα μερικά παιδιὰ ἀλλοδαπῶν νὰ παίζουν κυνηγητό, νὰ φωνάζουν, νὰ χοροπηδοῦν ἐπάνω στὰ ἄθρατα τῶν ἱερῶν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, πού βέβηλα καὶ ἀναίσχυντα ἡ ιεροσυλὴ ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία ὄχι μόνον δὲν ἀπηγόρευσε τὴν εἴσοδο ἐπάνω σ' αὐτά, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐφτιάξε καὶ ξύλινα σκαλοπάτια, ὥστε νὰ ἀνευαῖνῃ εὐκόλα καὶ νὰ τὰ ποδοπατῇ ὅποιος θέλῃ. Ἐπίσης τὰ ἀλλοδαπὰ αὐτὰ πλάσματα ἔκαναν «ἰσορροπία» ἐπάνω στοὺς πεσμένους κίονες τῶν ναῶν (πού «κραυγάζουν» ζητῶντας ἀνασύλωση), χωρὶς βέβαια νὰ τοὺς γίνῃ κάποια παρατήρηση ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους (φύλακες-ἐπιτηρητὲς ἐξ ἄλλου δὲν ὑπῆρχαν).

β) Ἐν συνεχείᾳ παρατήρησα, ὅτι ὠρισμένοι βάρβαροι, θέλοντας νὰ πάρουν καλύτερες θέσεις γιὰ φωτογραφίες, παρὰβίαζαν ὅσους –τέλος πάντων– χώρους, ὅπου ἀπαγορευόταν ἡ προσέγγιση γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες, χωρὶς ἐπίσης νὰ τοὺς γίνῃ σύσταση ἀπὸ κάποιον ὑπεύθυνο. Ὅταν τοὺς ἔκανα ἐγὼ κάποια σύσταση, κόντευα νὰ ὀρῶ καὶ τὸν «μπελλά» μου. Σημειωτέον, ὅτι ἤμουν ἴσως ὁ μόνος Ἕλληνας στὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο.

γ) Τὸ πιὸ ἀπίθανο συνέβη, ὅταν ὀγαίνοντας ἀπὸ τὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο ὁ φύλακας τῆς εἰσόδου μοῦ μίλησε ἀγγλικά· πίστεψα, ὅτι μὲ πέρασε γιὰ τουρίστα, ἔτσι τοῦ ἀπήντησα, ὅτι εἶμαι Ἕλληνας, αὐτὸς ὅμως συνέχισε νὰ μοῦ ὁμιλῇ ἀγγλικά. Ἀρχισα νὰ θυμῶνω, πιστεύοντας ὅτι μὲ κοροϊδεύει, ὅταν μὲ πληροφόρησαν –ἄκουσον-ἄκουσον–, ὅτι ὁ φύλακας ἦταν Ἀμερικανὸς καὶ δὲν ὠμιλοῦσε τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Κόντευα νὰ πάθω ἐγκεφαλικὸ.

Στὸν ἱερώτατο αὐτὸν Ἑλληνικὸ χῶρο, ἃς γνωρίζῃ ὁ ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ, πέθαναν σὲ μεγάλη ἡλικία δύο ἀπὸ τοὺς ἐπτά σοφοὺς (Θαλῆς ὁ Μιλήσιος καὶ Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος) καὶ τακτικοὶ θεατὲς ἦταν σπουδαῖοι φιλόσοφοι (Πλάτων, Ἀριστοτέλης). Ἐκλεκτοὶ ποιητὲς ὑμνησαν τοὺς Ὀλυμπιονίκες (Σιμωνίδης, Πίνδαρος, Βακχylίδης) καὶ ἄλλοι περίφημοι καλλιτέχνες ἐκόσμησαν τὸ ἱερὸ μὲ τὰ ἀριστουργήματά τους (Φειδίας, Πραξιτέλης, Παιώνιος κ.ἄ.). Μεγάλοι βασιλεῖς, πολιτικοί, τύραννοι ἔπαιρναν μέρος, μὲ σκοπὸ νὰ αὐξήσουν τὴν πολιτικὴ τους δύναμη μὲ μία Ὀλυμπιακὴ νίκη (Φίλιππος, Ἀλκιβιάδης, Ἰέρων). Προσωπικότητες μὲ κύρος καὶ πανελλήνια φήμη ἐκφώνησαν πανηγυρικοὺς (Γοργίας ὁ Λεοντῖνος, Λυσίας, Ἰσοκράτης) καλλιεργῶντας τὴν ἀνάγκη τῆς πανελληνίου συναδελφώσεως, γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἀποτελεσματικὰ ὁ βαρβαρικὸς κίνδυνος. Συνεπῶς εἶναι ἱεροσυλία γιὰ τὸν χῶρον αὐτὸν καὶ προδοσία γιὰ τὶς ἐθνικὲς ιδέες πού καλλιεργήθηκαν ἐκεῖ νὰ «φυλάσσεται» ἀπὸ βαρβάρους. Εἶναι χρέος λοιπὸν τοῦ ὑπουργοῦ νὰ τοποθετήσῃ Ἕλληνες φύλακες, ἔτσι

ώστε νά ξεπλυθῇ ἡ ντροπὴ ποὺ ὑπάρχει τώρα. Ἐμεῖς ὡς Ἕλληνες θὰ παρακολουθήσουμε τὸ θέμα, καὶ ἂν δὲν δώσῃ τὴν πρέπουσα λύση, νὰ εἶναι σίγουρος, ὅτι θὰ τὴν δώσουμε ἐμεῖς. Διότι ἡ ὥρα

τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν εἶναι μακριά. Ἔσεται ἡμερ.

Μετὰ τιμῆς
Νικόλαος Καλαϊτζῆς
Στρατιωτικός, Ἀθήνα

Οἱ ἀστρονομικὲς γνώσεις στὴν Ἑλληνικὴ «Μυθολογία»

Ἀγαπητοὶ κύριοι,

Ἐδιάβασα ἓνα πρόσφατο ἄρθρο τοῦ ἀμερικανικοῦ περιοδικοῦ «Scientific American», Μάρτιος '97, σελ. 32-39, σχετικὸ μὲ τὶς πλέον πρόσφατες ἐρευνες τοῦ Ἡλίου ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες μὲ τὴν ὑσθήθεια τοῦ διαπλανητικοῦ συστήματος «Soho». Οἱ ἐρευνες ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Ἡλίου πάλλεται σὰν συνδυσασμένο ἀποτέλεσμα 10 ἑκατομμυρίων διαφορετικῶν μουσικῶν τόνων (νότες), ποὺ ὁ κάθε ἓνας ἔχει μία συγκεκριμένη τροχιά διάδοσης καὶ καλύπτει συγκεκριμένη περιοχὴ μέσα στὸν ἀστέρα. Θὰ μπορούσαμε δηλαδὴ νὰ φανταστοῦμε τὸν Ἥλιο σὰν ἓνα ὑπερμεγέθους μουσικὸ ὄργανο («συνθεοσάιζερ»),

ποὺ «παίζει» ἓνα τρομακτικὰ μεγάλο πλῆθος μουσικῶν φθόγων.

Αὐτομάτως περνάει ἀπὸ τὸ νοῦ ἡ ἰδέα, ὅτι σύμφωνα μὲ τὶς ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὁ θεὸς Ἥλιος –ὁ Ἀπόλλων– κρατῶντας τὴν λύρα παίζει μουσικὴ! Ἴσως μία ἐμβάθυνση στὴν «Μυθολογία», στὸ ἀστρονομικὸ ἐπίπεδο, νὰ εἶχε ἀξία προσδίδοντας κάποια νέα διάσταση στὶς κατὰ καιροὺς τεκμηριωμένες ἐπιστημονικὲς ἀνακαλύψεις σχετικὰ μὲ τὸν εὐρύτερο συμπαντικὸ φυσικὸ κόσμο.

Μὲ ἐκτίμηση
Παν. Σισμάνης
Δρ. Μεταλλουργός
Πειραιᾶς

Ἀρχαῖος τάφος μὲ παρατημένα ὀστᾶ κοντὰ στὸ Λαγονήσι

Ἀξιότιμε κ. Λάμπρου,

Στὴν περιοχὴ τῶν Καλυβιῶν Θορικοῦ, κοντὰ στὸ Λαγονήσι (ἐν Ἀττικῇ) στὴν θέσῃ Μαλαμάνδρα, ὅποι' τὸ ἐκκλησάκι Ἀνάσταση Χριστοῦ, εὐρίσκεται ἓνας ἐνδιαφέρων ἀρχαιολογικὸς χώρος. Ὁ ἀκριδὴς τοπικὸς προσδιορισμὸς του εἶναι ἀδύνατος, καθὼς εὐρίσκεται μέσα στὴν ἐρημιὰ, ἀπόμακρος ἀπ' τὶς ὀλίγες τριγύρω οἰκίες. Στὴν πίσω μεριά τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου ὑπάρχει ἓνας θάβους περίπου ἐνὸς καὶ μισοῦ μέτρου τάφος. Κατὰ τὴν προηγούμενη ἐπίσκεψί μου στὸν χώρο

ὑπῆρχαν παρατημένα σὲ σακκοῦλες ὀστᾶ ληφθέντα ἐκ τοῦ τάφου (ἢ τῶν τάφων, καθὼς ἀνήκαν σὲ περισσότερα ἀπὸ ἓνα ἄτομα) μὲ ἡμερομηνία ἀνασκαφῆς τὰ μέσα τοῦ 1996. Θὰ παρακαλοῦσα τὸν «Δαυλὸ» νὰ προδῇ σὲ κάποιες ἐρευνες γιὰ τὴν πληρέστερη καὶ ἀρτιώτερη ἐνημέρωσι τοῦ ἀναγνωστοῦ τοῦ κοινοῦ.

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοξενίαν
Σπυρίδων Μάρκου
Ἀθήναι

Ἡ τεράστια σημασία τῶν δύο πνευμάτων τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς

Κύριε διευθυντά,

Ἀναφερόμενος στοῦ ἄρθρου τοῦ «Λ» γιὰ τὸν «Σατανᾶ» καὶ τὸν «Ἑωσφόρο» (Μάρτιος 1997, σελ. 11253), θέλω νὰ σταθῶ στὴν παραπομπή (9) καὶ νὰ ἐπισημάνω τὰ ἑξῆς:

Ἡ λέξις *ἅγιος* –μὲ δασεῖα– παράγεται ἀπὸ τὴν λέξι *ἄγος* –ἐπίσης μὲ δασεῖα– καὶ ἔχει τὴν γνωστὴ μας σημασία. Ὅλες οἱ παρεμφερεῖς παραγόμενες λέξεις, ποὺ δασύνονται, ἔχουν «καλὴ σημασία». Αὐτὲς ὅμως ποὺ παράγονται ἀπὸ τὸ ψιλολύμενον *ἄγος*, ὅπως φερ' εἰπεῖν ἡ λέξις *ἅγιος* –μὲ ψιλὴ–, ἔχουν

«κακὴ σημασία». (Βλ. καὶ σελ. 21 τοῦ «*Λεξικοῦ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης*» τοῦ Ι. Σταματάκου).

Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία, γιὰ νὰ μὴν τὰ μπερδεύουμε τὰ πράγματα, ἀτί... ὁμοίως παραπλήσιο: Τελείως διαφορετικὴ ἀπὸ τὶς δύο παραπάνω ἔννοιες εἶναι ἡ σημασία τῆς λ. *ἀγνιά* (δρόμος) καὶ *ἀγνιόπαις* (ἀγνιόπαιδο, παιδὶ τοῦ δρόμου).

Μὲ ἐκτίμηση

Γεώργιος Βάθης

Μαθηματικὸς-Γυμνασιάρχης
Ἀργεῖο

Ἡ Γενικὴ Ὅμοσπονδία τοῦ Παγκρατίου Ἀθλήματος ἀπαντᾷ

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Στὸ περιοδικόν σας ὑπ' ἀριθμὸν τεύχους 188-189 καὶ στὴν σελίδα 11616 ὁ κ. Ε. Χριστόπουλος γράφει περὶ... «*κακοποιούμενης ἀντιγραφῆς τῶν γυμνοπαιδιῶν ἀπὸ τὸ ἀερόμικ, ὅπως καὶ τοῦ παγκρατίου*». Συνεχίζοντας ἀναφέρει ἐπίσης... «*περὶ ἀδαῶν, ἀσχέτων καὶ ἀνιστόρητων μὲ κακόδοσες διαθέσεις, οἱ ὅποιοι ἔχουν στόχον τὸν χρηματισμὸ ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσή του* (παγκρατίου) ἢ νὰ μειώσουν τὴν αἴγλη, ἀξία καὶ σημασία ἐναντὶ ἄλλων παρεμφερῶν, μειώνοντας ἔτσι τὸ μεγαλεῖον τῆς δημιουργίας τῶν προγόνων μας». Γνωρίζοντας ὅτι πρέπει νὰ τηρῆται πάντοτε ἡ τάξις καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀλήθειας, ἐμεῖς ὡς μοναδικὸς ἐπίσημος ἀνεγνωρισμένος φορέας ἀνὰ τὸν κόσμον τοῦ παγκρατίου ἀθλήματος ὀφείλουμε νὰ δηλώσουμε τὰ κάτωθι:

[...] Τὰ μέλη τῆς Ὅμοσπονδίας μας δὲν ἐμπορεῦνται ζῶνες, σήματα καὶ

ὅσα ἄλλα ὑπάρχουν στὸν χῶρο τῶν προηγουμένως ἀναφερομένων ἀντικειμένων, ὀδηγούμενοι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν σὲ οἰκονομικὸ μαρασμὸ μὲ τὴν ἐπιλογὴν τους αὐτῇ. Γνωρίζουν ὅμως, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπαιτεῖ θυσίεις, πράττουν δὲ κάτι, διὰ τὸ ὅποιον τοῦλάχιστον ἔχουν καθαρὴ συνειδήσιν [...]. Ὅλα τὰ φυσικὰ μέλη τῆς Ε.Ο.Π.Α. ἐπιμορφώνονται συνεχῶς στοὺς ἐναγώνιους νόμους καὶ διατάξεις, στὰ ἱστορικὰ δεδομένα καὶ τὴν τεχνικὴ τοῦ παγκρατίου ἀθλήματος, ἔτσι ὥστε νὰ μὴν ἐπιτραπῇ οὐτὲ μία στιγμή καὶ σὲ κανέναν ἢ παραμικρὴ ὑποψία ἐμπορευματοποίησης ἢ ὅ,τι ἄλλο θάρβαρο εἰς «*τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ τὸ κάλλιστον*». [...].

Μὲ ἐκτίμηση

Ὁ Γενικὸς Γραμματέας
τῆς Ἑλληνικῆς Ὅμοσπονδίας
Παγκρατίου Ἀθλήματος
Παναγιώτης Κουτρούμπας

Πατριαρχεῖο καὶ Ἑλληνισμός

Σὲ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Δ» μὲ ἀφορμὴ τὸ πρὸ καιροῦ πραγματοποιηθὲν Ὁμογενειακὸ Συνέδριο στὴν Θεσσαλονίκη εἶχε γίνεи ἀναφορὰ στὴν καταφανὴ προσπάθεια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ περιβάλλοντός του νὰ παρουσιασθῇ τὸ Φανάρι ὡς κεφαλὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τόσο ἡ συγκεκριμένη ἐπιδίωξη ὅσο καὶ ἡ γενικώτερη τακτικὴ τοῦ Πατριαρχείου εἶναι βεβαίως δεδηλωμένες καὶ γνωστὲς ἐδῶ καὶ αἰῶνες. Τὸ μόνο ποὺ κατὰ καιροὺς ἀλλάζει εἶναι οἱ ἐκάστοτε συνθήκες, κάτω ἀπὸ τίς ὁποῖες τὸ Πατριαρχεῖο θρῖσκει τὴν εὐκαιρία νὰ ὑπενθυμίσῃ τὴν προοπτικὴ αὐτὴ, δρομολογῶντας ποικίλες ἐνέργειες μέσα ἀπὸ τοὺς μηχανισμοὺς τῶν δημοσίων σχέσέων του.

Ὡστόσο, πέρα ἀπὸ τὸ τί πιστεύει ὁ καθένας ἢ τὸ ἐὰν καὶ τὸ πῶς ἀποδέχεται τὴν θέσιν αὐτὴν, τὸ θέμα εἶναι ὅχι ἀπλῶς ὑπαρκτὸ ἀλλὰ καὶ ἐξαιρετικὰ σοβαρό. Ἡ πραγμάτευσίς του ἀπαιτεῖ τὴν προβολὴ δύο καιρῶν ἐρωτημάτων: Πρῶτον, ἐὰν τὸ Πατριαρχεῖο ἀποτελῇ ἓνα πνευματικὸ ἴδρυμα προσηλωμένο στὶς ἀρχὲς μιᾶς συγκεκριμένης θρησκευτικῆς παραδόσεως, ποὺ σκοπὸ ἔχει τὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ὁμοιοστασία τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν. Δεύτερον, ἐὰν τὸ Πατριαρχεῖο μὲ δεδομένη τὴν δομὴ καὶ τίς ἱστορικὰ δεδαιωμένες ἐμφανεῖς καὶ ἀφανεῖς δραστηριότητές του ἐκφράζῃ τοὺς Ἑλληνες καὶ ἐργάζεται γιὰ τὸ ἐθνικὸ καὶ πολιτισμικὸ συμφέρον τους.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτο ἐρώτημα, ἡ ἀπάντηση δύναται νὰ δοθῇ μὲ ἀσφάλεια ἀπὸ τὴ μελέτῃ τῆς ἀμείλικτης ἱστορικῆς πραγματικότητος. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἀπὸ ἰδρύσεως τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἔδρα τῆς «Νέας Ρώμης» ἀποτελοῦσε τὸν ἕτερο πόλο ἐξουσίας στὴν Βυζαντινὴ ἐπικράτεια. Ἡ δι' ἐγκλημάτων, δολοπλοκιῶν, βίβλας καὶ ἄλλων «θεαρέστων» πράξεων –στρεφόμενων ὅλων κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ– κραταίωσις τῆς ἐπίσημης θρησκείας ἐνὸς συγκρατικοῦ κράτους ἐξυπηρετοῦσε τὴν κατ' ἐπίφασιν ἀθῶα καὶ εὐαγγελικῶς ἐπιδεβλημένη οἰκουμενικὴ συνείδησις καὶ προοπτικὴ τῆς νέας θρησκείας. Μετὰ τὴν Ἀλωση θὰ ἀνέμενε κανεὶς τὴν διάλυση τοῦ θρησκευτικοπολιτικοῦ προηγούμενου καθεστώτος ἀπὸ τὸν ἑτερόθρησκο κατακτητὴ. Ὅμως, μολονότι τὸ πολιτικὸ σκέλος τῆς ἐξουσίας ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν σουλτανικὸ θρόνον, τὸ θρησκευτικὸ παρέμεινε ἀλώβητο. Γιατί; Διότι ἀσφαλῶς ἐξυπηρετοῦσε τοὺς σκοποὺς τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας. Αὐτὸ φάνηκε εὐκρινέστερα κατὰ τὰ μεταγενέστερα χρόνια, ὅποτε καὶ ἡ ἔκρηξις καὶ ἔκδοσις τῆς –τρεῖς φορὲς ἀφορισθείσης ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο– Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως συνετέλεσαν καταλυτικὰ στὴν πτώση τῶν προσωπειῶν, ἡ ὁποία ἀπέκτησε μεγαλύτερη δραματικότητα μὲ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸν Νεοελληνικὸ Διαφωτισμὸ καὶ τὸ θέμα τῶν ἐκκλησιῶν τῶν «Νέων Χωρῶν»

μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους. "Ολοι οἱ ἱστορικοὶ συμφωνοῦν, ὅτι καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῶν παραπάνω γεγονότων τὸ Πατριαρχεῖο ἀντὶ γιὰ λεκτικὴ ἔστω ὑποστήριξη στὸν δοκιμαζόμενο ἑλληνισμό προέβαλλε μόνο ἐξουσιαστικὴ ἀπληστία κατὰ περιόδους, διακόπτοντας τὴν συνήθη σιωπὴ καὶ ἀδιαφορία του.

Ὡς πρὸς τὸ δεύτερο ἐρώτημα, εἶναι ἴσως ἀρκετὸ νὰ ἐπαναφέρῃ κανεὶς στὴ μνήμη τὰ γεγονότα τοῦ περασμένου Ὀκτωβρίου, ὅποτε καὶ εἶχε λάβει χώραν ἐπίσημη ἐπίσκεψη τοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στὶς Η.Π.Α. Τὸ πρωτόκολλο τῆς ἐπισκέψεως, πὺν ὁμολογουμένως τηρήθηκε μὲ πραγματικὰ θρησκευτικὴ εὐλάβεια, περιελάμβανε ἐπίσημη δεξίωση στὴν Τουρκικὴ Πρεσβεΐα, ἐπίσκεψη στὸ Μουσεῖο τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ὀλοκαυτώματος, ἐπαφὲς μὲ τὸ Ἑβραϊκὸ «λόμπυ» καὶ πρὸς τὸ τέλος τῆς περιοδείας μία ἐπίσκεψη στοὺς ὁμογενεῖς, ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ «πτωχοὺς συγγενεῖς», τῶν ὁποίων τὰ πλήθη, διακρινόμενα ἀπὸ ἀθωότητα καὶ εὐήθεια, ζητωκραύγαζαν καὶ χειροκροτοῦσαν τόσο τὸν ἴδιο ὅσο καὶ τοὺς Τούρκους παράγοντες καὶ ἐπιχειρηματίες, πὺν ὡς συνήθως τὸν συνώδευαν. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ ἔχει ἐπαναληφθῇ πολλὰς φορὰς καὶ σὲ ἑλληνικὸ ἔδαφος, ὅπου ὁ προκαθήμενος τῆς Ὁρθοδοξίας ἔχει γίνει δεκτὸς ἀπὸ ἐπισήμους ἰθύνοντες ὡς ἀρχηγὸς κράτους, κάτι τὸ ὁποῖο πέρα ἀπὸ τὴν τιμητικὴν του σημασίαν ἔχει καὶ ἀρίστη πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ πλευρά. Τὰ γεγονότα ἔχουν ὁμιλήσει ἀπὸ μόνον τοὺς τόσο στὴν Πάτμο παλαιότερα ὅσο καὶ στὴν Κρήτη καὶ τὴν Χίο προσφάτως. Χαρακτηριστικὸ δὲ εἶναι, ὅτι οἱ διεθνεῖς ἐμφανίσεις τοῦ σημερινοῦ Πατριάρχου συμπίπτουν μὲ τὶς προσπάθειες τοῦ τουρκικοῦ κράτους νὰ ἀναβαθμίσῃ διεθνῶς τὴν θέσιν του, φανερά ὑποδοχθούμενο ἀπὸ τὸ «Ἀρχαιότερο Τουρκικὸ Ἰδρυμα», ὅπως ἀποκαλοῦν οἱ Τούρκοι τὸ Πατριαρχεῖο.

Μέσα στὴν ἰδεολογικὴ καὶ πνευματικὴ σύγχυσή του ὁ σύγχρονος Ἑλληνισμός, προσπαθώντας νὰ ἐπαναπροσανατολισθῇ καὶ νὰ ἐπαναξιολογήσῃ τὴν σχέση του μὲ τὸν κόσμον, παρασύρεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν καλοστημένη ἐξουσιαστικὴ προπαγάνδα σὲ ἀτραπούς, πὺν ὅχι μόνον οὐδεμία σχέση ἔχουν μὲ τὶς ἀναζητήσεις του, ἀλλὰ ὑποσκάπτουν ἐνεργὰ τὴν ὑπόστασίν του καὶ ὑποθηκεύουν τὸ μέλλον του. Ἴσως ἡ ἐπιστροφὴ τῆς ἱστορικῆς πείρας καὶ τῆς κοινῆς λογικῆς καὶ ἡ ἐπιστροφή στὶς ἀναλλοίωτες πολιτισμικὰς ἀξίες ἀποσοδῇσιν οἰονδῇποτε κίνδυνον ἀλλοτριώσεως, καταδεικνύοντας ἀποφενκτέους τοὺς διαφόρους αὐτοκλήτους «ἐθνικοὺς μεσσίες». Καὶ ἡ ἱστορικὴ πείρα ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι κατηγορηματικὴ: Τὸ Πατριαρχεῖο ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του ἕως σήμερον ὅχι μόνο δὲν ἐξέπροσώπησε ποτὲ τὸν Ἑλληνισμό (τὸ χριστεπώννυμο πλήρωμά του ἦταν πάντοτε πολυεθνικόν), ἀλλὰ βαρύνεται ἀπὸ πληθώρα δραστηριοτήτων καὶ ἐνεργειῶν εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Μάριος Μαμανέας

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΝΕΑΣ
ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΛΑΡΓΥΡΟΥ ΣΤΟΝ «ΔΑΥΛΟ»**

«Στόχος ό διαφωτισμός και ή αφύπνιση τής Έομογένειας. Όλοι πρέπει νά συνειδητοποιήσουν τήν ανάγκη αλλαγής προσανατολισμοϋ. 5.000.000 Έλληνες στήν Άμερική. Στα Έλληνικά σχολεία ή εκπαίδευση είναι θρησκευτική. Τεράστιες οί ευθύνες τής Άρχιεπισκοπής για τόν αφελληνισμό τής Έομογένειας. Άνάγκη δημιουργίας πραγματικά Έλληνικών σχολείων. Καμμιά άλλη μειονότητα δέν διαθέτει τό κύρος και τήν ισχύ των Έλληνοαμερικανών. **Πρέπει νά διαχύσουμε τήν Έλληνικότητα σ' όλόκληρη τήν Άμερικανική κοινωνία, πού τόσο τήν έχει ανάγκη σήμερα».** ➡

*Έκδήλωση τής Έλληνοαμερικανικής
Φιλικής Έταιρείας στή Νέα Υόρκη
ΕΚΛΗΘΗΣΑΝ ΚΑΙ ΩΜΙΛΗΣΑΝ ΔΥΟ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ «Δ»*

Τήν Πέμπτη, 16 παρελθόντος Όκτωβρίου, στό Συνεδριακό Κέντρο «Κρυστάλ Παλλάς» τής Νέας Υόρκης πραγματοποιήθηκε έκδήλωση μέ αντικείμενο τήν Διαχρονική Πορεία τοϋ Έλληνισμού. Τήν έκδήλωση ώργάνωσε ή «Πρώτη Έλληνοαμερικανική Φιλική Έταιρεία», ή όποία έξήτησε από τόν «Δαυλό» τήν άποστολή συνεργατών του ως όμιλητών. Άπεστάλησαν και ώμίλησαν δύο συνεργάτες τοϋ «Δαυλοϋ», ό κ. Ε. Μπεξής και ό γράφων. Ωμίλησε επίσης

Γ' Οπως ἔχουμε πληροφορήσει τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Δ» σὲ προηγούμενα τεύχη, στὴν Νέα Ὑόρκη ιδρύθη καὶ λειτουργεῖ ἐδῶ καὶ δύο χρόνια περίπου ἡ «Νέα Ἑλληνοαμερικανικὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία» («First Hellenic-American Society of Friends, Inc.», 641 Fifth Avenue, Suite 38B, New York, N.Y. 10022, τηλ. 212/486-6338). Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ τοῦ ὁμογενειακοῦ αὐτοῦ φορέως ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους εἶναι ὁ ἰδεολογικὸς προσανατολισμὸς του: Ἑλληνικότητα (ἀντὶ τοῦ δυζαντισμοῦ καὶ τοῦ ρωμιοσυννισμοῦ). Φυσικὰ τὸ στοιχεῖο αὐτὸ ἐπέβαλε στὸν «Δαυλὸ» νὰ κατανοήσῃ τὴν προσπάθεια αὐτὴ καὶ νὰ ἐνδιαφερθῇ γι' αὐτήν.

Ψυχὴ τῆς Νέας Φιλικῆς εἶναι ὁ πρόεδρος τῆς κ. Ἰωάννης Καλαργυρός, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὁ ιδρυτὴς τῆς. Μὲ τὴν ἐνκαιρίᾳ τῆς προσκλήσεως ἐκ μέρους τῆς Φιλικῆς συνεργατῶν τοῦ «Δ» στὴν Νέα Ὑόρκη, οἱ ὁποῖοι ὠμίλησαν στὶς 16 παρελθόντος Ὀκτωβρίου πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς (βλέπε σὲ ἄλλες στήλες τοῦ παρόντος τεύχους τοῦ «Δ») ἐξητήσαμε ἀπὸ τὸν κ. Ι. Καλαργυρὸ νὰ μᾶς ἀναπτύξῃ τοὺς σκοπούς, τὶς δραστηριότητες καὶ τὶς προοπτικὲς τῆς προσπάθειάς του. Ὁ κ. Καλαργυρὸς ἀνταποκρινόμενος μᾶς παρεχώρησε εὐγενῶς τὴν συνέντευξιν ποὺ ἀκολουθεῖ.] ➡

ὁ κ. Κ. Ἀθανασιάδης, συγγραφέας καὶ ἐκδότης τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς ἐφημερίδος «Καμπάνα». Τὴν παρουσίαση τῶν ὁμιλητῶν ἔκανε τὸ στέλεχος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας κ. Βασ. Δούκας.

Στὴν κατάμεστη ἀπὸ Ἕλληνες ὁμογενεῖς αἴθουσα τῆς ἐκδήλωσης πρῶτος ὠμίλησε ὁ γράφων μὲ θέμα «Ἡ παγκοσμιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ». Ἀναφέρθηκε στὴν πρωτογένεση τῆς Γλώσσας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ στὸν Ἑλληνικὸ χῶρο κατὰ τὴν περίοδο τοῦ ἀπωτάτου ἑλληνικοῦ παρελθόντος καὶ τὴν διάδοσή τους σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν, πολιτιστικῶν καὶ γλωσσικῶν καταλοίπων, ποὺ συνεχῶς ἔρχονται στὸ φῶς σὲ κάθε πλευρὰ τῆς γῆς. Αὐτὸς ὁ πρῶτος παγκόσμιος πολιτισμὸς, ποὺ ξεκί-

Ο ιδρυτής και πρόεδρος της Νέας Έλληνοαμερικανικής Φιλικής Εταιρείας κ. Ιωάννης Καλαργυρός (δεξιά) συζητεί με τόν συνεργάτη του «Δαυλού» κ. Παν. Κουβαλάκη στα Γραφεία της Εταιρείας στο Μανχάτταν της Ν. Υόρκης. ➡

νησε την εποχή του Διός, διεκόπη και κατεστράφη από μεγάλες γεωλογικές και μετεωρολογικές καταστροφές, αυτές που στα αρχαία κείμενα αναφέρονται ως κατακλυσμοί του Ώγύγου και του Δευκαλίωνος. Αὐτὸς ὁ Πολιτισμὸς σταδιακὰ θὰ ἀναγεννηθῇ καὶ πάλι στὸν Αἰγαιακὸ χῶρο καὶ θὰ φθάσῃ στὴν ἀκμὴ τῆς ἀναγέννησής του στὰ κλασσικὰ καὶ ἑλληνιστικὰ χρόνια. Ἡ δεύτερη διακοπὴ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπέρχεται μὲ τὴν ἰδεολογικὴ καὶ πολιτικὴ ἐπιβολὴ τοῦ Μεσαίωνα ἀπὸ τὴν Ρώμη καὶ τὸν θρησκευτικὸ φανατισμό, πὺν θὰ ὀδηγήσῃ στὸν διωγμὸ καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης καὶ σκέψεως κυρίως κατὰ τοὺς πρώτους Βυζαντινοὺς χρόνους. Ἡ γενναία ἐπανασύνδεση μὲ τὸ προχριστιανικὸ Ἑλληνικὸ παρελθὸν κατὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἀνα-

ΕΡ.: Ἀρχικῶς θὰ ἤθελα νὰ σᾶς ρωτήσω γιὰ τὴν χθεσινὴ ἐκδήλωση τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Πιστεύετε, ὅτι ἦταν ἐπιτυχημένη;

ΑΠ.: Εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία. Ἐδῶ ὁ κόσμος σπάνια ἀκούει ὁμιλίες τέτοιου περιεχομένου καὶ ἀκόμη πιὸ σπάνια συμμετέχει σὲ τέτοιους ἀριθμούς. Εἶναι πλέον γεγονός ὅτι ἡ κίνηση πρὸς τὴν Ἑλληνικότητα, πού ἔχει ἐμφανισθῇ στὴν Ἑλλάδα μὲ τὸν «Δαυλό», ἄρχισε νὰ ἐπεκτείνεται καὶ ἐδῶ. Ἦταν, θὰ ἔλεγα, πρωτοφανὴς ὁ τρόπος, πού οἱ ἀκροατὲς καθελώθηκαν σὲ ὅλη τὴν διάρκεια τῶν ὁμιλιῶν. Κυριολεκτικὰ ρούφηξαν αὐτὰ πού ἀκουσαν. Δὲν ξέρω, ἂν περιμέναν νὰ τὰ ἀκούσουν ἢ τὰ ἀκούγαν γιὰ πρώτη φορά. Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο πού πρόσεξα, ἦταν ἡ ἀπόλυτη θετικότητα τοῦ ἀκροατηρίου. Δὲν ὑπῆρξαν ἄνθρωποι νὰ προβάλουν ἀντιρροήσεις. Δέχτηκαν τὰ πορίσματα καὶ τὶς ἀπόψεις τῶν ὁμιλητῶν θετικώτατα. Καὶ φάνηκε αὐτὸ μὲ τὸ πῶς σηκώθηκαν ὅλοι στὸ τέλος νὰ σφίξουν τὰ χέρια τῶν ὁμιλητῶν.

ΕΡ.: Ἀπετέλεσε δηλαδή ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ τρόπον τινὰ ἓναν σταθμὸ στὴν προσπάθεια ἀφύπνισης τῆς Ὁμογένειας;

ΑΠ.: Ὅποσοδήποτε. Πιστεύω, ὅτι ἡ χθεσινοβραδυνὴ ἐκδήλωση ἀπετέλεσε ἓνα σημαντικό βῆμα ἀφύπνισης καὶ διαφώτισης.

Προσπάθεια διαφωτισμοῦ τῆς Ὁμογένειας

ΕΡ.: Ποιά θὰ εἶναι τὰ ἐπόμενα βήματα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, οἱ ἐπό-

γέννηση καὶ τὸν συνακόλουθο Διαφωτισμὸ θὰ θέσῃ ἐκ νέου τὶς ἐλληνικὲς ἀξίες ὡς ὁδηγοὺς τῆς ἀνθρώπινης σκέψης καὶ θὰ τεθοῦν ἔτσι οἱ δάσεις τοῦ σύγχρονου Παγκόσμιου Πολιτισμοῦ. Καὶ πραγματικὰ ὅ,τι συνιστᾷ σήμερα τὸν παγκόσμιον πολιτισμὸ (φιλοσοφία, λογικὴ, θεωρία, διάλογος, ἔλεγχος, μαθηματικά, ἀπόδειξη, ἐπιστῆμες, τεχνολογία, πολιτικὴ δημοκρατία, θέατρο, ἀθλητισμὸς κ.ἄ.) ἀποτελοῦν γεννήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρελθόντος. Ὁλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα σήμερα στηρίζεται στὴν Ἑλλάδα –καὶ ἂν ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἑλληνικότητα, θὰ αὐτοκαταστραφῇ. Γι' αὐτὸ χρέος τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ἐμπεδώσῃ πνευματικὰ τὴν Ἑλληνικότητα καὶ νὰ τὴν θέσῃ ὡς ὁδηγὸ γιὰ τὴν ὑπερπήδηση τῶν σημερινῶν νοσηρῶν καταστάσεων,

“Αποψη της κατάμεστης αίθουσας διαλέξεων του Συνεδριακού Κέντρου «Κρυστάλ Παλλάς» της Νέας Υόρκης κατά την διάρκεια της εκδηλώσεως της Νέας Έλληνοαμερικανικής Φιλικής Εταιρείας την Πέμπτη 16 παρελθόντος Οκτωβρίου.

μενες δραστηριότητές της;

ΑΠ.: Ἡ προοπτική της εἶναι, νὰ συνεχίσῃ ἀκριβῶς αὐτό: τὴν ἀφύπνιση καὶ τὸν διαφωτισμὸ μὲ κάθε τρόπο. Μέσω τοῦ «Ἴντερνέτ», μέσω καὶ ἄλλων διαλέξεων ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν, μέσω μιᾶς μεγάλης ἐκστρατείας γιὰ τὴν διανομὴ «ἐλληνικοῦ ὕλικου», ποὺ σπανίζει ἐδῶ, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν προώθηση τοῦ «Δαυλοῦ», ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ πηγὴ αὐτῆς τῆς ἀφύπνισης. Καὶ κάτι ἄλλο ποὺ θέλουμε, εἶναι νὰ ἀρχίσῃ ἓνας συστηματικὸς συντονισμὸς τοῦ ἔργου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας στὴν ἐλληνοαμερικανικὴ νεολαία: Ἡ μετάφραση κειμένων στὰ ἀγγλικά ὅπως οἱ χθесινὲς ὁμιλίες καὶ ἡ διανομὴ τους στοὺς ἀμερικανογεννημένους νέους, τῶν ὁποίων τὰ ἐλληνικά δὲν εἶναι τόσο καλὰ: καὶ γενικώτερα νὰ φέρουμε στὴν ἐπιφάνεια ὅλες αὐτὲς τὶς ἀλήθειες, ποὺ δὲν διδάσκονται οὔτε στὰ σχολεῖα οὔτε κάπου ἄλλου. Ἐπίσης καλὸ θὰ ἦταν, τὴν προσπάθεια τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας νὰ τὴν πλαισιώσουν ὅλοι οἱ ἐλληνοαμερικανικοὶ ὀργανισμοί, ὥστε νὰ ὑπάρξῃ μία γενίκευση καὶ ἓνας συντονισμὸς τῶν προσπαθειῶν μας. Εἶναι ἀναγκαῖο πλέον, νὰ θέσουμε τὶς ὑγιεῖς δάσεις τοῦ μέλλοντος τῶν παιδιῶν μας.

ΕΡ.: Πιστεύετε, ὅτι ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία θὰ κερδίσῃ τὴν ὑποστήριξη τῶν ἐλληνοαμερικανικῶν φορέων;

ΑΠ.: Αὐτὸ θὰ τὸ δοῦμε στὸ μέλλον. Ὑπάρχει μία ἐπιφυλακτικότητα, ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι ἀναμενόμενη, καθὼς αὐτὸ ποὺ προσπαθοῦμε νὰ δημιουργήσουμε εἶναι καινούργιο καὶ συνεπῶς ἄγνωστο. Τελικῶς πιστεύω, ὅτι ὅλοι θὰ συνειδητοποιήσουμε τὴν ἀνάγκη ἀλλαγῆς τῶν προσανατολισμῶν μας· αὐτὸ ἀπαιτεῖ τὸ μέλλον.

ποὺ ἄρχισαν ἤδη νὰ ἐμφανίζονται σὲ παγκόσμια κλίμακα. Καθῆκον καὶ τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνοῦ εἶναι νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἰδεολογικὴ σύγχυση τοῦ βυζαντινισμοῦ καὶ τῆς «ρωμιοσύνης» ποὺ τὸν ταλανίζει, νὰ ξαναβρῇ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ πρωτοστατήσῃ καὶ πάλι στὸ παγκόσμιο γίγνεσθαι.

Στὴν συνέχεια ὠμίλησε ὁ κ. Ἀθανασιάδης μὲ θέμα: «Ἑλληνισμὸς καὶ Ὁμογένεια». Ἀναφέρθηκε μὲ ἔμφαση στὴν σημερινὴ κατάντια τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἑλλαδικοῦ Κράτους. Κατέδειξε τὰ ξένα κέντρα, ποὺ ἀδιαλείπτως μεθοδεύουν τὴν δημογραφικὴ καὶ ἐδαφικὴ συρρίκνωση τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν πνευματικὴ ἐκμηδένιση τῶν Ἑλλήνων. Ἀναφέρθηκε ἐπίσης στὰ ὁμογενειακὰ προβλήματα καὶ κυρίως στὴν ἀπώλεια τῆς ἐθνικῆς συνείδησης καὶ τῆς γλώσσας

Στὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα ἡ ἐκπαίδευση εἶναι θρησκευτική

ΕΡ.: Ποιά εἶναι ἡ δημογραφική κατάσταση τῆς Ἑλληνικῆς Ὀμογένειας καὶ σὲ ποιο ἐπίπεδο ἐθνικῆς συνείδησης βρίσκεται;

ΑΠ.: Δικὴ μου ἐκτίμηση εἶναι, ὅτι αὐτὴ τὴν στιγμή ὑπάρχουν πέντε ἑκατομμύρια Ἕλληνες στὴν Ἀμερική. Κατὰ τὶς ἐκτιμήσεις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπάρχουν ἓνα μὲ ἑνάμισι ἑκατομμύριο. Πάντως στὶς ὁμογενειακὲς κοινότητες, δηλαδή στὶς ὁρθόδοξες ἐνορίες, εἶναι ἐγγεγραμμένες 80 χιλιάδες οἰκογένειες, δηλαδή περίπου 300 χιλιάδες Ἕλληνες. Πάνω ἀπὸ τὸ 90% τῶν ὁμογενῶν μας λοιπὸν ἔχει χάσει τὴν γλῶσσα του καὶ τὴν ἐθνικὴ του συνείδηση καὶ ἔχει ἀφομοιωθῇ στὴν ἀμερικανικὴ «κουλτούρα». Τὸ μόνο ἐνθαρρυντικὸ στοιχεῖο εἶναι, ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀφομοιωθέντων ἔχει ἀκόμη γνώση τῆς ἐλληνικῆς του καταγωγῆς.

ΕΡ.: Μὰ δὲν ὑπάρχουν ἐλληνικὰ σχολεῖα;

ΑΠ.: Κάθε ἐνορία-κοινότητα ἔχει τὸ δικό της σχολεῖο, ποὺ λειτουργεῖ καθημερινὰ δύο μὲ τρεῖς ὥρες τὸ ἀπόγευμα. Ἐλάχιστες μεγάλες κοινότητες διαθέτουν πρωινὰ σχολεῖα. Καὶ βέβαια μιᾶμε γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν ἐγγεγραμμένων οἰκογενειῶν στὶς ἐνορίες, ἂν καὶ τὸ ποσοστὸ συμμετοχῆς σ' αὐτὰ τὰ σχολεῖα εἶναι ἐλάχιστο.

ΕΡ.: Ἔστω, αὐτὰ τὰ λίγα παιδιὰ μαθαίνουν Ἑλληνικά;

ΑΠ.: Πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε, ὅτι τὰ σχολεῖα τῶν ἐκκλησιῶν εἶναι

στὶς νέες γενιὲς τῶν Ἑλληνοαμερικανῶν. Ἀπεκάλυψε τὸν ἀρνητικὸ ρόλο κάποιων θρησκευτικῶν ταγῶν τῆς Ὀμογένειας, κάνοντας ἰδιαίτερη ἀναφορὰ στὸν πρῶην ἀρχιεπίσκοπο Ἀμερικῆς Ἰάκωβο καὶ ἐχαράκτηρισε ἀνθελληνικὸ τὸ ἔργο του, ποὺ σημάδεψε τὰ 38 χρόνια τῆς ποιμαντορίας του. Τέλος δὲν παρέλειψε νὰ ἀναφερθῇ καὶ στὸ πολιτικὸ κατεστημένο τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖο ἐχαράκτηρισε ὑπηρέτη καὶ ἐκτελεστὴ τῶν ἀποφάσεων τοῦ Διεθνοῦς Ἐξουσιασμοῦ.

Τελευταῖος ὠμίλησε ὁ συνεργάτης τοῦ «Δαυλοῦ» κ. Ε. Μπεξῆς μὲ θέμα: «Ἡ ἱστορικὴ συνάντηση καὶ σύγκρουση Ἑλληνισμοῦ-Χριστιανισμοῦ». Ἐκάλυψε χρονικὰ ὁλόκληρο τὸ ἱστορικὸ φάσμα τῆς συνάντησης καὶ τῆς σύγκρουσης, ἀπὸ τὸν 4ο μ.Χ. αἰῶνα ἕως τὴν σημερινὴν κατάσταση. Τὰ

πρώτα θρησκευτικά σχολεία: διὰ τῆς μελέτης τῶν χριστιανικῶν κειμένων, πού εἶναι γραμμένα στὰ Ἑλληνικά, μαθαίνεται καί ἡ Γλῶσσα.

ΕΡ.: Δηλαδή ἂν ἡ γραπτή χριστιανική παράδοση ἦταν σέ ἄλλη γλῶσσα π.χ. στήν ἐβραϊκή, τότε τὰ ἑλληνόπουλα δέν θά μάθαιναν καθόλου Ἑλληνικά;

ΑΠ.: Ἔχετε δίκιο. Μᾶλλον δέν θά μάθαιναν. Γι' αὐτό ἐδῶ θά ἤθελα νά θίξω τίς τεράστιες εὐθύνες τοῦ πρώην ἀρχιεπισκόπου Ἰακώβου, πού στὰ 38 χρόνια τῆς ποιμαντορίας του ὄχι μόνο δέν ἔκανε τίποτα πρὸς τὴν πνευματική ἀναβάθμιση τῆς Ὁμογένειας, ἀλλὰ τὴν ἔστρεψε πρὸς τὰ κάτω. Βρῆκε τοὺς ὁμογενεῖς ἀπασχολημένους, νά προσπαθοῦν νά σταθοῦν οἰκονομικά στὰ πόδια τους, χωρὶς ἄλλα ἐνδιαφέροντα, τὸ ἐκμεταλλεύθηκε αὐτὸ καί κυριολεκτικά τοὺς ἀποκοίμισε.

ΕΡ.: Ὁ ἐκάστοτε ἀρχιεπίσκοπος ἡγεῖται μιᾶς πολυεθνικῆς θρησκείας. Μήπως εἶναι ἀνεδαφικὸ νά ἀπαιτοῦμε ἀπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴ ἐθνικὴ ταυτότητα καί ἀφύπνιση;

ΑΠ.: Συμφωνῶ μαζί σας. Καί γι' αὐτὸ προτείνουμε νά δημιουργηθῇ ἓνα Γραφεῖο Παιδείας ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ὅπου θά συμμετέχουν πνευματικά ἀφύπνισμένοι Ἕλληνες, τὸ ὅποιο νά χρηματοδοτῆται ἀπὸ τὴν Ὁμογένεια καί τὸ Ἀμερικανικὸ Κράτος. Ἔστω καί ἄργα πρέπει νά δραστηριοποιηθοῦμε. Νά δημιουργήσουμε πραγματικά ἑλληνικά σχολεῖα, πού νά διδάσκουν τὴν γλῶσσα καί τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας μας, ὥστε νά

πρωτοβυζαντινὰ χρόνια σημάδεψε ὁ ἀνελέητος διωγμὸς τῶν Ἑλλήνων καί ἡ κατασφυοφάντηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος ἀπὸ τὴν πολιτικοθρησκευτικὴ ἐξουσία τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους («Βυζαντίου»). Ἡ δολοφονικὴ αὐτὴ στάση ἔναντι παντὸς ἑλληνικοῦ συνεχίσθηκε σ' ὁλόκληρο τὸν μακροχρόνιο βίον τοῦ Βυζαντίου. Ἡ πτώση τῆς Βασιλεύουσας δέν ἦταν ἄμοιρη τῶν φαινομένων ἀναγέννησης τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, πού ἔκαναν ἀμυνδρὰ τὴν ἐμφάνισή τους κατὰ τὴν τελευταία περίοδο τοῦ βίου της. Τὸ θρησκευτικὸ κατεστημένο προτίμησε νά παραδώσῃ τὴν Πόλη στοὺς Τούρκους, παρὰ νά ἐπιτρέψῃ ἓναν πιθανὸ ἐξελληνισμό της. Ἀλλὰ καί στὰ χρόνια τῆς ἐθνικῆς προετοιμασίας, πού ὠδήγησαν στὸ 1821, τὸ Πατριαρχεῖο ἐμπόδιζε μὲ κάθε τρόπο τὴν ἐξάπλωση τῶν ἐπαναστατικῶν ἰδεῶν καί

δώσουμε τις λαμπρές ελληνικές αξίες στις επόμενες γενεές. Ώστόσο δεν πρέπει να αφήσουμε την περιουσία της Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας (πού ἀνέρεχεται σὲ πολλὰ δισεκατομμύρια δολλάρια) νὰ περάσῃ στὰ χέρια τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν, πού πληθαίνουν συνεχῶς στὶς Η.Π.Α., ὅπως οἱ Ρουμᾶνοι καὶ οἱ Ρῶσοι. Ἡ περιουσία αὐτὴ ἐγίνε ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ὁμογενῶν μας καὶ δὲν πρέπει νὰ πάῃ χαμένη.

Στόχος: Ἑλληνικότητα σ' ὅλους τοὺς Ἀμερικανούς

ΕΡ.: Οἱ σημερινοὶ ἡγέτες τῆς Ὁμογένειας δὲν βλέπουν αὐτὰ τὰ προβλήματα;

ΑΠ.: Οἱ ἡγέτες αὐτοὶ εἶναι τὰ ἐκάστοτε «κουπόνια» τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς μὲ ἐπίπεδο κατώτερο ἀπὸ τὸν μέσο Ἑλληνοαμερικανό. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἡγεσία πνευματικῶν ὁργανώσεων ὅπως ἡ ΑΧΕΠΑ εἶναι βουτηγμένη σὲ οἰκονομικὰ σκάνδαλα καὶ ἀπασχολεῖ τὴν Δικαιοσύνη. Πρέπει νὰ σᾶς πῶ ὅμως, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ὁμογένεια διαθέτει ἀνθρώπους μὲ ὑψηλὸ κῦρος, μὲ ἐπιτυχημένη σταδιοδρομία στὰ γράμματα, στὴν οἰκονομία, στὶς ἐπιστῆμες, σὲ τέτοια ποσοστὰ πού καμμία ἄλλη ἐθνικότητα τῆς Ἀμερικῆς δὲν διαθέτει. Τὸ πρόβλημα εἶναι, ὅτι δροῦν μεμονωμένα, χωρὶς συντονισμό τῶν προσπαθειῶν τους. Ἀκόμα καὶ στὸν πολιτικὸ τίβο τῶν Η.Π.Α. ἡ ἑλληνικὴ παρουσία εἶναι αἰσθητὴ καὶ ἀναφέρομαι κυρίως στὸν γερουσιαστὴ Τσόγκα καὶ στὸν πρῶην ἀρχηγὸ τοῦ Δημοκρατικοῦ Κόμματος Μιχαὴλ Δουκάκη.

ἐδήλωνε διαρκῶς τὴν προσήλωσή του στὸν σουλτᾶνο. Τέλος φθάνοντας στὸ παρὸν ὁ ὁμιλητὴς ἔθεσε τὸ ἐρώτημα: Εἶναι δυνατόν σήμερα νὰ ὑπάρξῃ ἓνα εἶδος συμβιβασμοῦ μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο ἱστορικῶν μεγεθῶν (τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ); Καὶ ἐπρότεινε τὸ ἑξῆς: "Ἀν ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀποδεχθῇ, ὅτι ὁ ρόλος της στὸ παρελθὸν ὑπῆρξε ἀνθελληνικὸς καὶ ἀποβάλλῃ τὸν ἀνθελληνισμό της τόσο ἀπὸ τὸ δογματικὸ ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ τελετουργικὸ της μέρος, τότε δὲν αποκλείεται ὁ συμβιβασμός. "Ἀν ὅμως ἀρνηθῇ νὰ πράξῃ κάτι τέτοιο, τότε νὰ ἀποχωρισθῇ διὰ παντὸς ἀπὸ τὶς ἔννοιες «Ἑλλάδα» καὶ «Ἑλληνικό», πού αὐθαίρετως οἰκαιοποιεῖται ἕως σήμερα.

Χαρακτηριστικὴ ἦταν ἡ θετικώτατη στάση τοῦ κοινοῦ ἑνα-

ΕΡ.: *Εἶναι δυνατὸς ἓνας συντονισμὸς, μία συνεννόηση, μία σύμπραξη τῶν «ὕγιων», θὰ λέγαμε, δυνάμεων ποὺ ἀναφέρατε;*

ΑΠ.: Νομίζω, ὅτι ὑπάρχει ἡ διάθεση, χρειάζεται ὅμως μία ἀγωνιστικὴ συμπόρευση. Καὶ ἐδῶ βρίσκεται ἡ φιλοδοξία τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας: νὰ ἀφυπνίσῃ τὶς συνειδήσεις τῶν Ἑλλήνων. Ἐάν τὸ πετύχουμε, θὰ μπορέσουμε νὰ προσφέρουμε ἓνα μεγάλο ἔργο. Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ διαχύσουμε τὶς ἐλληνικὲς ἀξίες, τὴν Ἑλληνικότητα, ὅχι μόνον στὸν χῶρο τῆς Ὁμογένειας ἀλλὰ σ' ὁλόκληρη τὴν ἀμερικανικὴ κοινωνία, ποὺ τόσο τὶς ἔχει ἀνάγκη σήμερα.

ΕΡ.: *Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία θὰ μείνῃ ἀμέτοχη σ' ὅλα αὐτά;*

ΑΠ.: Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἴδια. Ἐάν ἀποφασίσῃ νὰ ἀλλάξῃ στάση καὶ ἀρχίσῃ νὰ ὑπηρετῇ τὶς ἐλληνικὲς ἀξίες, ἀποβάλλοντας ταυτόχρονα τὸν ἀνθελληνισμό της, ποὺ εἶναι διάχυτος τόσο στὸ τελετουργικὸ της μέρος ὅσο καὶ στὴν «πολιτικὴ» της, τότε θὰ ἀποκτήσουμε ἓναν ἀκόμη μεγάλο σύμμαχο.

Παν. Α. Κουβαλάκης

ντι τῶν ἀπόψεων αὐτῶν, καθὼς δὲν ὑπῆρξαν παρεμβάσεις, ἀντίλογος ἢ διακοπές. ⁵ Ἦταν δὲ συγκινητικὸς ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐπλησίασαν οἱ ἀκροατὲς τοὺς ὁμιλητὲς καὶ τοὺς διοργανωτὲς τῆς ἐκδήλωσης, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν συμπαράστασή τους. Τέλος θὰ ἦταν παράλειψη νὰ μὴν ἀναφέρουμε τὶς προσπάθειες κάποιων «καλοθελητῶν» νὰ δημιουργήσουν προβλήματα στὴν διεξαγωγὴ τῆς ἐν λόγῳ ἐκδήλωσης: Ἐθεσαν δύο φορὲς ἐκτὸς λειτουργίας τὰ μεγάφωνα τῆς αἵθουσας, μὲ σκοπὸ νὰ ἐμποδίσουν εἰδικὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῶν ὁμιλιῶν τῶν δύο συνεργατῶν τοῦ «Δαυλοῦ». Τάχιστα ὅμως οἱ διοργανωτὲς ἀποκατέστησαν τὴν λειτουργία τῶν μεγαφῶνων.

Παν. Α. Κουβαλάκης

Προμηθεὺς δεσμώτης Ἑλληνισμός

*«Μύθος λόγου τινος ἔμφασίς ἐστίν,
ἀνακλῶντος ἐπ' ἄλλα τὴν διάνοιαν.»*

(Πλούταρχος)

Ὁ μύθος, κάθε μύθος, εἶναι συμβολισμός. Πίσω ἀπὸ τὶς εἰκόνες του πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ κανεὶς τὸν βαθύτερο «λόγον», αὐτὸν ποὺ ὠδήγησε στὴν πλάσι του. Τοῦτο εἶναι συχνὰ δυσχερέστατο, γιὰ τὴν πρόσθετη αἰτία ὅτι οἱ μῦθοι ἦσαν παμπάλαιες εἰκονικὲς περιγραφές, μεταδιδόμενες προφορικῶς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. κάθε μία τῶν ὁποίων προσέθετε ἢ ἀφαιροῦσε κάποιο ἀκόμη στοιχεῖο τῆς περιγραφῆς τους ἔτσι, ὥστε νὰ ἀνακλῶνται καὶ ἄλλοι «λόγοι» –πέρα τοῦ ἀρχικοῦ. Μπορεῖ ἐπομένως ἓνας μύθος νὰ ὑποκρύπτῃ ἐνίοτε δύο ἢ καὶ τρεῖς «λόγους».

Ἐνας τέτοιος πανάρχαιος μύθος εἶναι αὐτὸς τοῦ Προμηθέως Δεσμώτου. Οἱ προσθήκες, ποὺ κατὰ καιροὺς τοῦ ἔγιναν, ἐδημιούργησαν πολλές παραλλαγές, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὅμως ἔμεινε θὰ σταθοῦμε σήμερα στὴν πιὸ ἐπίσημη, αὐτὴν ποὺ διεσώθη ἀπὸ τὸ κορυφαῖο πνεῦμα τῆς ἀρχαιότητος, τὸν Αἰσχύλο. Ὁ μέγιστος αὐτὸς τραγικὸς δὲν ἦταν δυνατόν πράγματι νὰ διάλεξε ἄλλη ἀπὸ τὴν πιὸ αὐθεντικὴ ἐκδοχὴ τοῦ μύθου, ἀπὸ ἐκείνην ποὺ δὲν θὰ ἦταν ἀπλῶς ἓνα τερπνὸ σενάριο θεατρικῆς παραστάσεως ἀλλὰ μία διδασκαλία ὁδηγοῦσα στὸ ἄδυτο τοῦ βαθύτερου «λόγου».

Τολμοῦμε σήμερα νὰ ξαναδοῦμε τὸν μῦθο αὐτὸν ἐρμηνευτικὰ –μολονότι ἔχει ὑποστῇ πληθώρα ἀναλύσεων ἀπὸ τοὺς διαπρεπέστερους τῶν φιλολόγων–, διότι στὴν γνώσι μας ἔχει προστεθῇ μία ἀποκάλυψι γιὰ τὸν προϊστορικὸ Ἑλληνισμό, ἡ ὁποία φαίνεται, ὅτι δὲν ἦταν ἄγνωστη στοὺς μεμνημένους σοφοὺς τῆς ἀρχαιότητος: ὅτι δηλαδή ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκεῖνος τῆς προκατακλυσμαίας χρυσοῦς ἐποχῆς εἶχε ἀπλωθῇ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον καὶ τὸν εἶχε ἐκπολιτίσει τεχνικὰ καὶ πνευματικὰ (βλ. βιβλίο μας «Ἡ Καταγωγή τῶν Ἑλλήνων»). Ἡ περιγραφή πράγματι τῆς προσφορᾶς τοῦ Προμηθέως στὸν κόσμον, ἡ ὁποία γίνεται στοὺς στίχους 450 ἕως 506 τῆς τραγωδίας, μᾶς ἀνάγει κατ' ἀνάγκην σ' ἐκεῖνο τὸ κολοσσιαῖο ἐκπολιτιστικὸ ἔργο τῶν μακρυνῶν προγόνων μας. Ἡ ἑλληνικὴ ἐκείνη φωτοδότησι τοῦ κόσμου εἶχε χαθῇ ἀπὸ τὴν μνήμη τῆς νεώτερης ἐποχῆς, ἐπικεκαλυμμένη ἀπὸ τὴν λάσπη καὶ τὴν παχυλὴ ἄγνοια τῶν αἰώνων ἔτσι, ποὺ νὰ θεωρῇται τὸ ἄλμα ἐξανθρωπίσεως τῆς ἀνθρωπότητος μᾶλλον ὥς θεία ἐνέργεια παρὰ ὥς ἀνθρώπινη καὶ νὰ ἐρμηνεύεται ὁ μύθος τοῦ Προμηθέως σὰν παραμῦθι, σὰν προσφορὰ ἐνὸς «θεοῦ Προμηθέως» στὸν κόσμον.

Στοὺς προαναφερθέντες στίχους τῆς αἰσχύλειας τραγωδίας περιγράφεται ὁλόκληρη ἡ ἐκπολιτιστικὴ προσφορὰ στὴν ἀνθρωπότητα, μία προσφορὰ ποὺ ἀπετέλεσε τὸν καρπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ «θαύματος»: Ξεκινῶντας ἀπὸ τὴν ξυλουργία, τὴν οἰκοδομικὴ τέχνη καὶ τὴν γεωργία (τὰ γνωρίσματα τῆς λεγομένης «νεολιθικῆς ἐποχῆς») φθάνει ὥς τὴν ναυτιλία, τὴν ἀστρονομία, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν ἀνακάλυψι τῆς φθογικῆς γραφῆς («τῶν γραμμάτων τὰς συνθέσεις»), τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν φαρμακολογίαν καὶ ὥς ἀκόμη τὴν νέα «ἐποχὴ τοῦ μετάλλου», τὴν ἐξόρυξιν δηλαδή καὶ τὴν κατεργασία τῶν μετάλλων. Ἡ ἰδιαίτερη τέλος ἀναφορὰ ποὺ γίνεται στὴν μαντικὴ τέ-

χνη, γέννημα καὶ θρέμμα, ὡς γνωστόν, τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀποτελεῖ ἐπιβεβαίωσι, ὅτι ὅλος αὐτός ὁ περιγραφόμενος πολιτισμός ἀφωροῦσε στοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύμα. «*Πᾶσαι τέχναι ὄροτοισιν ἐκ Προμηθέως*» (506), τονίζει ὁ Αἰσχύλος. Ἄλλως τε ὁ στίχος 503 («*ποιός θὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ὅλ' αὐτὰ τὰ ἐξεῦρε ἄλλος πρὶν ἀπὸ ἐμένα;*») δείχνει, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ «ἐξευρέσεων», γιὰ τίς ὁποῖες ὁ Προμηθεὺς-Ἑλληνισμός ἐκαυχᾶτο.

Ὁ Προμηθεὺς δὲν ἦταν ἓνας θεὸς τοῦ Ὀλύμπου, γιὰ νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ὁ περιγραφόμενος ἐκπολιτισμός ὑπῆρξε προσφορά χάριτι αὐθεντικῆς θεότητος, ἀλλ' ἓνα εἶδος ἡμιθέου. Ἦταν Τιτάν, γυιὸς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς. Υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ, ἀνεγνωρισμένου πατριάρχου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὑπῆρξε πατὴρ τοῦ Δευκαλίωνος, τοῦ γενάρχου τοῦ μετακατακλυσμαίου Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Προμηθεὺς δηλαδὴ συμβολίζει τὸν ἐνδοξο Προκατακλυσμαῖο Ἑλληνισμό, ἐκείνον ποὺ ἀπλώθηκε πρὸ τῆς 5ης χιλιετίας σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον, ριζώνοντας τὸ πνεῦμα του στὸν τότε ζωῶδη σχεδὸν νοῦ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων γενῶν.

Ἡ σχέση τοῦ Προμηθέως μὲ τοὺς Ὀλυμπίους θεοὺς εἶναι σαφῆς στοὺς στίχους 439-440 τῆς τραγωδίας, ὅπου τονίζεται:

«... θεοῖσι τοῖς νέοις τούτοις γέρα
τίς ἄλλος ἢ γὰρ παντελῶς διώρισεν;»

Οἱ ἀποκαλυπτικοὶ αὐτοὶ στίχοι μᾶς ὑποδεικνύουν, ὅτι ὁ Προμηθεὺς ἀποτελεῖ τὴν προσωποποίησι τοῦ ἴδιου τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Στὸν Ἑλληνισμό ὀφείλεται ἡ ὀνομάτισι τῶν Ὀλυμπίων Θεῶν καὶ ἡ θεσμοθέτησι τῶν τιμῶν τους. Γέννημα τοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ Πνεύματος ὑπῆρξε ἡ σύλληψι τῶν ἰδεῶν τῶν Ὀλυμπίων, τῶν «νέων αὐτῶν θεῶν», ὅπου ὁ Προμηθεὺς, καίτοι παλαιότερος, δὲν ἦταν ὁμοῦς ἰσότητος. Ἐντεῦθεν διαφαίνεται καὶ ἡ ἔμμεση ἀπειλή τοῦ Προμηθέως κατὰ τοῦ Διός, ὅτι δηλαδὴ ἡ μακροήμερευσι καὶ ἐπιδίωσι τῶν Ὀλυμπίων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐπιδίωσι τοῦ ἴδιου τοῦ Προμηθέως. Ἐὰν ὁ Προμηθεὺς καταστραφῇ, καὶ ἡ τύχη τῶν Ὀλυμπίων δὲν θὰ εἶναι διάφορος.

Ἡ τιμωρία τοῦ Προμηθέως ἀπὸ τὸν Δία ὀφείλετο, ὅπως λέγει ὁ μῦθος, σ' αὐτὴν ἀκριβοῦς τὴν ἐξανθρωπιστικὴ ἀποστολή του. Ἦταν ἡ τιμωρία ἀλληλένδετη μὲ τὴν προσφορά του: Ὁ Ἑλληνισμός, ἐξαπλούμενος στὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ἔμνευε ἐκεῖ ἄποιος ἀλλὰ καὶ δέσμιος τῶν ξένων τόπων. Αὐτὸς εἶναι ὁ συμβολισμός τοῦ «δεσμώτου» Προμηθέως. Χωρὶς τὴν ἐξάπλωσί του ὁ Ἑλληνισμός καὶ τὴν ἀποξένωσί του ἀπὸ τὴν μητρόπολι δὲν μπορούσε νὰ φωτοδοτήσῃ τὸν κόσμον. Ἡ ἀποστολή του λοιπὸν στὴν γῆ εἶχε ὡς συνέπεια τὴν «δέσμευσί του» στὰ ξένα, τὸ σταύρωμά του ἐπάνω στὰ ἀφιλόξενα ὄρη τῆς ξενιτιάς. Κάθε προσπάθειά του νὰ μεγαλώσῃ ἐκεῖ καὶ νὰ ἀνδρωθῇ προσέκρουε στὴν ἀριθμητικὴ του εὐαριθμία, στὴν βαθμιαία ἀνάμειξί του μὲ τοὺς ἐντοπίους πληθυσμοὺς καὶ ἄρα στὴν ἀπορρόφησί του. Συμβολισμός στὸν μῦθο τὸ ὄρνεο, ποὺ κατέτρωγε τὸ σηκώτι τοῦ Προμηθέως, καθὼς αὐτὸ προσπαθοῦσε νὰ ξαναμεγαλώσῃ.

Ἐχει ἄλλως τε ἤδη ἐπισημανθῇ, ὅτι τὸ ὄρος, ὅπου τοποθετεῖ ἡ αἰσχύλεια τραγωδία τὸν τόπο μαρτυρίου τοῦ Προμηθέως, δὲν ἦταν ὁ Καύκασος, ὅπως μεταγενέστερα ἐπεκράτησε. Ἀπὸ τοὺς στίχους 707-719 φαίνεται, ὅτι ὁ Αἰσχύλος φαντάζεται τὸν Προμηθεὰ σὲ κάποιο ὄρος τῆς Εὐρώπης. Ὁδηγώντας ὁ Προμηθεὺς τὴν Ἰώ, τῆς λέγει νὰ κινηθῇ πρὸς ἀνατολὰς, γιὰ νὰ συναντήσῃ τοὺς Σκυῖθες (καὶ ὄχι πρὸς δυ-

σμάς) και περαιτέρω να ακολουθήσει τις δόριες άκτες του Εϋξείνου Πόντου («μὲ θαλασσόδρεχτα πόδια»), μέχρι να φθάσει στον Καύκασο. Επομένως τὸ ὄρος, ὅπου εἶχε σταυρωθῇ ὁ Προμηθεύς, πρέπει να ἦταν τὰ Καρπάθια, τὰ ὁποῖα ἦσαν καὶ τὰ εὐρωπαϊκὰ ὄρια τῆς Σκυθίας: Ἀπὸ ἐκεῖ κινούμενος κανεὶς ἀνατολικά θὰ συναντοῦσε τοὺς Σκύθες καὶ περαιτέρω τις δόριες άκτες τοῦ Εϋξείνου καὶ τὸν Καύκασο. Τὰ Καρπάθια ὄρη ἀποτελοῦσαν ὄντως στὴν προϊστορική περίοδο τὰ φυσικά ὄρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού τότε μητρόπολι του ἦταν ὁλόκληρες οἱ χερσόνησοι τοῦ Αἴμου καὶ τῆς Μικρασίας. Ἡ ὑπέρβασι τῶν Καρπαθίων ὑπῆρξε ἡ ἀφετηρία τῆς ἑλληνικῆς παγκόσμιας ἐξαπλώσεως, καὶ ἦταν φυσικὸ νὰ τοποθετηθῇ ὁ Αἰσχύλος στὰ Καρπάθια τὸν συμβολικὸ τόπο τῆς σταυρώσεως τοῦ Προμηθέως στὴν ξενιτιά.

Ὁ «Προμηθεὺς Δεσμώτης» ἀποτελοῦσε τὴν πρώτη τραγωδία τῆς αἰσχύλειας τριλογίας, τὴν μόνη διασωθεῖσα. Γιά τις ἐπόμενες δύο, «Προμηθεὺς Λυόμενος» καὶ «Προμηθεὺς Πυρφόρος», ἐλάχιστα μᾶς εἶναι γνωστά. Ἀσφαλῶς πλήρης γνώσι τῆς τριλογίας θὰ μᾶς διεφώτιζε ὡς πρὸς τὴν προϊστορική πορεία καὶ τὴν τύχη τοῦ τότε Ἑλληνισμοῦ, τὰ ὁποῖα σήμερα ἐλάχιστα γνωρίζομε. Ἀπὸ τὰ λίγα πού προλέγονται στὸν «Προμηθεὺς Δεσμώτης», ὁ Προμηθεὺς θὰ ὑπέκειτο καὶ σὲ δεύτερη βαρύτερη τιμωρία, τὴν κατακρήμνισί του στὰ τάρταρα, πρὶν ἔλθῃ κάποτε ὁ Ἡρακλῆς, ὁ ὁποῖος θὰ ἐφόνευε τὸ ὄρνεο, πού τοῦ κατέτρωγε τὸ σηκῶτι, καὶ θὰ μεσολαβοῦσε στὸν Δία γιὰ τὴν ἀπονομή χάριτος καὶ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ Προμηθέως. Ἡ κατακρήμνισι τοῦ Προμηθέως στὰ τάρταρα ἐσυμβόλιζε ἀσφαλῶς μία φυσική καταστροφή τοῦ μητροπολιτικοῦ Ἑλληνισμοῦ, πιθανόν τὴν γνωστὴ ὡς «κατακλυσμὸ τοῦ Δευκαλίωνος» ἢ μάλλον τὴν παλαιότερη τοῦ «Ὠγύγου». Ἡ μεταγενέστερη δὲ παρέμβασι τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ νέου αὐτοῦ λαμπροῦ γόνου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀποδίδει μία νέα ἱστορική ἀκμή τοῦ γένους, μία νέα περίοδο παγκόσμιας κυριαρχίας του (αὐτὴν ἴσως τοῦ ἑλληνοατλαντικοῦ πολέμου).

Ἡ συμφιλίωσι τοῦ Προμηθέως μὲ τὸν Δία φαίνεται νὰ στηρίζεται στὴν ἀπειλὴ τοῦ πρώτου, ὅτι χωρὶς αὐτὸν καὶ ἡ τύχη τοῦ Διὸς θὰ ἦταν ἐπισηφαλῆς. Τὸ μυστικὸ δὲ τοῦ Προμηθέως, ἡ ἀποκάλυψι τοῦ ὁποῖου στάθηκε τὸ ὄπλο γιὰ τὴν ἀπελευθερώσι του, συνδέετο μὲ κάποιον ἀπρεπῆ γάμο, πού θὰ ἔκανε ὁ Ζεὺς, ὁ γυιὸς τοῦ ὁποῖου θὰ ἐξεθρόνιζε τὸν πατέρα τῶν Ὀλυμπίων καὶ θὰ γινόταν ὁ νέος θεός. Μ' αὐτὸν τὸν γάμο φαίνεται νὰ ὑπονοοῦσε ὁ Αἰσχύλος κάποια ἀνάμειξι τῶν ἑλληνικῶν μὲ ξένα ἱερά: Ὁ συγκητισμὸς ἀποτελοῦσε κατὰ τὸν ἀρχαῖο τραγικὸ τὸν μέγιστο κίνδυνο γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα καὶ τὴν Ἑλληνικὴ Θρησκεία, ὅπως ἄλλως τε ἀπεδείχθη τελικῶς στὴν ἀλεξανδρινὴ ἐποχή: Ὁ «γάμος» τοῦ Διὸς μὲ τοὺς πληθυσμοὺς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τὰ θέσμά τους ὑπῆρξε ἡ βαθύτερη αἰτία τῆς ἐκθρόνισέως του. Ἕνας νέος θεός, ὁ Ἰησοῦς, ἐπέπρωτο ἔτσι νὰ τὸν διαδεχθῇ. Καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς, «πού εἶδε δύο θεοὺς στὸ παρελθόν ἤδη νὰ γκρεμίζονται, θὰ δῇ καὶ τὸν τρίτο νὰ πέφτη σύντομα» (958), ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Προμηθεύς, ὅσα δεινὰ κι ἂν περάσῃ, δὲν εἶναι πεπωμένο ποτὲ νὰ πεθάνῃ. Τὴν πεποίθησί του γιὰ τὸ ἀθάνατο τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὁ Αἰσχύλος τὴν ἐπαναλαμβάνει τρεῖς φορὲς (στίχοι 753, 933, 1053).

Μέχρις ἐκεῖ ἐξικνεῖται ἡ προφητικὴ δυναμικὴ τῆς φοβερῆς αἰσχύλειας τραγωδίας.

Δημήτρης Δημόπουλος

«Τὸ τέλος τῆς Ἱστορίας»

Νίκη! νίκη!!! "Οχι αὐτὴ τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν. "Οχι! αὐτὴ ὡχρίᾳ ἐμπρὸς στὴν δική μου. Νενίκηκά σε, Ἱστορία. Ποιό ἔπος τοῦ '40 γιορτάζουν οἱ Ἕλληνες; Ποιὸς θυμᾶται τὸν Δαδάκη, τὸν Διάκο; Τὸ 60% τῶν νέων ἀνθρώπων στὴν Ἑλλάδα δὲν γνωρίζουν, τί συνέβη στὶς 28 Ὀκτωβρίου τοῦ 1940. Ἀμνήμονες ἐκατάντησα τοὺς Ἕλληνες. Καὶ εἶναι αὐτὸ πιὸ μεγάλη νίκη ἀπὸ τὴν νίκη τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐναντίον τῶν Ἀμαληκитῶν. Ὁ Φουκογιάμα καὶ τ' ἄλλα μεταϊστορικά τέκνα καὶ τεκνὰ ἄς πιάσουν τὸν χορό. Δὲν εἶναι καὶ μικρὸ πρᾶγμα νὰ κάνης τοὺς Ἕλληνες νὰ ξεχνοῦν τὴν ἱστορία τους καὶ μάλιστα τὴν πρόσφατη. Σκέψου, τί γίνεται μὲ τὴν παλαιότερη. Θὰ τοὺς λὲς γιὰ τὸν ἀγῶνα τους ἐναντίον τῶν Περσῶν καὶ θὰ φαντάζονται, ὅτι πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια ἐκέρδισαν 2-0 στὸ ποδόσφαιρο τὴν ἐθνικὴ ομάδα τοῦ Ἰράν. Θὰ τοὺς ρωτᾷς σὲ λίγα χρόνια, ποιοὶ ἦσαν οἱ διωγμοὶ τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων, καὶ εὐθαρσῶς θὰ σοῦ ἀπαντοῦν γιὰ τὰ ἐπεισόδια, πὺν συνέβησαν σ' ἓναν ἀγῶνα καλαθοσφαίρας. Ὅσο γιὰ τὸ 1821, θὰ τὸ θεωροῦν ὡς τὴν ἐπανάστασιν τῶν φιλάθλων τῆς ΑΕΚ ἐναντίον τοῦ Τροχανᾶ. Ἀθλητικὴ Ἐνωσις Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ὁ πλήρης τίτλος τῆς ομάδος. Ἐ, στὴν Κωνσταντινούπολιν δὲν εἶχε τὴν ἔδρα του ὁ σουλτᾶνος; Θὰ βλέπουν αὐτὸ τὸ ὑπέροχο ἀνοσιούργημα τοῦ μακαρίτη Καλαμάρα (τὸν Μεγαλέξανδρο) στὴν Φλώρινα, καὶ θὰ θεωροῦν τὸν Ἀλέξανδρο ρομπότ, πὺν κατεσκεύασαν οἱ Ἀμερικανοί, γιὰ νὰ καταλάβουν τὴν Μέση Ἀνατολὴ καὶ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ πετρέλαιά της.

Ὅσο καὶ νᾶναι ὅμως, ἔβαλα κι ἐγὼ τὸ χεράκι μου. Ποιὸς θυμᾶται, ὅτι οἱ νεκροὶ κατεβαίνουν στὸν Ἄδη; Ὅλοι πλέον γνωρίζουν, ὅτι «ἐν κόλποις Ἀθραᾶμ ἀναπαύονται». Τώρα βέβαια ὑπάρχει ὁ κίνδυνος, λόγω τῆς ἀγραμματοσύνης τους νὰ μπερδέψουν τὸν κόλπο τοῦ Ἀθραᾶμ μὲ τὸν κόλπο τῆς ἀλήστου μνήμης Γαβριέλλας. Τί νὰ κάνουμε; Ἐχουν καὶ τοὺς κινδύνους τὰ παιγνίδια.

Ἐνα μόνον φοβᾶμαι μὲ ὅλα τοῦτα: τὸν χαρακτήρα τῶν Ἑλλήνων. Φοβᾶμαι, μὴ καὶ πάρουν ἀνάποδες στροφές: νὰ νοιώσουν θιγμένοι καὶ νὰ πέσουν μὲ τὰ μούτρα στὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἱστορίας. Καὶ καλὰ, νὰ διαβάσουν τὴν ἐπίσημὴ μικρὸ τὸ κακό. Κι ἂν ἀρχίσουν νὰ διαβάζουν τίποτε περιοδικὰ σὰν τὸν ἐξωλέστατο «Δαυλό», τί γίνεται; Ὅ,τι τόσα χρόνια ἔστηνα θὰ τὸ γκρεμίσω μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια. Λάθος τελικὰ ἦταν ἡ δημοσιοποιήσις τῆς δημοσκοπήσεως. Κι ἔξω ἀπὸ τὴν καθιερωμένη μας πρακτικὴ. Ἐμεῖς στὸ σκοτάδι κινούμεθα, τὸ σκότος ἐπιβάλλουμε. Καλὸ εἶναι νὰ μαθαίνουμε τίς προόδους μας, νὰ ξέρουμε τ' ἀποτελέσματα τῶν δημοσκοπήσεων. Ὅμως πρέπει νὰ τὰ κρατᾶμε γιὰ τὸν ἑαυτό μας. Δὲν πρέπει νὰ προκαλοῦμε, ἰδιαίτερα τοὺς Ἕλληνες. Ἀνάποδη φύτρα. Ἐκεῖ πὺν λὲς ὅτι τοὺς διέλυσε, νάτοι πάλι ὀρθοί. Καὶ κρατοῦνε ἓνα

Σάρωθρον

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ

Νεοφοινικισμός: Ἐπιδιώξεις-Μέθοδοι ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ Η ΙΔΡΥΣΙ «ΦΟΙΝΙΚΙΚΟΥ» ΚΡΑΤΟΥΣ

Ι. Παρελθὸν καὶ πηγὲς τοῦ «φοινικισμοῦ»

Ὁ «φοινικισμὸς» δὲν ἀποτελεῖ καινοφανὲς φαινόμενο. Ὁ Δαϊρπφελδ ὑπεστήριξε, ὅτι ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς ἦταν δημιούργημα τῶν Φοινίκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Κέκροψ, ὁ Κάδμος, ὁ Ἴναχος («*Homers Odyssey*», 1924· «*Alt Olympia*», 1935). Ὁ V. Bérard ἔδλεπε τὴν ὁμηρικὴ Ὀδύσσεια ὡς ἀφήγησιν φοινικικῶν περιπετειῶν («*Les Phéniciens et l'Odyssee*», 1902). Ἡ τάσις ὑπερεκτιμήσεως τοῦ ρόλου τῶν Φοινίκων ἐπηρέασε καὶ ἄλλους μελετητὲς ὅπως οἱ: Movers («*Die Phönitzer*», 1850), Clermont-Canneau («*Les Phéniciens dans le Peloponnèse*», 1877), G. Perrot-Ch. Chipiez («*Histoire de l'art dans l'Antiquité*», tome III, «*La Phénice*», 1887), Maas («*Griechen und Semiten am Isthmus von Korinth*», 1902). Ἀκόμη καὶ τὸν E. Curtius, πού δέχθηκε, ὅτι οἱ Φοίνικες εἶχαν ἐγκατασταθῇ στὴν Ἀργολίδα. («*Ἑλληνικὴ Ἱστορία*», ἑλλ. μετάφραση, Α' σελ. 48). Στὴν φοινικιστικὴ προπαγάνδα προσχώρησαν καὶ ὁ E. Renan («*Mission de Phénice*», 1864), ὁ H. Belloc («*The Battleground: Syria and Palestine, the speed plot of religion*», 1936), ὁ A. Choisy («*Histoire de l'Architecture*», 1849).

Οἱ ἀπόψεις αὐτὲς ὠφείλοντο σὲ δύο παράγοντες:

α) Στὴν ὕλική καὶ ἠθική στήριξί τους ἀπὸ τὰ ἀνὰ τὸν κόσμον ἑβραϊκὰ κέντρα, ἀφοῦ οἱ Ἑβραῖοι, ὄντες Σημίτες καὶ γείτονες τῶν Φοινίκων, παρουσιάζονται καὶ ὡς συγγενεῖς τῶν δευτέρων, ἀκόμη καὶ ὡς «Φοίνικες» μετὰ διαστολὴν αὐτοῦ τοῦ ὅρου.

β) Στὴν σύγχυσι πού ἐπέφερε ὁ κατὰ τὸ 1360 π.Χ. ἀφανισμὸς τῶν πρώτων Φοινίκων, δηλαδὴ τῶν Ἑλλήνων οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἐγκατασταθῇ στὰ Συριακὰ παράλια καὶ ἡ ἀντικατάστασίς των στὴν περιοχὴ ἀπὸ Σημίτες. Αὐτοὶ εἶχαν ἔλθει ἀπὸ τὶς χῶρες τοῦ Περσικοῦ κόλπου (Ἡρόδοτος Ζ 89, Στράβων ΙΣΤ 3, 4) καὶ μετὰ τὴν ἐξόντωσι τῶν Ἑλληνοφοινίκων ἀπὸ τοὺς Χεττίτες σφετερίσθηκαν τὶς πόλεις, τὶς τέχνες καὶ τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων Φοινίκων. Ἔτσι σφετερίσθηκαν καὶ τὴν δι-σχιλιετὴ ἱστορία τῶν πραγματικῶν Φοινίκων (3200-1360 π.Χ.) παρουσιάζοντάς την ὡς δική τους. Στὴν προσπάθεια αὐτὴν τοὺς βοήθησαν ὠρισμένοι ὅπως ὁ φοινικίζων Ἡρόδοτος καὶ ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς. Ὁ τελευταῖος (Στρωμ. 1, 16, 361) διατείνεται, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔμαθαν τὴν ναυπηγικὴν ἀπὸ τοὺς Καρχηδονίους (Σημιτοφοίνικες πού ἀποίκισαν τὴν Τυνησίαν γύρω στὸ 800 π.Χ.), ἐνῶ αὐτοὶ ἐμφανίζονται μετὰ ἀπὸ χιλιετίες ναυπηγικῆς καὶ ναυσιπλοΐας τῶν Ἑλλήνων (Ἀκτὶς Ἡλιάδης, Μάκαρ, Αἴγων, Περσεύς, Ἡρακλῆς, Ἀργοναῦτες, Ὀδυσσεύς κ.ἄ.).

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα ἀνέτρεψε τὸν «φοινικισμόν». A. Evans, («*Scripta Minoa*»), W. Gladstone («*Studies on Homer and Homeric Age*»), A. Person («*Die spatmykenische Inschrift aus Asine*»), R. Carpenter («*Letters of Cadmus*»), J. Myers («*Who the Greeks were?*»), G. Glotz («*Histoire Greque*» καὶ «*Civilisation Egéenne*»),

Allan Wace (*The History of Greece in the 3 and 2 Millenium B.C.*) κ.ἄ. απέδειξαν την αὐτογένεια τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ὕπαρξιν τῶν Ἑλληνοφοινίκων, τὴν ἑλληνικότητα τοῦ ἀλφαβήτου κ.λπ. Ὁ πρῶτος ποὺ ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ «φοινικισμοῦ» ἦταν ὁ S. Reinach μὲ τὸ ἔργο του «*Le Mirage Oriental*» (1893). Φυσικά μία προσεκτικὴ μελέτη τῶν ἀρχαίων πηγῶν ἀρκεῖ, γιὰ νὰ καταρρεύσουν οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ «φοινικισμοῦ» (Ἀπολλόδωρος, Διόδωρος, Ὀμηρος, Πανσανίας, Στράβων, Ἀρριανὸς κ.ἄ.). Τὸν τελευταῖο καιρὸ ὅμως ὁ «φοινικισμὸς» ξανασηκώνει κεφάλι καὶ σὲ συμμαχία μὲ τὸν ἀφροσημιτοκεντρισμὸ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μ' αὐτὸν τὸν ἀναγεννώμενο «φοινικισμὸ» θ' ἀσχοληθῶ στὸ παρόν.

II. Ὁ σύγχρονος «φοινικισμὸς»

Ἡ Βηρυττὸς εἶναι κέντρον μιᾶς συστηματικῆς προπαγάνδας, ἡ ὁποία διεξάγεται ἐπὶ διεθνoῦς ἐπιπέδου, μὲ σκοπὸ τὴν «ἱστορικὴ ἀποκατάστασι τῶν Φοινίκων». Πυρῆνας αὐτοῦ τοῦ κέντρου εἶναι τὸ «Ἀμερικανικὸ Πανεπιστήμιο» τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον ἔχει διεθνή χαρακτῆρα. Γύρω του λειτουργοῦν ραδιοτηλεοπτικοὶ σταθμοί, ποὺ ἐκπέμπουν στὰ ἀγγλικά, στὰ γαλλικά καὶ στὰ ἀραβικά, ἐκδοτικοὶ οἴκοι ὅπως ὁ Aleph et Taw μὲ πολὺγλωσσες ἐκδόσεις, ἀρχαιολογικὲς ἀποστολὲς κ.λπ. Ὅλες αὐτὲς καὶ ἄλλες παράλληλες δραστηριότητες χρηματοδοτοῦνται πλουσίως κυρίως ἀπὸ κέντρα τῶν ΗΠΑ. Ἔτσι ἡ προπαγάνδα τῶν φοινικιστῶν προσλαμβάνει ὅλο καὶ εὐρύτερες διαστάσεις.

Οἱ σκοποὶ τῶν «φοινικιστῶν» εἶναι:

α) Νὰ προσδώσουν στοὺς Σημιτοφοίνικες μέγα ἱστορικὸ δάθος ἰδιοποιούμενοι τὸ παρελθὸν τῆς προσημιτικῆς (ἑλληνικῆς) Φοινίκης. Ἔτσι ἡ ἐμφάνισις τῶν Σημιτοφοινίκων στὴν ἱστορία προωθεῖται πρὸς τὰ πίσω κατὰ δύο περίπου χιλιετίες (3200 π.Χ. ἀντὶ γιὰ 1200 π.Χ.).

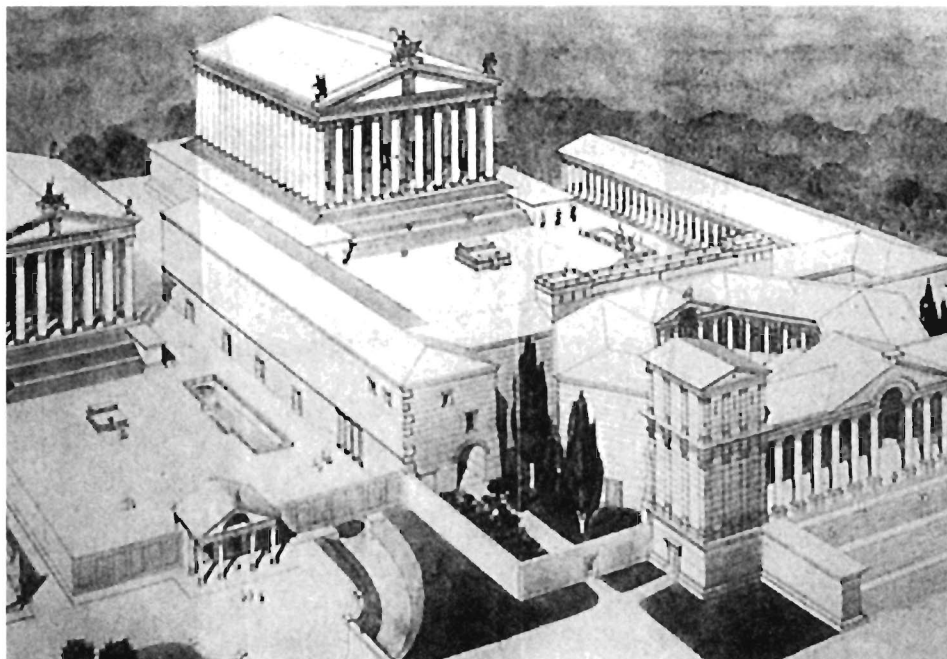
β) Νὰ ἀναβαθμίσουν τὸν ρόλο τῶν Σημιτῶν Φοινίκων ἀποδίδοντάς τους ἕναν ἐξαιρετικὸ πολιτισμὸ. Γι' αὐτὸ προσπαθοῦν νὰ σφετερισθοῦν ἐπιτεύγματα ἄλλων λαῶν τῆς Πρόσω Ἀσίας, τῶν Ρωμαίων καὶ ἰδίως τῶν Ἑλλήνων τῆς ἀρχαιοτάτης, ἀρχαίας, κλασσικῆς, ἑλληνιστικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.

γ) Νὰ συνδυάσουν τοὺς Σημιτοφοίνικες μὲ τὸν χριστιανισμὸ ἀποδίδοντάς τους πρωτεύοντα ρόλο στὴν διαμόρφωσι καὶ διάδοσί του.

δ) Νὰ «ἀποδείξουν», ὅτι οἱ «Φοίνικες» δὲν ἐξαφανίσθηκαν, διότι Λιβανέζοι, Σύριοι, Παλαιστίνιοι, Ἰορδανοὶ καὶ Ἑβραῖοι εἶναι ἀπόγονοι καὶ συνεχιστὲς τους.

ε) Νὰ πείσουν τὴν παγκόσμια κοινὴ γνώμη καὶ ἰδίως τῶν δυτικῶν, ὅτι οἱ «Φοίνικες» ἀδικήθηκαν βαρύντατα, ὑπέστησαν ἐξοντωτικοὺς διωγμοὺς καὶ παραμένουν οἱ μεγάλοι ἀδικημένοι.

στ) Νὰ καταφέρουν νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ δικαίωμα τῶν «Φοινίκων» σὲ ἱστορικὴ ἀλλὰ καὶ ἔμπρακτη «ἀποκατάστασι». Αὕτη θὰ ὠλοκληρωνόταν μὲ τὴν ἱδρυσὶ ἑνὸς «**νεο-φοινικικοῦ κράτους**», ποὺ θὰ περιελάμβανε ὅλους τοὺς ὑποτιθεμένους ἀπογόνους τῶν «Φοινίκων», δηλαδὴ αὐτὸ θὰ περιέκλειε τὸν Λίβανο, τὴν Συρία, τὴν Παλαιστίνη, τὴν Ἰορδανία, τὸ Ἰσραὴλ καὶ τὴν ... Κύπρο! Ἄς ἐξετάσουμε αὐτὲς τίς ἐπιδιώξεις.

Οί «ἀποδείξεις» πού προσκομίζουν οί νεοφοινικιστές τοῦ «Ἀμερικανικοῦ Πανεπιστημίου» τῆς Βηρυττοῦ γιά τόν δῆθεν φοινικικό πολιτισμό: Ἀναπαράσταση (;) «τοῦ φοινικικοῦ ναοῦ καί τῆς αὐλῆς μέ τίς κιονοστοιχίες» τοῦ Μπάαλμπεκ «ἀπό γερμανοῦς ἀρχαιολόγους» (!) («Baalbek», σελ. 70). Φυσικά πρόκειται περὶ τυπικώτατης ἐλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

III. Τὸ ἱστορικὸν βάθος

Ἡ προπαγάνδα παρουσιάζει τοὺς «Φοίνικες» ὡς λαὸ μὲ ἱστορικὴ συνέχεια ἀπὸ τὴν προϊστορία ὡς τὴν βυζαντινὴ καὶ δι' αὐτῆς στὴν σύγχρονη ἐποχὴ. Στὴν πραγματικότητα ἡ Φοινίκη ἦταν ἐλληνικὴ ἀπὸ τὸ 3200 π.Χ. περίπου ὡς τὸ 1360 π.Χ. Ἑλληνοπελασγοί, Ἑλλαδίτες, Αἰγαῖοι, Κρήτες, Μικρασιάτες ἐγκατεστάθησαν γύρω στὸ 3200 π.Χ. στὰ παράλια τῆς Συροπαλαιστίνης, ὅπου δὲν ὑπῆρχαν παρὰ ἀσήμαντα χωριά ἰθαγενῶν Χαμιτῶν ἀλιέων. Ὑπὸ τὸν Ἀγήνορα, τοὺς υἱοὺς τοῦ Φοίνικα, Κίλικα, Κάδμο καὶ τοὺς διαδόχους των ἱδρυσαν πόλεις ἀκμαῖες, πού ἐπεδίδοντο στὴν ναυπηγικὴ, στὴν ναυτιλία, στὴν βιοτεχνία ὑφασμάτων (πορφύρας καὶ ἄλλων), καλλυντικῶν καὶ κομψοτεχνημάτων. Ὁ Ἀγήνωρ ἦταν ἀπόγονος τοῦ Ἰνάχου, βασιλέως τοῦ Ἀργούς. Οἱ Ἕλληνες ἔδωσαν στὴν περιοχὴ τὸ ὄνομα Φοινίκη ἀπὸ τὸ φοινὸς = ἐρυθρὸς (Ὁμ., «Ὀδύς.» στ 53 καὶ 306, ι 108).

Πόλεις, νῆσοι, τοποθεσίες μὲ τὴν ἴδια ἢ παραπλήσιες ὀνομασίες ὑπῆρχαν στὸν ἐλλαδικὸν χώρον πρὶν ἀπὸ τὸν ἐποικισμό τῶν Συροπαλαιστινιακῶν παραλίων (Φοινίκη, πρωτεύουσα τῆς Χαονίας στὴν Β. Ἠπειρο, ὅπου τὸ νῦν Φενίκι, φύλον Φοινατῶν γύρω ἀπὸ τὸν ποταμὸ Θύαμιν τῆς Ἠπείρου, στὴν Μεσσηνία, ὅπου ὁ νῦν Φοινικοῦς κ.λπ.). Φοῖνιξ ἦταν σύνηθες ὄνομα στοὺς Ἕλληνες. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ

βασίλειος τῶν Δολόπων τῆς Φθίας, πού μετέσχε στὸν Τρωικὸ ('Ιλ. I 168 καὶ 659, Ψ 369). Οἱ Ἕλληνες ἔφεραν στὴν Συροπαλαιστίνη τὴν ἔλαιουργία, τὴν ἀμπελουργία, τὸν σίδηρο, τὸ σύστημα τῆς πόλεως-κράτους καὶ φυσικὰ καὶ τὴν γραφή. Λαμπρὲς πόλεις τῆς ἐλληνικῆς Φοινίκης ἦσαν ἡ Εὐαγορίτις (ἀπὸ τοὺς Εὐαγορίδες τῆς Κύπρου), ἡ Τύρος (ἀπὸ τὴν Τυρώ, σύζυγο τοῦ Κρηθέως, βασιλέως τῆς Φθιώτιδος, γιαγιά τοῦ Ἰάσονος), ἡ Βύβλος (ἀπὸ τὸν Κύπριο Βύβλον), ἡ ῥΑραδος (ἀπὸ τὴ νησίδα ῥΑραδος τῆς Κρήτης), τὸ Ποσειδίου κ.ἄ.

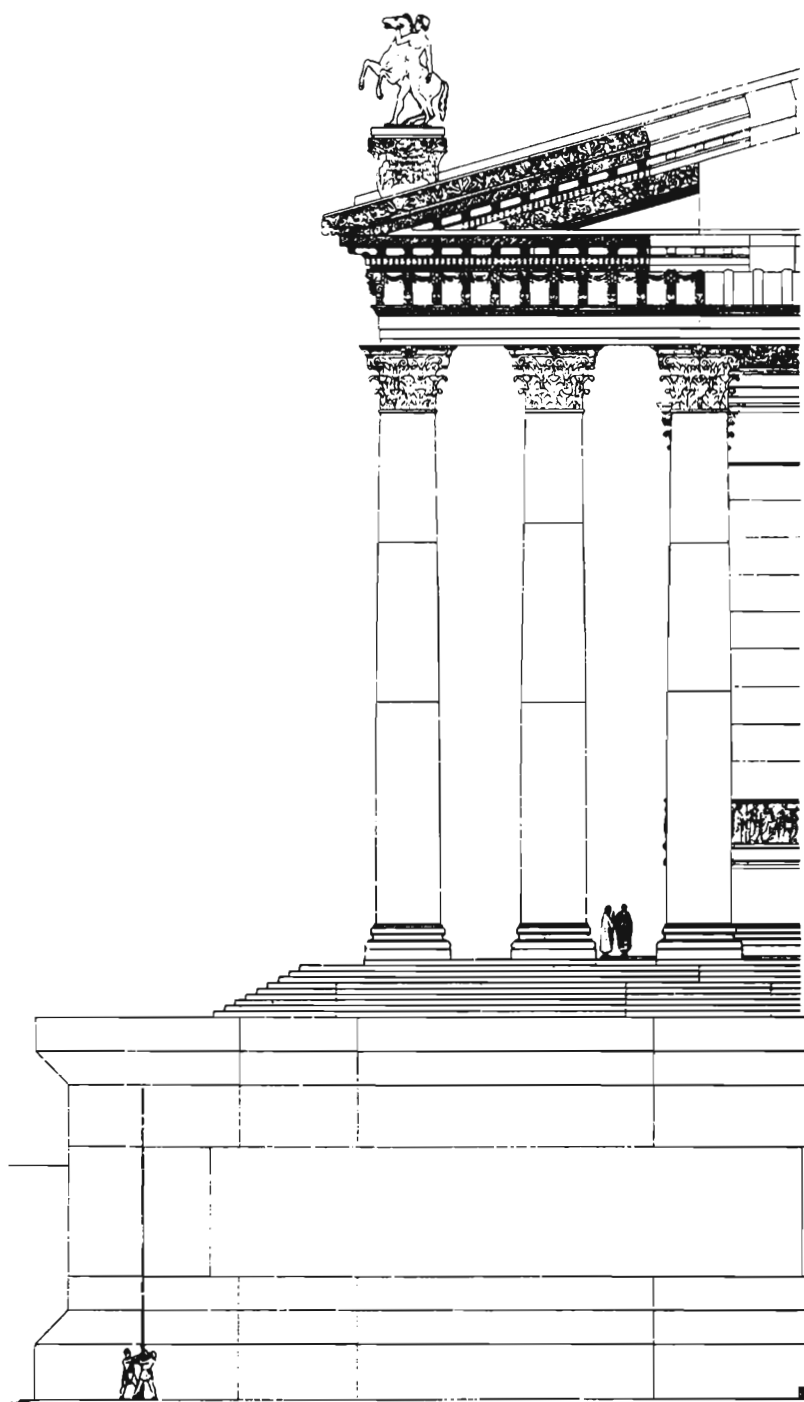
Οἱ Σημίτες ἄρχισαν νὰ φθάνουν στὴν Φοινίκη γύρω στὸ 2800 π.Χ. ('Ηρ. 289, Στρ. ΙΣΤ 3, 4), ἀλλὰ ἡ θέσις τους παρέμεινε πάντοτε ὑποδεέστερη. ῥΑρχουσα τάξις ἦσαν οἱ Ἕλληνες. Γι' αὐτό, ὅταν τὸ 1360 π.Χ. ὁ Σουππιλιουλίουμα Α', βασιλεὺς τῶν Χετταίων, κατέλαβε τὴν Φοινίκη, μετὰ προκήρυξι τοῦ ἐμφανίσθηκε στοὺς Σημίτες ὡς «ἀπελευθερωτὴς» τοὺς «ἀπὸ τοὺς ῥΙωνες, τοὺς Διδυμαίους, τοὺς Κᾶρες, τοὺς Κύπριους» (Ch. Viroland, *Les inscriptions cuneiformes de Ras-Sama*, 1929). Οἱ Χεττίτες ἐξώντισαν τοὺς Ἑλληνοφοίνικες, τῶν ὁποίων ὁ τελευταῖος βασιλεὺς Νικομήδης διέφυγε στὴν Αἴγυπτο. Μετὰ τὸν ἀφανισμό τῶν Ἑλλήνων οἱ Σημίτες τῆς Φοινίκης προσπαθοῦν νὰ τοὺς ὑποκαταστήσουν. Ἡ προσπάθειά τους διευκολύνεται μετὰ τὸ 1200 π.Χ. μετὰ τὴν κατάρρευσι τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Χεττιτῶν, τὴν ἀποχώρησι τῶν Αἰγυπτίων ἀπὸ τὴν ῥΑσία καὶ τὴν διάλυσι τῆς κοινοπολιτειακῆς αὐτοκρατορίας τῶν ῥΑχαιῶν (Μυκηνῶν). Οἱ Σημιτοφοίνικες, ἀποκαλούμενοι πλέον Φοίνικες, ἀφοῦ σφετερίσθηκαν τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων τῆς περιοχῆς, ἐπιδίδονται στὶς ἀσχολίες, πού εἶχαν διδαχθῇ ἀπὸ ἐκείνους: ναυπηγική, ναυτιλία, βιοτεχνία, ἐμπόριο, κατασκευὴ κομψοτεχνημάτων, ἀρωμάτων, πορφυρῶν ὑφασμάτων. Ἡ παρακμὴ τῶν ῥΑχαιῶν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ δοῦν στὶς θάλασσες, νὰ ἐγκαταστήσουν παροικίες καὶ νὰ ἰδρῦσουν ἀποικίες σὲ διάφορα σημεῖα τῆς Μεσογείου, ἰδίως τῆς δυτικῆς, διότι οἱ Ἕλληνες ματαιώνουν τὶς ἀποπειρὲς τους γιὰ διείσδυσι στὸ Αἰγαῖο, στὴν ῥΑδριατικὴ, στὸν Εὐξείνιο, στὸ Ἴόνιο, στὴ Ν. ῥΙταλία καὶ στὴν Κυρηναϊκή.

Κατὰ τοὺς Ἑλληνιστικοὺς καὶ τοὺς Ρωμαϊκοὺς χρόνους οἱ Σημιτοφοίνικες ἐξαφανίζονται. Στὶς περιοχὲς ὅπου κάποτε ὑπῆρξαν οἱ Σημιτοφοίνικες, ἐδῶ καὶ πολλοὺς αἰῶνες ὑπάρχουν πλέον οἱ ῥΑραβες. Οὐσιαστικῶς ἡ ἱστορία τῶν Σημιτοφοινίκων ἀρχίζει μετὰ τὴν καταστροφὴ τῶν Ἑλλήνων τῆς Φοινίκης τὸ 1360 π.Χ. καὶ τελειώνει μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Τύρου ἀπὸ τὸν Μ. ῥΑλέξανδρο ἢ ἔστω τῆς σημιτοφοινικικῆς Καρχηδόνας τὸ 146 π.Χ. ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Σημιτοφοίνικες δὲν ὑπῆρχαν πρὶν ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ ἔπαυσαν νὰ ὑπάρχουν μετὰ τὴν δευτέρη χρονολογία.

IV. Σημιτοφοίνικες καὶ πολιτισμὸς

Ἡ «φοινικιστικὴ» προπαγάνδα θέλει νὰ διαλύσῃ τὴν ἀρνητικὴ εἰκόνα πού ἔχει ἡ παγκόσμια ἱστορία γιὰ τοὺς Σημιτοφοίνικες καὶ νὰ τοὺς «ἀποκαταστήσῃ» ὡς «ἕναν ἐφευρετικὸ λαὸ καλλιτεχνῶν, φιλοσόφων καὶ σοφῶν» (βλέπε Lina Murr Nehme, «*Baalbek monument phénicien*», Beyrouth, 1997).

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὴ. Οἱ Ἕλληνες ἐνοιῶσαν βαθεῖα περιφρόνησι γιὰ τοὺς Σημιτοφοίνικες. Ὁ Ὅμηρος τοὺς περιγράφει ὡς ἀπαγωγεῖς ('Ὀδ. ξ 403), δουλέμπορους καὶ δολοπλόκους ('Ὀδ. ν 285). Ὁ Στράβων ὡς ψεῦτες

Ἡ ἀναπαράσταση ἔργου τῆς «φοινικικῆς ἀρχιτεκτονικῆς»: «Ναὸς τοῦ Βάαλ». Φυσιχὰ στὴν λεξάντα («Baalbek», σελ. 73) σημειώνεται ἀπλῶς, ὅτι «οἱ χιόνες δὲν εἶναι ρωμαϊκοί» –καὶ ὁ νοῶν νοεῖτω...

– «*φοινικικὸν ψεῦδος*» (3, 170). Τοὺς ἀπέδιδαν ἐπίσης βαρβαρότητα καὶ σεξουαλικὲς διαστροφές («*φοινικίζειν*»: ἀσελεῖν παρὰ φύσιν). Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τοὺς εἶχε ἀποκλείσει ἀπὸ τὸ σχέδιό του γιὰ ἀνάμειξη τῶν λαῶν καὶ ἀπὸ τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα (Th. Bird «*Μ. Ἀλέξανδρος*», ἔκδ. Δαρέμα, σελ. 169 καὶ 243). Οἱ Σημιτοφοίνικες μιμήθηκαν μὲ ἀρκετὴν ἐπιτυχία τοὺς Ἑλληνοφοίνικες σὲ ὠρισμένους πρακτικοὺς τομεῖς ὅπως ἡ ναυπηγική, ἡ ναυτιλία, τὸ ἐμπόριο, ἡ βιοτεχνία, ἀλλὰ δὲν παρουσίασαν κανενὸς εἶδους πνευματικὴτητα καὶ δὲν παρήγαγαν πολιτισμό. Γι' αὐτὸ ὁ σύγχρονος φοινικισμὸς ἀνανεώνει τὴν προσπάθεια, ποὺ κατέβαλαν στὰ ἀρχαῖα χρόνια οἱ πρόδρομοί του, νὰ σφετερισθοῦν τὸν πολιτισμὸ τῶν λαῶν τῆς Πρὸσω Ἀσίας, τῶν Ρωμαίων καὶ κυρίως τῶν Ἑλλήνων (Φοινίκων καὶ μεταγενεστέρων). Ἔτσι:

- Ἡ Εὐαγορίτις ἀπεκλήθη Οὐγκαρίτ καὶ παρουσιάσθηκε ὡς φοινικικὴ πόλις, ἐνῶ, ὅταν κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Χεττίτες καὶ ἐγίνε σημαντικὴ, περιέπεσε σὲ παρακμὴ.

- Τὸ ἀλφάβητο παρουσιάσθηκε ὡς ἐφεύρεσις τῶν Σημιτοφοινίκων, ἐνῶ εἶναι ἑλληνικώτατη.

- Ὁ Κάδμος, ὁ Θαλῆς, ὁ Μόσχος (ὁ πρῶτος ποὺ ὑπεστήριξε τὴν θεωρίαν περὶ ἀτόμου) κ.ἄ. παρουσιάσθηκαν ψευδῶς ὡς Σημίτες-Φοίνικες.

- Οἱ θεοί, οἱ μῦθοι, ἡ πολιτειακὴ ὀργάνωσις τῶν Σημιτοφοινίκων παρουσιάσθηκαν ὡς δημιουργήματα Σημιτῶν, ἐνῶ εἶναι ἑλληνικῆς προελεύσεως.

- Ὁ D. Riggiway (*Οἱ πρῶτοι Ἕλληνες στὴ Δύση*, ἔκδ. Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος ΕΤΕ, 1993) διεπίστωσε, ὅτι οἱ νεώτερες ἱστορικὲς, ἀρχαιολογικὲς, ἀνθρωπολογικὲς ἐρευνες «ἐξεθέλισαν τοὺς Φοίνικες ἀπὸ τὶς ἐπιστημονικὲς ἐργασίες μὲ τὴν ἴδια μανία ποὺ ἀργὰ ἢ γρήγορα ἐπιφυλάσσεται σὲ ὅλα τὰ πράγματα, ποὺ εἶναι ἀπλῶς τοῦ συρμοῦ». Πάντως γιὰ τὴν ὥρα αὐτὸ δὲν συνέβη. Ἀντιθέτως οἱ φοινικιστὲς ἐπανερχοῦντο δριμύτεροι. Τώρα παρουσιάζουν ὡς «Φοίνικα» τὸν μεγάλο Ἕλληνα ἀρχιτέκτονα τοῦ Τραϊανοῦ Ἀπολλόδωρο τῆς Λαμασκου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ χαρακτηρίζουν «φοινικικά» ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς ὅπως τὸ Πάνθεον τῆς Ρώμης, τὴν στήλη τοῦ Τραϊανοῦ, τὸ Forum Traiani, ἀκόμη καὶ τὶς ἐφευρέσεις τοῦ θόλου, τοῦ τσιμέντου, τοῦ μπετόν κ.ἄ. (L. M. Nehme, «*Baalbek monument phénicien*», Beyrouth 1997, σελ. 9).

Φυσικὰ ἐπανερχοῦνται στὸ θέμα τοῦ ἀλφαβήτου. Κατὰ τὴν Nehme «οἱ Ἕλληνες δὲν κατενόησαν τὸ σύστημα τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου καὶ ἀντέγραψαν τὰ σύμβολά του αὐτούσια, ἀντὶ νὰ τὰ μεταφράσουν, ὥστε νὰ τὰ καταστήσουν ἐξ ἴσου κατανοητὰ καὶ εὐκολόχρηστα ὅπως στὴν Φοινίκα. Γι' αὐτὸ εἶναι ἐξαιρετικῶς γελοῖος ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι οἱ Ἕλληνες δίδαξαν τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν φυσικὴ στοὺς Φοίνικες: Εἶναι σὰν νὰ λέμε, ὅτι ἓνας ἀναλφάβητος μπορεῖ νὰ διδάξῃ φυσικὲς ἐπιστῆμες καὶ μαθηματικὰ σ' ἐκεῖνον ποὺ μόλις τοῦ ἔμαθε νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ» (σελ. 14).

Ἡ Nehme ἀποδίδει στοὺς σημιτοφοίνικες τὰ ... κυκλώπεια τείχη τῶν Ἑλλήνων, τὶς πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου καὶ ὅλα τὰ ἔργα τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, διότι «οὔτε οἱ Ἕλληνες οὔτε οἱ Ρωμαῖοι οὔτε οἱ Αἰγύπτιοι ἔκτιζαν παραδοσιακῶς μὲ πέτρες»! (σελ. 17). Τὸ ὅτι, ὅταν ἐκτίζοντο τὰ κυκλώπεια τείχη καὶ οἱ πυραμίδες, Σημιτοφοίνικες δὲν ὑπῆρχαν, δὲν φαίνεται νὰ τὴν ἐνοχλῇ. Κατ' αὐτὴν «οἱ Ἕλλη-

νες πέρασαν ξαφνικά από τὸ ξύλο στὴν πέτρα. Κάποιος λαὸς πρέπει νὰ τοὺς τὸ δίδαξε. Ποιὸς λαός;». Φυσικὰ οἱ Σημιτοφοῖνικες! (σελ. 19). Ὡς ἀποδείξεις παρὰθέτει τὴν φοινικικὴ καταγωγὴ τοῦ Κάδμου, τὴν ὁποῖαν «ὁμολογοῦν οἱ Ἕλληνες» καὶ τὴν «περίεργη ὁμοιότητα τῆς λεγομένης μυκηναϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς μετὰ ἐκείνην τῆς Οὐγκαρίτ» (σελ. 19). Ὅμως στὴν «Θεογονία», στὴν «Θηβαΐδα», στὴν «Ὀδύσσεια», στὰ «Διονυσιακά» ὁ Κάδμος ἀναφέρεται ὡς Ἕλλην, ἀπόγονος τοῦ Ἀγήνορος. Μόνον ὁ Ἡρόδοτος τὸν χαρακτηρίζει «Φοῖνικα» (Ε', 58). Ὁ Κάδμος συμβουλευέται τοὺς Δελφούς, θύει στὴν Ἀθηνᾶ, νυμφεύεται τὴν Ἀρμονίαν, οἱ Ὀλύμπιοι παρίστανται στοὺς γάμους του, κόρες του εἶναι ἡ Αὐτονόη, ἡ Ἰνώ, ἡ Ἀγάπη, ἡ Σεμέλη –μητέρα τοῦ Διονύσου– καὶ υἱὸς-διάδοχός του ὁ Πολύδωρος. Κέκαδμαι = ἐξέχω, λάμπω. Ἐξ οὗ ὁ Καδμύλος τῶν μυστηρίων τῆς Σαμοθράκης, ὁ ποταμὸς Κάδμος στὴν Ἥπειρο, τὸ μέταλλο κάδμιον, τὸ κάδμος= δόρυ, λόφος, ἄσπις, οἱ ὀροσειρεὲς Κάδμος τῆς Καρίας καὶ τῆς Ἰλλυρίας, περιοχὲς ὅπου οὐδέποτε πάτησαν Σημιτοφοῖνικες. Κάδμος ὠνομαζόταν ἕνας τύραννος τῆς Κω καὶ ἕνας Μιλήσιος πεζογράφος (Στρ. Α' 18, Ἰώσηπος, «Κατ' Ἀπίωνος» 1, 2). Ὅσο γιὰ τὴν ὁμοιότητα μυκηναϊκῆς-«οὐγκαριτικῆς» ἀρχιτεκτονικῆς, ἀπλούστατα ἡ «Οὐγκαρίτ» (στὴν πραγματικότητα Εὐαγορίτις) ἦταν πόλις Ἑλλήνων. Ἄν δι' ἀντιστροφῆς δεχθούμε, ὅτι οἱ Μυκηναῖοι μιμήθηκαν τοὺς Εὐαγορίτες, τότε θὰ πρέπει νὰ δεχθούμε παρόμοια εἰσαγωγὴ πολιτισμοῦ στὴν Ἑλλάδα ἀπ' ὅλες τὶς ἑλληνικὲς ἐγκαταστάσεις τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Εὐξείνου.

Κατὰ τὴν Nehme «οἱ Φοῖνικες ἔκτιζαν μετὰ πέτρα χιλιάδες χρόνια πρὶν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς Ἕλληνες» –ἀπόδειξις ἡ ἀρχαιότερη πόλις τοῦ κόσμου, ἡ Ἱερικώ (σελ. 21). Βεβαίως ἡ Ἱερικώ δὲν εἶναι ἡ ἀρχαιότερη πόλις, ἀλλὰ ἀσχέτως αὐτοῦ οὔτε στὴν Φοινικὴ βρίσκεται, οὔτε σχέσιν μετὰ τοὺς Φοῖνικες ἔχει.

Παρόμοια ὑποστηρίζει καὶ ὁ Maurice Dunand («Byblos», Paris 1973) συγχέοντας σκοπίμως τὴν ἑλληνικὴ Βύβλον μετὰ τὴν μεταγενέστερη σημιτικὴ. Ἔτσι κατὰ τὴν Nehme «οἱ Φοῖνικες στὸν ἐπιστημονικὸ τομέα ἦσαν πιὸ ἐξελιγμένοι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, τοὺς Αἰγυπτίους καὶ τοὺς Ρωμαίους μαζί!» (σελ. 21).

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι τὰ οἰκοδομήματα τοῦ Ἡρώδου στὴν Παλαιστίνη εἶναι ὅλα «ἑλληνορωμαϊκοῦ» (κορινθιακοῦ) ρυθμοῦ –περιλαμβανομένου καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ποὺ τότε ξανακτίσθηκε. Ἡ «παγανιστικὴ» ἀρχιτεκτονικὴ τους γιὰ τοὺς φοινικιστὲς ἀποδεικνύει, ὅτι οἱ κατασκευαστὲς τους ἦσαν... Φοῖνικες! (σελ. 28). Ἡ Nehme παρὰθέτει τὴν φωτογραφία κεφαλῆς γυναικὸς ἀπὸ τὸν ναὸ τῆς Ἀφροδίτης στὴν Ἀρσο τῆς Κύπρου, ἀναμφισβητήτως ἑλληνικῆς γλυπτικῆς, γράφοντας ὅτι «σὲ σύγκρισιν μετὰ αὐτὸ τὰ ἀγάλματα τῆς Ἑλλάδος φαίνονται κενὰ καὶ ἐπιφανειακά» (σελ. 39), θεωρῶντας «αὐτονόητο» ὅτι πρόκειται γιὰ ἔργο... Φοινίκων, ἀφοῦ ἔγινε στὴν Κύπρο!

Ὅπως βλέπουμε, οἱ φοινικιστὲς στὸν ὄρο «Φοινικὴ» περιλαμβάνουν Συρία - Λίβανο - Παλαιστίνη - Ἰορδανία - Κύπρο καὶ χαρακτηρίζουν «Φοῖνικες» τοὺς κατοίκους αὐτῶν τῶν περιοχῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἕως σήμερα. Ὅσοι Ἕλληνες γεννήθηκαν ἢ ἔζησαν ἐκεῖ στοὺς Ἑλληνιστικούς, Ρωμαίους καὶ ὁποιοὺς ἄλλους χρόνους... περιτέμνονται! Ἄλλως τε οἱ Ἕλληνες «ἦσαν πολὺ πιὸ ἄγριοι ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς τῶν ἐποχῶν τῆς μεγαλυτέρας τῶν ἀγριότητος» (Nehme, σελ. 43) καὶ οἱ αὐτοκρατορίες τους διήρκεσαν πολὺ λόγῳ τῆς «κτηνωδίας» τους (σελ.

44). Ἀντιθέτως οἱ Φοίνικες ἦσαν «*λαὸς εἰρηνικός*» ὅπως καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἀπόγονοί τους, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν «*οἱ πρὸ ἀνεπτυγμένοι τῆς ἐποχῆς τῶν*» (σελ. 44) μὲ τίς μαζικὲς ἀνθρωποθυσίες στὰ φρικτὰ εἰδωλά τους...

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ὅλα τὰ πνευματικά, καλλιτεχνικά, ἀρχιτεκτονικά καὶ ἄλλα ἔργα ποὺ δημιουργήθηκαν ἢ βρέθηκαν ἐκεῖ, εἶναι τῶν «Φοινίκων». Αὐτὸ ἰσχύει ἀνεξαρτήτως ἐποχῶν, γλώσσας, ρυθμοῦ, δημιουργῶν κ.λπ. Ἐτσι ἔργα «Φοινίκων» εἶναι ἡ Ἱερὴ Χώρα, ὁ ναὸς τοῦ Σολομώντος, τὰ καλλιτεχνήματα τῆς Εὐαγορίτιδος, οἱ ναοὶ τῆς Κύπρου, τὰ ἔργα τοῦ Λουκιανοῦ, ἡ φιλοσοφία τοῦ Ζήνωνος καὶ τοῦ Ἐπικούρου, ἡ Ἡλιούπολις (Βααλμπέκ), ἡ Παλμύρα, ἡ Ζηνοβία, ἡ ἑλληνικὴ Δεκάπολις ἀκόμη καὶ οἱ αἰγυπτιακὲς πυραμίδες (σελ. 56). Ἀλλὰ καὶ οἱ καθεδρικοὶ ναοὶ τοῦ δυτικοῦ κόσμου ἔργα τῆς μεγαλοφυΐας τῶν Φοινίκων εἶναι (σελ. 56). Ὁ Νόννος ἀναφέρεται ὡς Αἰγύπτιος (ἐνῶ εἶναι Ἕλληνας τῆς Αἰγύπτου) καὶ «Φοῖνιξ», ἀφοῦ «*σπούδασε στὴν Βηρυττό*».

Φυσικὰ αὐτὸ ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν Χριστιανισμό. Μάλιστα ἡ «ἀδικία» σὲ βάρος τῶν Φοινίκων ὀφείλεται κατὰ τοὺς φοινικιστὲς στὴν ἀντίθεσι τῶν παγανιστῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων πρὸς τὸν φοινικικὸ χριστιανισμό (σελ. 48). Διότι «Φοίνικες» μὲ τὴν εὐρεῖαν ἔννοια τοῦ ὅρου ἦσαν ὁ Ἰησοῦς, οἱ ἀπόστολοι, ὁ Παῦλος, οἱ πρῶτοι χριστιανοί. Ἐπὶ πλέον, «*ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἔστειλε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἱερουσαλὴμ στὰ ὄρη, λέγοντας στὰ μέλη τῆς νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἰουδαίαν*», κατέφυγαν στὰ βουνὰ τοῦ Λιβάνου, καὶ οἱ σημερινοὶ Λιβανέζοι εἶναι... ἀπόγονοί τους! Οἱ Λιβανέζοι «*εἶναι ὁ μόνος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀρχαίους λαοὺς, ποὺ μοιάζει πρᾶγματι μ' αὐτὸ ποὺ ἦταν... Αὐτὸ δὲν ἰσχύει γιὰ κανέναν ἄλλον: οὔτε γιὰ τοὺς Ἰταλοὺς οὔτε γιὰ τοὺς Γάλλους οὔτε γιὰ τοὺς Ἕλληνες...*» (σελ. 99).

V. «Ἀδικία» καὶ ἀποκατάστασις

Οἱ φοινικιστὲς ὑποστηρίζουν, ὅτι Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι δυσφήμησαν τοὺς Φοίνικες ἀπὸ φθόνο γιὰ τὴν ὑπεροχὴ τῶν τελευταίων καὶ ἀργότερα λόγῳ εἰδωλολατρικοῦ ζήλου. Τοὺς παρομοιάζουν μὲ τὸν Χίτλερ (σελ. 59).

Χαρακτηριστικὸ γιὰ τίς «γνώσεις» τῶν φοινικιστῶν καὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται τὴν ἱστορίαν εἶναι ὅτι ἡ L.M. Nehme τοποθετεῖ τὴν Τύρινθα στὴν ...Τουρκία!! (σελ. 68). Ἐπίσης ὁ ἰσχυρισμὸς τους ὅτι «*οἱ ἑλληνικοὶ βωμοὶ ἦσαν φορητοί, ἐν εἶδει ἐσχάρας μπαρμπεκιὺ*» (σελ. 78), ὅτι «*δὲν ὑπῆρχαν δεξαμενὲς καθαροῦ στοὺς ἑλληνικοὺς ναοὺς*» (σελ. 78) καὶ ὅτι «*ἐκατομμύρια(!) Χριστιανοὶ πέθαναν στὰ τσίρκα τῆς Ρώμης*» (σελ. 90). Ὁ φθόνος τῶν Ρωμαίων ὀφείλεται στὸ ὅτι «*ἡ Φοινίκη ἀποίκισε τὴν Ρώμην στοὺς τομεῖς τῆς τέχνης, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θρησκείας*» (σελ. 92) καὶ ὅτι «*Φοίνικες φιλόσοφοι ρυθμίζαν τὸν βίον πολλῶν αὐτοκρατόρων ὅπως ὁ Μάρκος Αὐρήλιος καὶ ὁ Ἀδριανός*», ἐνῶ Φοίνικες ὑπῆρξαν σπουδαῖοι αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης ὅπως ὁ Σεπτίμιος Σεβήρος καὶ ὁ Φίλιππος ὁ Ἰσχυρῆς.

Ὁ σύγχρονος κόσμος ὀφείλει νὰ νοιώθῃ ἔνοχος ἔναντι τῶν Φοινίκων, ὅπως ἀκριδῶς ἔναντι τῶν Ἑβραίων. Γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἔνοχον, ὀφείλει νὰ ἐπανορθώσῃ. Καὶ ἔμπρακτῃ ἐπανεπιδόσει εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ κράτους τῆς Μεγάλῃς Φοινίκης, ὅπου ὑπὸ τὴν δυαδικὴν κυριαρχίαν Ἑβραίων-Λιβανέζων θὰ ζοῦν οἱ Σύριοι, οἱ Παλαιστίνιοι, οἱ Ἰορδανοὶ καὶ οἱ Κύπριοι...

Ἐξ Ἀνατολῶν καὶ ἡ Μουσικὴ

Στὶς σελίδες τοῦ διθλίον γιὰ τὸ μάθημα τῆς Μουσικῆς τῆς Β' Γυμνασίου μὲ τίτλο «Ἡ Μουσικὴ μέσα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν της» διαβάζουμε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Πολλὰ στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ μουσικοῦ πολιτισμοῦ (ἐνν. τῆς Αἰγύπτου) μεταφνεύθηκαν στοὺς πολιτισμοὺς τῆς μινωικῆς Κρήτης, τῆς μυκηναϊκῆς, ἀρχαϊκῆς καὶ κυκλαδικῆς Ἑλλάδας καθὼς καὶ τῶν Ἑτρούσκων» (σελ. 29): καί: «Κατὰ τὸν μυκηναϊκὸ πολιτισμὸ ἐξ ἄλλου συναντᾶμε καὶ μία πολὺ μεγάλη ποικιλία ὀργάνων, ποὺ πρέπει νὰ ἦρθαν ἀπὸ τοὺς πολιτισμοὺς τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῆς Ἀσίας» (σελ. 48).

Μὴν ἐκπλαγῆτε, ἐὰν σὲ λίγο καιρὸ διαβάσετε στὰ Ἑλληνικὰ σχολικὰ βιβλία, ὅτι ὁ Ἀπόλλων ὑπῆρξε γιὸς τοῦ Μολῶχ ἢ ὅτι οἱ ἱερεῖς τῶν Ἑλλήνων Μοῦσες ἐχόρευαν δίκην χαρμεῖον ἐνώπιον τοῦ Παραντάρνα στὰ ἀνάκτορα τοῦ Χαλάμπ-Ἀλέπ ἢ ὅτι ὁ Ὀρφείας, ὁ Μαρσύας καὶ οἱ ἀνώνυμοι αὐλητὲς τῆς Κέρου (3.000-2.500 π.Χ.) καὶ τοῦ Δισπηλιοῦ (5.250 π.Χ.) ἀναπαρήγαν τὰ «σουξέ» τῶν μεγάλων Ἀσσυροβαβυλωνίων καὶ Αἰγυπτίων δημιουργῶν – οἱ ὅποιοι ἀπὸ μετριοφροσύνης καὶ μόνο δὲν ἄφησαν οὔτε τὸ ὄνομά τους στὴν ἱστορίαν...

Μ.Μ.

Δάσκαλοι ἀπλήρωτοι

Ἀντὶ τὸ Ρωμαϊκὸ Κρατίδιο νὰ δηλώσῃ εἰλικρινά, ὅτι πολιτικὴ του εἶναι νὰ καταργήσῃ τίς πιστώσεις γιὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας στὶς ὁμογενειακὲς κοινότητες τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἐφαρμόζει ἄλλη τακτικὴ: Στέλνει δασκάλους καὶ καθηγητὲς νὰ διδάξουν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ταυτόχρονα τοὺς ἀφήνει ἀπλήρωτους, ὅποτε ὁδηγοῦνται σὲ οἰκονομικὸ ἀδιέξοδο καὶ ἀναγκάζονται νὰ παρατήσουν τὴν θέσιν τους καὶ νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ἑλλάδα. Εὐγλωττο παρὰδειγμα οἱ δάσκαλοι καὶ οἱ καθηγητὲς τῆς Ἑλληνικῆς τῶν χωρῶν τῆς πρώτης Σοβιετικῆς Ἐνωσης, ποὺ ἔχουν τέσσερις καὶ πλέον μῆνες νὰ πληρωθοῦν.

Ὅσοι ὁμογενεῖς ἀναμένουν Ἑλληνικὴ Παιδείαν ἀπὸ τὸ ἀνελλήνιστο καὶ ἀνθελληνικὸ Ρωμαϊκὸ, πλανῶνται οἰκτρά. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ζητοῦν τὴν Ἑλληνικὴν Παιδείαν, ἀρνοῦνται νὰ ἀναλάβουν τὸ κόστος τοῦ δασκάλου ἐνὸς πραγματικῆς ἐλληνικοῦ σχολείου, θὰ πρέπει νὰ γνωρίζουν, ὅτι τὸ μέλλον στέκεται μακριὰ τους.

Π.Α.Κ.

Περὶ «εἰδωλολατρίας»

Ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Ἐλευθεροτυπία»: «Ἐπεισόδια ἀπειλήθηκαν ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἐκκλησίας στὴν Κάλυμνο, ὅταν τρία καρναβαλικά ἄρματα καὶ ἀρκετὰ μεταμφιεσμένα παιδιά γιόρταζαν σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση στὰ νησιωτικὰ στενὰ. Μὲ ἀπόφαση τοῦ μητροπολίτη Νεκταρίου καὶ τῶν τοπικῶν ἱερωμένων οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν χτυποῦσαν πένθιμα στὸ πέρασμα τῆς καρναβαλικῆς ομάδας καὶ ἀπὸ τὰ μεγάφωνα ἀκούγονταν ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι μὲ πύρινους λόγους γιὰ “εἰδωλολατρικὰ καὶ ἀντίχριστα ἔθιμα”, ποὺ “καταρρακώνουν τὴ μικρὴ κοινωνία τοῦ νησιοῦ”». Οἱ κληρικοὶ αὐτοὶ ἀναμφίβολα πρέπει νὰ ἐξαλείψουν τὰ «εἰδωλολατρικὰ λείψανα». Ἄν εἶχαν ὅμως «γνώθῃ σ' αὐτόν», θὰ καταλάβαιναν, ποῖα εἶναι ἡ πραγματικὴ εἰδωλολατρία.

Μ.Δ.Δ.-Α.

Ἑλληνικὰ στὸν Εἰρηνικὸ

Εἶχαμε ἀναφερθῇ ἔκτενῶς σὲ δύο συνεχόμενα τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ» (169, 170) στὴν ἀποκα-

λυπτική έρευνα του Γερμανού καθηγητή Νόρς Γιόζεφσον, που πιστοποιούσε, ότι οι σημερινοί κάτοικοι των νησιών του Ειρηνικού Ωκεανού μιλούν την ελληνική γλώσσα (την αιολοδωρική διάλεκτο). 'Ο ἐν λόγω καθηγητής δρέθηκε πρόσφατα στην Αθήνα, για να φροντίση για την έκδοση του σχετικού έργου του στα 'Ελληνικά. "Όπως ὁ ἴδιος ἐδήλωσε, κατά την τελευταία παραμονή του στην Πολυνησία ἐντόπισε ἀκόμη τετρακόσιες νέες ἐλληνικές λέξεις στην πολυνησιακή διάλεκτο, ἀνεδιάζοντας τὸν συνολικὸ ἀριθμὸ τους σὲς χίλιες διακόσιες. 'Επὶ πλέον παρατήρησε, ὅτι ἡ μουσικὴ τῆς Πολυνησίας φέρει καίριες ἐπιδράσεις ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ μουσικὴ. Βεβαίως ὁ κ. Γιόζεφσον, ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰ γνωστὰ ἱστορικὰ δόγματα, κάνει λόγο γιὰ «μυκηναϊκὴς» καὶ «μεταμυκηναϊκὴς» διαλέκτους, ἀδυνατώντας ἔτσι νὰ συλλάβῃ τὸ προκατακλυσμάτιο ἐλληνικὸ παρελθὸν καὶ τὴν παγκόσμια διάστασή του. 'Η ἔρευνά του ὅμως αὐτὴ ἀποτελεῖ ἀπὴν ἀπόδειξη καὶ συμπόρευση μὲ τὶς πολυάριθμες ἔρευνες τοῦ «Δαυλοῦ», οἱ ὁποῖες ἀναλύουν μὲ πληθὺς στοιχείων τὸ ἀπώτατο παρελθὸν τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ ἐδῶ καθηγητὲς τί ἔχουν νὰ ποῦν γιὰ τὴν ἔρευνα τοῦ κ. Γιόζεφσον; Θὰ τὴν διδάξουν στοὺς φοιτητὲς τους ἢ θὰ τὴν ἀγνοήσουν; Καὶ πῶς θὰ δικαιολογήσουν τὴν παρουσία τῶν Ἑλλήνων στὸν Εἰρηνικὸ, ἀφοῦ γιὰ ἐκείνους τὴν ἴδια ἐποχὴ οἱ Ἕλληνες θρίσκονταν σὲς οὐγγρικές πεδιάδες; 'Ο κ. Ντούμας τί θὰ πράξῃ; Θὰ συνεχίσῃ νὰ θρυγᾶται καὶ νὰ ὀρύεται ἀποκαλῶντας τὸν «Δαυλὸ» «τὸ πῶ ἡλίθιο περιοδικὸ» ἢ ἀδιαντρόπως θὰ ἀρχίσῃ νὰ τὰ «μααάη», ὅπως αὐτὴ τὴν στιγμή κάνει μὲ τοὺς «Ἰνδοευρωπαίους»;

Π.Α.Κ.

Οἱ ἀρχαιοκάπηλοι σφάζουν ἀρχαιότητες

Καλέ μας κύριε ὑπουργὲ τοῦ Πολιτισμοῦ, ἀπευθύνουμε ἔκκλησιν πρὸς σέ. Στὰ πλαίσια τῶν ἰδιωτικοποιήσεων, που ἐφαρμόζει ἡ σεβαστὴ κυβέρνησις, ἰδιωτικοποιήστε καὶ τὴν ἀρχαιολογικήν σας ὑπηρεσίαν. Δώστε τὴν στοὺς ἰδιῶτες ἢ ἐκσυγχρονίστε τὴν (ὡς ἐκσυγχρονιστὲς που εἴσθε) μὲ τὸν διωρισμὸ ἐπιφανῶν ἀρχαιοκαπήλων σὲ διευθυντικές θέσεις. 'Ετσι θὰ πάψουν νὰ σᾶς κατηγοροῦν, ὅτι οἱ ὑπηρεσίες καθεύδουν, ἐνῶ οἱ ἀρχαιοκάπηλοι ὀργιάζουν. Στὸ κάτω τῆς γραφῆς ('Αγίας ἢ ὄχι) ἀρχαιοκάπηλοι (ἢ ἰδιῶτες) ἔχουν ἐντοπίσει ἢ ἀνακαλύψει τὰ περισσότερα καὶ ἀξιολογώτερα εὐρήματα. 'Η εὐλογία τοῦ πατριάρχῃ πρὸς σᾶς ἐλπίζουμε νὰ σᾶς ἐφώτισε τὸν νοῦν.

Α.Κ.

Οἱ Γάλλοι γιὰ τὸν Πλάτωνα

Μὲ τὸν Πλάτωνα στὸ ἐξώφυλλο του ἐκυκλοφόρησε σὲς 16 Ἀυγούστου τὸ γνωστὸ γαλλικὸ περιοδικὸ «Le Point», προτρέποντας τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ πάλι τὸν μεγάλον Ἕλληνα φιλόσοφο, που πρὶν 2.500 χρόνια ἐδίδαξε τὴν τέχνη τοῦ σκέπτεσθαι. 'Η ἐπιστροφή στην ἐλληνικὴ φιλοσοφίαν σύμφωνα μὲ τὸ ἐν λόγω περιοδικὸ θὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀπόκτηση τῆς ἐπαφῆς του ξανὰ μὲ τὴν πραγματικότητα, θὰ καταπολεμήσῃ τὴν ὁμοιομορφίαν καὶ τὴν μαζικότητα τοῦ σύγχρονου κόσμου καὶ διὰ τῆς ἀρετῆς θὰ συντελέσῃ, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ μονομερὴς χρησιμοποίησις τῆς γνώσης, που ἐπιφέρει ὅπως σήμερον τὴν καταστροφὴν. Στὸ πολιτικὸ πεδίο ἡ ἐπιστροφή στὸν Πλάτωνα θὰ βοηθήσῃ τὴν κατάργησιν τῆς κενότητος τῆς ἐπίδειξης καὶ τῆς δίψας γιὰ ἐξουσίαν, ἐπαναφέροντας τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἰκανότητα, γκρεμίζοντας ἔτσι τὶς ψευδεπίγραφες «δημοκρατίες», που σήμερον κυριαρχοῦν. 'Η ἀπόκτησις τῆς τέχνης τοῦ σκέπτεσθαι ἀπὸ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο θὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὸν ὀρθὸ δρόμον τῆς ζωῆς, ἀφοῦ, ὄντας σὲ θέσιν νὰ ξεχωρίσῃ τὸ ἀληθινὸ ἀπ' τὸ ψευδές, θὰ μπορῇ νὰ γνωρίσῃ τὸ καλὸ ἀπ' τὸ κακὸ, τὸ δίκαιον ἀπ' τὸ ἄδικο.

Π.Α.Κ.

ΜΑΡΙΟΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ - ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ

Τὸ πρακτικὸ ἀρχαιοελληνικὸ πνεῦμα (ΚΑΙ ΟΙ ΔΗΘΕΝ «ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΙ» ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΕΣ)

α. Εἰσαγωγή

Ἔχει δοθῇ ἡ λανθασμένη ἐντύπωσις, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἡσχολοῦντο μόνον μὲ ἔργα πνευματικοῦ χαρακτήρος ἄνευ πρακτικῶν κατευθύνσεων καὶ ὅτι ἐστεροῦντο πρακτικοῦ πνεύματος. Ἄς ἐξετάσουμε τὸ θέμα τοῦτο διεξοδικῶς.

Στὸν Ἑλληνικὸν χώρον ἡ ἀκίνησις, ποῦ ἐπικρατοῦσε σ' ὅλους τοὺς ἄλλους γεωγραφικοὺς τόπους τῆς οἰκουμένης, ἔπαυε νὰ ὑφίσταται. Πλήθος πολιτισμῶν ἐνεφανίσθησαν καὶ κατεστράφησαν, ἕως ὅτου ἐπραγματοποιήθη ἡ πολιτιστικὴ ἔκρηξις τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος. Τότε ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς «ἔθιξε τὸ θεῖον πλάσας τὰς Ἀθήνας» (Π. Γιαννόπουλος). Ἐνῶ ὅμως ἡ κλασσικὴ Ἀθήνα ἐπέζησε καὶ μετὰ τὸν «θάνατό» της, ἡ ἀρχαία Σπάρτη πέθανε, μόλις ἐξέλιπαν οἱ ρωμαλεοὶ στρατηγοὶ καὶ στρατιῶτες της. Ἡ ἀρχαία Ἀθήνα ὑπῆρξε τὸ αἰγινητὸ φῶς, τὸ ὁποῖο κατανύσσει μέχρι σήμερα τὴν ἀνθρωπότητα. Γιατί ὅμως συνέβη τοῦτο; Κατὰ μίαν ἐπιπόλαια κρίσιν ἡ ἀπάντησι εἶναι ἀπλή: Ἡ Σπάρτη εἶχε πρακτικὸ πνεῦμα, ἐνῶ αἱ Ἀθηναῖαι εἶχαν μόνον ἰδεαλιστικὸ πνεῦμα. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι διαφορετικὴ. Ὁ ἀρχαῖος κλασσικὸς πολιτισμὸς ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπῆρξε πνευματικὸς-ἰδεαλιστικὸς, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἶχε ἄμεση ἐφαρμογὴ στὴν πραγματικότητα καὶ δὲν ἐστερεῖτο πρακτικοῦ πνεύματος. Ὑπῆρξε δηλαδὴ τὴν περίοδον ἐκείνην ἄρρηκτος δεσμὸς λόγων καὶ πράξεων. Τὸ πνεῦμα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ νοηθῇ ἀποκομμένον ἀπ' τὴν πράξιν. Τοῦτο θ' ἀποδειχθῇ, ὅτι συνέβαινε σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

β. Τὸ πρακτικὸ πνεῦμα τῆς Φιλοσοφίας

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλοσοφία εἶναι ἡ πρώτη πολιτιστικὴ ἐκδήλωσις τῶν ἀρχαίων, ἐκ τῆς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμε ἀρκετὰ συμπεράσματα γιὰ τὸ πρακτικὸ ἀρχαιοελληνικὸ πνεῦμα. Καὶ πρῶτα-πρῶτα ἡ ἴδια ἡ λέξις *σοφία* σχετίζεται κατὰ τοὺς ἀρχαίους μὲ τὴν πράξιν, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ. «*Τὴν δὲ σοφίαν ἔν τε ταῖς τέχναις τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδομεν*» (Ἀριστοτέλης, «*Ἠθικὰ Νικομάχεια*» 2,7), δηλαδὴ θεωροῦμε σοφοὺς τοὺς τεχνίτες, οἱ ὅποιοι ἀσκοῦν μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν καὶ τελειότητα τὴν τέχνην τους. Χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ ὀρισμὸς τῆς ἐννοίας «*φιλόσοφος*», ποῦ ἔδωσε ὁ Πυθαγόρας στὸν τύραννον τῶν Φλασιῶν Λέοντα (δὲς Κικέρωνος, «*Disputationes Tusculanae*», V 31· καὶ Διογένης Λαερτίου, «*Προοίμ.*», 12 καὶ Η', α', 8) διὰ τῆς ἐξῆς παραβολῆς: Στὴν ζωὴ ὁ ἄνθρωπος εἴτε ἀκολουθεῖ τὸν οἶμον τῆς δόξας εἴτε τοῦ πλούτου, εἴτε παρατηρεῖ τὰ γύρω ἀπ' αὐτὸν συμβαίνοντα, τὰ τεκταινόμενα στὸν κόσμον τοῦτο καὶ ἐξάγει συμπεράσματα, προσπαθῶντας νὰ λύσῃ καὶ τὰ προβλήματα τοῦ κόσμου τούτου καὶ νὰ παρέχῃ συμ-

δουλές και κανόνες ζωής. Αὐτὸς κατὰ τὸν Πυθαγόρα εἶναι ὁ φιλόσοφος. Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμε τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ φιλοσοφία στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα εἶχε πρακτικὲς κατευθύνσεις.

Ὁ Ἀριστοτέλης βέβαια τονίζει, ὅτι οἱ φιλόσοφοι «φανερὸν ὅτι διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν» («Μετὰ τὰ Φυσικά» 982, b20), δηλαδή ὅτι ἐπεδίωκαν τὴν γνῶσι γιὰ τὴν μάθησι καὶ ὄχι γιὰ κάποια ἄλλη χρῆσι. Τοῦτο (ὡς ἀρχή) δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ φιλοσοφία στὶς ἐφαρμογές της δὲν ἔχει πρακτικὲς κατευθύνσεις. Ἐδῶ ὁ Ἀριστοτέλης θέλει νὰ δείξη, ὅτι οἱ ἄνθρωποι «τοῦ εἰδέναι ὁρέγονται φύσει» (ἐνθ. ἀνωτ., 980 a21). Ἀλλὰ καὶ «τὸν φιλόσοφον σοφίας (:γνώσεως) φήσομεν ἐπιθυμητὴν εἶναι» (Πλάτων, Πολιτεία 475 b). Ἐπίσης τὴν φιλοσοφίαν «δεῖ τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτιῶν εἶναι θεωρητικὴν» (Ἀριστοτέλης, «Μετὰ τὰ Φυσικά» A, 982 b 9), δηλαδή πρέπει νὰ ἀναζητῇ τὴν κατανόησι τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτιῶν, ὅμως «ὥσπερ ἄνθρωπος καὶ αὕτη μόνη ἐλευθέρῃ οὕσα τῶν ἐπιστημῶν» (ἐνθ. ἀνωτ., 982 b 25) [ὅπως καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἔτσι καὶ αὕτη ἀπ' τὶς ἐπιστῆμες εἶναι ἡ μόνη ἐλεύθερη]. Ἐδῶ ὁ Ἀριστοτέλης θέλει νὰ δείξη, ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐρευνᾶται ὑπὸ ὁρους καὶ ὅτι δὲν ὑπόκειται σὲ σκοπιμότητες. Δὲν ἐννοεῖ ὅμως, ὅτι ἡ φιλοσοφία δὲν ἔχει καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχη πρακτικὴ χρησιμότητα στὴν ζωή. Ἡ φιλοσοφία ἔχει καὶ κανονιστικὴ λειτουργία. Ὡς πρακτικὴ φιλοσοφία καθορίζει, πῶς πρέπει νὰ ἐνεργῇ σὲ κάθε περίπτωσι ὁ ἄνθρωπος. Ὁ H. Nohl ἀναφέρει, ὅτι ἡ φιλοσοφία πηγάζει ἀπ' τὶς ἐμπειρίες τῆς ζωῆς καὶ καθορίζει τὴν ζωή (δὲς «Einführung in die Philosophie», 1963, σελ. 5). Κινεῖ οὐσιαστικὰ τὴν ζωή, εἶναι ὁ «ταραξίας» της, ὅπως τονίζει ὁ K. Jaspers (δὲς «Kleine Schule des Philosophischen Denkens», σελ. 165), ἐφ' ὅσον, ὅπως λέγει ὁ G. Marcel, «δὲν εἶσαι σὲ θέατρο, δηλαδή ὀφείλεις νὰ μὴν κιντάρῃς μόνο» (δὲς «Wege zum Philosophischen Denken», σελ. 69). Ἀπόδειξι τοῦ ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἐννοεῖ, πῶς ἡ φιλοσοφία δὲν ἔχει, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχη, πρακτικὴ χρησιμότητα εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι τόσο ὁ Πλάτων ὅσο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης θεωροῦνται φιλόσοφοι, ποὺ δὲν ἐπεδίωξαν ἀπλῶς νὰ ἐρμηνεύσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀλλάξουν τὸν κόσμον. Θεωροῦσαν τὴν φιλοσοφία πρακτικὴ ὑπόθεσι, ὄργανο διαμορφώσεως τῆς ζωῆς, τέχνη ζωῆς (*ars vitae*, ὅπως ἔλεγε ὁ Κικέρων).

Βεβαίως θὰ ἀντιτείνῃ κανεὶς τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι οἱ προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι ἡσχολήθησαν μὲ τὴν φύσι καὶ τὴν κοσμολογία καὶ ὅτι δὲν ἡσχολήθησαν μὲ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐστεροῦντο πρακτικοῦ πνεύματος. Τοιαύτη ὅμως ἐνστασι δὲν εἶναι σωστή, διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ γίγαντες ἐκείνοι τῆς σκέψεως ἡσχολήθησαν καὶ μὲ τὰ προβλήματα τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι μόνο τοῦ Σύμπαντος. Οἱ προσωκρατικοὶ κατήρτιζαν συστήματα πρακτικῆς φιλοσοφίας, δίδοντας ὡσαύτως κανόνες γιὰ τὴν ἐφαρμογή τους στὴν ζωή· γιὰ νὰ φθάσωμε στοὺς ὑπέροχους καὶ τόσο ἀδικηθέντες σοφιστές, οἱ ὁποῖοι δημιουργοῦσαν φιλοσοφικὰ συστήματα δυνάμενα νὰ ἐφαρμοσθοῦν πρακτικῶς· ἀλλὰ καὶ στὸν Σωκράτη, ὁ ὁποῖος κατεδίδασκε κατὰ τὴν περίφημη ρῆσι τοῦ Κικέρωνος τὴν φιλοσοφία ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὴν γῆ, προσπαθῶντας νὰ βρῇ λύσεις γιὰ τὸν κόσμον καὶ ἀναζητῶντας τὴν εὐτυχία. Ὁ Σωκράτης ὡς «ἀνθρωποκεντρικὸς» φιλόσοφος ξεκινοῦσε

ἀπ' τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ καταλήξῃ στὸν κόσμο, ἐνῶ οἱ προγενέστεροί του ξεκινούσαν ἀπ' τὸν κόσμο, γιὰ νὰ καταλήξουν στὸν ἄνθρωπο. Ἡ σωκρατικὴ λοιπὸν φιλοσοφία εἶχε πρακτικὲς κατευθύνσεις. Ὁ Σωκράτης ἀντλοῦσε στοιχεῖα ἀπ' τὴν πείρα τῆς ζωῆς του καὶ προσπαθοῦσε διὰ τῶν ἐφοδίων τούτων νὰ δημιουργήσῃ ἓνα φιλοσοφικὸ σύστημα, τὸ ὁποῖο νὰ ἔχῃ πρακτικὴ ἐφαρμογή. Ἴσως αὕτὴ νὰ εἶναι καὶ ἡ αἰτία, ποὺ ὁ Σωκράτης δὲν ἄφησε γραπτὰ κείμενα σ' ἀντίθεσι μὲ τὸν κάπως περισσότερο θεωρητικὸ Πλάτωνα. Ἴσως γι' αὐτὸν κάτι τέτοιο νὰ ἐσήμαινε ἑλλειψὶ πρακτικοῦ πνεύματος. Ἀντιθέτως προτιμοῦσε νὰ ἐρχεται σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν κόσμο, ὥστε νὰ μεταδίδῃ ἄμεσα τὶς φιλοσοφικὲς του σκέψεις καὶ νὰ μπορῇ νὰ πλάθῃ καλύτερα σὰν ζυμὰρι τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κοινωνία του. Ἡ φιλοσοφία του λοιπὸν δὲν ἦτο ἐπινόησι σπουδαστηρίου ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ παρατήρησι τῆς ζωῆς.

Δὲν ἦτο ὅμως μόνον ὁ Σωκράτης, ποὺ ἀντλοῦσε στοιχεῖα ἀπ' τὴν πείρα τῆς ζωῆς, ὥστε νὰ δημιουργήσῃ ἓνα πρακτικὸ φιλοσοφικὸ σύστημα. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ Ἑπτὰ Σοφοὶ τῆς ἀρχαιότητος (Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, Βίας ὁ Πριηνεύς, Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος, Περίανδρος ὁ Κορίνθιος, Κλεόδουλος ὁ Λίνδιος, Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος). Αὐτοὶ ἦσαν εἴτε πολιτικοὶ ἡγέτες (Πιττακός, Περίανδρος) εἴτε νομοθέτες (Σόλων). Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο εἶχαν ἄμεση ἐπαφὴ καὶ γνῶσι τοῦ κόσμου καὶ ἐκ τῆς πείρας των ἦσαν ἱκανοὶ νὰ φιλοσοφήσουν. Εἶναι γνωστὰ ἐξ ἄλλου τὰ ἀποφθέγματα των, τὰ ὁποῖα εἶναι διαχρονικὰ καὶ βαθυστόχαστα πρακτικὰ παραγγέλματα, ἐφ' ὅσον ἀπέρρευσαν ἐκ τοῦ ἰδίου τους βίου καὶ ἀντικατοπτρίζουν τὴν πραγματικότητα, ἡ ὁποία εἶναι ἴδια γιὰ ὅλες τὶς ἐποχὰς καὶ ὅλους τοὺς τόπους· ἔχουν δηλαδὴ διαχρονικὴ καὶ ὑπερτοπικὴ ἀξία.

Ἀλλὰ καὶ ὁ «θεῖος» Πλάτων δὲν ἐστερεῖτο πρακτικοῦ πνεύματος, ἂν καὶ ἦτο περισσότερο θεωρητικὸς ἀπ' τὸν Σωκράτη (πρβλ. τὴν θεωρίαν του περὶ τοῦ κόσμου τῶν Ἰδεῶν). Ὅταν κατήρτισε τὸ πρότυπο, σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν πολιτικὴν μορφήν ποὺ θὰ ἐλάμβανε ὁ κόσμος, ἔδειξε πόσο μεγάλη σημασία ἀπέδιδε στὸ πρακτικὸ πνεῦμα. Στὴν *Πολιτείαν* του οἱ ποιηταὶ δὲν εἶχαν θέσι, διότι αὐτοὶ δὲν ἦσαν πρακτικοὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου θὰ ἦσαν βάρος σὲ μία πολιτεία, ὅπως τὴν ὠνειρεύετο καὶ τὴν ἐσχεδίαζε. Ἀλλὰ καὶ μόνο τὸ ἔργο του αὐτὸ (*Πολιτεία*) δεικνύει τὸ πρακτικὸ πνεῦμα, ἀπ' τὸ ὁποῖο διείπετο. Στὴν παρακμὴ δὲ τῆς κοινωνίας τῆς ἐποχῆς του λόγῳ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀντιδρᾷ μὲ τὴν συγγραφὴ τῶν *«Νόμων»*. Μέλῃμά του ἡ διερεῦνησι καὶ ἀναζήτησι τοῦ καλύτερου τρόπου ὁργάνωσης τῆς πολιτείας, ὥστε οἱ συνθῆκες τῆς ζωῆς τῆς κοινωνίας νὰ βελτιωθοῦν· καὶ αὐτὸ θὰ γίνη μὲ *«Νόμους»*, οἱ ὁποῖοι θὰ καθορίζουν τὰ δρώμενα τῆς πολιτείας. Σκοπὸς συνεπῶς τῆς φιλοσοφίας κατὰ τὸν Πλάτωνα – ἐκτὸς τῶν ἄλλων – εἶναι ἡ εὐνομία. Ἡ φιλοσοφία του γίνεται ὁ «ὑπὲρθετος» τῆς πολιτείας καὶ συνεπῶς ἔχει πρακτικὲς κατευθύνσεις. Καὶ ἓνας παραλληλισμὸς τοῦ Πλάτωνος μὲ τὸν Πλήθωνα: Πῶς ἐμφανίζεται ὁ Πλήθων σ' ἓναν κόσμο, ποὺ χειμάζεται ἀπ' τὴν ἀμάθεια τοῦ μεσαίωνος καὶ τὸν δογματισμὸ τοῦ χριστιανισμοῦ; Ἐμφανίζεται μὲ τρόπο καθαρὰ ἐλληνικόν· στὴν φαυλοκρατία τοῦ Βυζαντίου ἀντιτάσσει τοὺς νόμους, συγγράφει τοὺς *«Νόμους»*. Σκοπὸς του ἡ εὐνομούμενη πολιτεία.

γ. Τὸ πρακτικὸ πνεῦμα στοὺς Πυθαγορικοὺς

Ἄλλὰ καὶ ἡ Πυθαγόρεια φιλοσοφία εἶχε πρακτικὰς κατευθύνσεις. Εἶδαμε τὸν ὅρισμό τοῦ ὄρου «*φιλόσοφος*», τὸν ὁποῖο ἔδωσε ὁ Πυθαγόρας: Φιλόσοφος εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐρευνᾷ τὰ γύρω ἅπ' αὐτὸν τεκταινόμενα καὶ ἀνευρίσκει λύσεις. Ὁ φιλόσοφος λοιπόν, ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὸ τί συμβαίνει στὴν πόλι του, θὰ ἀσχολῇται καὶ μὲ τὴν πολιτικὴ καὶ θὰ προσπαθῇ νὰ βρῇ λύσεις καὶ γιὰ τὸ πρόβλημα αὐτό. Μὴ λησμονοῦμε, ὅτι κύριο μέλημα τῶν φιλοσόφων ἦτο ἡ ἀνακάλυψις τοῦ τέλειου πολιτεύματος. Γράφει ὁ Ἀριστοτέλης: «Ὁ θέλων νὰ ἐπιδοθῇ στὴν ἐμπρέπουσα ἐρευνα περὶ τοῦ ἀρίστου πολιτεύματος ὀφείλει νὰ καθορίσῃ πρωτύτερα, ποῖο εἶδος βίου εἶναι τὸ ἀναζητούμενο. Διότι, ἐὰν τοῦτο ἀγνοηθῇ, δὲν θὰ καταστῇ δυνατόν κατ' ἀνάγκην νὰ καθορισθῇ, ποῖο εἶναι καὶ τὸ προσαρμοζόμενο πρὸς τὸ αἶτημα αὐτὸ ἄριστο πολίτευμα» («*Πολιτικά*», Η 1323). Καὶ ὁ Πλάτων προτείνει: «Ἄν δὲν βασιλεύσουν στίς πόλεις οἱ φιλόσοφοι ἢ δὲν φιλοσοφῇσουν κατ' αὐθεντικὸν τρόπο γιὰ τοὺς νόμους τῆς δημιουργίας αὐτοὶ ποὺ σήμερα διοικοῦν..., δὲν θὰ παύσουν τὰ δεινὰ τόσο τῶν πόλεων ὅσο καὶ τῆς ἀνθρωπότητος» («*Πολιτεία*», Ε 473 d-e). [Παρέκδοσι: Φυσικὰ ἢ ἀναζητήσι τοῦ ἀρίστου πολιτεύματος ἐσταμάτησε μετὰ τὰ κλασσικὰ χρόνια, ἐφ' ὅσον ὁ Ἑλληνισμὸς ὑπετάχθη ἀρχικῶς στοὺς Ρωμαίους καὶ κατόπιν στοὺς Βυζαντινοὺς. Ἐκτοτε ἡ φιλοσοφία ἔπαψε, ἢ ἀναζητήσι τοῦ ἀρίστου πολιτεύματος ἐσταμάτησε, γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ αὐτοκρατορικὸ πολίτευμα τοῦ Βυζαντίου, ποὺ οὐσιαστικῶς ἦτο τυραννικὸ καὶ ὁ ἕνας αὐτοκράτωρ ἐκμηδένιζε τὸν ἄλλον, γιὰ νὰ ἀναρριχηθῇ στὸν θρόνον. Ἀσφαλῶς ὁ ἐλληνικὸς λόγος περὶ πολιτείας ἦτο ἀποκηρυγμένος].

Ἄς ἐπιστρέψωμε ὅμως στοὺς Πυθαγόρειους. Ὁ νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος Ἰάμβλιχος μᾶς δίδει μία σημαντικὴ πληροφορία γιὰ τὸ ποιὲς ἦσαν οἱ ἐνασχολήσεις τῶν Πυθαγορείων. Γράφει: «τὸν δὲ μετὰ τὸν ἄριστον χρόνον περὶ τὰς πολιτικὰς οἰκονομίας κατεγίγοντο, περὶ τε τὰς ἐξωτικὰς καὶ τὰς ξενικὰς, διὰ τὴν τῶν νόμων προσταξίν· πάντα γὰρ ἐν ταῖς μετ' ἄριστον ὥραις ἐδούλοντο διοικεῖν. Δείλῃς δὲ γενομένης...» (*Βίος Πυθαγόρου* ΚΑ' 15). Δηλαδή τὸν χρόνο μετὰ τὸ μεσημεριανὸ φαγητὸ ἡσχολοῦντο μὲ τὴν μελέτη τῶν πολιτικῶν πραγμάτων καὶ διέτριβαν σὲ θέματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, μέχρι νὰ βραδυάσῃ. Συνεπῶς διὰ τῆς φιλοσοφίας τῶν προσπαθοῦσαν νὰ βροῦν λύσεις καὶ γιὰ τὸ πολιτειακὸ ζήτημα καὶ νὰ λύσουν τὰ προβλήματα, ποὺ ἀντιμετώπιζε ἡ πόλι τους. Γι' αὐτὸ καὶ μελετοῦσαν τὰ πολιτικὰ πράγματα σὲ καθημερινὴ βάση (ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὸ δειλινὸ). Εἶναι δὲ γνωστὸ, ὅτι οἱ Πυθαγόρειοι ἀνέλαβαν τὴν διακυβέρνησι πόλεων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Ἀκόμη καὶ ὁ Πυθαγόρειος φυσικὸς φιλόσοφος Ἐμπεδοκλῆς ἔδλεπε τὴν δικαίωσί του στὴν πολιτικὴ δράσι. Συνεπῶς ἡ φιλοσοφία τῶν εἶχε πρακτικὴ κατεύθυνσι, τὴν καλυτέρευσι τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως. Ἐρχόμενοι κι ἐκεῖνοι σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν πολιτικὴ δὲν ἀποξενώνοντο ἅπ' τὴν ζωὴ καὶ συνεπῶς ἀποκτοῦσαν πείρα χρήσιμη γιὰ τὴν διατύπωσι τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν τους.

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα ἡ φιλοσοφία δὲν ἔπαψε νὰ διέπεται ἀπὸ πρακτικὸ πνεῦμα. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ Ἡδονιστικὴ Σχολὴ ἔθεσε ὡς σκοπὸ τοῦ βίου τὴν ἡδονή. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἀξίωμα τοῦ κυριώτερου ἐκπροσώπου αὐτῆς τῆς σχολῆς, τοῦ Ἀριστίππου (435-355 π.Χ.): «ἔχω καὶ οὐκ ἔχομαι», τὸ ὁποῖο

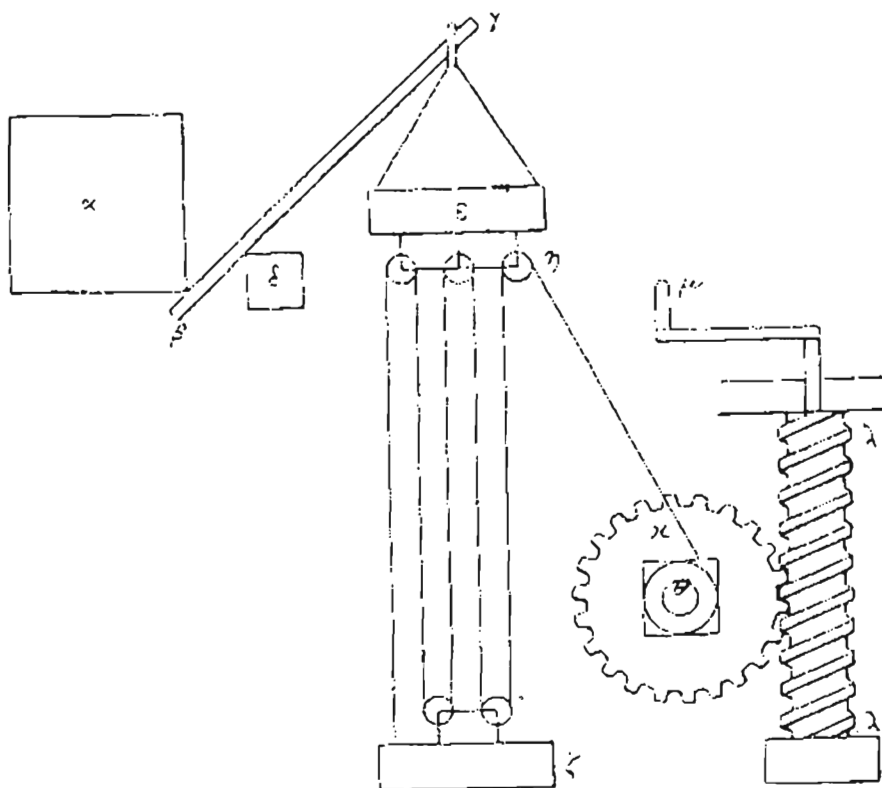

Fig. 38

Ἀνυψωτική μηχανή τοῦ Ἡρώδους. Κατὰ τὸν καθηγητὴ τοῦ Μηχανολογικοῦ Σχεδιασμοῦ στὸ Πανεπιστήμιο Οὐάσινγκτων τοῦ Σαϊν Λιούις Ἀνδρέα Δημαρλόγκωνα στὴν συσκευὴ αὐτὴ «ὅλα τὰ στοιχεῖα μηχανῶν εἶναι παρόντα».

ὑποδηλοῖ τὴν κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν καταστάσεων καὶ ὄχι ἀντιστρόφως. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος δύναται ν' ἀποκτήσῃ ἐσωτερικὴ ἐλευθερία. Ἀλλὰ καὶ ἡ ρῆσις του «μηδὲν εἶναι φύσει δίκαιον ἢ καλὸν ἢ αἰσχρὸν, ἀλλὰ νόμῳ καὶ ἔθει» ἀποτελεῖ θέσις, πὺν προέρχεται ἀπὸ παρατήρησις τοῦ κόσμου καὶ πὺν ἐπιβεβαιώνεται ἀπ' τὴν ἱστορίαν μέχρι σήμερον. Ἀντίθετα μὲ τοὺς Ἡδονιστὰς οἱ Κυνικοὶ φιλόσοφοι ἔδωσαν γενικώτερους κανόνες ζωῆς. Κατὰ τὸν Ἀντισθένη (445-365 π.Χ.) σκοπὸς τῆς φιλοσοφίας ἦτο ὄχι ἡ θεωρητικὴ γνῶσις ἀλλὰ ἡ ἠθικὴ («τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν»), ἡ ὁποία εἶναι «διδακτὴ». Ὁ Διογένης ὁ Κῦων (404-323 π.Χ.) ἐπεξεργάσθηκε ὁλόκληρο σύστημα ἠθικῆς, τὸ ὁποῖο ἐφήρμοξε αὐστηρὰ καὶ ὁ ἴδιος στὴν πρᾶξι. Ἐπίστευε σ' ἓναν πλήρη ἀνασχηματισμὸ τῆς κοινωνίας, ὥστε νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος στὸ ἠθικὸν βέλτιστον. Τὴν ἡμέραν γυρνοῦσε στὴν πόλιν καὶ ἔκρινε ἀρνητικῶς ὅλα τὰ κακῶς κείμενα.

Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι, ὅτι ἡ φιλοσοφία ἀφ' ἑαυτῆς ἔχει χρησιμότητα γιὰ τὸν ἴδιον

τὸν ἄνθρωπο, πού ἔρχεται σ' ἐπαφή μ' αὐτήν, ἐφ' ὅσον συμβάλλει στήν πνευματική του καλλιέργεια καί τὸν ὁδηγεῖ σὲ ἐσωτερικὴ εὐδαιμονία. Τοῦτο ὁμῶς συμβάλλει καί στοῦ καλοῦ τῆς ἰδίας τῆς κοινωνίας, ἐφ' ὅσον αὐτὴ θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ πνευματικῶς καλλιεργημένα ἄτομα. Τὴν χρησιμότητα τῆς φιλοσοφίας γιὰ τὸ ἴδιο τὸ ἄτομο δηλώνει ὁ Πλούταρχος, ὅταν λέγῃ, ὅτι: «*δίχως τὴν φιλοσοφία ὁ καθημερινὸς βίος εἶναι μία μελωδία χωρὶς ὠραιότητα καὶ καθαρότητα*» («*Πρὸς Κολώτην*»); καὶ ὁ Ἐπίκουρος, ὅταν δίδῃ τὶς ἐξῆς συμβουλές στὸν Μενεικέα: «*Ἄς μὴν ἀμελῇ κανεῖς νὰ ἀσχολῇται μὲ τὴν φιλοσοφία εἴτε ἐπειδὴ εἶναι νέος, εἴτε ἐπειδὴ εἶναι γέρος, ἅς μὴ νοιῶθῃ κουρασμένος γι' αὐτὴ· γιατί τὸ νὰ κάνῃ κάτι κανεῖς γιὰ τὴν ψυχικὴ του ὑγεία δὲν εἶναι τόσο νέος ἢ τόσο γέρος· ὅποιοι μάλιστα ἰσχυρίζεται, ὅτι εἶναι νωρὶς ἀκόμη γι' αὐτὸν νὰ φιλοσοφῇ ἢ πολὺ ἀργά πλέον, ὁμοιάζει μὲ ἐκεῖνον πρὸς ὑποστήριξη, ὅτι δὲν ἦλθε ἀκόμη ἢ ἔχει ἤδη περάσει ἡ σωστὴ χρονικὴ στιγμή γιὰ τὴν εὐδαιμονία του. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἀσκήται καὶ ὁ νέος καὶ ὁ γέρος στὴν φιλοσοφία*».

δ. Ἡ πρακτικότητα στὸ Θέατρο καὶ τὴ Λογοτεχνία

Καὶ ὁ χῶρος ὁμῶς τῆς λογοτεχνίας καὶ τοῦ θεάτρου διείπετο ἀπὸ πρακτικὸ πνεῦμα. Σκοπὸς τοὺς δὲν ἦτο ἀπλῶς ἡ διασκέδασι ἀλλὰ πάντοτε ἡ ἀγωγή τῆς ψυχῆς, ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ καλλιέργεια τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπάρχει λοιπὸν διαφορὰ ἀπ' τὰ σύγχρονα ἔργα, πού ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σκοπὸ ἔχουν μόνον τὴν διασκέδασι, δίχως νὰ φροντίζουν καὶ γιὰ τὴν ἀγωγή τοῦ ἀνθρώπου. Πάντως τὰ λογοτεχνικὰ ἔργα τῆς ἀρχαιότητος παρῆσαν συμβουλές, οἱ ὁποῖες θὰ ἦσαν ὠφέλιμες γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ. Οἱ δὲ ποιηταὶ καὶ λογοτέχναι εἶχαν σαφῆ ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος καὶ ἐκ τῆς πείρας τῶν παρῆσαν συμβουλές, πού καὶ οἱ ἴδιοι θὰ ἠδύναντο νὰ ἐφαρμόσουν. Παρατηροῦμε δηλαδή, ὅτι ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ λογοτεχνία δὲν ἐστερεῖτο πρακτικοῦ πνεύματος. Ἐπὶ παραδείγματι ὁ Ἡσίοδος («*Ἔργα καὶ Ἡμέραι*») ἔδιδε συμβουλές στοὺς γεωργοὺς γιὰ τὶς καλλιέργειές τῶν ἀλλὰ καὶ γενικώτερα στοὺς ἀνθρώπους ἠθικὰς συμβουλές, πού καὶ ὁ ἴδιος θὰ ἠδύναντο νὰ ἐφαρμόσῃ στὴν πράξι. Ὁ Θεόγνις ὁ Μεγαρεὺς (6ος π.Χ. αἰ.) συνέθεσε ποίημα, στὸ ὁποῖο ἀπευθυνόμενος στὸν φίλο του Κύρνο παρῆχε ἓνα σύνολο συμβουλῶν, οἱ ὁποῖες θὰ καθώριζαν τὸν βίον του. Τὸ ὅτι οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ λογοτέχναι εἶχαν μία σαφῆ ἀντίληψιν τῆς πραγματικότητος, καὶ συνεπῶς τὰ ἔργα τῶν δὲν ἐστεροῦντο πρακτικῶν κατευθύνσεων ὠφελιμωτάτων γιὰ τὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω παραδειγμάτων εἰλημμένων ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Ὁ Σόλων ὑπῆρξε νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπελευθερωτὴς τῆς Σαλαμῖνος. Τὰ ποιήματά του ἀντικατόπτριζαν τὸν πολιτικὸ σκοπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ. Ὁ Αἰσχύλος ἐπολέμησε κατὰ τῶν Περσῶν καὶ κατόπιν ἔγραψε τοὺς «*Πέρσας*». Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι, ὅτι στὸ ἐπίγραμμα πού ἔγραψε γιὰ τὸν τάφο του, ἐπαίρετο γιὰ τὸ ὅτι ἐπολέμησε στὸν Μαραθῶνα κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ὄχι γιὰ τὴν ἱκανότητα σιγγγραφῆς ποιημάτων. Ἐγραψε σχετικὰ:

*«Αἰσχύλον Εὐφορίωνος Ἀθηναῖον τόδε κεύθει
μνήμα καταφθιμένον πυροφόροιο Γέλας
ἄλκην δ' εὐδόκιμον Μαραθῶνιον ἄλσος ἄν εἴποι
καὶ βαθυχαιτήεις Μῆδος ἐπιστάμενος».*

Ὁ Σοφοκλῆς ἐπίσης ἔλαβε μέρος στὴν διοίκησι τῶν κοινῶν. Συνεπῶς οἱ ποιηταὶ δὲν εἶχαν ἔλλειψι ἐπαφῆς πρὸς τὴν πραγματικότητα, ὥστε τὰ ἔργα των νὰ στεροῦνται πρακτικῆς ἀξίας.

ε. Ἡ πρακτικὴ πλευρὰ τῆς ἀρχαιοελληνικῆς ἐπιστήμης

Ἄς ἀναφερθοῦμε ὅμως καὶ στὸν χώρο τῆς ἐπιστήμης. Πολλοὶ μελετηταὶ ὑποστηρίζουν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐξέφραζαν ἐπιστημονικὲς θεωρίες χωρὶς ἐφαρμογὴ καὶ πείραμα. Αὐτὴ ὅμως ἡ ἄποψι δὲν ἀντέχει στὴν κριτικὴ. Τούναντίον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔκαμαν ἐφαρμογὴ τῶν θεωριῶν τους, χρησιμοποιοῦσαν τὸ πείραμα καὶ ἡσυχολοῦντο μὲ τὶς θετικὲς ἐπιστῆμες καὶ τὴν τεχνολογία τόσο στὴν προϊστορικὴ καὶ προκλασικὴ ἐποχὴ ὅσο καὶ στὴν κλασσικὴ καὶ ἀλεξανδρινὴ ἐποχὴ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι στὴν ἀλεξανδρινὴ ἐποχὴ ἀνεπτύχθη περισσότερο ἡ τεχνολογία καὶ τὸ πείραμα, γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀλεξανδρινὴ ἐποχὴ ὀνομάζεται «Χρυσοῦς Αἰὼν τῆς Μηχανικῆς». Ἔτσι στὴν κλασσικὴ ἐποχὴ ἔχομε σχολές ὅπως τὴν Ἰωνικὴ Σχολὴ τοῦ Θαλοῦ, τὴν Πυθαγόρεια Σχολή, τὴν Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος, τὴν Ἑλεατικὴ Σχολὴ τοῦ Ζήνωνος, τὴν Σχολὴ τοῦ Εὐδόξου κ.τ.λ., ὅπου ἐκεῖ ἐδιδάσκοντο οἱ θετικὲς ἐπιστῆμες, ἡ ἀστρονομία, τὰ μαθηματικά, ἡ φυσικὴ, ἡ βιολογία κ.τ.λ. Ἐπὶ παραδείγματι ὁ Ἀριστοτέλης παρετήρησε τὸν «χημισμό τῶν σωμάτων» διατυπώνοντας τὴν ἄποψι, ὅτι «τὸ ὕδωρ εἶναι συμπίεστόν», καὶ προσπάθησε νὰ δοῇ τὸ βάρος τοῦ ἀέρα διὰ πειραματικῶν μεθόδων, ὅπως καὶ τὸν ὄγκο τῆς γῆς. Συνεπῶς ἐδῶ ὀλέπομε, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης δὲν διετύπωσε μίαν ἀόριστὴ ἄποψι γιὰ τὸν ἀέρα, ἀλλὰ ἐπεχείρησε διὰ πειράματος ν' ἀνακαλύψῃ κάτι ἢ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ μιὰ σκέψι του. Σημειωτέον, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης στὰ Μηχανικά Προδύλημάτα του εἰσήγαγε τὴν ἀναλυτικὴ μέθοδο γιὰ τὴν σπουδὴ τῶν μηχανῶν καὶ τῶν μηχανισμῶν. Παραθέτει «προδύληματα» σχετικὰ μὲ τὴν κατασκευὴ πλοίων, μὲ τὴν ἰσορροπία τῶν μοχλῶν καὶ τοῦ ζυγοῦ κ.τ.λ. Τὸ 425 π.Χ. ὁ Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος, φιλόσοφος καὶ μαθηματικός, φίλος τοῦ Πλάτωνος (καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ προσεχθῇ, διότι λέγεται, ὅτι ἡ πλατωνικὴ κοσμοθεωρία καθυστέρησε τὴν τεχνολογικὴ ἀνάπτυξι), κατεσκεύασε τὴν πρώτη ἱπτάμενη μηχανή, ἓνα εἶδος ἀεροπλάνου, τὸ ὁποῖο ὠνόμασε «Περιστερὰν» ἢ «Πετομηχανήν», ποὺ λειτουργοῦσε μὲ σύστημα ἀεροπροωθήσεως. Ἐκαμε δὲ καὶ πείραμα, στὸ ὁποῖο ἡ «Περιστερὰ» ἐπέταξε σὲ ἀπόστασι 200 μ. Συνεπῶς ἐδῶ παρατηροῦμε, ὅτι οἱ «κλαστικοὶ» Ἕλληνες καὶ ἡσυχολοῦντο μὲ τὴν τεχνολογία καὶ ἔκαμαν πειράματα. Ἴτσι τὸ 580 π.Χ. ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτο πιεστήριο λαδιοῦ, τὸ 560 π.Χ. ὁ Ἀναξίμανδρος ἀνεκάλυψε τὸν γνῶμονα, τὸν πρόδρομο τῶν ἡλιακῶν ρολογιῶν, τὸ 530 κατεσκευάσθησαν οἱ πρῶτες ἀνυψωτικὲς μηχανές, τὸ 380 ἐλειτούργησαν ἐλικοειδῆ πλιντήρια καθαρισμοῦ τοῦ μετάλλου στὸ Λαύριο, κάτι ποὺ ἀπετέλεσε ἐπανάστασι στὸν χώρο τῆς τεχνολογίας, τὸ 360 ὁ Εὐδόξος ἀνεκάλυψε τὸν πόλο καὶ τὸν ἀστρολάβο, τὸ 350 ἐγίνετο χρῆσι τοῦ ὑδραυλικοῦ τηλεγράφου (σύστημα τηλεπικοινωνίας) κ.τ.λ. Ἀξιοσημείωτο εἶναι, ὅτι ὁ Πυθαγόρας εἰσήγαγε τὴν πειραματικὴ μέθοδο στὴν φυσικὴ ἐπιστήμη μὲ τὶς παρατηρήσεις του σὲ σχέσι μὲ τὸν ἦχο καὶ τὶς ταλαντώσεις. Ἐδημιούργησε μάλιστα τὸ πρῶτο ἐργαστήριον ἔρευνας στὶς ταλαντώσεις, ὅπου ἐκεῖ ἔκαμε διάφορα πειράματα μὲ σφυριά, χορδές, σωλῆνες καὶ δοχεῖα. Ἀνεκάλυψε δὲ καὶ τὸ

μονόχορδον, ένα επιστημονικό όργανο για πειραματική έρευνα των ταλαντώσεων. Ο Βοήθιος μάς πληροφορεί, ότι ο Πυθαγόρας στο εργαστήριό του «κρέμασε διάφορα βάρη σε χορδές και μελέτησε τις συγχορδίες με τὸ αὐτί. Ἀκόμη μετέβαλε τὴν διαδικασία διπλασιάζοντας ἢ κάνοντας μισὰ τὰ μήκη τῆς χορδῆς καὶ χρησιμοποιώντας ἄλλες ἀναλογίες. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ πέτυχε ἕναν πολὺ σημαντικὸ βαθμὸ βεβαιότητος». Ἡ κλασσικὴ ἐποχὴ ἦτο μία περίοδος, κατὰ τὴν ὁποία ἡ γνῶσι εἶχε καταστῇ αὐτοσκοπός. Ἐχει δίκιο λοιπὸν τὸ «Newsweek» (29-11-93), ὅταν γράφει, ὅτι «ἡ ἐπιστῆμη ἀνεπτύχθη σὲ μία μόνον ἱστορικὴ περίοδο καὶ σὲ ἕνα τόπο: τὴν κλασσικὴ Ἑλλάδα».

Ἐκρηξι τῆς τεχνολογίας καὶ τῆς μηχανικῆς ἔχομε κατὰ τὴν ἀλεξανδρινὴ ἐποχὴ. Ἡ Ἀλεξάνδρεια κατέστη τότε τὸ κέντρο τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐκεῖ ἐτοιμάζετο ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ ἐπανάστασι. Μορφές ὅπως ὁ Ἀρχιμήδης, ὁ Κτησίδιος, ὁ Φίλων, ὁ Ἡρώων ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Ἀθηναῖος καὶ ἄλλοι ἐλάμπρυναν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Εἶναι γνωστὰ τὰ κάτοπτρα τοῦ Ἀρχιμήδους, διὰ τῶν ὁποίων κατέκαυσε τὰ ρωμαϊκὰ πλοῖα, ὅπως καὶ ἡ ἐφεύρεσι ἡλιακῶν ρολογιῶν, τῆς ἀντλίας, ἡ κατασκευὴ τοῦ περιφρημου πλέον ὑπολογιστοῦ τῶν Ἀντικυθέρων (τοῦ πρώτου «κομπιούτερ» τῆς ἱστορίας), γιὰ νὰ φθάσωμε καὶ στὸ 100 μ.Χ., ὅταν ὁ Ἡρώων ὁ Ἀλεξανδρεὺς κατεσκεύασε τὴν πρώτη ἀτμομηχανή. Συνεπῶς ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάστασι, ποὺ ἐγίνε τὸν 19ο αἰ. μ.Χ., θὰ ἐγίνετο στὰ πρωτοχριστιανικὰ χρόνια, ἂν δὲν κατέστρεφαν τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ οἱ φανατικοὶ τοῦ Βυζαντίου, μ' ἀποτέλεσμα νὰ φέρουν τὸν πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος 2.000 χρόνια πίσω.

ς. Ἡ πρακτικὴ κατεύθυνσι τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς Τέχνης

Ἐνα ἄλλο στοιχεῖο τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ποὺ εἶχε μεγίστη πρακτικὴ ἀξία, ἦτο ἡ ἴδια ἡ ἐκπαίδευσι καὶ ἡ ἀγωγή, ποὺ παρείχετο. Αἱ Ἀθηναῖαι ἐφρόντιζαν τόσο γιὰ τὴν ἐξάσκησι τοῦ σώματος ὅσο καὶ γιὰ τὴν ψυχοπνευματικὴ καλλιέργεια, μὲ σκοπὸ τὴν προπαρασκευὴ ἱκανῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐντάσσοντο στὴν Ἀθηναϊκὴ κοινωνία ὡς ἐνεργοὶ καὶ ὑπεύθυνοι πολῖτες καὶ θὰ εἶχαν μία λαμπρὴ σταδιοδρομία. Μέχρι τὸ ἔβδομο ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν παιδιῶν ἐφροντίζετο ἡ ἀνάπτυξι τοῦ σώματός των. Ἀπὸ τὸ ἔβδομο ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀθηναϊκὴ ἀγωγή περιελάμβανε: α) τὶς γυμναστικὰς ἀσκήσεις, οἱ ὁποῖες ἀφ' ἐνὸς μὲν θὰ ἐδημιουργοῦσαν πολῖτες μὲ ἰσχυρὰ καὶ ὄχι καχεκτικὰ σώματα, δηλαδὴ ρωμαλέους πολῖτες, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ καλλιεργοῦσαν ἀπ' τὴν νεανικὴ ἡλικία τὴν εὐγενῆ ἀμιλλα, τὴν ὁποία θὰ ἐφήρμοζαν καὶ ὡς αὐριανοὶ πολῖτες, δίχως νὰ παρεκτρέπωνται σὲ ἀδίκαιες πράξεις καὶ σὲ ἀθέμιτο ἀνταγωνισμὸ· β) τὴν μουσικὴ παιδεία, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτυγχάνετο ὁ ἐκλεπτυσμὸς τῶν ἀνθρώπων· καὶ γ) τὴν μελέτη, ἐρμηνεῖα καὶ ἀποστήθισι τῶν ἀρχαίων ποιητῶν (Ὅμηρος, Ἡσίοδος), τὴν μελέτη τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν. τὴν ἐκμάθησι τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς ἀριθμητικῆς.

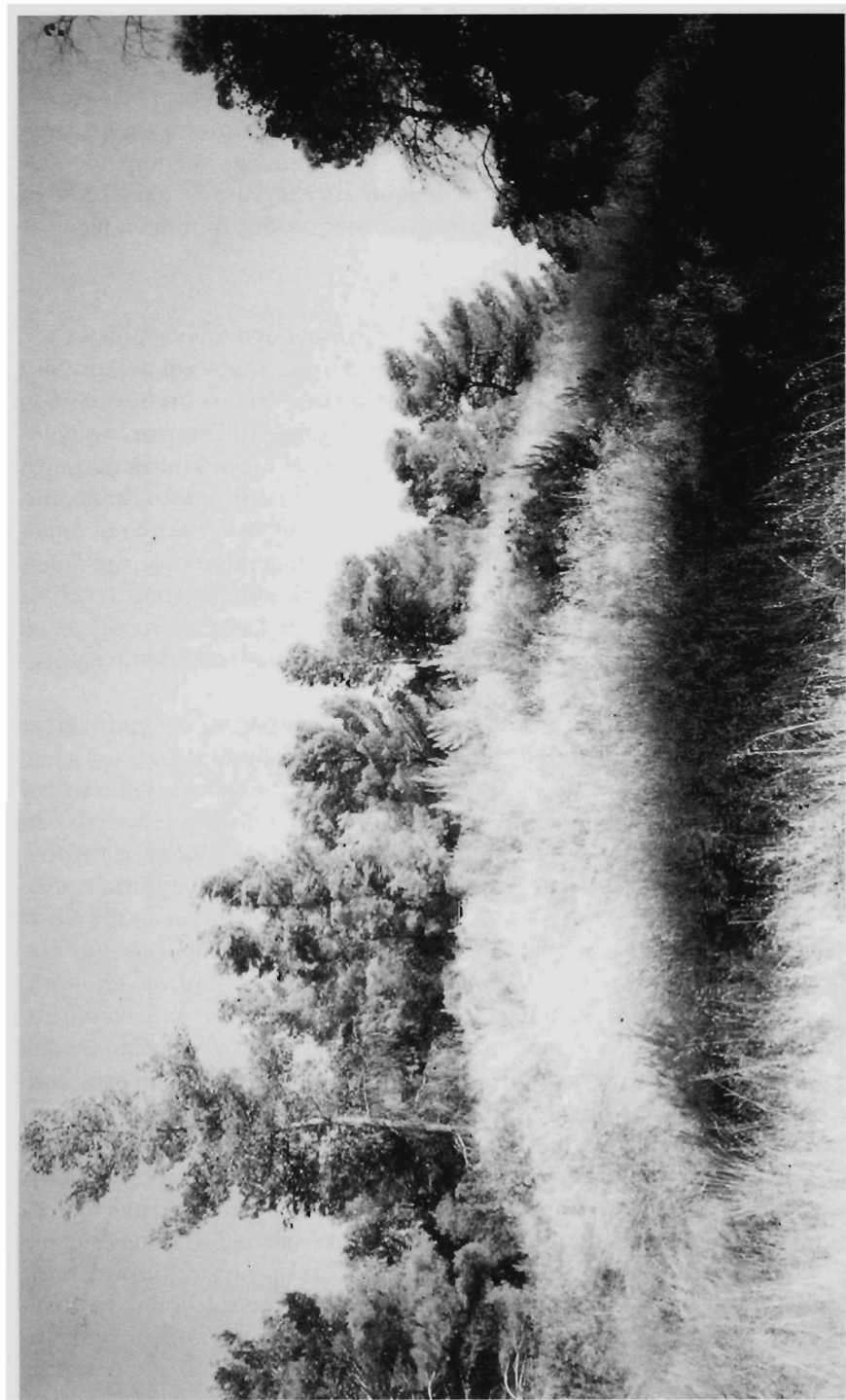
Ἡ τέχνη μάλιστα τῶν Ἑλλήνων εἶχε μεγαλύτερη πρακτικὴ ἀξία ἀπὸ τὶς τέχνες τῶν ἄλλων λαῶν, διότι ἡ τέχνη τους μὴ ἀντικατοπτρίζοντας τὴν πραγματικότητα (σ.σ. δὲν ἀπέδιδε ποτὲ τὴν ἀσχήμια, ποὺ πιθανὸν νὰ ὑπῆρχε στὴν πραγματικότητα) ἀπέδιδε τὸ κάλλος καὶ τὴν ἁρμονία, ἡ ὁποία συνέβαλλε στὴν ψυχικὴ τέρψι τῶν δρώντων

στήν τέχνη αλλά και στην προώθησι τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ τέλεια ἁρμονία καὶ εὐρυθμία τῆς ἀρχαιοελληνικῆς τέχνης εἶναι χρήσιμη καὶ γιὰ τὴν εὐγονία. Κατὰ τὴν περίοδο τῆς κηρύσεως ἡ γυναῖκα κυττώντας τὸ ὥρατο δύναται νὰ κάμῃ καλὺτερο τοκετό, ἄποψι ποὺ δέχεται σήμερα ἡ ἐπιστήμη καὶ ἦτο γνωστή καὶ ἐφηρμόζετο ἀπ' τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες. Παρατηροῦμε δηλαδή, πόσο λεπτολόγοι ἦσαν. Μὴ ἀντικατοπτρίζοντας τὸ ἄσχημο στήν τέχνη τοὺς ἀλλὰ ἐξιδανικεύοντας τὸ γύρω περιβάλλον τοὺς ἀπέβλεπαν σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς σκοποὺς.

ζ. Ἐπίλογος

Αὐτὸ ἦτο ἐν συντομία τὸ πρακτικὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ κόσμου, ἐκ τοῦ ὁποίου μποροῦμε ν' ἀντλήσωμε στοιχεῖα καὶ γιὰ τὸ δικό μας παρὸν καὶ μέλλον. Μία σύγκρισι τοῦ σήμερα μὲ τὸ χθὲς εἶναι κατὰ περισσότερο ἀπὸ βέβαιο, ὅτι θὰ ὀδηγήσῃ σὲ ἀπογοήτευσι, τοῦλάχιστον σ' αὐτὸν ποὺ δύναται νὰ ψυχανεμίζεται τὴν πραγματικότητα. Σήμερα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ δημόσιοι ἄνδρες δὲν ἔχουν σαφὴ ἀντίληψι τῆς ἐνιαίας πραγματικότητος καὶ ὡς ἐκ τούτου, ἀκόμη κι ἂν καταβάλλουν προσπάθειες, οἱ ἐνέργειές των δὲν ἔχουν ὀρθὴ κατεύθυνσι. Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα οἱ δημόσιοι ἄνδρες, ποιηταί, πολιτικοί, φιλόσοφοι κ.τ.λ., εἶχαν σαφὴ ἀντίληψι τῆς πραγματικότητος καὶ τὰ λόγια τοὺς ἦσαν ἄρρηκτα δεμένα μὲ τίς πράξεις τοὺς. Τὰ λόγια τοὺς ἐπῆγαζαν ἀπ' τὴν ζωὴ καὶ μποροῦσαν νὰ γίνουν πηγὴ ζωῆς. Αὐτὸ πρέπει νὰ γίνη καὶ σήμερα σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς πολιτιστικῆς καὶ πολιτικῆς δραστηριότητος.

Ὅσον ἀφορᾷ στὰ θέματα τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὰ πράγματα εἶναι ἀκόμη πιὸ ἀπογοητευτικά. Οἱ καθηγηταὶ οὐσιαστικῶς στεροῦνται πρακτικοῦ πνεύματος, ἐφ' ὅσον τὰ διδασκόμενα ὑπ' αὐτῶν δὲν ἔχουν κάποιον συγκεκριμένο καὶ ὠφελιμιστικὸ γιὰ τὴν κοινωνία σκοπὸ. *«Αὐτὸ τὸ Πανεπιστήμιον – ἐτόνιζε ὁ ἀείμνηστος Περικλῆς Γιαννόπουλος – τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀληθινὸν Ἑφαιστειὸν Ἀνθρώπων, Ἀναστημάτων, χαρακτήρων Ἀνθρώπων καὶ Ἰδεοπλαστών, Φωτεινῶν Ἰδεολόγων καὶ Ἀνδρείων Σημαιοφόρων τῆς Νεότητος, Κατακόμβη τοῦ Πνεύματος. Πανεπιστημίων, ἀντὶ Ἀναστατηρίου ΤΑΦΟΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ, ἐκδράζων μίαν ἐλεινοτάτην Νέαν Ἀνθρωπότητα, σακάτισσαν, λωθισμένην, ἄχρηστον, ἀποσαπίζουσαν τὸ κάθετι»* (*«Ἄπαντα»*, ἔκδ. 1993, σελ. 120-121). Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐννοία ἡ παρεχόμενη σήμερα «κλασσικὴ μόρφωσι» δὲν δύναται νὰ δώσῃ στὸν ἄνθρωπο τὴν δυνατότητα ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, ὥστε νὰ εὐδοκιμήσῃ στὸν πρακτικὸ του οἶο. Κι ὅμως στήν ἀρχαία Ἑλλάδα τοῦτο συνέβαινε, ἐφ' ὅσον λόγος καὶ πράξι ἦσαν ἄρρηκτα δεμένα μεταξύ των. Ἀντιθέτως σήμερα ἔχει δοθῇ ἡ λανθασμένη ἀντίληψι, ὅτι ἡ πρακτικὴ μόρφωσι ἀποτελεῖ τὴν ἀπαραίτητη βακτηρίαν γιὰ τὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀντιμετώπισι τῶν πρακτικῶν τοὺς προβλημάτων. Κι ὅμως ἡ πρακτικὴ μόρφωσι ἀφ' ἑαυτῆς δὲν δημιουργεῖ ἀνθρώπους, ἐφ' ὅσον τῆς λείπει ἡ καλλιέργεια τοῦ πνεύματος. Ἡ δὲ κλασσικὴ παιδεία σήμερα χάνει τὴν ἀξίαν τῆς λόγῳ τῆς κάκιστης ἐφαρμογῆς τῆς. Εἶναι, πιστεύομε, ἐκδηλον τοῖς πᾶσι, ὅτι τὸ διδάγμα τῆς ἀρχαιότητος εἶναι πολὺν χρήσιμο· οὔτε μακρυνὰ ἀπ' τὴν πραγματικότητα οὔτε ἀποκλειστικὴ προσκόλλησι στήν πραγματικότητα καὶ στὶς ὑλικὰς ἀνάγκας.

Ἐξωτερικὴ ἀποψη τοῦ πύμδου (ἀπὸ Ν.Δ.). Εἶναι ἐντελῶς ἐγκαταλελειμμένος, σκεπασμένος ἀπὸ ἀγριόχορτα καὶ ἀπορροίμματα.

Ὁ Τύμβος τοῦ Σοφοκλῆ στὴν Βαρυμπόπη

Σὲ ἀπόσταση 18 χιλιομέτρων ἀπὸ τὴν πλατεῖα Συντάγματος μέσα στὸ εἰδυλιακὸ πευκοδάσος τῆς σημερινῆς Βαρυμπόπης ἐντοπίζεται σύμφωνα με ὅλα τὰ σοβαρὰ στοιχεῖα ὁ χώρος, ὅπου ἐτάφη ὁ μεγάλος τραγικὸς συγγραφεὺς τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος Σοφοκλῆς.

Οἱ ἱστορικὲς μαρτυρίες ἀναφέρουν, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἀπεβίωσε τὸ 406 π.Χ. σὲ ἡλικία 90 ἐτῶν, ὅταν ἡ Ἀθῆνα ἐπολιορκεῖτο ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους. Ὁ ἀρχηγὸς τους Λύσανδρος ἀρχικὰ δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὰ τείχη στὴν νεκρικὴ πομπή, πού θὰ ὡδηγοῦσε τὴν σορὸ τοῦ μεγάλου τραγικοῦ στὸν πατρικὸ του τάφο. Ἀναγκάσθηκε ὥστόσο νὰ τὸ πράξῃ τρεῖς ἡμέρες ἀργότερα ἐπηρεασμένος ἀπὸ βασανιστικὰ ὄνειρα. Ἔτσι οἱ Ἀθηναῖοι ἐκήδευσαν με τιμὲς τὸν ἐπιφανὴ νεκρὸ τους στὸν τάφο του, ὁ ὁποῖος βρισκόταν πλησίον τῆς ὁδοῦ, πού ὡδηγοῦσε στὴν Δεκέλεια.

Σ' ἓναν μικρὸ ἀπόκεντρο δρόμο, ἓνα περίπου χιλιόμετρο δυτικώτερα τῆς κεντρικῆς πλατείας τῆς Βαρυμπόπης, πού φέρει τὴν χαρακτηριστικὴ ὀνομασία «Ὁδὸς Τύμβου Σοφοκλέους», στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ του, μετὰ ἀπὸ ἓνα μικρὸ τρίστρατο ἐμφανίζεται μέσα ἀπὸ τὴν πυκνὴ θλάσηση πεύκων καὶ θάμνων ἓνας κωνικὸς ὄγκος, πού ἀποτελεῖ καὶ τὸν ἐν λόγῳ τύμβο. Οἱ πρόποδες του δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθοῦν με ἀκρίβεια λόγῳ τῆς προοδευτικῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους. Ἔχει ὕψος 4 περίπου μέτρων. Στὸ ἐσωτερικὸ του παρουσιάζει ἓνα κοίλωμα διαμέτρου 12 μέτρων καὶ βάθους 3 μ. Στὸ ἐσωτερικὸ μέρος πάντοτε, στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ, ὑπάρχει ἓνα τοίχωμα (ἀψίδα;) ἀπὸ ψαμμώδεις ὀγκολίθους, ἀριστοτεχνικὰ δομημένο, ὕψους 3 μ., πλάτους 4 μ. καὶ πάχους 1 μ. Οὐδὲν ἄλλο ἐνδιαφέρον στοιχεῖο ἐντοπίζεται ἀπὸ τὴν ἐπιφανειακὴ ἐρευνα, πλην μιᾶς μαρμαρίνης πλακὸς πεσμένης στὸ κοῖλο ἐδαφὸς ἐμβαδοῦ 1 τ.μ., ἡ ὁποία φέρει ἀνεπιτήδευτὴ λάξευση ἀπὸ αἰχμηρὸ ἀντικείμενο.

Ἡ παραμέληση ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς πλευρᾶς ἐνὸς ταφικοῦ μνημείου –ἴσως συζητημένου– τέτοιας ἱστορικῆς σημασίας ἀποτελεῖ ὄνειδος γιὰ τὸν πολιτισμένον κόσμον καὶ προδίδει τὴν ἀσυγχώρητὴ ἀδιαφορίαν τοῦ ἐπισήμου κράτους. Τελοῦμεν ἐντούτοις ἐν ἀναμνητὴ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Τύμβου καὶ τῆς περαιτέρω προβολῆς του.

Μάριος Μαρανέας

Τὸ τοίχωμα στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ τύμβου με τὴν ἀρίστη δόμηση τῶν πελεκητῶν λίθων.

ἝΑτλαντες

Βρέ! Καλῶς τὰ παιδιά. Κι εἴχαμε μιὰν ἀνησυχία, μὰ μιὰν ἀνησυχία... Βρέ, λέγαμε, πόσο καιρὸ εἴχαμε νὰ διαδάσσουμε, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦλθαν στὴν Ἑλλάδα τὸ 2.300 π.Χ. καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐδῶ, ἀφοῦ κατέστρεψαν τὸν προϋπάρχοντα πολιτισμὸ; Εὐτυχῶς ὅμως ὁ «ἝΑτλας τῆς Βίβλου», ποὺ μοιράζει ἡ «Καθημερινή», ἦλθε πάνω στὴν ὥρα κι ἔφερε τὰ πράγματα στὰ ἴσα τους.

Γιατί, ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, ὑποφέραμε ὅλοι ἀπὸ στερητικὸ σύνδρομο. Εἶχε γίνεи κάτι σὰν τὴν ἱστορικὴ μας ἡρώινη. Ὡσπου ἦλθε ὁ «ἝΑτλας τῆς Βίβλου» νὰ δάλλῃ τὰ πράγματα στὴν θέση τους καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν προϊστορικὴ ἀλήθεια τοῦ συστήματος, ποῦ, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, εἶχε ἀρχίσει κάπως νὰ κλονίζεται πότε μὲ τίς ἀνακαλύψεις τοῦ Ἄρη Πουλιανοῦ, πότε μὲ τὴν ἐπιγραφή τοῦ Διοσηλίου καὶ πότε μὲ τὸ Ἑλληνό-γραφο ὄστρακο τοῦ 6000 π.Χ. στὴν Σπηλιὰ τοῦ Κύκλωπα κατὰ Ἀλόννησο μεριά.

Ἀφήνει ὅμως ἡ «Καθημερινή» νὰ διαταραχθῇ ἡ ἰσορροπία; Μᾶς τραβάει λοιπὸν τὸν «ἝΑτλαντα τῆς Βίβλου», νὰ ἔχουμε νὰ πορευώμαστε. Κάτι ἀνάλογο μὲ τὸν «ἝΑτλαντα τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας», ποὺ ἐξέδιδε πρὸ καιροῦ μὲ τὰ ἴδια ἀκριβῶς ἱστορικὰ «στοιχεῖα». Μὲ ἀντικειμενικότητα καὶ ἐνημέρωση πάνω στὰ καινούργια προϊστορικὰ δεδομένα δοθεῖ τὸν ἀναγνώστη νὰ καταλάβῃ, πόσο ἀρχαῖος καὶ πόσο ἰσχυρὸς ἦταν ὁ Ἀνατολικὸς κόσμος· τὴν ἴδια στιγμή, ποὺ κατὰ Ἑλλάδα πλεονὰ κάποιοι ταλαίπωροι μὸλις ποὺ προσπαθοῦν νὰ συνεννοηθοῦν... μονγκρίζοντας.

Τέτοια ἀντικειμενικὴ ἔκδοση οὔτε τὸ Κεντρικὸ Ἑδραῖκὸ Συμβούλιο δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ κάνῃ! Τὴν κάνει ὅμως, ὅπως φαίνεται, μὲ ἀρκετὴ δόση ὑπερηφάνειας ἡ καλὴ μας «Καθημερινή», διαφημίζοντάς τὴν μάλιστα, μήπως καὶ δὲν τ' ἀκούσῃ κανεῖς καὶ μείνῃ προϊστορικὰ στραβός. Μόνο στὸν Βαγγέλη Πουλᾶκη, ποὺ λέει τίς εἰδήσεις γιὰ τοὺς κωφάλαλους, δὲν τὸ δώσανε, ἂν καὶ ἡ ὅλη θέση τοῦ πονήματος ἀπενθύνεται στοὺς ἀκροατὲς του. Καθ' ὅσον ἐδῶ ἔρχονται καθημερινὰ στὸ φῶς προϊστορικὰ εὐρήματα τοῦ 6000 π.Χ. στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο, κι αὐτοὶ στὴν «Καθημερινή» τὸν χαδᾶ τους.

Ὡστόσο ἐπ' οὐδενὶ πιστεύουμε, ὅτι ἡ καλὴ καὶ ἔγκυρη αὐτὴ ἔφημερίδα εἶναι χειροαγωγούμενη ἢ ὅτι ὁ «ἝΑτλας τῆς Βίβλου» εἶναι ὑποβολιμαῖος ἀπὸ ἐκλεκτοὺς ἀδῆλου προελεύσεως. Ἀπαπα! Ἀπλῶς οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν καλὴ τους τὴν καρδιά φροντίζουν γιὰ τὴν μόρφωσή μας καὶ κυρίως «γιὰ νὰ μὴ ξεχνιώμαστε». Ξέρετε τώρα! Ἀλλως τε πῶς θὰ ἦ τὴν ζωὴ μας, ἂν δὲν γνωρίζαμε μὲ ποῖο τρόπο τὸ ἐκλεκτὸν ἔθνος τοῦ Θεοῦ κατέφυγε στὴν Αἴγυπτο (γιὰ νὰ μὴ ψοφήσῃ τῆς πείνας) ἢ δραπέτευσε ἀπὸ κεῖ; Μιὰ σκέτη κόλαση καὶ μιὰ τυραννία ἄνευ προηγούμενου.

Νᾶσιν λοιπὸν ὁ ἝΑτλας φρέσκοις-φρέσκοις καὶ λαχταριστὸς στὰ περίπτερα, ἔτοιμος νὰ μᾶς πληροφορήσῃ ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Βίβλο καὶ τοὺς Ἑδραῖους, ποὺ δι' ἀμφότερα εἴχαμε, ὡς γνωστόν, μεγίστην φαγούραν. Ὡστόσο ἀπὸ τίς τόσες ἀλήθειες ποὺ γράφονται ἐκεῖ στὸ τέλος θ' ἀρχίσουμε ν' ἀμφισβητοῦμε καὶ τὴν σύγχρονη ἱστορία, καθὼς οἱ τόνοι χαμηλώνουν ἐμφαντικὰ καὶ τὰ ἔξι ἑκατομμύρια νεκρῶν τοῦ «Ὀλοκαυτώματος» ἔγιναν ἕνα· κι αὐριο, ποιὸς ξέρει, μπορεῖ νὰ νεκραναστηθοῦν κι αὐτοὶ διὰ χειρὸς Γιαχβέ.

Γιῶργος Πετρόπουλος

κβ. Ἱπποκράτης

«Ἀγλὺς καὶ νέφος καλύπτει τὸν βίον Ἱπποκράτους τοῦ Ἀσκληπιδῶν» ἐξ αἰτίας τῶν θρύλων καὶ τῶν μυθευμάτων, πὺν ἡ λαϊκὴ παράδοσις ἐπεσώρευσε γιὰ τὸ πρόσωπό του, ἀπόδειξις κι αὐτὸ τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς ἐκτιμήσεως πὺν ἀπελάμβανε. «Ἐκγονος θεῶν καὶ ἡρώων» (τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ πατρός του καὶ τοῦ Ἡρακλέους ἀπὸ τὴν ἄλλη), ἔζησε 85 ἔτη (κατ' ἄλλους 105) μελετῶντας, διδάσκοντας, συγγράφοντας (κατὰ τοὺς Τζέτζη-Λιπγέ συνέγραψε 53 ἔργα, ἐνῶ ὁ Σωρανὸς κάνει λόγο γιὰ 72) καὶ θεραπεύοντας ἀσθενεῖς ἀπὸ παντὸς εἶδους νοσήματα. Σήμερα, δυνάμιση χιλιετίες μετὰ τὸν θάνατό του, οἱ μέγιστοι τῶν ἱατρῶν καὶ οἱ ἐπιφανέστερες τῶν ἱατρικῶν σχολῶν ἀνατρέχουν εὐλαβικὰ στὶς ἱπποκρατικὲς ἀντιλήψεις περὶ τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος.

Ὁ Ἱπποκράτης δικαίως θεωρεῖται γεννήτωρ τῆς Ἱατρικῆς Ἐπιστήμης, παρὰ τὸ ὅτι αὐτὴ ὑφίστατο πολλοὺς αἰῶνες ἢ καὶ χιλιετίες ἀκόμη πρὸ αὐτοῦ («Περὶ Ἀρχαίης Ἱητρικῆς»). Διότι αὐτὸς τὴν κατέστησε ἐπιστήμην, λειτουργοῦσαν ἐπὶ τῇ θάσει αὐστηρῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιωματῶν καὶ στηριζομένην στὴν συστηματικὴ ἔρευνα, τὴν παρατήρησιν καὶ τὸ πείραμα. Τὰ νοσήματα δὲν θεωροῦνται ὡς «θεία δίκη» ἢ ἀποτέλεσμα τῆς ὀργῆς τῶν «κακῶν πνευμάτων», ἐρμηνεύονται δὲ ὡς διαταραχὲς τῆς ὀργανικῆς ἀρμονίας ἔνεκα τῆς ὑπερβολῆς ἢ ἐλλείψεως κάποιου ἐκ τῶν βασικῶν στοιχείων, ἥτοι τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ, τοῦ ξηροῦ καὶ τοῦ ὑγροῦ, τοῦ γλυκοῦ καὶ τοῦ πικροῦ κ.ο.κ. Ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ αὐτοῦ προσδιορίζεται καὶ ὁ ρόλος τοῦ ἱατροῦ, πὺν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἔγκειται στὸ «ισάζειν αἰὲ τάναντία».

Ὁ ἱατρός κατὰ τὸν Ἱπποκράτη –καὶ «φύσις νούσων ἱητρός»– δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἓνας μέτριος ἄνθρωπος. Ἀνάγκη νὰ διαθέτῃ ἰδιοφυΐαν, φιλομάθειαν, φιλοπονίαν, πρόσοφορο περιβάλλον καὶ ἀπεριόριστον ἐλεύθερο χρόνο («Νόμος»). Πέραν αὐτῶν πρέπει νὰ εἶναι φιλόσοφος, ἱκανὸς νὰ ἀνάγῃ τὴν φιλοσοφίαν στὴν ἱατρικὴ καὶ τὴν ἱατρικὴν στὴν φιλοσοφίαν. Ἕνας τέτοιος κατὰ τὸν Ἀσκληπιάδην ἀλλὰ καὶ τὸν Ὀμηρὸ κατέχει θέσιν ἰσοθεΐας. Δὲν ὑπάρχει διαφορὰ μετὰξὺ φιλοσοφίας καὶ ἱατρικῆς, ἀφοῦ καὶ γιὰ τίς δύο ἀπαιτοῦνται οἱ ἴδιες ἀρετές, πὺν εἶναι: ἀφιλοχρηματία, αἰδώς, ἐρυθρίασις, μετριοφροσύνη, γνώσεις καὶ κριτικὴ ἱκανότητα, ἡρεμία καὶ πραότητα, ἐτοιμολογία καὶ πειστικότητα, καθαρὴ ἀποχὴ ἀπὸ κάθε ἀκολασία, ἀπουσία δεισιδαιμονίας καὶ θεία ὑπεροχή («Περὶ Εὐσχημοσύνης»).

Ὅπως ὁ Πλάτων, πὺν, ὡς γνωστόν, ἐπισημαίνει τίς κακὲς καὶ βαρεῖες συνέπειες πὺν ἔχει ἡ εἰσόρησις στοὺς ναοὺς τῆς φιλοσοφίας τῶν «καζαντισμένων φαλακρῶν χαλκῶν» μὲ τὰ σακατεμένα σώματα καὶ τίς τσακισμένες καὶ ἐκφυλισμένες ψυχὰς ἔνεκα τῆς βαναυσότητος καὶ τῆς ἀνελευθερίας («Πολιτεία» 496), ἔτσι κι ὁ Ἱπποκράτης καταγγέλλει τοὺς δοκησίσοφους ἀγύρτες καὶ τσαρλατάνους, οἱ ὅποιοι ὅπως τὰ θωδὰ πρόσωπα τῶν τραγωδιῶν, πὺν «σχῆμα μὲν καὶ στολὴν καὶ πρόσωπον ὑποκριτοῦ ἔχουσιν, οὐκ εἰσὶ δὲ ὑποκριταί», δὲν εἶναι ἱατροί. Δὲν κρύβει μάλιστα τὴν δυσαρέσκειά του, ἐπειδὴ «πρόστιμον τῆς ἱητρικῆς μούνη ἐν τῇσι πόλεσιν οὐδὲν ὥριται».

Ὁ «Ὁρκος τοῦ Ἱπποκράτους» ἀποτελεῖ αἰώνιον μνημεῖο ἀρετῆς καὶ κανόνα δεοντολογικὸν ὑψηλοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου ἀλλὰ καὶ πολύτιμο ἱστορικὸ στοιχεῖο, πὺν κα-

ταδεικνύει τὴν ἠθικὴν τῶν ἱατρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τοὺς κανόνες ἐνασχήσεως τοῦ ἱατρικοῦ λειτουργήματος. Ἡ καθιέρωσις τοῦ ἱατρικοῦ ἀπορρητοῦ, ἡ ὑποχρέωσις τῆς δωρεᾶν διδασκαλίας τῶν τέκνων τοῦ διδασκάλου, ἡ ἀποφυγὴ προκλήσεως οἰασθήποτε βλάβης ὀφειλομένης εἰς ἄγνοιαν ἢ πλημμελῆ ἐκτέλεσιν καθηκόντων, ἡ ἀποφυγὴ ἐγκληματικῶν ἐκτροπῶσεων, ἡ ἄρνησις εὐνουχισμοῦ οἰουδήποτε, ἡ ἠθικὴ στάσις ὡς πρὸς τὰ γενετήσια ζητήματα, ἡ μὴ κατάχρησις τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἀσθενῶν κ.ἄ. καθιστοῦν τὸν «Ὁρκον» αἰώνιον ὑπόδειγμα πρὸς μίμῃσιν γιὰ ὅλην τὴν πολιτισμένην ἀνθρωπότητα.

Ἡ «Περὶ Ἱητροῦ» πραγματεία τοῦ Ἀσκληπιάδου ἀποτελεῖ τὸ καλύτερο ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε νὰ φέρονται ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν τους ὅλοι οἱ ἱατροί, ὅπως τὴν «Ἰλιάδα» ὁ Ἀλέξανδρος. Οἱ νοθεσίαι γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ εἶναι ἀλλὰ καὶ νὰ φαίνεται ὁ ἱατρός τόσο στὸ ἱατρεῖο του ὅσο καὶ κατὰ τὸν ἐλεύθερό του χρόνον, τὸν ὁποῖο τόσο ἀνεύθυνα χαρακτηρίζουμε ἰδιωτικὸν βίον, εἶναι ἀξιοθαύμαστες. Ὁ καλὸς γιατρός λοιπὸν ὀφείλει νὰ διάγῃ ὑποδειγματικά, νὰ προσέχῃ τίς συναναστροφές του, ν' ἀποφεύγῃ τίς ὑπέμετρες διασκεδάσεις καὶ νὰ μὴν ἐκδηλώνῃ πολιτικὰ πάθη καὶ μισαλλοδοξία. Πέραν αὐτῶν πρέπει νὰ τὸν διακρίνῃ ἡ πρᾶξις καὶ ἡ σοβαρότητα, νὰ μὴν δυσαρεστῇ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ μὴν ἐκδηλώνῃ τὴν ἔστω καὶ δίκαιην δυσἀρέσειά του γιὰ τὴν στάσι τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν συνεργατῶν του. Τέλος ὀφείλει νὰ εἶναι εὐχρὺς, εὐσαρκὸς καὶ ποτὲ δύσσομος, διότι στὴν ἀντίθετη περίπτωσι δικαιῶναι τὸν Πλούταρχον, πὺν λέγει: «Ἄλλων ἱατρός, αὐτὸς ἔλκεσι θρύων» [«εἶναι γιατρός τῶν ἄλλων, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἶναι σαρανταπληγιασμένος»].

Ἕνας κλασσικὸς Ἕλληνας εἴτε ἦταν φιλόσοφος εἴτε ἱατρός εἴτε ποιητὴς ἢ γλύπτης δὲν χρειάζοταν νὰ εἰσηγῇ τὴν ἐξ ὑπαρχῆς θεώρησιν τῶν πάντων ὅπως οἱ ἐπιστήμονες τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀναγεννήσεως συμπεριφέρεται ὡς κληρονόμος μιᾶς μακροχρονίου παραδόσεως, τὴν ὁποίαν ὀφείλει νὰ διαφυλάξῃ, νὰ διορθώσῃ, ἂν χρειάζεται, καὶ νὰ προωθήσῃ-ἐμπλουτίσῃ. Ἡ μελέτῃ τῆς φύσεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπετελεῖτο ὡς τέχνη καὶ ἐξειδικευμένη πιά ἐπιστήμη, οἱ δὲ λειτουργοὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν μπορούσαν νὰ προσδοκοῦν τὴν ἀναγνώρισί τους, μόνον ὅταν ἐδειχναν βαθεῖα γνώσι τῶν κεκτημένων γνώσεων καὶ τῶν παραδοσιακῶν μορφῶν. «Ἡ ἱατρικὴ <λοιπὸν> ὑφίσταται ἔκπαλαι καὶ ὡς ἀρχὴ καὶ ὡς μέθοδος, εἰς αὐτὴν δὲ τὰ μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντα εἶναι πολλὰ καὶ ἀξιόλογα· ἀνεκαλύφθησαν δὲ κατὰ τὴν παρέλευσιν μακροῦ χρόνου, θὰ ἀνακαλυφθοῦν δὲ καὶ τὰ ὑπόλοιπα, ἐὰν κάποιος ἱκανὸς ἐρευνητὴς ἀφομοιώσῃ τὰ κεκτημένα καὶ προχωρήσῃ ἐξ αὐτῶν ὀρμώμενος· διαφορετικὰ, ἄνευ δηλαδὴ τῶν κεκτημένων γνώσεων, καὶ ὁ ἴδιος θὰ ἐξαπατηθῇ καὶ τοὺς ἄλλους θὰ ἐξαπατήσῃ...» («Περὶ Ἀρχαίης Ἱητρικῆς»).

Οἱ ἱατροὶ κατὰ τὸν Ἱπποκράτη μοιάζουν μὲ τοὺς κυνέρινῆτες τῶν πλοίων, πὺν ἡ ἀξιόσυνή τους «στὴν φουρτούνα φαίνεται». «Καὶ εἰς τὰς ἐλαφρὰς μὲν νόσους οἱ ἀμαθεῖς ἱατροὶ καὶ οἱ ἀγύροι δὲν ἀποκαλύπτονται· ὅταν πρόκειται ὅμως περὶ βαρέως, σφοδροῦ καὶ ἐπικινδύνου νοσήματος, τότε τὰ σφάλματα καὶ ἡ ἀπειρία τους καθίστανται προφανῆ· διότι τὰ βλαβερὰ ἐπακόλουθὰ τους ἐμφανίζονται ταχέως». Τέλος ἡ ἱατρικὴ ὅπως καὶ ὅλες ἄλλως τε οἱ ἐπιστήμες μόνον μεταξὺ τῶν πολιτισμένων εὐδοκίμει· «Οἷ τε βάρβαροι καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔνιοι δὲν χρησιμοποιοῦν τὴν ἱατρικὴν» (ὁ.π.).

Σαράντος Πάν

Ε. ΑΤΤΑΒΥΡΙΟΣ

Τὸ Τριώδιον: Ἀναθεματισμοὶ καὶ ἀπειλές ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ

Εἶχαμε ἐπισημάνει στὸ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Δ» ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ λειτουργικὸ βιβλίον τῆς «Παρακλητικῆς», τὰ ὅποια ὑβρίζουν τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα καὶ ὑμνολογοῦν τὴν Ἑβραϊκὴ Μυθολογία. Τὰ ἀποσπάσματα αὐτὰ ψάλλονται σήμερα βέβαια καθημερινῶς στὶς ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ τὸ «Τριώδιον», ἓνα ἐκκλησιαστικὸ λειτουργικὸ βιβλίον, ποὺ ἡ χρῆση του ἀρχίζει «ἀλλὰ Ἑβραϊκά», δηλαδή τὸ Σάββατο τὸ δρᾶδυ, παραμονὴ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου, καὶ τελειώνει τὸ ἑσπέρας τοῦ «Μεγάλου Σαββάτου», καλύπτει δηλαδή ἑβδομήντα ἡμέρες λειτουργικῆς χρῆσης, στὶς 462 σελίδες τῶν τροπαρίων του, τῶν ψαλμῶν του, τῶν προφητειῶν του καὶ λοιπῶν ἀναγνωσμάτων του ἐπιμένει, πῶς ὁ παθὼν καὶ ἀναστὰς Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ «δόμουσιος» τοῦ Γιαχβὲ πατρός του, ποὺ ἔχοντας ἀναλλοίωτη τὴν θεότητα, ἦταν ὡς Υἱὸς του ἢ ὡς Λόγος του πάντοτε παρὼν σ' ὅλα ὅσα ἔκανε ὁ πατέρας του, χρησιμοποιῶντας ὡς ἐκλεκτό του «ὄργανον» τὸν ὑπερούσιον λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ, ἄσχετα ἂν στὸ διάβα αὐτοῦ τοῦ λαοῦ σφαγιασθῇ καν λαοὶ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις, γιὰ νὰ σώσῃ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον καὶ προπαντὸς ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες ἀπὸ τὴν «μωρὴν» μας σοφία καὶ ἀντίληψη, ποὺ εἶχαμε περὶ τῶν ὄντων.

Ἰδέτε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Γιαχβὲ γιὰ μᾶς: «Οὐ γὰρ ἔφερες, Δέσποτα, διὰ σπλάγχνα ἐλέους σου, θεᾶσθαι ὑπὸ τοῦ διαδόλου τυραννόμενον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἦλθες καὶ ἔσωσας ἡμᾶς» (Εὐχὴ τοῦ Βαπτίσματος). Καὶ ἡ «τυραννία» μας ἀπὸ τὸν διάβολον ἦταν ἡ «εἰδωλολατρία» μας, ποὺ ὡς «μωροὶ» δὲν καταλαβαίναμε. Ὅμως ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες σήμερα, κατὰ τὴν ὥρα ποὺ μᾶς βάπτίζουν, δηλώνουμε μὲ ἔμφαση: «Ὁμολογοῦμεν τὴν χάριν, κηρύττομεν τὸν ἔλεον, οὐ κρύπτομεν τὴν εὐεργεσίαν». Καὶ ἀναθεματίζουμε τρεῖς φορές τοὺς Ἕλληνες καὶ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸν τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐπίσημη ἑορτή, ὅπου παρίστανται συνήθως ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καὶ οἱ κορυφαῖες ἀρχὲς τοῦ λεγόμενου «Ἑλληνικοῦ» κράτους... Ταυτόχρονα καυχώμεθα γιὰ τὴν καταστροφὴ ἀπὸ τοὺς φανατικούς ἰουδαιοχριστιανούς τῶν ἀρχιτεκτονικῶν, γλυπτικῶν καὶ συγγραφικῶν ἀριστουργημάτων τῶν προγόνων μας, χαρακτηρίζοντάς τα ὡς «εἰδωλα», «δυσσεβῆ δόγματα», «μωρίαν», «ματαιάς δόξας», «πλάνην» κ.λπ., κ.λπ.

Κατὰ τὸ «Τριώδιον» λοιπὸν ἡ ἀληθινὴ «σοφία» εἶναι ἡ παραδοχὴ μας, ὅτι ὁ Γιαχβὲ εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι υἱὸς του, ποὺ μαζί μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀποτελοῦν τὸν ἓνα Τριαδικὸ Θεό, καὶ ὡς τρία πρόσωπα τότε καὶ τώρα ἐνεργοῦσαν κι ἐνεργοῦν ὁμονοοῦντες ὡς

μία θεότητα και ὡς μία θέληση. Νὰ τί λέει ὁ τελετουργὸς ἱερέας κατὰ τὴν τελετὴ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων: «...Σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δι' ὕδατος κατακλύσας ἐπὶ τοῦ Νῶε τὴν ἁμαρτίαν. Σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ θαλάσσης ἐλευθερώσας ἐκ τῆς δουλείας Φαραὼ τὸ γένος τῶν Ἑβραίων. Σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διαρρήξας πέτραι ἐν ἐρήμῳ, καὶ ἐρρύνθησαν ὕδατα καὶ χεῖμαρροι κατεκλύσθησαν, καὶ διψῶντα τὸν λαόν σου κορέσας. Σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δι' ὕδατος καὶ πυρὸς διὰ τοῦ Ἥλιου ἀπαλλάξας τὸν Ἰσραὴλ ἐκ τῆς πλάνης τοῦ Βάαλ». Ἔτσι ἀκριδῶς λοιπὸν παρουσιάζεται ὁ Θεὸς μέσα στὸ «Τριῶδιον». Ἰδοὺ (μὲ μαῦρα πλάγια στοιχεῖα παρουσιάζονται οἱ ὕδρεις καὶ ἀπειλὲς κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ):

Τετάρτη τῆς Τυρινῆς πρωῒ

ψδὴ α', σελ. 36

«Ἄσομαί σοι, Κύριε ὁ Θεός μου, ὅτι ἐξήγαγες λαὸν δουλείας Αἰγύπτου, ἐκάλυψας δὲ ἄρματα Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν».

ψδὴ ε', σελ. 37

«Νηστεύσας πάλαι Μωσῆς ἐν Σιναίῳ τῷ ὄρει, θεόπτης ἀνεδείχθη καὶ Ἡλίας ἔμπυρος ἀρματηλάτης ἐνεφέρετο».

Τετάρτη τῆς Τυρινῆς ἐσπέρας, σελ. 41

[Ἡ «προφητεία» τοῦ Ἰωήλ 3, 12, 21 παρουσιάζει τὸν Θεὸ γεμᾶτον ἐκδίκησης. Μὰ ἐπειδὴ ὁ Γιαχβὲ καὶ ὁ Χριστὸς ὡς Υἱὸς του ταυτίζονται διήθεν, τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία τὸ περὶ στίς ἀκοὲς τῶν ἐκκλησιαζομένων. Ἀκούστε:]

«...Αἶγυπτος εἰς ἀφανισμόν ἔσται καὶ ἡ Ἰδουμαία εἰς πεδίον ἀφανισμοῦ ἔσται ἐξ ἀδικιῶν νύων Ἰουδα... καὶ ἐκζητήσω τὸ αἷμα αὐτῶν καὶ οὐ μὴ ἀθωώσω».

Οἱ ἀναθεματισμοὶ κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας

Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας πρωῒ

ψδὴ ζ', σελ. 143

«Κατήργηται τὰ τεράστια καὶ μαντεύματα τοῦ χριστομάχου. Ἰσος γὰρ τῶν Ἑλλήνων ἐδείχθη ὑψαυχόμενος τοῖς τούτων συγγράμμασιν, ἃ διακαίως ἐλίχθησαν καθάπαν αἱ τῶν δικαίων φωναί».

«Οὐκ ἔδει σε, ὦ παράνομε, ὀνομάζεσθαι τοιαύτην κλῆσιν, μᾶλλον δὲ Πυθαγόραν καὶ Κρόνον καὶ Ἀπόλλωνα ἢ τινα τῶν ἄλλων θεῶν, ὧν τὸν βίον ἐξήλωσας, τερπόμενος ταῖς ἀσελγείαις αὐτῶν».

Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας, σελ. 148

«Τοῖς εὐσεβεῖν μὲν ἐπαγγελλομένοις τὰ τῶν Ἑλλήνων δὲ δυσσεβῆ δόγματα τῇ Ὁρθοδόξῳ καὶ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ περὶ τε ψυχῶν ἀνθρωπίνων

καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων κτισμάτων ἀναιδῶς ἢ μᾶλλον ἀσεβῶς ἐπεισάγουσιν, Ἀνάθεμα γ'».

...

«Τοῖς τὴν μωρὰν τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων λεγομένην σοφίαν προτιμῶσιν καὶ τοῖς καθηγηταῖς αὐτῶν ἐπομένοις καὶ τὰς τε μετεμψυχώσεις τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ἢ καὶ ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις ταύτας ἀπόλλυσθαι καὶ εἰς τὸ μηδὲν χωρεῖν δεχομένοις καὶ διὰ τοῦτο ἀνάστασιν, κρίσιν καὶ τὴν τελευταίαν τῶν βεδωμένων ἀνταπόδοσιν ἀθετοῦσιν, Ἀνάθεμα γ'».

...

«Τοῖς τὰ Ἑλληνικὰ διεξιούσι μαθήματα καὶ μὴ διὰ παιδείουσιν μόνον ταῦτα παιδευόμενοις, ἀλλὰ καὶ ταῖς δόξαις αὐτῶν ταῖς ματαίαις ἐπομένοις καὶ ὡς ἀληθέσι πιστεύουσι καὶ οὕτως αὐταῖς ὡς τὸ βέβαιον ἐχούσαις ἐγκειμένοις, ὥστε καὶ ἐτέρους ποτὲ μὲν λάθρα, ποτὲ δὲ φανερώς ἐνάγειν αὐταῖς καὶ διδάσκειν ἀνενδοιάστως, Ἀνάθεμα α'».

Πέμπτη τῆς Β' Ἑβδομάδος

ῥδὴ θ', σελ. 171

«Ἐν κόσμῳ ὡς ἄσαρκοι καὶ ἐν σαρκὶ ὡς Ἀγγελοι, τὸν Λόγον μόνον ἐν καρδίᾳ φέροντες, εἰλκύνετε τὰ ἔθνη εἰς Χριστοῦ μίαν πίστιν, σοφοὺς καὶ ρήτορας ὡς μωροὺς ἀπελέγξαντες τῇ γνώσει, παμμακάριστοι Ἀπόστολοι».

Σάββατο τῆς Β' Ἑβδομάδος

ῥδὴ θ', σελ. 182

«Ὡς πῦρ ἐμβληθέντες ἐκ Θεοῦ εἰς τὴν γῆν κατεφλέξατε πᾶσαν πλάνην εἰδώλων, ἀνάψαντες πυρσὸν εἰς τὰ πέρατα εὐσεβείας, ἀθλοφόροι Χριστοῦ»

Παρασκευή τῆς Γ' Ἑβδομάδος

πρωί, σελ. 211

[Αὕτὴ τὴν στιγμή οἱ ποιηταὶ τοῦ Τριωδίου μᾶς θυμίζουν πάλι τὴν ταυτόσημη σχέση τοῦ ἀναμενομένου ν' ἀναστηθῇ Χριστοῦ με τὸν Γιαχβὲ καὶ προβάλλουν τὶς ἀπειλές του:]

Προφητεία Ἡσαΐου, κεφ. 13. 2-13

«...Ἰδοὺ γὰρ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται ἀνιάτος θυμοῦ καὶ ὀργῆς, θεῖναι τὴν οἰκουμένην ἔρημον καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς... Καὶ ἐντελοῦμαι τῇ οἰκουμένῃ ὅλη κακὰ... Ὁ γὰρ οὐρανὸς θυμωθήσεται καὶ ἡ γῆ σεισθήσεται ἐκ τῶν θεμελίων αὐτῆς διὰ θυμὸν ὀργῆς Κυρίου Σαβαώθ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἂν ἐπέλθῃ ὁ θυμὸς αὐτοῦ».

Σάββατο τῆς Γ' Ἑβδομάδος πρωί

ῥδὴ θ', σελ. 215

«Εὐλογοῦμέν σε, τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ, τὸν ἐκ Παρθένου ἐπιφανέντα τῷ κόσμῳ καὶ ἐγείραντα κέρας σωτηρίας».

Τρίτη τῆς Δ' Ἑβδομάδος

ψδὴ β', σελ. 231

«Ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεὸς ὁ πάλαι τὸν Ἰσραὴλ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσῃ διαγαγὼν καὶ σώσας καὶ θρέψας καὶ ἐκ δουλείας πικρᾶς ἐλευθερώσας Φαραώ».

Τετάρτη τῆς Ε' Ἑβδομάδος πρωί, σελ. 277

«...Σὺν δὲ Ἰσραὴλ παῖς μου Ἰακώβ, ὃν ἐξελεξάμην, σπέρμα Ἀβραάμ, ὃν ἠγάπησα... Ἴδὸν αἰσχννθήσονται καὶ ἐντραπήσονται πάντες οἱ ἀντικείμενοί σου. Ἔσονται γὰρ ὡς οὐκ ὄντες... Μὴ φοβοῦ, ἐγὼ βοηθός σου, ὁ λυτρώμενός σε ὁ ἅγιος τοῦ Ἰσραὴλ».

Σάββατο τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου

Β' Στάσις, σελ. 309

«Χαῖρε, τῆς ἀπάτης τὴν πλάνην πατήσασα, χαῖρε, τῶν εἰδώλων τὸν δόλον ἐλέγξασα».

Γ' Στάσις, σελ. 310

«Ρήτορας πολυφθόγγους ὡς ἰχθύας ἀφώνους ὀρῶμεν ἐπὶ σοί, Θεοτόκε, ἀποροῦσι γὰρ λέγειν τό, πῶς καὶ παρθένος μένεις καὶ τεκεῖν ἴσχυσας».

«Χαῖρε, φιλοσόφους ἀσόφους δεικνύουσα, χαῖρε, τεχνολόγους ἀλόγους ἐλέγχουσα».

«Χαῖρε, ὅτι ἐμωράνθησαν οἱ δεινοὶ συζητηταί, χαῖρε, ὅτι ἐμαράνθησαν οἱ τῶν μύθων ποιηταί».

«Χαῖρε, τῶν Ἀθηναίων τὰς πλοκάς διασπῶσα...».

Παρασκευὴ πρὸ τῶν Βαΐων πρωί

ψδὴ ε', σελ. 347

«Δυάδα μαθητῶν σου, ἐν τῷ μέλλειν σε φθάνειν εἰς Βηθανίαν, Χριστέ, στέλλεις ἀνάξαι σοι πῶλον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐκάθισε, πλὴν γὰρ σου οὐδεὶς τὰ ἄλογα ἔθνη, Σωτὴρ, καθυπέταξας».

Προφητεία Ἡσαΐου

Κεφ. 66. 10-24, σελ. 349-350

«... Ἴδὸν γὰρ ὁ Κύριος ὡς πῦρ ἤξει καὶ ὡς καταιγὶς τὰ ἄρματα αὐτοῦ, ἀποδοῦναι ἐν θυμῷ ἐκδίκησιν καὶ ἀποσκορακισμόν αὐτοῦ ἐν φλογὶ πυρός, ἐν γὰρ τῷ πυρὶ Κυρίου κριθήσεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ ἐν τῇ ρομφαίᾳ αὐτοῦ πᾶσα σάρξ. Πολλοὶ τραυματαῖα ἔσονται ὑπὸ Κυρίου...».

Κυριακὴ τῶν Βαΐων πρωί

σελ. 368

«Σήμερον ὁ Χριστὸς εἰσέρχεται ἐν πόλει τῇ ἁγίᾳ ἐν πῶλῳ καθήμενος, τὴν ἀλογίαν λύων τῶν ἐθνῶν τὴν κάκιστον, πάλαι κεχερωμένην».

Μεγάλη Δευτέρα πρωί

ψδὴ α', σελ. 376

«Τῷ τὴν ἄδατον, κυμαιομένην θάλασσαν θείῳ αὐτοῦ προστάγματι ἀνα-
ξηράναντι καὶ πεξεῦσαι δι' αὐτῆς τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν καθοδηγήσαντι
Κυρίῳ ἔσωμεν, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται».

Προφητεία Ἱερεμίου

κεφ. 11. 18-23 & 12. 1-15, σελ. 402

«...οἱ νεανίσκοι αὐτῶν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ
αἱ θυγατέρες αὐτῶν τελευτήσουσι ἐν λιμῷ καὶ ἐγκατάλειμμα οὐκ ἔσται
αὐτῶν... ἄθροισον αὐτοὺς ὥσπερ πρόβατα εἰς σφαγὴν, ἄγνισον αὐτοὺς
εἰς ἡμέραν σφαγῆς αὐτῶν...».

Ἀκολουθία Ὁρῶν Μεγάλης Παρασκευῆς

Ὁρᾶ Τρίτη, σελ. 419, Ψαλμὸς 34

«Δίκασον, Κύριε, τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς πολεμοῦντάς με...
Γεννηθήτωσαν ὥσει χνοῦς κατὰ πρόσωπον ἀνέμου καὶ ἄγγελος Κυρίου
ἐκθλίβων αὐτούς...».

Ὁρᾶ Ἐνάτη, σελ. 425, Ψαλμὸς 68

«Γεννηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν καὶ εἰς
σκάνδαλον. Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν καὶ τὸν
νώτον αὐτῶν διὰ παντός σύγκαψον. Ἐκχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν σου
καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβοι αὐτούς...».

Καὶ στὸ «Πεντηκοστάριον»...

Ἀλλὰ καὶ τὸ «Πεντηκοστάριον», πὺν εἶναι κι αὐτὸ ἓνα ἀπὸ τὰ ἐκκλη-
σιαστικὰ λειτουργικὰ ποιητικὰ βιβλία (ἀρχίζει τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς τοῦ
Πάσχα καὶ τελειώνει τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀγίων Πάντων καὶ κα-
λύπτει περίοδο ὀκτὼ ἐβδομάδων μέσα στὶς 250 σελίδες του) παρὰ τὸ ἄκα-
κο, τὸ πρᾶο, τὸ γαλήνιο καὶ τὸ πανηγυρικό του ὕφος, πὺν τὸ ἀντλεῖ ἀπὸ
τὸ πρᾶο ὕφος τοῦ ἀναστημένου Χριστοῦ, εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀποβάλῃ τὸν
Ἰουδαϊκὸ-Γιαχβικό του χαρακτήρα. Οἱ Γιαχβικὲς ἀπειλὲς καὶ φοβέρες
προπορεύονται τῆς πρᾶότητος ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ ὅλας τῶν σελίδων του.

Τὸ «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...» εἶναι, ὅπως ὅλοι παραδέχονται, ὁ
παιᾶνας τῆς χριστιανοσύνης· κι ὅμως προοιμιάζεται μὲ ἀπειλὲς κι ἐκδι-
κήσεις: «Ἀναστήτω ὁ Θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ
φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν... Ὡς ἐκλείπει κα-
πνὸς, ἐκλείπτωσαν, ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός, οὕτως ἀπο-
λοῦνται οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ δίκαιοι εὐφραν-
θήτωσαν».

Πώς όμως όλα αυτά συνάδουν με τὸ «*συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε*»; Πώς συμβαδίζουν με τὸ ὅτι, σταυρούμενος ὁ Χριστός, συγχωρεῖ τοὺς σταυρωτές του καὶ μόλις ἀνασταίνεται, ἀπειλεῖ πὺς θὰ τοὺς διαλύσῃ, ὅπως λυώνει τὸ κερὶ κοντὰ στὴν φλόγα; Καὶ τὸ σπουδαῖο σὲ ὅλα αὐτά, ὅτι θὰ ἀγαλλιᾶσουν οἱ ψυχὲς τῶν ὁπαδῶν του («*οἱ δίκαιοι εὐφρανθήτωσαν*») ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἐκδίκησης... Ποὺ βέβαια ἐδῶ οἱ «ἐχθροὶ» εἶναι οἱ Ἕλληνες ὅχι ὡς φυλὴ ἀλλὰ ὡς πολιτισμός, ὡς ἀντίληψη καὶ θεωρία περὶ κόσμου, ποὺ ἀνέπτυξε ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ. Καὶ ποὺ μόλις ὁ Ἰουδαιοχριστιανισμὸς «ἀκούμπησε» στὴν κρατικὴ Ρωμαϊκὴ ἐξουσία, αὐτὸ τὸ «*ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς*» τὸ ἐφάρμοσε αὐτολεξεῖ. Γιατὶ γιὰ τὸ «*Πεντηκοστάριον*» ὁ ἀναστὰς Κύριος δὲν εἶναι ἄλλος κανεὶς παρὰ ὁ ἴδιος ὁ Γιαχβέ, ὡς ὁμοούσιος τοῦ Υἱοῦ. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ τροπάρια τοῦ «κανόνος» τὸ διατυμπανίζει μουσικώτατα, μελωδικώτατα καὶ συγκινητικώτατα:

ψδὴ ζ', σελ. 4

«*Ὁ παῖδας ἐκ καμίνου ρυσάμενος, γενόμενος ἄνθρωπος, πάσχει ὡς θνητὸς καὶ διὰ πάθους τὸ θνητὸν ἀφθαρσίας ἐνδύει εὐπρέπειαν ὁ μόνος εὐλογητὸς τῶν πατέρων Θεὸς καὶ ὑπερένδοξος*».

Δηλαδή ὁ Γιαχβέ, ποὺ κάποτε στὴν Βαβυλώνα με «θαῦμα» του ἔσωσε ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς φωτιᾶς τὰ ἐβραϊόπουλα, εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐγίνε ἀνθρωπος μέσῳ τῆς Μαρίας, ποὺ ὕστερα ἔπαθε –σταυρώθηκε–, γιὰ νὰ δώσῃ σὲ μᾶς τοὺς φθαρτοὺς τὴν ἀφθαρσία, κι αὐτὸς εἶναι ὁ θεὸς τῶν πατέρων μας, ποὺ πρέπει νὰ τὸν εὐλογοῦμε σὰν ὑπερένδοξο.

Μὰ καὶ τὸ «*Εἰσοδικὸν*» τῆς λειτουργίας τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, σελ. 8, μᾶς ὑπενθυμίζει ἐπὶ σαράντα ἡμέρες τὸ ἴδιο πνεῦμα: «*Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν, Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ*».

Στὴν σελίδα 28 τοῦ «*Πεντηκοσταρίου*», **Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ, πρωί**, διαβάζουμε:

ψδὴ α'

«*Ἀσωμεν, πάντες λαοί, τῷ ἐκ πικρᾶς δουλείας Φαραὼ τὸν Ἰσραὴλ ἀπαλλάξαντι καὶ ἐν θυγῶ θαλάσσης ποδὶ ἀβρόχως ὁδηγήσαντι ᾧ ἐπινίκιον, ὅτι δεδόξασται*».

Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς πρωί

ψδὴ γ', σελ. 211

«*Ἀληπτός ἐστὶν ἡ θεαρχικωτάτη, ρήτρας γὰρ ἐξέφηνε τοὺς ἀγραμμάτους ἄλλης σοφιστὰς συστομίζοντας λόγῳ καὶ τῆς θαθείας νυκτὸς ἐξαιρουμένους, λαοὺς ἀπείρους, ἀστραπῇ τοῦ Πνεύματος*».

Μάλιστα. «*Ἀγράμματοι*» καὶ ἀναθεματισμένοι οἱ Ἕλληνες σοφοὶ κατὰ τὰ ἐκκλησιαστικά μας βιβλία, ποὺ τοὺς ἀποστόμωσε τὸ (Ἑβραϊκὸ) «πνεῦμα»...

λη. Ἀγγαῖος

Δὲν τὸν ξέρετε τὸν κύριο; Μὰ ἂν εἶναι δυνατόν. Κοτζάμ Ἀγγαῖος εἶναι αὐτός. Προφήτης τοῦ Ἰσραὴλ καὶ προπάτορας δικός μας. Κάπως ἔτσι δὲν πάει τὸ πρᾶγμα αἰῶνες τώρα; Βέβαια, γιὰ νὰ ποῦμε καὶ τοῦ Γιαχβὲ τὸ δίκιο, οὔτε κι ὁ πάνσοφος τὸν ἤξερε καλά. Ἀπλῶς ἦταν ἀπ' αὐτοὺς πού διάλεγε ποῦ καὶ ποῦ, γιὰ νὰ τοῦ κάνουν τὰ θελήματα. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἔγινε ὡς ἐξῆς: Τοῦ εἶπε ὁ Γιαχβὲ: «Ἔλα ἐδῶ, Ἀγγαῖε, θέλω νὰ μοῦ κάνης ἓνα θέλημα». Καὶ ὁ Ἀγγαῖος ἀπήντησε: «Τάξε μου, γιὰ νὰ στὸ κάνω». Καὶ ὁ Γιαχβὲ, ἐτοιμόλογος, τοῦ εἶπε: «Θὰ σὲ κάνω προφήτη». Καὶ ἔτσι γινόντουσαν οἱ προφῆτες τοῦ Ἰσραὴλ.

Ὁ προπάτοράς μας λοιπὸν καὶ προφήτης μας Ἀγγαῖος μία μέρα τῶν ἡμερῶν ἔγινε κι αὐτὸς τὸ τσιράκι τοῦ Γιαχβὲ: «Καὶ ἔγινε λόγος Κυρίου δι' Ἀγγαίου τοῦ προφήτου λέγων· Εἶναι καιρὸς εἰς ἐσᾶς, νὰ κατοικῆτε σεῖς ἐν τοῖς φατνωτοῖς οἴκοις σας, ὁ δὲ οἶκος οὗτος νὰ εἶναι ἔρημος;» («Ἀγγαῖος» ἀ' 3). Νᾶτανε ἡ ζήλεια ψώρα. Τὸν εἶχαν γράψει μὲ λίγα λόγια οἱ συγγενεῖς μας κατὰ τὸ ἱερὸ «μας» βιβλίο, τὰ ἀδελφία μας, τὸν Γιαχβὲ, καὶ αὐτοὶ τὴν περνάγανε ζωὴ καὶ κότα, ἐνῶ ἐκεῖνον τὸν εἶχαν ἀφήσει ἄστεγο. Τὸ ἔχουμε ξαναδεῖ καὶ παλιότερα τὸ ἔργο. Μὲ λίγα λόγια, τοῦ κλώτσουν καὶ τοῦ μπάτσουν τὸν εἶχαν τὸν Γιαχβὲ. Τοῦ τὸ κρατοῦσαν καὶ μανιάτικο, ἀφοῦ ὅλο νὰ τοὺς καταστρέφῃ καὶ νὰ τοὺς ἀφανίζῃ ἤθελε, ἂν δὲν ἦταν φρόνιμοι καὶ πιστοί, καὶ ἔτσι, ὅταν βρῖσκαν τὴν εὐκαιρία, ὅξω ὁ Γιαχβὲ ἀπ' τὴν παράγκα. Καὶ ἐκεῖνοι μέσα στοὺς φατνωτοὺς οἴκους τοὺς τρώγανε καὶ πίνανε.

Καὶ τότε: «Οὕτω λέγει ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων. Συλλογίσθητε τὰς ὁδοὺς σας. Ἀνάβητε εἰς τὸ ὄρος καὶ φέρετε ξύλα, καὶ οἰκοδομήσατε τὸν οἶκον· καὶ θέλω εὐαρεστηθῇ εἰς αὐτόν, καὶ θέλω ἐνδοξασθῇ, λέγει Κύριος» («Ἀγγαῖος» ἀ' 7-8). Ζήτω ἐγώ, σὰν νὰ λέμε. Τελικά, ἂν ὁ Γιαχβὲ δὲν ἦταν, ὅπως αὐτοαποκαλεῖται, Θεὸς ἀλλὰ ἄνθρωπος, θὰ πρέπει νᾶταν, βρε παιδί μου, μεγάλη ψωνάρα. Σκεφθῆτε ἓναν ἄνθρωπο δηλαδή, τὸν κύριο Γιαχβὲ, νὰ ἔκανε αὐτὰ πὺν κάνει, καὶ νὰ ἔλεγε αὐτὰ πὺν λέει. Γιὰ τὸ Δαφνὶ σούμπιτος θὰ ἦτανε. Ἰσόδια σὲ ζουρλομανδύα. Ἀλλὰ τί νὰ κάνουμε, κάτι τέτοιοι γίνονται θεοὶ καὶ φτάσαμε ἐκεῖ πὺν φτάσαμε. Κρατήστε ὅμως τὴν ὄρεξή σας, γιατί γιὰ τὸν κύριο Γιαχβὲ δεσμευόμαστε νὰ ἀναφεροῦμε στὸ μέλλον, γιὰ τὸν βίο καὶ τὴν πολιτεία του. Θὰ τοῦ τὸ κάνουμε τὸ ψυχογράφημα, δὲν τὸ γλυτώνει.

Καὶ γιὰ νὰ γυρίσουμε στὸ θέμα μας. «Ἐνα κεραμίδι θέλει, βρε παιδιά, ὁ Θεός, νὰ βάλῃ τὸ κεφάλι του ἀπὸ κάτω. Δὲν ντρέπεστε, βρε κτήνη, τέτοιοι Θεοὶ νὰ τὸν ἀφήνετε ἄστεγο; Ἄνευ χαρτοφυλακίου Θεοὶ τὸν καταντήσατε. Τί ζητάει ὁ ἔρημος;» Αὐτὰ ἔλεγε τὸ τσιράκι τοῦ Γιαχβὲ, ὁ προφήτης καὶ προπάτοράς μας Ἀγγαῖος, ἀλλὰ αὐτοὶ τὸν χαδᾷ

τους. Δώστων μία κλωτσιά, ὅξω κι ὁ Ἀγγαῖος ἀπ' τὴν παράγκα. Καὶ τότε ὁ Γιαχβὲ δάξει τὰ μεγάλα μέσα. Περίμενε πότε θὰ κἀνη ἀνομβρία καὶ θᾶχη ξηρασία καὶ ὅταν ἦρθε ὁ καιρὸς καὶ ρῆμαξαν τὰ πάντα, τοὺς λέει: «Διὰ τοῦτο ὁ οὐρανὸς ἀπέκλεισεν ἀπὸ σᾶς τὴν δρόσον αὐτοῦ, καὶ ἡ γῆ ἀπέκλεισε τὸν καρπὸν αὐτῆς· ἐκάλεσα ἀνομβρίαν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη, ἐπὶ τὸν σῖτον, καὶ ἐπὶ τὸ γλεῦκος, καὶ ἐπὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἐφ' ὅσα ἐκφέρει ἡ γῆ, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπὶ τὰ κτήνη, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς κόπους τῶν χειρῶν αὐτῶν» («Ἀγγ.» α' 10-11). Τρελλαθήκανε οἱ ἐκλεκτοὶ καὶ ἀναρωτιόντουσαν: «Βρὲ μπάς καὶ πράγματι αὐτὸς τὸ ἔκανε; Καὶ ἂν ναί, τώρα τί κάνουμε; Ἄντε νὰ τοῦ φτιάξουμε κι αὐτουνοῦ ἓναν ναό, νὰ τελειώνουμε, γιατί ποῦ ξέρεις;»

Κάπως ἔτσι λοιπὸν ὁ Γιαχβὲ ἀπέκτησε καὶ πάλι κῦρος, καὶ ἔγινε Θεὸς μέγας καὶ τρανός. Ἄς μὴν ἔπιανε ἀνομβρία καὶ ξηρασία, καὶ θὰ σοῦλεγα ἐγώ, ποῦ θὰ ξεχειμώνιαζε. Μὲ τίς χαρτόκοντες στὴν Θαδῶρ ἄδενιον θὰ βολενότανε.

Καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ ἐν τῷ μεταξὺ: «καὶ ἦλθον καὶ εἰργάζοντο ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου τῶν δυνάμεων τοῦ Θεοῦ αὐτῶν» («Ἀγγ.» α' 14). Πέρανε ὁ καιρὸς καὶ εἶχαν λίγο ἀτονήσει οἱ ἐργασίες, καὶ τὸ καλύδι τοῦ Γιαχβὲ δὲν πῆγαινε καλά. Καὶ τότε πάλι τὸ τσιράκι ἀναφωνεῖ: «Πλὴν ἐνδυναμοῦ τώρα, Ζοροδάβελ (ὁ διοικητὴς τῆς Ἰουδαίας, ὁ προπάτορας τοῦ Ζορό, τοῦ μασκοφόρου ἐκδικητῆ), λέγει ὁ Κύριος· καὶ ἐνδυναμοῦ, Ἰησοῦ, υἱὲ τοῦ Ἰωσεδέκ, ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας· καὶ ἐνδυναμοῦ, πᾶς ὁ λαὸς τοῦ τόπου, λέγει Κύριος, καὶ ἐργάζεσθε· διότι ἐγὼ εἶμαι μὲ σᾶς, λέγει ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων» («Ἀγγ.» β' 4). Τὸ τί δούλεμα τοὺς ἔχει ρίξει ὁ Γιαχβὲ εἶναι κάτι τὸ φοβερό. Ἀπὸ τὴν μία τοὺς ἔχει στρώσει στὴν δουλειὰ ὄλους, διοικητές, ἱερεῖς καὶ ἐκλεκτοὺς μὲ τὰ πηλοφόρια τους καὶ τὰ ξεμπίλια τους, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ ἴδιος ἐπιθεωρῶντας τοὺς λέει, ὅτι εἶναι μαζὺ τους, συμμετέχει νοερά. Γιὰ νὰ μάθουν νὰ μὴν τοῦ φτιάχνουν ναό. Μεγάλη περίπτωση. Κάτι φωνὲς γιὰ μειωμένο ὥραριο, δωδεκάωρο, καταπνίγηκαν ἐν τῇ γενέσει τους. Ὅσο γιὰ μισθοὺς. Τί εἶναι αὐτό; Καὶ τὸ ξεκαθαρίζει ὁ Κύριος τῶν Δυνάμεων, ποῦ τὰ θρῖσκει, γιὰ νὰ μὴν ἔχουμε παρεξηγήσεις: «Ἐμοῦ εἶναι τὸ ἀργύριον καὶ ἐμοῦ τὸ χρυσίον, λέγει ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων» («Ἀγγ.» β' 8). Καὶ σὲ μετάφραση: «Κοροίδα, τὸ ξεμπίλι καὶ ἄιντε. Σκάστε καὶ δουλέψτε». Καὶ δώστων τὰ ἀνθρωπάκια τοῦ Γιαχβὲ νὰ κτίζουνε τοὺς ναοὺς τοῦ Γιαχβὲ, γιὰ νὰ βάλλῃ μέσα τὸ χρυσίον καὶ τὸν ἄργυρόν του.

Σηκώστε τὰ μάτια ἀπὸ τὴν γῆ καὶ κυττάξτε γύρω σας. Μήπως βλέπετε κι ἐσεῖς σήμερα τὰ ἐκλεκτά του ἀνθρωπάκια, ἀπόγονους ἢ «ἀπόγονους» ἐκείνων, νὰ κτίζουν ναοὺς-θησαυροφυλάκια τοῦ Γιαχβὲ; Κάθε ὁμοιότης μὲ πρόσωπα καὶ γεγονότα εἶναι συμπτωματικὴ.

Ὁ Ἀπόγονος

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ
Αίτια καὶ αἵτιοι τοῦ Διχασμοῦ
ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ - ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Πολλὰ ἐγράφησαν μέχρι σήμερα καὶ θὰ γραφοῦν στοὺς μέλλοντες γιὰ τὸν Ἑθνικὸ Διχασμό, πού τὸ σύνολο τῶν ἱστορικῶν τὸν θεωρεῖ ὡς τὴν κύρια αἰτία τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Ἀλλὰ ὁ διχασμὸς δὲν ὑπῆρξε ἕνα φαινόμενο, πού ἐνεφανίσθη αἰφνιδιαστικὰ στὴν πολιτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου. Μία ἀπλὴ ἀνάγνωσις τῆς ἱστορίας τῶν νεωτέρων χρόνων ἀρκεῖ, γιὰ νὰ διαπιστώσῃ κάποιος, ὅτι ὁ διχασμὸς ἀκολοθεῖ τὸν βίον μας ἀπὸ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἀνεξαρτησίας μέχρι σήμερα. Ὁ διχασμὸς εἶναι ἕνα ἐξουσιαστικὸ φαινόμενο καὶ πάντα ἐπιβάλλεται ἐκ τῶν ἄνω. Κύριο δὲ αἶτιο τῆς ὑπάρξεως καὶ ἐπιβολῆς του εἶναι ἡ μεταφορὰ τοῦ πολιτικοῦ ὅτιο τῆς θεοκρατικῆς ἀντιλήψεως τῆς συνεχοῦς πάλης μεταξὺ «καλοῦ» καὶ «κακοῦ»· εἶναι ἡ ἀντίληψις περὶ ὑπάρξεως ἐξουσιμπαντικῶν θεοῦ καὶ σατανᾶ, πού εὐρίσκονται σὲ συνεχῆ πόλεμο. Ἡ προσωποποιήσις δὲ τοῦ θεοῦ σωτήρα καὶ τοῦ σατανᾶ μὲ τοὺς πολιτικοὺς μιᾶς χώρας δημιουργεῖ δύο ἀντιμαχόμενους πόλους, πού ἡ διαμάχη τοὺς λήγει μὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἑνός· θεοῦ ἢ σατανᾶ ἀνάλογα μὲ τὰ «πιστεύω» φίλων καὶ ἀντιπάλων. Ὅπως δὲ ἡ ὑπαρξις θεοῦ καὶ σατανᾶ ὀφείλεται σὲ ἀναπόδεικτον «ἀποκάλυψιν», ἔτσι καὶ στὴν πολιτικὴν ζωὴν ἡ ιδιότης θεοῦ σωτήρα καὶ σατανᾶ ἀποδίδεται στοὺς πολιτικοὺς ἐξ αἰτίας μιᾶς μυθοπλασίας, πού ἐλάχιστα ἀνταποκρίνεται στὴν πολιτικὴν ἐπιστήμη. Ὁ δὲ θεὸς - μεσσίας - πολιτικὸς ἐπιβάλλεται καὶ αὐτὸς διὰ φόβου καὶ ἐλέου (κατασταλτικὸ κράτος καὶ «ρουσφέτι»)· καὶ ὑπόσχεται (κάνει διαθήκη) στὸν λαόν, ὅτι, ἐάν πιστέψῃ σὲ αὐτὸν καὶ τηρήσῃ τίς ἐντολές του, θὰ μετατρέψῃ τὴν χώραν σ' ἕνα ἐπίγειο παράδεισο. Ἡ ἀποκάλυψις καὶ ἡ μυθοπλασία, γιὰ νὰ εἶναι ἰσχυρὴ καὶ νὰ καταστῇ ὑπαρκτή, στηρίζεται σὲ φανατικοὺς ὁπαδοὺς ἑτοιμοὺς γιὰ τίς πιὸ ἀκραῖες ἐνέργειες, προκειμένου ν' ἀποδείξουν τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἰδεολογήματός τους. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ θρησκευτικοὶ καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι εἶναι οἱ ἀγριώτεροι. Αὐτὸ δὲ τὸ ἰδεολόγημα στοὺς μέν ἄτομο δημιουργεῖ διχασμὸν προσωπικότητος, στοὺς δὲ λαοὺς βαθεῖα διαίρεσιν, πού ἐπιτρέπει στὸν διεθνῆ ἐξουσιασμό νὰ κυριαρχῇ. Ἔτσι καὶ στὴν Ἑλλάδα στίς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος ἐδημιουργήθησαν δύο ἀντιμαχόμενοι πόλοι, πού ἐξυπηρέτησαν τελικὰ τὰ σχέδια τοῦ ἐξουσιασμοῦ, πού ἦταν ὁ ἀφανισμὸς τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· ὁ δασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Ἑλ. Βενιζέλος.

ΠΩΣ ΕΦΘΑΣΑΜΕ ΣΤΟ ΔΙΧΑΣΜΟ: Γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοὺς οἱ Ἕλληνες ἐξῆλθαν ὁμοφρονούντες ἐκ τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων. Ἡ ἐνόησις αὐτὴ ἐσφυρηλατήθη ἀπὸ τὴν νικηφόρα πορεία τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῆς χώρας ἕως τὴν Θράκην. Τὸ δὲ εἰδικὸ καθεστὼς τῆς Δ. Θράκης, ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου στὴν περιοχὴ καὶ ἡ διαφαινόμενη ὀριστικὴ διάλυσις τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἔδιναν βάσιμες ἐλπίδες γιὰ περαιτέρω ἐπέκτασιν.

Τὸ ὄραμα τῆς Μεγάλης Ἰδέας ἤγγιζε τὰ ὅρια τοῦ ἐφικτοῦ. Τὶς ἐλπίδες αὐτὲς ἐξέφραζαν ὁ διάδοχος - στρατηλάτης (καὶ ἤδη βασιλεὺς) Κωνσταντῖνος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς τῆς νίκης Ἑλ. Βενιζέλος. Ἡ δὲ ἐπιλογή τῶν δύο αὐτῶν προσώπων νὰ ἐκφράσουν τοὺς δύο ἀντιμαχόμενους πόλους, ποὺ ἐπέφεραν τὴν βαθεῖα διαίρεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δὲν ὑπῆρξε τυχαία. Ὅποιοσδήποτε ἄλλος πολιτικὸς ἢ στρατιωτικὸς ἐτοποθετεῖτο σὰν ἀντίπαλο δέος τους, θὰ συνετριβέτο ἀπὸ τὸν μῦθο, ποὺ τοὺς περιέβαλλε. Ἦταν οἱ δύο ἰσχυρὲς προσωπικότητες, ποὺ ἡ διαμάχη τους ἦταν ἱκανὴ νὰ διαλύσῃ τὴν ἐθνικὴ ὁμοφροσύνη, ποὺ ἔμπαινε ἐμπόδιο στὰ σχέδια τῶν ἐξουσιαστῶν. Ἐξετάζοντας δὲ τὰ προηγηθέντα γεγονότα προσεκτικὰ, κατανοοῦμε καλῦτερα τὴν πορεία τῶν πραγμάτων.

Στὴν Τουρκία οἱ ἐθνικιστὲς Νεότουρκοι ἀντικατέστησαν τὸν σουλτάνο, ποὺ ἦταν πρόθυμος νὰ προδῇ σὲ παντὸς εἶδους ὑποχωρήσεις, προκειμένου νὰ διατηρήσῃ τὴν πολυεθνικὴ αὐτοκρατορία του. Ἀλλὰ ἡ πτώσις τοῦ σουλτάνου εἶχε καὶ μία ἄλλη παράμετρο, τὴν θρησκευτικὴ. Ὁ σουλτάνος ἦταν ταυτόχρονα καὶ ἀρχιερέας τῶν μουςουλμάνων, καὶ μὲ τὴν ἐκπτώσιν του ἐχάθη ὁ θρησκευτικὸς χαρακτήρας τοῦ κράτους. Στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1909 ἐνεφανίσθη στὸ πολιτικὸ προσκήνιο ὁ Βενιζέλος, ποὺ περιεβάλλετο μὲ τὸν ἀντιδυναστικὸ μῦθο ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ Θέρισου τὸ 1905. Ἡ κοινὴ γνώμη διεγείρεται μὲ δημοσιεύματα ὑπὲρ τοῦ Βενιζέλου· ἡ ἐφημερὶς «Χρόνος» στὶς 18 Μαΐου 1910 τὸν ἀνακηρύσσει «μεσσίαν». Τὴν συμμετοχὴ τοῦ Βενιζέλου στὶς ἐκλογὲς τῆς 8ης Αὐγούστου ὑποδεικνύουν ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα, ἰδιαίτερα ὁ Ἐμπορικὸς Σύλλογος τῶν Ἀθηνῶν, ἐνῶ τὸν προεκλογικόν του ἀγῶνα ἀνέλαβαν φοιτητὲς (ὁ ἴδιος εἶχε μεταβῇ στὴν Ἑλβετία γιὰ διακοπές). Στὴν συνέχεια στὶς 2 Ὀκτωβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δεδηλωμένης ὁ Γεώργιος Α' ἀναθέτει τὸν σχηματισμὸ κυβερνήσεως στὸν Βενιζέλο, παρακάμπτοντας τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν δύο μεγαλύτερων κομμάτων Θεοτόκη καὶ Ράλλη. Καὶ τὸ συνταγματικὸ πραξικόπημα ὠλοκληρώθη μὲ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς καὶ τὴν προκήρυξιν ἐκλογῶν γιὰ τὶς 28 Νοεμβρίου 1910. Αὐτὸ ἀναγκάζει (;) τοὺς Θεοτόκη καὶ Ράλλη ν' ἀπόσχουν τῶν ἐκλογῶν. Στὶς 15 Νοεμβρίου ἠκολούθησε μία γελοία ἀπόπειρα δολοφονίας (ὅπως ἐχαρακτηρίσθη) τοῦ Βενιζέλου καὶ στὶς ἐκλογὲς τῆς 28ης Νοεμβρίου ὁ θρίαμβός του. Ὁ «μεσσίας» εἶχε ἀποκαλυφθῇ. Ἡ ἀγαστὴ συνεργασία Βενιζέλου καὶ ἀνακτόρων παρεμέρισε τοὺς πρωταγωνιστὲς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1909. Ὁ Βενιζέλος ἐτοποθέτησε ἐκ νέου τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνο στὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ· ἐπανάφερε τοὺς πρίγκηπες καὶ τοὺς διωχθέντες ἀξιωματικούς στὸ στράτευμα.

Ὅπως ὅμως καὶ νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ἀποκατεστάθη ἡ ἐνότης τοῦ λαϊκοῦ φρονήματος καὶ οἱ θριαμβευτικὲς νίκες τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων ὠδηγοῦσαν τὴν χώρα στὰ ἱστορικὰ πεπρωμένα της. Ἐνα ὅμως γεγονὸς ἦλθε ν' ἀνατρέψῃ ἄρδην τὴν κατάστασιν: ἡ δολοφονία τοῦ Γεωργίου Α' στὶς 5 Μαρτίου 1913. Πολλοὶ ἀποδίδουν τὴν δολοφονία τοῦ Γεωργίου Α' σὲ γερμανικὸ «δάκτυλο». Οἱ σπουδὲς τοῦ Κωνσταντῖνου στὴν στρατιωτικὴ ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου (ὅπως καὶ πολλῶν ἀξιωματικῶν) καὶ ὁ γάμος του μὲ τὴν ἀδελφὴ τοῦ γερμανοῦ αὐτοκράτορος τὸν κατέταξαν στὴν πλευρὰ τῶν γερμανόφιλων. Καὶ ὅμως, ὅπως θὰ δοῦμε, ἡ «γερμανοφιλία» τοῦ Κωνσταντῖνου δὲν συνάγεται ἀπὸ τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα. Ἀλλὰ οἱ ἀδάσιμες φήμες καὶ ἡ τοποθέτησις ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν ποὺ ἐσπού-

δασαν στην Γερμανία σὲ μία γερμανόφιλη ομάδα ὑπὸ τὸν Κωνσταντῖνο, ἐνίσχυσαν τὸν μῦθο περὶ ὑπάρξεως φιλογερμανικοῦ πολιτικοῦ - στρατιωτικοῦ πόλου. Ἦδη στὴν Γερμανία εἶχαν δημοσιευθῇ βίαια ἄρθρα ἐναντίον τοῦ Γεωργίου Α' καὶ ἐσχολιάζετο, ὅτι μόνον μὲ τὴν ἄνοδο τοῦ Κωνσταντίνου στὸν θρόνο θὰ ἐβελτιώνοντο οἱ ἑλληνογερμανικὲς σχέσεις. Ὅλα αὐτὰ (καὶ ἡ ἀπόδοσις τῆς στραταρχικῆς ράβδου στὸν Κωνσταντῖνο στὴν διάρκεια τῆς ἐπισκέψεώς του στὴν Γερμανία) ἐδραίωσαν τὴν φήμη τῆς γερμανικῆς ἀναμείξεως στὴν δολοφονία τοῦ Γεωργίου Α'.

Βεβαίως τὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς εἶναι φορτισμένο ἀπὸ τὶς δολοφονίες ἢ τὶς ἀποπειρὲς ἐναντίον ἀρχηγῶν κρατῶν. Ὁ Φ. Γρηγοριάδης γράφει σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ κλίμα: «Οἱ ὀργανωμένες καταχθόνιες ὑπηρεσίες ἔχουν τὴν τέχνη καὶ τὴν δύναμιν ἵνα ΥΠΟΒΑΛΛΟΥΝ σὲ παράφρονες τὴν ἰδέα δολοφονίας κάποιας προσωπικότητος». («Διχασμὸς - Μικρὰ Ἀσία», τόμος Α', σελ. 152). Στὸ κλίμα αὐτὸ πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ πιὸ κάτω:

- Ἡ ἐξομολόγησις τοῦ πρίγκηπος Νικολάου, ὅτι ἡ δολοφονία ἐξυπηρέτησε ἐξωτερικὰ πολιτικὰ συμφέροντα.

- Ἡ ἀπώλεια ὅλου τοῦ ἀνακριτικοῦ ὕλικου ἀπὸ πυρκαϊὰ τὸ 1915.

- Ἡ βεβαιότητα τῶν ἀνακριτῶν, ὅτι ὁ δολοφόνος Σχινᾶς «τὰ εἶχε τετρακόσια».

- Τέλος ἡ ἀορισιτία γιὰ τὸν θάνατο τοῦ δολοφόνου. Ἀκόμα καὶ σήμερα δὲν γνωρίζουμε, ἂν ἠτύοκτόνησε πέφτοντας ἀπὸ τὸ παράθυρο ἢ τὸν ἐπέταξε ὁ φρουρός του.

Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἓνα ἀκόμη στοιχεῖο. Ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Γεωργίου Α' Φραγκοῦδης, πού συνώδευε τὸν βασιλέα στὸν μοιραῖο περίπατο, δὲν ἐκλήθη νὰ καταθέσῃ. Μετὰ δὲ ἀπὸ λίγον καιρὸ ἐτοποθετήθη στρατιωτικὸς ἀκόλουθος στὴν πρεσβεία στὴν Οὐάσιγκτων καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπανῆλθε στὴν χώρα. Καὶ δύο σελίδες μετὰ στὸ προαναφερθὲν ἔργο του ὁ Φ. Γρηγοριάδης σημειώνει: «Ἰσχυρίσθηκαν δὲ μερικοί, ὅτι δὲν ἐκλήθη, γιὰ νὰ μὴ καταθέσῃ, ὅτι στίς στιγμὲς τῆς ἀναστατώσεως πῆρε τὸ μάτι του ἐκεῖ κοντὰ τὸν Αὐστριακὸ ἀκόλουθο Ἑσκινᾶζ (περίπου δηλαδὴ συνώνυμο τοῦ Σχινᾶ)». Ἐμεῖς ἀσχολίαστα θὰ παρατηρήσουμε, ὅτι τὸ ἐπώνυμο Ἑσκινᾶζ ἢ Ἑσκενᾶζ ἢ Ἀσκενᾶζ εἶναι συνηθισμένο μεταξὺ τῶν Ἑβραίων τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Γιὰ τὰ σκοτεινὰ συμφέροντα τῆς δολοφονίας τοῦ Γεωργίου Α' θὰ δανεισθοῦμε πάλι ἓνα σημεῖο ἀπὸ τὸ ἴδιο βιβλίον τοῦ Φ. Γρηγοριάδου. Στὴν σελίδα 155 μεταφέρει ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ ἓνα βιβλίον, πού δὲν διασφύζει τὸν τίτλον του, ὅπου σημειώνεται: «Ὁ βίαιος θάνατος τοῦ Γεωργίου Α' δὲν ἦταν ἀδικία μόνο γιὰ τὸν ἴδιον. Ἦταν καὶ ἀντυχία γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Γιατί, ἂν ζοῦσε ὁ συνετὸς καὶ ἐνάρετος Βασιλεὺς, ἴσως νὰ ἀπέτρεπε τὶς συγκρούσεις τῶν ἰσχυρῶν καὶ τὸν Ἐθνικὸ Διχασμό, ὁ ὁποῖος τόσα δεινὰ ἐπεσώρευσε εἰς τὴν Ἑλλάδα». Καὶ ὁ Φ. Γρηγοριάδης ἀμέσως μετὰ σχολιάζει: «Ὅχι μόνον ἴσως ὅμως. Ἀσφαλῶς (ἡ ὑπογράμμισις τοῦ κειμένου) θὰ ἀπέτρεπε τὶς συγκρούσεις τῶν ἰσχυρῶν, δηλαδὴ τῶν δυναμικῶν». Καὶ συμπληρῶνει ὀλίγες γραμμὲς μετὰ: «Ὁ Διχασμὸς ἄρχισε τὸν ἐπόμενο χρόνον, μὲ κύριον αἷτιον τὸν διαφοροτικὸ ἐξωτερικὸ προσανατολισμὸ Βασιλέως - Πρωθυπουργοῦ». Αὐτὸ λοιπὸν ἦταν τὸ κύριον αἷτιον τῆς δολοφονίας τοῦ Γεωργίου Α': **Ἡ παρουσία του θὰ ἀπέτρεπε τὸν διχασμό.** Καὶ θὰ πρέπει νὰ παρατηρήσουμε ἐδῶ,

ὅτι ἡ προσπάθεια δημιουργίας πολιτικοῦ αντιβενιζελικοῦ πόλου εἶχε ἀποτύχει.

Ὡς πρὸς τὴν θρυλουμένη διάστασιν μεταξὺ Βενιζέλου καὶ Κωνσταντίνου θὰ τὴν περιγράψουμε σχηματικά, ὅτι ὁ μὲν πρῶτος ἤθελε τὴν ἔξοδο τῆς χώρας στὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρὸ τῆς Ἀντάντ καὶ ὁ δεῦτερος τὴν τήρησιν αὐστηρῆς οὐδετερότητος, πὺν πολλοὶ τὴν ἐχαράκτηρισαν εὐμενῇ πρὸς τὴν Γερμανία. Ὅσοι ὑποστηρίζουν τὸ παραπάνω κάνουν ἓνα μεγάλο λάθος. Δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τους, ὅτι οἱ διωγμοὶ τῶν Ἑλλήνων στὴν Τουρκία εἶχαν ἀρχίσει καὶ ὅλοι ἐγνώριζαν, ὅτι ἦταν γερμανικὴ ἢ καθοδηγησις. Ἡ Τουρκία δὲν εἶχε ἀναγνωρίσει τὴν παραχώρησιν τῶν νησιῶν στὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα οἱ δύο χώρες στὶς ἀρχὲς τοῦ 1914 εὐρίσκοντο στὰ πρόθυρα πολέμου. Μὲ δεδομένη τὴν ἐξάρτησιν τῆς Τουρκίας ἀπὸ τὴν Γερμανία (ἥδη τῆς εἶχε παραχωρήσει ὀπλισμοὺς ἀξίας 100.000.000 μάρκων) κανεὶς δὲν διανοεῖτο νὰ τηρήσῃ εὐμενῇ οὐδετερότητα ὑπὲρ τῆς Γερμανίας. Πολὺ περισσότερο, ὅταν ἐγίνε γνωστό, ὅτι τὸν Ἰούλιο τοῦ 1914 ἡ Τουρκία καὶ ἡ Γερμανία εἶχαν ὑπογράψει συμμαχία. Ἔτσι, πρὶν ἀκόμη γενικευθῇ ὁ πόλεμος, σίγουρα τὸ λαϊκὸ αἶσθημα ἔκλεινε πρὸς τὶς δυνάμεις τῆς Ἀντάντ. Ὁ ἴδιος ὁ Κωνσταντῖνος στὴν ἀπάντησιν πὺν ἔστειλε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1914 στὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κάιζερ γιὰ σύναψιν συμμαχίας, τὴν ἀρνεῖται κατηγορηματικά. Καὶ πέρα ἀπὸ τὶς ἀδροφροσύνες πρὸς ἓνα ὑψηλὸ συγγενῇ ὁ Κωνσταντῖνος τοῦ ἐξηγεῖ, ὅτι ἡ Ἑλλάς εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῶν δυνάμεων τῆς Ἀντάντ, διότι οἱ στόλοι Γαλλίας καὶ Βρετανίας δύνανται νὰ τὴν διαγράψουν ἀπὸ τὸν χάρτη. Καὶ καταλήγει ὁ βασιλεὺς στὴν ἀπάντησίν του: «Ἐχω κατ' ἀνάγκην τὴν γνώμην, ὅτι μᾶς ἐπιβάλλεται ἡ οὐδετερότης, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἡδύνατο νὰ τῷ εἶναι ὠφέλιμον μετὰ τῆς διαβεβαιώσεως, ὅτι δὲν θὰ θίξω τοὺς φίλους Του ἐκ τῶν γειτόνων μου, ἐφ' ὅσον καὶ οὗτοι δὲν θὰ ἔθιγον τὰ τοπικὰ βαλκανικὰ συμφέροντα ἡμῶν». Ἀλλὰ καὶ ὁ ἕτερος «γερμανόφιλος» Ι. Μεταξᾶς ἔγραφε λίγες ἡμέρες ἀργότερα στὴν σύζυγόν του: «Βεβαίως δὲν μᾶς συμφέρει νὰ νικήσῃ ἡ Γερμανία. Μολοντοῦτο θὰ νικήσῃ κατὰ ξηρὰν καὶ εἰς τὸ τέλος ἡ Ἀγγλία θὰ ἐπιβάλλῃ τοὺς ὅρους τῆς. Ἀλλὰ ποιοὶ θὰ εἶναι οἱ ὅροι οὗτοι; Δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ ἐλπίζωμεν τίποτε; Ἰδὸν τὰ ἄγνωστα πράγματα. Τὸ μόνον θετικὸν εἶναι ὅτι ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ εὐρεθῶμεν ἀντιμέτωποι τῆς Ἀγγλίας. Εὐτυχῶς αὐτὸ τὸ κατενόησαν ὅλοι» (Κ. Πλεύρη, «Ι. Μεταξᾶς», «Νέα Θέσις», 1996, σελ. 82). Λοιπὸν ὅλοι εἶχαν κατανοήσῃ, ὅτι τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος ἦταν συνδεδεμένα μὲ αὐτὰ τῆς Ἀντάντ. Καὶ ἡ οὐδετερότης πρὸς αὐτὴν τελικὰ ἦταν εὐμενής. Γιὰ τὸ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Μεταξᾶς (ὅπως καὶ ἄλλοι ἀξιωματικοί, πὺν εἶχαν σπουδάσει στὴν Γερμανία) ἐθαύμαζαν τὴν πολεμικὴ μηχανὴ τῆς Γερμανίας δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἀλλὰ ἄλλο ὁ θαυμασμός, ἔστω καὶ γιὰ τὸν ἐχθρό σου, καὶ ἄλλο ἡ πολιτικὴ πὺν ἀκολουθεῖς.

Ἄλλως τε τὴν πολυθρύλητη οὐδετερότητα πρῶτος ὁ Βενιζέλος τὴν ἐφήρμοσε καὶ μάλιστα μὲ παρασπονδία πρὸς τὴν Σερβία, τὴν ὁποῖαν δάσει τῆς συνθήκης πὺν εἶχαμε ὑπογράψει, ἔπρεπε νὰ τὴν συνδράμουμε μὲ 150.000 στρατοῦ, ὅταν τῆς ἐπετέθη ἡ Αὐστρία. Ὅμως, ὅταν ὁ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν ἐδήλωσε στὸν Ρῶσσο πρέσβυ Ντεμίντωφ, ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν θ' ἀποστείλῃ δυνάμεις στὸν Δούναβιν, γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν Σερβία, ἀλλὰ θὰ μείνῃ οὐδέτερη, ὁ Βενιζέλος ἐξηνάγκασε τὸν ὑπουργόν του σὲ παραίτησιν. Ἀλλὰ ὁ Βενιζέλος ἀκροβατεῖ στὴν οὐδετερότητα. Στὴν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους» τῆς «Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν» διαδίδου-

με: «*Ὁ Βενιζέλος ὑπολόγιζε σὲ μία προσωρινὴ οὐδετερότητα, περιμένοντας νέες ἐξελίξεις ἢ ἀποδλέοντας στὴ δημιουργία τῶν ἀπαραίτητων προϋποθέσεων γιὰ τὴν ἔξοδο τῆς Ἑλλάδος στὸν πόλεμο στὸ πλευρὸ τῶν Δυνάμεων τῆς Entente*» (τόμος ΙΕ', σελ. 16). «Ὅμως οὔτε ἡ Ἀντάντ ἤθελε σύμμαχο τὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα ἦταν διατεθειμένες οἱ δυνάμεις τῆς νὰ ἐγγυηθοῦν τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας, ἃν παρέμενε οὐδέτερη. Μήπως οἱ σύμμαχοι τῆς Ἀντάντ δὲν ἐγνώριζαν τὴν ὑπογραφὴν συνθήκης Γερμανίας καὶ Τουρκίας; Ἀλίμονο! Ὅμως ἔτσι εἶχαν σχεδιασθῇ οἱ ἐξελίξεις. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸ οἱ Βρεταννοὶ θὰ ἐπιτρέψουν παρὰ τὸν ἀποκλεισμό τῶν Στενῶν νὰ περάσουν στὸν Εὐξείνιο Πόντο τὰ πλοῖα «Σουλτάν Γιαβούζ» καὶ «Μιντιλί» (ἦταν τὰ γερμανικὰ «Γκαϊμπεν» καὶ «Μπρεσλάου», ποὺ εἶχαν ὑψώσει τουρκικὴ σημαία μὲ μοίραρχο τὸν γαλλικῆς καταγωγῆς Σουσαν) καὶ νὰ βομβαρδίσουν ρωσσικὰ λιμάνια καὶ ἔτσι νὰ γενικευθῇ ὁ πόλεμος. Νὰ σημειωθῇ, ὅτι τὰ πλοῖα αὐτὰ ἐφωδίσθησαν στὸ λιμάνι τῆς Μεσσηνίας τῆς Σικελίας μετὰ ἀπὸ πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῶν Γάλλων στὴν Β. Ἀφρική καὶ στὴν νησίδα Δενούζα (κοντὰ στὴν Νάξο), ὅπου ὁ Βενιζέλος ἔστειλε 800 τόννους ἀνθρακα μὲ τὴν φορτηγίδα «Μπογκάμπος». Καὶ φυσικὰ ἐγνώριζαν οἱ Βρεταννοί, ὅτι τὰ δύο αὐτὰ πλοῖα ἦταν στὴν οὐσία γερμανικὰ, μὲ πλήρωμα ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες Γερμανούς. Καὶ τρεῖς περίπου μῆνες ἐνωρίτερα ἡ Βρεταννία εἶχε κηρύξει τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Κεντρικῶν Δυνάμεων.

Ὅμως ἡ Βρεταννία καθυστέρησε ἀκόμη νὰ ἐξέλθῃ στὸν πόλεμο. Ἐπέτρεψε στὴν Γερμανία νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Γαλλίας καὶ νὰ ἐπιτεθῇ ἐναντίον τοῦ οὐδετέρου Βελγίου. Ὅπως ὅμως εἶπε ὁ Λιχνόφσκυ (πρέσβης τῆς Γερμανίας στὸ Λονδίνο) στὸν Βρεταννὸ πρωθυπουργὸ Ἀσκουϊθ, καθὼς ἐλάμβανε τὸ διαβατήριό του, γιὰ ν' ἀναχωρήσῃ, ἐὰν ἡ Βρεταννία ἐξ ἀρχῆς σθεναρῶς εἶχε διαβεβαιώσει, ὅτι ἦταν ἀποφασισμένη νὰ στηρίξῃ τοὺς συμμάχους τῆς ἐναντι τῶν γερμανικῶν προκλήσεων, ὁ πόλεμος θὰ ἀπεφεύγετο. Ἐξ ἴσου περιέργη εἶναι καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς Βουλγαρίας νὰ συμμαχήσῃ μὲ τὶς Κεντρικὲς Δυνάμεις. Στις ἀρχὲς τοῦ 1915 προσεφέρθησαν στοὺς Βουλγάρους ἐδάφη τῆς Σερβίας καὶ ἡ Ἀν. Μακεδονία ἀπὸ τὴν Καβάλα, προκειμένου νὰ ἐξέλθουν στὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρὸ τῆς Ἀντάντ. Αὐτὸ πρακτικὰ ἐσήμαινε, ὅτι στὸ βαλκανικὸ μέτωπο ἡ κατάστασις θὰ ἐξεκαθαρίζετο τάχιστα καὶ ἡ Βουλγαρία μετὰ τὴν βέβαιη ἥττα τοῦ Ἀξονος εὐκόλα θὰ προσέθετε στὴν Ἀν. Μακεδονία ὅλη τὴν Θράκη ἕως τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἔτσι ὁ πόθος γιὰ τὴν δημιουργία τῆς Μεγάλης Βουλγαρίας θὰ ἐπραγματοποιεῖτο. Ποιὰ λοιπὸν δύναμις ὑπεχρέωσε τὴν Βουλγαρία νὰ πράξῃ ἀντίθετα πρὸς τὰ συμφέροντά της; Ἡ ἴδια ἀσφαλῶς ποὺ ὑπεχρέωσε τὸν Λένιν νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Τουρκία τοῦ Κεμάλ τὰ ἐδάφη ποὺ εἶχαν κερδηθῇ στὸν πόλεμο καὶ νὰ συνάψῃ συνθήκη φιλίας μαζί του ἕνα καὶ μισὸ μῆνα μετὰ τὴν δολοφονία τοῦ Γ. Γραμματέα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Τουρκίας, μελῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ δεκάδων κορυφαίων στελεχῶν ἀπὸ τοὺς κεμαλιστές.

Ο ΔΙΧΑΣΜΟΣ: Στὴν «*Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους*» τῆς «Ἐκδοτικῆς Ἀθηνῶν» διαβάζουμε: «*Ενόψει πιθανῶν ἀπαιτήσεων ἀπὸ τοὺς Συμμάχους γιὰ ἐδαφικὲς παραχωρήσεις στὴ Βουλγαρία ὁ Βενιζέλος ἀπέκρινε δύο φορὲς νὰ πα-*

ραιτηθει» (τόμος ΙΕ', σελ. 17). 'Η στάσις αὐτὴ δὲν ἐκρατήθηκε γιὰ πολὺ. 'Η ἀλλαγὴ τῆς δὲ ἐπέφερε τὴν πρώτη διαίρεσιν στὴν κορυφὴ τῆς ἐξουσίας. Στὴν πρότασιν τῆς 'Αντάντ περὶ παραχωρήσεως ἐδαφῶν στὴν Βουλγαρία μὲ ἀντιστάθμισμα νὰ δοθῶν στὴν 'Ελλάδα τὰ ἐδάφη τῆς 'Ιωνίας ἀντετάχθη ὁ ὑπασπιστὴς καὶ στρατιωτικὸς σύμβουλος τοῦ Βενιζέλου Ι. Μεταξᾶς. 'Η συλλογιστικὴ τοῦ Μεταξᾶ ἦταν ἀπλὴ. Οἱ δυνάμεις τῆς 'Ελλάδος τῆς ἐπέτρεπαν ἐπέκτασιν πρὸς τὴν ἐδαφικὴν συνέχειάν τῆς (Θράκη)· ἐνῶ τὸ ἐκτεταμένον μέτωπο ποὺ θὰ ἐδημιουργεῖτο στὴν 'Ιωνία, δὲν θὰ ἦδύνατο νὰ τὸ ὑπερασπισθῇ. Θὰ δικαιωθῇ δὲ κατὰ τρόπον τραγικόν. 'Αλλὰ ἡ ἀλλαγὴ στάσεως τοῦ Βενιζέλου ἐγίνε σὲ στιγμὴ, ποὺ οὐσιαστικὰ δὲν προσέφερε τίποτα στὶς ἐξελίξεις. Τὸ πρῶτον σχετικὰ ὑπόμνημά του στὸν βασιλέα τὸ ὑπέβαλε στὶς 11 'Ιανουαρίου τοῦ 1915. Στὶς 12 δὲ τοῦ μηνός, τὴν ἐπομένην, ἀνεκοινώθη ἐπισήμως ἡ ἔρπουσα συμμαχία Γερμανίας καὶ Βουλγαρίας. Τὰ ἴδια δὲ ὑποστηρίζει σὲ δευτέρω ὑπόμνημά του στὶς 17 τοῦ ἰδίου μηνός. Μᾶλλον ἀναζητοῦσε σημεῖα διαφωνίας ὁ Βενιζέλος, παρὰ προσέφερε στὶς ἐξελίξεις, ἀφοῦ ἡδη ἡ Βουλγαρία εἶχε συμμαχήσει μὲ τὴν Γερμανία. 'Η εὐκαιρία γιὰ ρῆξιν ἐδόθη στὸν Βενιζέλο μὲ τὴν συμμετοχὴν ἢ ὄχι τῆς 'Ελλάδος στὴν ἐπιχείρησιν τῶν συμμάχων στὰ Δαρδανέλλια. Παρὰ τὶς ἀντιρροήσεις τοῦ ΓΕΣ (προσωρινὸς ἀρχηγὸς ἦταν ὁ Ι. Μεταξᾶς λόγῳ τιμωρίας τοῦ κανονικοῦ Α/ΓΕΣ Β. Δούσμανη) ὁ Βενιζέλος ὑπέβαλε τὸ τρίτον ὑπόμνημά του στὸν βασιλέα, ὅπου ὑπεστήριξε τὴν συμμετοχὴν τῆς 'Ελλάδος στὴν ἐπιχείρησιν. Μάλιστα κατέληγε τὸ ὑπόμνημά του μ' ἓναν ἀήθη ἐκδιασμό. "Εγγραφε: «*Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει (σ.σ. ἄρνησις συμμετοχῆς τῆς 'Ελλάδος στὴν ἐπιχείρησιν τῶν Δαρδανελλίων) ἐπιβάλλεται νὰ ζητηθῇ τοῦλάχιστον προστασία τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων παρὰ τοῦ ἀντιθέτου συνασπισμοῦ. Τοιαύτη πολιτικὴ θὰ ᾖτο καλυτέρα τῆς πολιτικῆς, ἡ ὁποία θὰ μᾶς καθίστα ἐρήμους φίλων καὶ εἰς τὰς δύο παρατάξεις. 'Αλλὰ τοιαύτην πολιτικὴν νέα κυβέρνησις θὰ ἔπρεπε νὰ ἐφαρμόσῃ, κυβέρνησις ἐγκρίνουσα αὐτήν*» (ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Φ. Γρηγοριάδη «*Διχασμὸς - Μ. 'Ασία*», τ. Α', σελ. 185 - 186). Φαίνεται, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιέφερε πρῶτιστα τὸν Βενιζέλο ἦταν ἡ ἔξοδος τῆς 'Ελλάδος στὸν πόλεμον εἴτε στὸ πλευρὸν τῆς 'Αντάντ εἴτε τοῦ "Αἰξονος. "Επρεπε ἡ 'Ελλάς νὰ πληρώσῃ τὸν δικόν της φόρον αἵματος στὸν πόλεμον.

Καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ τὸ τίποτα. Καὶ ἂν ἀκόμα ὁ Κωνσταντῖνος ἀπεδέχετο τὴν συμμετοχὴ τῆς 'Ελλάδος στὴν ἐπιχείρησιν τῶν Δαρδανελλίων, δὲν θὰ ἦταν δυνατόν νὰ συμμετάσχῃ, διότι ἡ Ρωσσία εἶχε προβάλει «θέτο» γιὰ τὴν συμμετοχὴ τῆς 'Ελλάδος σὲ κάθε πολεμικὴν ἐνέργεια ἐναντίον τῆς Τουρκίας. Αὐτὸ ἀσφαλῶς τὸ ἐγνώριζαν καὶ οἱ δύο. "Ετοι ἡ ἄρνησις τοῦ Κωνσταντίνου (παρὰ τὴν κατ' ἀρχὴν συμφωνία του) εἶναι σύμφωνη πρὸς τὰ διεθνῆ δεδομένα. 'Εκεῖνο ποὺ εἶναι ὅμως ἀδικαιολόγητο, εἶναι ἡ παραίτησις τοῦ Βενιζέλου μετὰ τὸ δευτέρω Συμβούλιον Στέμματος στὶς 20 Φεβρουαρίου καὶ ἡ ἔγερσις ἐμμέσως - πλὴν σαφῶς - καθεστωτικοῦ ζητήματος. Κατ' ἀρχὰς ὁ Βενιζέλος εἶχε τὴν σύμφωνη γνώμη ὅλων τῶν πολιτικῶν, ποὺ συμμετείχαν στὸ συμβούλιον, ἀκόμη καὶ τοῦ θεωρούμενου γερμανόφιλου Θεοτόκη. Τίποτα δὲν ἠμποδίζε τὸν Βενιζέλο νὰ προχωρήσῃ στὴν ὑλοποίησιν τοῦ σχεδίου του. 'Ο βασιλεὺς, ἀνεύθυνος κατὰ τὸ Σύνταγμα, μόνον συμβουλευτικὴ γνώμην ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ. Σὲ ἀντίστοιχη περίστασιν τὸ 1921 παρὰ τὴν ἀντίδρασίν του καὶ τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τῆς Μ. 'Ασίας 'Αν. Παπού-

λα και του επιτελείου του ή εκστρατεία προς την "Αγκυρα πραγματοποιήθη, έπειδή το άπηήτησε ή κυβέρνησις. Καί ασφαλώς ό Γούναρης δέν ήταν ισχυρότερη προσωπικότητα του Βενιζέλου." Άλλο έπεδίωκε ό έκ Κρήτης πολιτικός, και το έπέτυχε. Κατέστησε τόν άνεύθυνο άρχοντα υπεύθυνο και έπέφερε μέ αυτόν τόν τρόπο την διαίρεσιν του πολιτικού κόσμου και του λαού. Στίς 21 Φεβρουαρίου υπέβαλε την παραίτησίν του, και στην Βουλή το ίδιο δράδυ ήκούσθησαν τά συνθήματα «Ζήτω ό Βασιλεύς», «Ζήτω το "Έθνος», έπισημοποιώντας τόν Διχασμό.

Τήν παραίτησιν του Βενιζέλου ήκολούθησε ένα νέο συνταγματικό πραξικόπημα. Κατ' άρχάς την έντολήν σχηματισμού κυβερνήσεως ό βασιλεύς την έδωσε στον μετριοπαθή αλλά άγγλόφιλο 'Αλ. Ζαΐμη, που την έπομένη κατέθεσε την έντολή μετά την ρητή δήλωσιν του Βενιζέλου, ότι δέν πρόκειται νά δώση έστω και ψήφο άνοχής σέ κανένα κυβερνητικό σχήμα. Προφανώς ό τόπος έβάδιζε προς τίς έκλογές. Τότε ό Κωνσταντίνος επέλεξε τόν άσημο Δημ. Γούναρη, για νά του άναθέση την έντολήν σχηματισμού ύπηρεσιακής Κυβερνήσεως. 'Η έπιλογή (άραγε μέ ποίου υπόδειξιν;) του Γούναρη δέν είναι τυχαία. 'Αγγλόφιλος (και μάλιστα από τους πιό υπάκουους) μέ σπουδές στην Γερμανία ήταν ό,τι έχρειάζετο. Μέ την έπιλογήν του αυτή ό Γούναρης κατέστη έκ του μηδενός πολιτικός άρχηγός, που έξεμηδένισε όλους τους άλλους αντιβενιζελικούς άρχηγούς. Στίς διεξαχθεΐσες έκλογές ό Γούναρης έξέλεξε 89 βουλευτές, ό Θεοτόκης 12, ό Ράλλης 7, ό Δημητρακόπουλος 6, ό Μαυρομιχάλης 5 και έξελέχθησαν άκόμη 6 άνεξάρτητοι. Τήν προεκλογικήν περίοδο σημαδεύουν δύο γεγονότα. Οί αντιβενιζελικοί πολιτικοί διεξάγουν τόν άγώνα τους στο όνομα του βασιλέως, χωρίς ό ίδιος νά το ζητήση, άφου έχαροπάλευε από την προσβολήν του από βαρειάς μορφής πλευρίτιδα. Τήν ίδια περίοδο ό Γούναρης έδημοσιοποίησε τά ύπομνήματα του Βενιζέλου, όπου έπρότεινε στους Βουλγάρους την 'Αν. Μακεδονία, και τόν έστιγμάτισε ως προδότην. Κατόπιν αυτών ή σοβούσα διαίρεσις του πολιτικού κόσμου μετεφέρθη στον λαό και μάλιστα μέ το δίλημμα Κωνσταντίνος ή Βενιζέλος. "Έτσι το πάνδημο άθηναϊκό συλλαλητήριο υπέρ της 'Ανάντ στις 18 Φεβρουαρίου διεδέχθη σειρά συλλαλητηρίων πανελλαδικώς έναντίον κάθε παραχωρήσεως έδαφών της Μακεδονίας.

"Ένα άλλο γεγονός ήλθε νά στερεώση την αίγλην του Κωνσταντίνου: ή άποτυχία της έπιχειρήσεως στα Δαρδανέλλια. Μία άποτυχία έξ ίσου ύποπτη μέ την έναρξιν του πολέμου. 'Η πρώτη έμπλοκή έγινε στις 19 Φεβρουαρίου. 'Ο άγγλογαλλικός στόλος έκανονιοδόλησε τά παράκτια τουρκικά φρούρια και άνετίναξε τά περισσότερα. Οί λιγοστές τουρκικές δυνάμεις γρήγορα υπεχώρησαν. Καταδρομείς δέ άπεδιβάσθησαν και κατέστρεψαν άμαχητί τά υπόλοιπα. "Όλα ήταν έτοιμα διά μίαν άπλην προέλασιν προς την Κωνσταντινούπολιν, που οί κάτοικοί της πανικόβλητοι ήταν έτοιμοι νά την έγκαταλείψουν. 'Ο σουλτάνος ήτοιμάζετο νά καταφύγη στην Προύσα: οί όλολυγμοί δέ των γυναικών του χαρεμιού ήκούοντο στον δρόμο. Καί όμως ούτε άπόδασις και προέλασις στρατευμάτων έγινε ούτε ό στόλος είσηλθε στην Προποντίδα. Αυτή την άδελτηρία ό Τσώρτσιλ την έθεώρησε «μυστηριώδες» λάθος ό δέ Λίμαν φόν Σάντερς «άνεξήγητη», που όμως έξ αίτίας της του έδόθη ή δυνατότητα νά όχυρώση την περιοχή και οί σύμμαχοι νά

έχουν δεκάδες χιλιάδες νεκρούς και να παραμείνουν δυνάμεις τους άγκιστρωμένες μέχρι τον Δεκέμβριο του 1916. Μία εξήγησις που έδόθη ήταν, ότι οι Βρετανοί είχαν παραχωρήσει έγγραφως τα Στενά στους Ρώσους και δεν ήθελαν να συμβή κάτι τέτοιο. Για τον λόγο αυτό και ώδήγησαν την έκστρατεία σε άποτυχία. "Όμως αυτό δεν στέκει. Διότι την έγγραφον παραχώρησιν την έκαναν τον Μάρτιο, ενώ ή επιχείρησις έξεδηλώθη στις 6/18 Φεβρουαρίου. "Αλλά και αν ακόμη αυτό ήταν αναπόφευκτο, τότε γιατί δεν απέχωρησαν; "Ηταν ανάγκη να συνεχισθ ή επιχείρησις και να έχουν μόνον στίς μάχες του "Απριλίου 70.000 νεκρούς; "Αλλά ούτε ή άποτυχία των δυνάμεων της "Αντάντ στα Δαρδανέλλια έκαμψε το λαϊκό ύπερ αυτής φρόνημα στην "Ελλάδα. "Η έξοδος της Τουρκίας στο πλευρό του "Αξονος καθώς και ή συμμαχία του με τον άλλον ιστορικόν έχθρον (την Βουλγαρία) «ντε φάκτο» έτοποθετούσαν τους "Ελληνες στο πλευρό της "Αντάντ. "Εκφράζοντας αυτό το δημόσιο αίσθημα ή κυβέρνησις Γούναρη έπρότεινε στην "Αντάντ την έξοδο της "Ελλάδος στον πόλεμο παρά το πλευρόν της. "Εθετε όμως όρους; κυριώτεροι δέ ήσαν ή διασφάλισις των βαλκανικών συνόρων και ή στρατιωτική συνδρομή σε περίπτωσιν εισόδου της Βουλγαρίας στον πόλεμο με τίς έχθρικες δυνάμεις. "Ηταν δέ λογικώτατοι όροι, έφ' όσον ή Ρουμανία παρέμενε άμετοχη. Δεν πρέπει έξ άλλου να λησμονούμε, ότι κατά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο παρά τίς πρώτες επιτυχίες έναντίον των Βουλγάρων μόνον το τελεσίγραφο της Ρουμανίας, ότι θα καταλάβη την Σόφια, τους ήνάγκασε να συρθούν και να ύπογράψουν την Συνθήκη του Βουκουρεστίου, που έθετε τέλος στον πόλεμο. "Αλλά και ή κυβέρνησις ήταν διχασμένη. "Ο ύπουργός "Εξωτερικών Γ. Χρηστάκης - Ζωγράφος έπείξε για έξοδο στον πόλεμο άνευ όρων. Για το ίδιο έπείξε τον Κωνσταντίνο και ό αδελφός του πρίγκηπας Γεώργιος (ό πρώην άρμοστής της Κρήτης). "Αλλά το ίδιο φανατικός άνταντόφιλος ήταν και ό ύπουργός Ναυτικών Ν. Στράτος. Δηλαδή και στο άντιβενιζελικό στρατόπεδο ύπήρχαν φανατικοί φίλοι της "Αντάντ. "Ανεξήγητη (;) λοιπόν μένει ή μονοσήμαντη προτίμησις της "Αντάντ πρὸς το πρόσωπο του Βενιζέλου. "Ο φόβος ότι την κυβέρνησιν κατηύθυνε ό «γερμανόφιλος» Κωνσταντίνος ήταν άβάσιμος. "Ο ίδιος ό Σαράιγ, μετά την συνάντησιν που είχε μαζί του, ρητά διεβεβαίωσε, ότι ό Κωνσταντίνος ήταν ειλικρινής όπαδός της ουδετερότητος, αλλά τον έπηρέαζε άρνητικά το περιβάλλον του. "Όμως το περιβάλλον του δεν ήταν μόνον ή γερμανίδα σύζυγός του. "Ηταν ή ρωσίδα μητέρα του και ό αδελφός του Γεώργιος και οι γιοί του Γεώργιος (διάδοχος) και "Ανδρέας. "Αλλά ό ίδιος ό Κωνσταντίνος στίς εξηγήσεις που έδωσε πρὸς τους συμμάχους μετά την επάνοδόν του το 1920, τους είχε δηλώσει, ότι είχε ταχθ ή ύπερ της ουδετερότητος, διότι έπίστευε, ότι δεν θα ύπάρξη νικητής και την ουδετερότητα την επέβαλε το συμφέρον του έλληνικοῦ λαοῦ. Καί ήταν δικαιολογημένος, όταν έδλεπε τον πόλεμο των χαρακωμάτων με τους χιλιάδες νεκρούς χωρίς κανένα κέρδος και για τους δύο έμπολέμους. Γιατί έτσι είχε αποφασισθ ή. Γιατί έπρεπε να διαλυθ ή Εὐρώπη και να έλθ η το 1917 ή αλώδητη νέα δύναμις, οι ΗΠΑ, να επιβάλ η τους όρους της για την ειρήνη δια του προέδρου της Ούιλσον.

[“Ο Διχασμός όμως μόλις είχε αρχίσει. "Ηταν κατευθυνόμενος, και αυτό θα το διαπιστώσουμε στο επόμενο άρθρο.]

‘Ο κ. Σάμ Σέκβας στο βιβλιοπωλείο του μπροστά στα ράφια με τίς έπιγραφές “Greek Titles”.

Στή Νέα΄Υόρκη έλληνικά βιβλία διαθέτει μόνον ένας... Νιγηριανός

Τò βιβλιοπωλείο του Νιγηριανού Σάμ Σέκβας (Sam Shekwas), που λειτουργεί στην Άστώρια της Νέας ΄Υόρκης, είναι τò μόνο που διαθέτει έλληνικά βιβλία στην μεγαλύτερη αυτή, όπου ζουν τουλάχιστον 300.000 Έλληνες. ‘Ο «μίστερ Σάμ» είναι γνωστός στους Έλληνες φοιτητές της Ν. ΄Υόρκης καθώς και στους όμογενείς, που διαβάζουν έλληνικά βιβλία. Στο βιβλιοπωλείο του μάς ώδήγησε ή φοιτήτρια της ΄Ιατρικής κυρία Χαρά Βαμβούρη, όπου γνωρίσαμε τόν κύριο Σάμ και είχαμε μία ιδιαίτερα φιλική συζήτηση μαζί του.

«Ήλθα για πρώτη φορά σέ έπαφή με τò Έλληνικό Πνεύμα, όταν ήμουν μαθητής ακόμη και έπese τυχαία στα χέρια μου ή “Αντιγόνη” του Σοφοκλή. Αυτό τò βιβλίο ίσως ήταν τò μόνο έλληνικό που υπήρχε σ’ όλόκληρη τήν Νιγηρία τότε, τήν δεκαετία του ’60. Άργότερα, ως φοιτητής της ΄Οδοντιατρικής στο πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, είχα τήν τύχη και τήν χαρά νά γνωρίσω τήν Έλλάδα, τήν Ιστορία της και τόν Πολιτισμό της», θά μάς πη σέ άπταιστα Έλληνικά ό Σάμ.

Μά αλήθεια, είναι τò μόνο βιβλιοπωλείο, που διαθέτει έλληνικά βιβλία σ’ όλόκληρη τήν περιοχή; τόν ρωτάμε. Καί μάς άπαντά: «Είναι τò μόνο, και αυτό έχει νά πη πολλά. Είχα πριν άπό τέσσερα χρόνια προτείνει στους Έλληνες νά δημιουργήσουμε κάτι μεγαλύτερο, αλλά δέν έδειξαν κανένα ενδιαφέρον». Καί συνεχίζει: «‘Ο Έλληνας όμογενής δέν έχει καταλάβει, τί σημαίνει νά είσαι Έλληνας. Κάπου πρέπει νά ξεχωρίσουμε τά πράγματα, δέν μπορούμε νά κάνουμε όλους τούς ανθρώπους ‘Ορθόδοξους. Όμως γράμματα μπορούμε νά τούς μάθουμε. Είναι λυπηρό, ότι οί Έλληνες δέν έχουν κατανοήσει ακόμη τò δάρος της κληρονομιάς τους. Αυτό είναι σήμερα όρατό, τήν στιγμή που έδω –όπως θά γνωρίζετε– υπάρχει άμφισβήτηση για τò άν πράγματι ή Έλλάδα έσπειρε τόν Πολιτισμό. ‘Ο Μέγας Άλέξανδρος είπε: “ό,τι δέν γιορτάζεται άποξενώνεται και πεθαίνει”. Καί αυτό είναι μία μεγάλη αλήθεια. Κάθε Έλληνας πρέπει νά είναι πρεσβευτής της πατρίδας του και τών άξιών της».

Ὁ Σάμ ἐνδιαφέρεται καὶ γιὰ τὴν διάδοση τῶν ἐλληνικῶν ἀξιῶν στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὴν Νιγηρία: «*Πρὶν ἀπὸ ἑξὶ χρόνια, τὸ 1991, ἡ ἔταιρεία μου ἀποφάσισε νὰ προσφέρει ἓνα κτήριο στὸ ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ τῆς Νιγηρίας, γιὰ νὰ γίνη τὸ κέντρο Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ μὲ μεγάλη βιβλιοθήκη καὶ νὰ τὸ ὀνομάσωμε "Μέγας Ἀλέξανδρος". Δυστυχῶς τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος ἀδιαφόρησε. Τὸ κράτος τῆς Νιγηρίας ἦταν ἀδύνατον νὰ βοηθήσῃ, γιατί τέτοιες "τεχνητὲς" χῶρες ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν μεγάλα προβλήματα ἐπιβίωσης*».

Ὁ Σάμ δὲν περιορίζεται μόνο στὴν διάθεση τῶν ἐλληνικῶν βιβλίων. Ὁργανώνει καὶ ὁμιλίες στὰ ἀμερικανικὰ σχολεῖα καὶ στὰ Πανεπιστήμια: «*Πηγαίνω στὰ σχολεῖα καὶ μιλάω γιὰ τοὺς μεγάλους Ἑλληνες δημιουργούς, καὶ τὰ ἀμερικανόπουλα ἐνθουσιάζονται. Καὶ μὲ ρωτοῦν, γιατί δὲν μᾶς τὰ λένε αὐτά, σὲ ποιά βιβλία ὑπάρχουν, γιὰ νὰ τὰ διαβάσουν. Δυστυχῶς στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα ἐλάχιστα ὑπάρχουν. Γι' αὐτὸ μὲ ἐνδιαφέρει ἡ μετάφραση ἐλληνικῶν βιβλίων στὴν ἀγγλική. Πρόσφατα ἐπίσης εἶχα κάνει μία διάλεξη στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Νέας Ὑόρκης (New York University) στοὺς φοιτητὲς τῆς Ἰατρικῆς μὲ θέμα τὴν ἐλληνικὴ ὁρολογία τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης. Ξέρετε, στὴν ἱατρικὴ σχεδὸν ὅλες οἱ λέξεις εἶναι ἐλληνικές, εἶναι σὰ νὰ διαβάξῃς ἐλληνικά. "Ολοὶ ἤξεραν τὴν ἔννοια τῶν λέξεων, ὅμως κανένας δὲν ἤξερε τὴν ἐτυμολογία καὶ τὴν ἱστορία τους, ἀκόμη καὶ οἱ γιατροί. Εἶναι κρίμα! Καὶ δὲν φταῖνε αὐτοί, γιατί οἱ σπουδὲς στὴν Ἀμερικὴ εἶναι πρακτικές. Μαθαίνουν νὰ διαβάσουν δόντια, νὰ γιατρεύουν καρδιές, χωρὶς νὰ μαθαίνουν τὴν ἱστορία τῆς κάθε ἐπιστήμης*».

Καὶ προτείνει τὴν λύση: «*Δὲν μπορεῖς νὰ κάνῃς τὸν Ἀμερικανὸ ἐλληνόφωνο, ἀλλὰ μπορεῖς νὰ περάσῃς τίς ἀξίες τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ μέσῳ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας. Ἐπιτέλους τώρα ἀρχίζουμε μία μεγάλη προσπάθεια μετάφρασης πολλῶν ἐλληνικῶν βιβλίων σὲ συνεργασία μὲ τὴν ἔταιρεία, ἡ ὁποία ἔχει τὰ μεγαλύτερα βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀμερικῆς. Πρέπει νὰ ἀνοίξουμε τὸν δρόμο πρὸς τὴν Ἑλλάδα· καὶ τώρα φαίνεται ὅπως νὰ ἀλλάξῃ τὸ κλίμα*».

Ρωτᾶμε τὸν Σάμ νὰ μᾶς πῇ, ποιά κατὰ τὴν γνώμη του εἶναι ἡ μεγαλύτερη προσφορά τῆς Ἑλλάδας καὶ ἀπαντᾷ: «*Τὰ Γράμματα. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶναι παρoύσα σὲ κάθε χώρα τοῦ κόσμου, καὶ γι' αὐτὸ ὑπάρχουν Ἑλληνιστὲς παντοῦ*». «Ἑλλάδα, τὸ ὄνειρο μᾶς ζωῆς», εἶναι ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου, ποὺ ὁ Σάμ συνέγραψε στὰ ἐλληνικά καὶ τὸ ἀφιερώνει «*στὰ ἐλληνόπουλα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ Καναδᾶ ὡς ἐλάχιστο φόρο τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης γιὰ τίς προσφορὲς τῆς Ἑλλάδας στὴν ἀνθρωπότητα*».

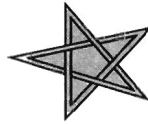
Καθὼς τελειώνουμε τὴν συζήτησή μας, ὑπογραμμίζει: «*Δυστυχῶς ζοῦμε σὲ ἓναν κόσμο, ποὺ διαπνέεται ἀπ' τὸν οἰκονομισμό καὶ ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ. Νομίζω, ὅτι ὁ "ἐλληνικὸς τρόπος" ἐντάσσει τὴν ὕλη στὸ πνεῦμα. Ἄρα ἡ Ἑλλάδα μπορεῖ νὰ ξαναφέρῃ μία ἰσορροπία στὸν κόσμο. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ χώρα ποὺ ἔσπειρε τὸ φῶς σ' ὅλον τὸν κόσμο, γι' αὐτὸ οἱ Ἑλληνες πρέπει νὰ ἀγωνίζονται νὰ κρατοῦν ἀναμμένο αὐτὸ τὸ φῶς*».

Ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἓναν Νιγηριανὸ μετανάστη, ἀπὸ ἓναν ἄνθρωπο ποὺ οἱ ἀπόψεις του καὶ οἱ δραστηριότητές του τιμῶνται καὶ τιμοῦν τὴν Ἑλληνικότητα, ἐπισκιάζοντας τὴν ἀδράνεια καὶ τὴν σύγχυση τοῦ «ὀμαιμου» καὶ «ὀμόθησκου» στοιχείου τῆς ἐλληνικῆς ὁμογένειας.

Παν. Α. Κουβαλάκης

ΛΑΖΑΡΟΣ Ε. ΒΛΑΔΙΜΗΡΟΣ

Τὸ ἀρχαιοελληνικὸ σύμβολο «πεντάγραμμον» καὶ ἡ ἐπιδίωσή του στὴν δημώδη ἱατρικὴ ΚΑΙ Ο «ΑΣΤΗΡ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ» ΗΤΑΝ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΟΥ ΕΡΜΗ

Εἰς τὸ τεύχος Ἰανουαρίου 1997 τοῦ «Δ» (σελ. 11028) ἐδημοσιεύθη ἐπιστολὴ ἀναγνώστου μὲ τὸν τίτλο: «Στανρός, “πεντάλφα”, “σβάστικα” πανάρχαια Ἑλληνικὰ σύμβολα». Ἡ ἐπιστολὴ συνοδεύεται ἀπὸ δύο φωτογραφίας ἐκθεμάτων τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου τῆς Μινωικῆς περιόδου, αἱ ὁποῖαι εἰκονίζουν ἐκτὸς ἄλλων καὶ τὰ σύμβολα, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὀνομάζονται «πεντάλφα» καὶ «ἄστρον τοῦ Δαβὶδ». Εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ὁ ἀναγνώστης τοῦ περιοδικοῦ θέτει ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα ἐρωτήματα καὶ προτείνει τὴν διερεύνησιν τοῦ σχετικοῦ θέματος, πρότασιν τὴν ὁποίαν συνυπογράφω.

Πολλὰ πανάρχαια ἑλληνικὰ σύμβολα, διότι περὶ συμβόλων πρόκειται, εἰς τὴν ἐποχὴν μας συμβολίζουν καὶ ὑποδηλώνουν τελείως διαφορετικὰς ἐννοίας καὶ ἐνίοτε ἀντιθέτους ἀπὸ τὰς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συμβολιζομένας. Ἡ «πεντάλφα» ἢ «πεντάγωνον» εἶναι τὸ «πεντάγραμμον» τῶν πυθαγορείων. Κατὰ τοὺς πυθαγορείους ἦτο τὸ «τριπλοῦν δι' ἀλλήλων τρίγωνον», τὸ ὁποῖον συμβολίζει τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν τριάδα¹. Ἐπίσης κατὰ τοὺς πυθαγορείους ἐσήμαινε καὶ τὸ «ὕγιαίνειν», ἐλέγετο καὶ «Υγία», ἦτο δὲ τὸ ἀγαπημένον τῶν σύμβολον καὶ τὸ ἐχρησιμοποιοῦν εἰς τὰς ἐπιστολάς καὶ εἰς τοὺς χαιρετισμούς των^{1,3}. Ἀπὸ τοὺς πυθαγορείους τὸ ἔλαβον καὶ τὸ ἐχρησιμοποιοῦν οἱ ἀλχημιστὰ καὶ οἱ ἀποκρυφιστὰ κατὰ τὸν Μεσαῖωνα ὡς σύμβολον ἀποτρεπτικὸν τοῦ κακοῦ καὶ ὡς ἐπίκλησιν τοῦ ἀγαθοῦ.

Εἰς τὸ λεξικὸν «Ἐλευθερουδάκη» ἀναφέρεται, ὅτι εὐρέθησαν εἰς τὴν Ἰωνίαν, τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, τὴν Αἴγυπτον (ἐπὶ Πτολεμαίων), τὴν Ἰνδίαν καὶ ἄλλου νομίσματα, τὰ ὁποῖα φέρουν τὸ πεντάγραμμον. Τὸ ὀνομαζόμενον «ἄστρον τοῦ Δαβὶδ» («σφραγὶς τοῦ Σολομῶντος» ἀναφέρεται εἰς τὰ σχετικὰ λεξικά) εἶναι τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν «ἐξάγραμμον». Κατὰ τὸ «Λεξικὸν τῶν Συμβόλων» τῶν J. Chevalier καὶ A. Gheerbrant «ἀποτελεῖ μία αὐθεντικὴ σύννοσις τῆς ἐρμητικῆς σκέψεως» ἀπὸ τὸν ὅρον «Ἐρμῆς ὁ Τρισμέγιστος». Ὁ Ἐρμῆς, ὅπως γνωρίζει ὅλη ἡ ἀνθρωπότης, ὑπῆρξε θεότης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ὄχι τῶν ἀπογόνων τοῦ Δαβὶδ. Συμβολίζει κατὰ τὴν ἐρμητικὴν διδασκαλίαν τὰ τέσσερα στοιχεῖα (Γῆ, Ἀήρ, Πῦρ, Ὑδωρ), τοὺς πλανήτας, τὰ μέταλλα κ.ἄ. Πανάρχαια ἑλληνικὰ σύμβολα λοιπὸν τὸ πεντάγραμμον καὶ τὸ ἐξάγραμμον, τὰ ὁποῖα, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ἀπὸ ἄλλους λαοὺς, ὄχι πά-

ντοτε μὲ τὴν ἔννοιαν τὴν ὁποῖαν εἶχαν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Τὸ θέμα, τεράστιον καὶ ἐξόχως ἐνδιαφέρον, χρήζει ἰδιαιτέρας μελέτης.

Ἡ κατασκευὴ τοῦ θρύλου τοῦ «σοφοῦ Σολομῶντος»

Πῶς ὅμως ἓνα πανάρχαιον ἑλληνικὸν σύμβολον κατὰ τὴν ἐποχὴν μας συμβολίζει τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ταυτότητα ἑνὸς ἄλλου λαοῦ; Πῶς δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ σύμβολον, τὸ ὁποῖον σήμερον συμβολίζει τὴν θρησκείαν τῶν Ἑβραίων καὶ ἔχει τεθῇ εἰς τὴν σημαίαν τοῦ Ἰσραὴλ, εἶχε χρησιμοποιηθῇ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλους ἀρχαίους λαοὺς; Ἐρώτησις ἀκαδημαϊκοῦ χαρακτήρος. Εἰς τὴν μνήμην καὶ τὴν συνείδησιν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος ἔχει καταχωρισθῇ πλέον τὸ σύμβολον εἰς τοὺς Ἑβραίους ἀνεξαρτήτως τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ καταβολῶν. Ἡ καταχώρισις ἐπραγματοποιήθη καὶ συνετελέσθη ἐσχάτως: Ὡς «ἄστρον τοῦ Δαβὶδ» τὸ ἔφερον εἰς τὸ στήθος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ὡς σύμβολον φυλετικὸν καὶ θρησκευτικόν, εἰς ἐποχὰς ὅπου ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ μισαλλοδοξία ὠδήγησαν τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀπιστεύτους βαρβαρότητας καὶ θηριωδίας.

Εἰς τὸ παρὸν μελέτημα θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ μόνον τὸ ἐρώτημα, πότε συνετελέσθη ἡ οἰκειοποίησις τοῦ συμβόλου ὑπὸ τῶν Ἑβραίων. Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἐρωτήματος εὐρίσκεται κατὰ τὴν ἀποψίν μου εἰς τὰς σελίδας τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας (Μ.Ε.Ε.). Εἰς τὸ λῆμμα «Σολομῶντος Σοφία» ὁ καθηγητὴς Π.Ι. Μπρατσιώτης ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων: «*Ὁ συγγραφεὺς φαίνεται, ὅτι ἦτο ἑλληνιστὴς Ἰουδαῖος, ὅθεν ἐξηγεῖται ἡ εἰς τινὰ σημεῖα ἐπαφὴ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ σοφίαν... Ἐγράφη δὲ τὸ βιβλίον, ὡς φαίνεται, ἐν Αἰγύπτῳ καὶ δὴ ἐγράφη πρωτοτύπως ἑλληνιστί καὶ οὐχὶ ἑβραϊστί, ὡς ὑπεστήριζάν τινες. Ὅθεν δὲν εἶναι τὸ βιβλίον ἔργον τοῦ Σολομῶντος... Ὁ χρόνος τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἐπακριδῶς. Πιθανώτερά πασῶν εἶναι ἡ γνώμη, καθ' ἣν τοῦτο ἐγράφη ἐπὶ Πτολεμαίου Δ' τοῦ Φιλοπάτορος (221 - 204)...*».

Ἐφρόντισαν λοιπὸν οἱ Ἑβραῖοι εἰς χρόνους ἀπροσδιορίστους, ὡς ἀναφέρει ὁ καθηγητὴς Π.Ι. Μπρατσιώτης, ὁ ὁποῖος, σημειωτέον, ἦτο αὐθεντία εἰς τὰ θέματα τῆς *Παλαιᾶς Διαθήκης*, νὰ περιβάλουν τὸν βασιλέα τῶν μὲ τὸν θρύλον τῆς σοφίας. Τὸ πρῶτον βῆμα εἶχε συντελεσθῇ. Ἡ θρυλουμένη σοφία τοῦ Σολομῶντος δὲν ἀναφέρεται εἰς ἱστορικὰς πηγὰς συγχρόνους τοῦ βασιλέως Σολομῶντος ἀλλὰ εἰς ἄνωνύμους συγγραφάς, αἱ ὁποῖαι ἐκκυκλοφόρησαν 7 αἰῶνας ἀργότερον!

Δὲν ἄργησε νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ τὸ ἐπόμενον βῆμα: Νὰ περιβληθῇ ὁ βασιλεὺς Σολομῶν καὶ μὲ τὸν θρύλον τοῦ «ἐκλεκτοῦ τοῦ θεοῦ». Τὸ πῶς ἀντελαμβάνοντο οἱ Ἑβραῖοι τὴν ἐκλεκτικὴν συγγένειαν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ θεῖον φαίνεται διανυγέστατα ἀπὸ τὸ ἐβραϊκῆς ἐμπνεύσεως βιβλίον «*Σολομωνική*». Εἰς τὸ λῆμμα «*Σολομωνική*» τοῦ ὡς ἄνω λεξικοῦ ἀναφέρεται: «*Βιβλίον περιέχον διαφόρους συνταγὰς καὶ ὁδηγίας μαγικὰς πρὸς καθυπόταξιν τῶν δαιμόνων... Τὰ βιβλία ταῦτα, τῶν ὁποίων ὑπάρχουν ποικίλαι ἐκδόσεις, ἀποδίδο-*

νται εἰς τὸν Σολομῶντα, τὸν βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ, ὅστις κατὰ τινὰ ἀρχαίαν ἰουδαϊκὴν παράδοσιν εἶχε γράψει “Βίβλον ἱαμάτων πάθους παντός”. Φαίνεται, ὅτι ἐνωρίτατα, ἤδη ἀπὸ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ μεσαίωonos, εἶχε σχηματισθῇ ὁ θρύλος, ὅτι ὁ Σολομὼν ἦτο πεπρωτισμένος οὐ μόνον μὲ σοφίαν ἀλλὰ καὶ μὲ ἐξαιρετικὰς μαγικὰς ιδιότητας... Κατὰ τινὰ ἀγνώστου προελεύσεως “Διαθήκην Σολομῶντος υἱοῦ Δαβὶδ” ὁ Σολομὼν ἦτο κάτοχος δακτυλίου τινός, ὃν ἐκόμισεν αὐτῷ ὁ ἀρχάγγελος Μιχαήλ, δῶρον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦ δακτυλίου τούτου, ὅστις ἔφερε γλυφὴν ἐκ πολυτίμου λίθου παριστῶσαν τὴν πεντάλφαν, ὑπέτασσε τοὺς δαίμονας, οὓς καὶ ἐχρησιμοποίησε κατὰ τὴν κτίσιν τοῦ περιφήμου ἐν Ἱερουσαλὴμ ναοῦ του». Ἀξιοσημείωτον καὶ πάλιν, ὅτι τὸ βιβλίον «Σολομωνική», τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς θρυλουμένης μαγικὰς καὶ ἱαματικὰς ιδιότητας τοῦ Σολομῶντος, ἐγράφη... 12 τοῦλάχιστον αἰῶνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος. Ἄνευ σχολίων.

Τὰ ἀδιαμφισβητήτως ἀρχαιοελληνικὰ σύμβολα, σύμβολα τὰ ὁποῖα ὑπεδήλωναν κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας τὴν ὁλότητα τοῦ σύμπαντος, τὴν μεγίστην σημασίαν τῆς ὑγείας κ.λπ., κατήντησαν μὲ τὴν πάροdon τῶν αἰῶνων νὰ συμβολίζουν τὴν μαγείαν, τὴν σατανολατρίαν, τὴν ἐπὶ κλησιν δαιμόνων κ.ἄ. Καὶ τοῦτο, διότι πιθανώτατα κατὰ τοὺς ἑλληνιστικὸς χρόνους «ἐλληνισταὶ Ἰουδαῖοι» συνέγραψαν βιβλία, τὰ ὁποῖα ὠμίλουν περὶ τῆς θρυλουμένης σοφίας τοῦ Σολομῶντος. Ἀργότερον, κατὰ τοὺς πρώτους μεσαιωνικοὺς χρόνους, βιβλία «ἀγνώστου προελεύσεως» ὠμίλουν περὶ θρυλουμένων ἐδραϊκῶν παραδόσεων, συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ὁ Σολομὼν διέθετε τὴν σφραγίδα τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν πεντάλφαν! Ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἀρχαιοελληνικῶν πενταγράμμου καὶ ἐξαγράμμου ὑπὸ τῶν ἐλληνιζόντων Ἰουδαίων ὡς συμβόλων τῆς σοφίας τοῦ πρὸ ἑπτακοσίων περίπου χρόνων δρᾶσαντος βασιλέως των ὑπῆρξεν ἐπιτυχής. Ἀπὸ σύμβολον τῆς ὑγείας τὸ πεντάγραμμον καὶ ἀπὸ σύμβολον τῆς ἐνότητος τοῦ σύμπαντος τὸ ἐξάγραμμον ἐγιναν γνωστὰ εἰς τοὺς λαοὺς ὡς «σφραγὶς τοῦ Σολομῶντος».

Ἡ κατὰ τοὺς ἐδραϊκοὺς θρύλους λοιπὸν σφραγὶς τοῦ Θεοῦ, ἡ φέρουσα τὴν «πεντάλφαν» ἢ τὸ λεγόμενον «ἄστρον τοῦ Δαβὶδ» ἢ «σφραγίδα τοῦ Σολομῶντος», ἐγινε γνωστὴ μὲ αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν εἰς τοὺς Ἀραβας, τοὺς Ρωμαίους καὶ εἰς ἄλλους λαοὺς. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ τὰ βιβλίον «Σολομῶντος Σοφία» κατέστη προσφιλέστατον ἀνάγνωσμα εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον. Ὁ καθηγητὴς Π.Ι. Μπρατσιώτης ἀναφέρει διὰ τὸ βιβλίον: «Ἐν ἐκ τῶν λεγομένων δευτεροκανονικῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μεγάλως τιμώμενον καὶ χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ»². Ὁ βασιλεὺς Σολομὼν λοιπὸν ἀποτελεῖ μέρος τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἄν τελικῶς διέθετε ἢ ὄχι τὴν σφραγίδα τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν καθυπόταξιν τῶν δαιμόνων, παραμένει ἱστορικῶς ἀνεξασκρίδωτον εἰσέτι.

Ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀληθείας μέσω ἑλληνικῶν παραδόσεων

Τὸ Ἑλληνικὸν Πνεῦμα κατὰ τοὺς πρώτους μεσαιωνικοὺς χρόνους εἶναι γνωστόν, πόσον ἀπηνῆ διωγμὸν ὑφίστατο «λόγῳ καὶ ἔργῳ». Τὰ θρησκευτικὰ πά-

θη, ὁ τυφλὸς φανατισμὸς καὶ ἡ μισαλλοδοξία οἰστροηλατοῦσαν τὸν ἀχαλίνωτον ὄχλον νὰ πυρπολῇ, νὰ καταστρέφῃ, νὰ ἐξοντώνῃ. Ποῖος γνώστης τῆς ἀληθείας περὶ πυθαγορείου καταγωγῆς τῆς πεντάλφας ἢ τῶν συμβολισμῶν τοῦ ἐξαγράμμου θὰ ἐτόλμα νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν «*θεόσταλτον*» ὑπαρξίν τοῦ δακτυλίου τοῦ Σολομῶντος, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὴν πεντάλφαν; Εἰς ἐποχὰς θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, ὅπου οἱ «*τὰ φαιὰ ἱμάτια φέροντες*» καθωδηγοῦσαν τὸν ἀπαίδευτον ὄχλον «*ἐς γῆν φέρειν*» ὅ,τι Ἑλληνικόν, ποῖος θὰ ἀπετόλμα νὰ ὑπενθυμίσῃ καὶ νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν καταγωγὴν καὶ σημασίαν τῶν πυθαγορείων συμβόλων; Ποῖος θὰ ἐτόλμα δημοσίως νὰ ἐκφράσῃ ἀντίθετον ἄποψιν εἰς χρόνους ζοφεροῦς; Τὰ μαινόμενα στίφη ἀκόμη καὶ τὴν περίλαμπρον νεοπλατωνικὴν φιλοσοφίαν Ὑπατίαν ἐθανάτωσαν μὲ ἀπάνθρωπον τρόπον, «*τὰ μέλη συνάραντες πυρὶ κατηνάλωσαν*», ἐπειδὴ δὲν ἥλλαξε τὴν θρησκευτικὴν τῆς πίστιν. Ποῖος θὰ ἀπετόλμα νὰ καταγγείλῃ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑδραίων πνευματικὴν κλοπὴν τῶν ἀρχαιοελληνικῶν συμβόλων καὶ τὴν ἀνόητον διαστρέβλωσιν τῶν ἐννοιῶν;

Τὴν πνευματικὴν κλοπὴν ὅμως, ἡ ὁποία δυστυχῶς δὲν εἶναι ἡ μόνη, τὴν κατήγγειλεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁ θεματοφύλαξ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, ὁ ἑλληνικὸς λαός. Τὴν καταγγελίαν τὴν ἐπραγματοποίησε μὲ τὸν ἰδικόν του τρόπον, τὸν ἀδιαμφισβήτητον: μὲ τὰς παραδόσεις του. Εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τὰς σχετιζομένας μὲ τὴν δημόδη, λαϊκὴν ἱατρικὴν ἀπαντᾶται τὸ πεντάγραμμον καὶ τὸ ἐξάγραμμον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θεωρῶ, ὅτι εἶναι χρήσιμον νὰ ὑπογραμμίσω πρὸς ἀποφυγὴν παρερμηνειῶν ἢ παρεξηγήσεων, ὅτι, ἀναφερόμενος εἰς τὴν διαχρονικὴν παρουσίαν τοῦ πενταγράμμου - πεντάλφας καὶ τοῦ ἐξαγράμμου - «*σφραγίδος τοῦ Σολομῶντος*» εἰς τὰς δημόδεις ἱατρικὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας, ἐννοῶ τὴν διαχρονικὴν των παρουσίαν εἰς τὰ λαϊκὰ δρώμενα, ὅπως μᾶς τὰ μετέφερεν ἡ μελέτη τῶν παραδόσεων. Ἡ σημερινὴ χρῆσις τῶν συμβόλων ὑπὸ διαφόρων ἀνεγκεφάλων δὲν ἀποτελεῖ πεδῖον μελέτης τῆς λαογραφίας ἀλλὰ πεδῖον μελέτης τῆς ψυχιατρικῆς.

Εἰς κάθε μῦθον, παράδοσιν, λαϊκὴν δοξασίαν ἢ λαϊκὸν δρώμενον σημασίαν ἔχει διὰ τὴν ἀνίχνευσιν τῆς καταγωγῆς ὁ ἀρχέγονος βασικὸς πυρὴν καὶ ὅχι αἱ μεταγενέστεραι ὀνοματολογίαι ἢ τροποποιήσεις. Ἀπὸ τοὺς πρῶτους μεσαιωνικοὺς χρόνους μὲ τὴν περίφημον «*Σολομωνικὴν*» τὰ μελετώμενα σύμβολα ἤρχισαν νὰ συνδέωνται μὲ δαιμονικὰς ἐπικλήσεις, μαγείας, σατανολατρίαν καὶ ἄλλας ἀνόητους τελετουργίας εἰς τὰς παραδόσεις ὅλων τῶν λαῶν. Ὅλων τῶν λαῶν ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα: τὸν ἑλληνικὸν λαόν.

Ὁ λαὸς μας διεφύλαξε καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μετέδωσε τὸν συμβολισμόν τοῦ πυθαγορείου πενταγράμμου - πεντάλφας. Ὡς συμβολίζον κατὰ τοὺς πυθαγορείους τὴν ὑγίαν καὶ τὸ «*ὕγιαίνειν*» τὸ ἐθεώρει ἀποτρεπτικὸν τοῦ κακοῦ καὶ τῶν νοσημάτων. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι εἰς τὰς λαϊκὰς δοξασίας συγχέονται τὰ δύο σύμβολα, τὸ πεντάγραμμον καὶ τὸ ἐξάγραμμον. Εἰς τὰς δοξασίας, δεισιδαιμονίας καὶ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας, ὅταν γίνεται ἀναφορὰ εἰς τὰ σύμβολα, γίνεται πάντοτε ἐν σχέσει μὲ

τὴν ὑγίαν καὶ ὡς ἀποτρεπτικὸν τῆς νόσου. Ὁ πυθαγόρειος δηλαδὴ συμβολισμός. Οὐδέποτε τὰ ἐχρησιμοποίησε δι' ἐπίκλησιν καὶ καθυπόταξιν δαιμόνων, ὅπως ἐδίδασκε ἡ περίφημος «Σολομωνική», ἃν καὶ κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ ἀργότερον ἡ κυκλοφορία τῆς «Σολομωνικῆς» δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον. «Σὲ τοῦτα ἐδῶ τὰ μάγμαρα κακιά σκουριά δὲν πιάνει».

Ἄν ὅμως μὲ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων τὰ διάφορα σύμβολα ἐκφράζουν ἢ ὑποδηλώνουν διαφορετικὰς ἐννοίας, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς μετέφερε τὴν πανάρχαιον γνῶσιν καὶ τοὺς συμβολισμοὺς τῆς σχεδὸν ὡς τὴν ἐποχὴν μας. Ὁ Γάλλος ζωγράφος Λουὶ Ντυπρὲ (Louis Duprè, 1789 - 1837) κατὰ περιήγησιν εἰς τὴν τουρκοκρατούμενην Ἑλλάδα ἀπεικόνισε ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἄλλων ἐξόχων ἔργων του καὶ τὴν κόρην τοῦ ἄρχοντος Λογοθέτη εἰς τὴν Λειβαδιά (1819). Εἰς τὸ ἐρεισίνωτον τοῦ καθίσματος τῆς κόρης ἀπεικονίζεται τὸ ἐξάγραμμον⁴, τὸ ὁποῖον πολὺ ἀργότερον ὑπεδήλωνε καὶ ἐσυμβόλιζε τὸ κράτος τοῦ Ἰσραήλ.

Ἑλληνικαὶ λαϊκαὶ παραδόσεις διὰ τὴν πεντάλφαν

Ὅποιοι μελετήσῃ τὴν ἑλληνικὴν λαϊκὴν ἱατρικὴν, ὅπως αὕτῃ μετεδόθη διὰ τῶν παραδόσεων τοῦ λαοῦ μας, ἀσφαλῶς θὰ συναντήσῃ εἰς τὰ διάφορα λαϊκὰ δρώμενα τὴν ἐπιβίωσιν τῶν ἀρχαιοελληνικῶν ἀντιλήψεων περὶ τῶν μελετωμένων συμβόλων. Διὰ τὴν σύνδεσιν καὶ καταγωγὴν τῶν ἱατρικῶν παραδόσεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἀρχαιότητα ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς ἱατρικῆς Α. Κούζης ἔγραφεν εἰς τὴν Μ.Ε.Ε.: «Ἐξετάζων τις τὰς δημώδεις ἱατρικὰς γνώσεις ἀνευρίσκει, ὅτι πολλαὶ τούτων ὑπῆρξαν κοιναὶ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ ὅτι αἱ ἐρριζωμέναι αὗται παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ γνώσεις εἶναι ἐν πολλοῖς λείψανα πεπαλαιωμένων ἱατρικῶν δοξασιῶν, ἀναλλοιώτως μεταδοθειῶν τοῖς μεταγενεστέροις. Ἡ κατ' ἐπιβίωσιν καὶ συμφυῆς, οὕτως εἰπεῖν, τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ἱατρικὴ αὕτη ἀποτελεῖ μίαν ἔτι τρανὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐνότητος τοῦ Ἑλληνισμοῦ».

Ὁ ἑλληνικὸς λαός, ὡς εἵπομεν, εἰς τὰς παραδόσεις του οὐδέποτε ἐχρησιμοποίησε τὴν πεντάλφαν ἢ τὴν λεγομένην «σφραγίδα τοῦ Σολομῶντος» δι' ἐπίκλησιν πνευμάτων, δαιμόνων, ἢ διὰ τὴν τέλεσιν μαγικῶν πράξεων ὅπως ἄλλοι λαοί. Τὸ ἀντίθετον. Ὡς σύμβολα τῆς ὑγείας τὰ διετήρησεν εἰς τὴν συλλογικὴν του μνήμην καὶ ὡς τοιαῦτα τὰ ἐχρησιμοποίησε. Ἰδιαιτέρως ἡ πεντάλφα ὡς πανάρχαιον σύμβολον ὑγείας ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατ' ἐπέκτασιν καὶ ὡς στοιχεῖον δυνάμενον νὰ ἀποτρέπῃ καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τὸ κακόν. «Ὁ σχηματισμός τῆς πεντάλφας εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας ἀποτρέπει τὴν εἴσοδον κακοποιῶν πνευμάτων»¹. Ἡ λαογράφος Ε. Φραγκάκη ἀναφέρει: «Ἐνα τελῶνι, πὺν τὸ λένε ματοπίνουσα, ρουνῶ ἐλίγο πρὸς ἐλίγο τὸ αἶμα τῶν ἀδάφτιστω γκοπελιῶ. Γιὰ κειονὰ γράφομε ἀπὸ πίσω ἀπὸν τὴν πόρτα μιὰ πεντάλφα, γιὰ νὰ μὴ μπαίνουνε μέσα τὰ κακὰ πράγματα. Ἡ πεντάλφα εἶναι ἓνα καὶ ἓνα γιὰ ὅλα τὰ δαιμονικά. Εἶναι ἡ δούλα τοῦ Σολομοῦ»⁵.

Ἡ ἀντίληψις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὰ ἀποκρυφιστικὰ βιβλία καὶ ἰδιαίτερα διὰ τὴν «Σολομωνικὴν» διαφαίνεται ἀπὸ τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἀπλῶν

ανθρώπων της υπαίθρου, όταν μία παρατεταμένη άνομβρία έπληξε κατά τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος περιοχὴν τῆς Λευκάδος. Τὸ ὠργισμένον πλῆθος ἐθεώρησεν ὡς αἴτιον τῆς άνομβρίας τὴν ὑπαρξιν καὶ κατοχὴν τῆς «Σολομωνικῆς» ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἱερέως, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς τῶν ἱερατικῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἀσκούσε καὶ καθήκοντα πρακτικοῦ ἱατροῦ. Μεταξὺ τῶν βοθημάτων τοῦ ἱατρικοῦ του λειτουργήματος ἦτο καὶ τὸ ἐνοχλητικὸν βιβλίον: «Κάποτε τὸ Ἰθάνη δοκιμάστηκε ἀπὸ ἐπίμονη άνομβρία. Ὑπεύθυνος θεωρήθηκε ὁ «μάγος» παπᾶ - Ρομποτῆς. Τὸ χωριὸ ἐρεθισμένο μάζεψε ξύλα, ξερόχορτα κ.λπ. γύρω στὸ σπίτι τοῦ παπᾶ, γιὰ νὰ τὸ κάψει μαζὺ μὲ τὴ φαμελιά. Τότε ἡ παπαδιά μὲ τὶς θυγατέρες της πετάξανε τὴ «Σολομωνικὴ» ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ ἀντὶ γιὰ τὸ σπίτι καὶ τὴ φαμελιά, τὸ χωριὸ ἀρκέστηκε νὰ κάψει τὸ βιβλίον»⁶.

Ἡ χρῆσις τῆς πεντάλφας εἰς τὴν λαϊκὴν θεραπευτικὴν ἐγίνετο κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον: Ἐσχημάτιζον εἰς τὸ πάσχον μέρος τοῦ σώματος ἡ συνηθέστερον εἰς τὸ μέτωπον τοῦ ἀσθενοῦς τὴν πεντάλφαν μὲ μελάνην. Διὰ τοῦ πρωτογόνου αὐτοῦ θεραπευτικοῦ μέσου ἐπίστευον, ὅτι τὸ ὑποδηλούμενον σύμβολον θὰ ἀπεμάκρυνε τὴν νόσον καὶ θὰ ἐπήρχετο ἡ ἴασις. Ἡ διαδικασία εἰς τὴν λαϊκὴν θεραπευτικὴν ἐκαλεῖτο «γράφισμο». Τὸ «γράφισμο» ἐξετελεῖτο μὲ εἰδικὸν τρόπον, μὲ πτερὸν ὄρνιθος καὶ ὄχι μὲ τὰ συνήθη μέσα γραφῆς τῆς ἐποχῆς. Ἡ λαογράφος Ε. Φραγκάκι ἀναφέρει: «Ἡ χειροκαροῦ (λαϊκὴ θεραπεύτρια τῆς υπαίθρου) τῆς γειτονιάς μου ἔγραφε τοὺς μαγουλάδες μὲ μαῦρο φτερό ἀπὸ τὴν ὄρνιθα, δοντῶντας το στὸ μελάνι «ὄι μὲ τὴ μπέννα πὸν γράφετε τοῦ λόγου σας, μόνο μὲ τὴ μπέννα πὸν γράφανε οἱ παλαινοί»!⁵. Ἡ θεραπεύτρια τῆς Κρήτης τὴν μαρτυρίαν της τὴν μετέφερεν εἰς τὴν λαογράφον κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ 1950. Εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἀναφέρει ὁ ἱατρὸς καὶ ἐρευνητῆς τῆς ἱατρικῆς λαογραφίας μας Γ. Ρηγᾶτος, τὸ «γράφισμο» ἐγίνετο ὑπὸ τοῦ ἱερέως: «Τὸ γράψισμο γινόταν μὲ μελάνι. Ὁ ἱερέας σχημάτιζε τὴν «πεντάλφα» καὶ τὰ κεφαλαία ΙΣ ΧΣ ΝΙ ΚΑ...»⁷. Ἀξιοσημεῖωτον τυγχάνει, ὅτι καὶ εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὡς ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς, τὸ «γράφισμο» ἦτο λαϊκὴ θεραπευτικὴ συνήθεια, ἡ ὁποία ἐπραγματοποιεῖτο ὡς τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1950! Ἐκ τῶν ἤδη, ὡς σήμερον, δημοσιευμένων λαογραφικῶν συλλογῶν προκύπτει, ὅτι τὸ «γράφισμο» τῆς πεντάλφας διὰ θεραπευτικούς σκοποὺς ἐγίνετο εἰς τὰς περιοχὰς Ζάκυνθον, Λευκάδα, Κρήτην, Ἀττικὴν, Κῶ, Κύπρον, Ἰωνίαν^{5,6,7,8}.

Ἡ λαϊκὴ - δημώδης θεραπευτικὴ ἐχρησιμοποιεῖ τὴν πεντάλφαν ἀκόμη καὶ διὰ χειρὸς ἱερέως, τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια αὕτη ἦτο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς ἐπισήμου ἐκκλησίας. Ἀντιθέτως πολλαὶ ἐνέργειαι τῆς δημώδους θεραπευτικῆς ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὡς ἐνέργειαι ὑποδηλώνουσαι ἔθιμα ἀρχαιοελληνικά. Διὰ τινὰ φυλακτὰ προερχόμενα ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐθίμων καὶ τελετουργιῶν ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς εἰς τὴν μελέτην της ἡ λαογράφος Ε. Φραγκάκι: «...Τοὺς γοῦν ποιοῦντας καὶ βαστάζοντας φυλακτὰ καλονίζουσιν οἱ Ἅγιοι Πατέρες μὴ κοινωνῆσαι ἐπὶ χρόνους πέντε. Τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν ποιοῦντων τὰς λεγομένας πεντάλφας»⁵. Νομοκάνων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, εὕρισκόμενος εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῶν Ἰδίων εἰς τὸ «Ἅγιον» Ὄρος, ἀναφέρει μεταξὺ πολλῶν ἄλλων εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον: «Περὶ πάσης γοητείας

ας καὶ μαντείας καὶ γητείας καὶ ἐτέρων *ἐλληνικῶν* ἡθῶν... ἡ βαστάζουσι φυλακτὰ ἀπὸ βότανα ἢ ἀπὸ σχοινία ἢ χαρτὰ γραμμένα γράμματα, ὅπου δὲν διαβάζονται, ἢ χαρακτηῖρας, ἢ πεντάλφες... καὶ ἄλλων ἐθῶν *ἐλληνικῶν*»⁹. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν ἐπισήμων θέσεων τῆς ἐκκλησίας ἡ πεντάλφα συνέχιζε νὰ μεταδίδεται ὡς σύμβολον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν εἰς τὸν ἐλληνικὸν λαόν: «Ἡ πεντάλφα γράφεται μονοκοντυλιᾶς, ἦταν δὲ ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα μαθήματα ἰχνογραφίας, πὺν μᾶς ἔκαναν οἱ μανάδες μας τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ· “νὰ κατέχετε νὰ τοὶ γράφετε!”»⁵.

Τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα λαογραφικὰ στοιχεῖα ἴσως τινὲς τὰ θεωρήσουν ὡς μεμονωμένας περιπτώσεις δεισιδαιμονικῶν πρακτικῶν τοῦ λαοῦ ἄνευ ἀποδεικτικῆς ἀξίας περὶ τῆς καθολικότητος τοῦ φαινομένου. Θὰ παραθέσω δύο λογίας μαρτυρίας τοῦ 19ου αἰῶνος, αἱ ὁποῖαι ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς πεντάλφας ἢ τῆς «σφραγίδος τοῦ Σολομῶντος» ἐγένετο κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ εἰς εὐρυτάτην ἑκτασιν ὡς θεραπευτικὸν μέσον: μαρτυρίας δύο διακεκριμένων ἱατρῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς. Εἰς ἱατρικὰ ἄρθρα ἐστηλίτευσαν τὸ παρατηρούμενον τότε φαινόμενον τῆς μὴ προσφυγῆς τοῦ λαοῦ εἰς τὰ φῶτα τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς προσφυγῆς εἰς λαϊκὰς παραδοσιακὰς πρακτικὰς. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἡ εὐρύτατα τότε παρατηρουμένη πρακτικὴ τοῦ «*γραψίματος*» τῆς πεντάλφας διὰ πᾶσαν νοσηρὰν κατάστασιν. Αὐτονόητον τυγχάνει, ὅτι, ἂν τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην ἡ πρακτικὴ τοῦ «*γραψίματος*» εἰς τοὺς πάσχοντας δὲν εἶχεν ἑκτασιν μαζικοῦ φαινομένου, οἱ συγκεκριμένοι ἐπιστήμονες δὲν θὰ ἀφιέρωναν μέρος τοῦ ἐπιστημονικοῦ των ἁρθρου, διὰ νὰ καυτηριάσουν τυχὸν μεμονωμένας περιπτώσεις. Ἡ πρακτικὴ ἦτο γνωστὴ τότε καὶ εὐρέως διαδεδομένη.

Ἡ πρώτη μαρτυρία προέρχεται ἀπὸ τὸν ἱατρὸν Κωνσταντῖνον Μαυρογιάννην (1816 - 1861). Μετὰ ἀπὸ σπουδὰς εἰς τὴν Γαλλίαν ἐδίδαξε Παθολογίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Συνέγραψε βιβλία καὶ ἄρθρα. Εἰς ἓνα ἄρθρον σχολιάζων τὴν ἱατρικὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς ἀναφέρει: «...*Νοσεῖ ὁ πτωχὸς ἐπαρχιώτης· δὲν λείπουν ἀρωγοὶ πολλῶν εἰδῶν... Εἶναι δὲ πρὸ πάντων τὸ γραῖδιον, δεύτερον ὁ παθὸς, μετὰ ταῦτα ὁ ἀγύρτης, ἕκαστος μιᾶς εἰδικότητος ἐπιμελεῖται... καὶ νὰ μεταχειρισθῶσι μελάνην, μεθ' ἧς χαράττεται καὶ ἐπὶ τῶν παρωτίδων ἡ σφραγὶς τοῦ Σολομῶντος...* Ἰδὲ λοιπὸν τὸ βρέφος σημειωμένον ὡς τὰ πρωτότοκα τῶν Ἰουδαίων τέκνα, εἰς τὰ ὅποια ἄγγελος θανάτου δὲν εἰσερχόρῃ...»¹⁰.

Ἡ δευτέρα μαρτυρία εἶναι τοῦ Ἀναστασίου Γούδα. Διαπρεπὴς ἱατρὸς καὶ συγγραφεὺς ὁ Ἀναστάσιος Γούδας (1816 - 1882), πρῶτος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, συνέγραψεν ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων καὶ τὸ περίφημον ἔργον «*Βίοι παράλληλοι τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἀγῶνος*» εἰς 8 τόμους. Μεταφραστὴς ξένων ἱατρικῶν συγγραμμάτων καὶ ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «Ἡ ἐν Ἀθῆναις Ἱατρικὴ Μέλισσα» ἦτο ἐκ τῶν κορυφαίων ἱατρῶν τῆς ὀθωνικῆς περιόδου. Εἰς ἄρθρον τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἔγραψε σχολιάζων τὴν ἱατρικὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς του: «...*πόσον ἀσεβοῦσι καὶ παραλογίζονται ὅσοι βλέπου-*

σι τὰς συζύγους ἢ τὰ τέκνα αὐτῶν πάσχοντα ἐκλαμψίαν, καὶ ἀντὶ τὰ προ-
σκαλέσωσιν ἀμέσως εἰς βοήθειαν αὐτῶν ἐπιστήμονά τινα ἰατρόν, καταφεύ-
γουσιν οἱ μὲν εἰς ἀμαθῆ τινα καλόγηρον, ὅστις μόλις δύναται νὰ ψιττακίση
ὅσας εὐχὰς ψάλλει δῆθεν πρὸς σωτηρίαν τοῦ πάσχοντος, οἱ δὲ εἰς ἀσεδέστα-
τόν τι γραῖδιον, τὸ ὅποῖον, ἐὰν περιορισθῇ μόνον εἰς ἐπωδάς, εἰς μαγγανεύ-
ματα καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ὀνομαζομένης πεντάλφας, ὁ πάσχων πρέπει νὰ νο-
μίσῃ ἑαυτὸν εὐτυχῇ, διότι τότε ναὶ μὲν ἔνεκα τῆς ἐπεμβάσεως ἑνὸς τούτων δὲν
ὠφελεῖται ἐγκαίρως ὑπὸ τῆς τέχνης, ἀλλὰ τοῦλάχιστον δὲν πάσχει...»¹¹.

Ἡ κοινὴ γνώμη εἰς τὴν πατρίδα μας συνεκλονίσθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀπὸ
πρωτοφανῆ διὰ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα ἐγκλήματα ὁμάδος σατανιστῶν. Εἰς
τὰς ὁθόνας τῆς τηλεοράσεως κάποιος «εἰδικός», ὅταν ἀνεφέρθη εἰς τὴν πε-
ντάλφαν, τὴν ἐχαράκτηρισεν «ἀρχαῖο ἑλληνικὸ παγανιστικὸ σύμβολο». Ἀπὸ
ἄγνοιαν ἢ σκοπιμότητα ἀνέφερε μόνον μέρος τῆς ἀληθείας. Ἀρχαῖον ἑλλη-
νικὸν σύμβολον ἀσφαλῶς ἢ πεντάλφα, ὡς καὶ τὸ λεγόμενον «ἄστρον τοῦ
Δαδίδ» ἢ «σφραγὶς τοῦ Σολομῶντος», ἀλλὰ οὐδέποτε χρησιμοποιηθὲν ὑπὸ
τοῦ Ἑλληνος ἐν ἀντιθέσει μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους λαοὺς δι' ἐπίκλησιν δαιμό-
νων, μαγικῶν ἢ σατανολατρικῶν σκοπῶν. Εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἑλληνος πα-
ρέμεινε πάντοτε ὁ πυθαγόρειος συμβολισμός. Ὁ συμβολισμὸς τῆς Ὑγείας.

Βιβλιογραφία

1. Ἑγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν «Ἐλευθερουδάκης», Ἀθῆναι 1927 - 1931. Λήμματα: «Ἐξά-
γραμμον», «Πεντάγραμμον», «Πεντάλφα», «Σολομῶντος Σοφία», «Σολομωνική».
2. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἑγκυκλοπαιδεῖα, ἐκδόσεις «Πυρσός», Ἀθῆναι 1927 - 1934. Λήμματα:
«Ἐξάγραμμον», «Ἱατρικὴ δημώδης», «Πεντάλφα», «Σολομῶντος Σοφία», «Σολομωνική».
3. Chevalier J. et Gheerbrant A., «Dictionnaire des Symboles», sixième édition, «Seghers», Paris
1973. Λήμματα: «Hexagramme», «Pentagramme», «Sceau de Salomon».
4. Ἐφημερίς «Καθημερινή», «Ἑπτὰ ἡμέρες», 18-12-1994, «Ἡ Ἑλλάδα τοῦ Λοῦι Ντυπρέ»,
σελ. 9.
5. Φραγκάκι Ε., «Ἡ δημώδης ἱατρικὴ τῆς Κρήτης», Ἀθῆναι 1978, σελ. 68 - 69, 98 - 99.
6. Κοντομίχης Π., «Ἡ λαϊκὴ ἱατρικὴ στὴ Λευκάδα», ἐκδόσεις «Γρηγόρη», Ἀθήνα 1988, σελ.
62 - 66.
7. Ρηγᾶτος Γ., «Ἡ ὑγεία τοῦ παιδιοῦ στὴ λαϊκὴ μας παράδοση», ἐκδόσεις «Δωδώνη», Ἀθή-
να 1992, σελ. 159 - 162.
8. Ζαρράφτης Ι.Σ., «Λαογραφικὰ ἐκ Κῶ», ἐν «Λαογραφία», τόμ. ΙΓ' καὶ ΓΔ', σελ. 308. Ἀνα-
φέρεται ἀπὸ τὴν Φραγκάκι.
9. Καράμπελας Γ., «Ἐρωτικὴ Βοτανολογία», ἐκδόσεις «Τὸ κλειδί», Ἀθήνα 1991, σελ. 174 -
179.
10. Μαυρογιάννης Κ., «Ἐνεστῶσα κατάστασις τῆς Ἱατρικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα», «Εὐρωπαϊκὸς
Ἑρانيστής», τόμος 1ος 1ου ἔτους, 1841, σελ. 212 - 236. Ἀναφέρεται εἰς τὸ βιβλίον: Σουτζόγλου
- Κοτταρίδης Π., «Παιδὶ καὶ ὑγεία στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἀνεξάρτητης Ἑλλάδας 1830 - 1862»,
ἐκδόσεις «Δωδώνη», Ἀθήνα 1991, σελ. 228 - 231.
11. Γούδας Α., «Περὶ ἐκλαμψίας», «Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἱατρικὴ Μέλισσα», τόμος 3ος, 1855, σελ.
98 - 99.

ΝΤΟΡΕΤΑ ΠΕΠΠΑ

Ἡ σύγχρονη καπηλεία τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ θεσμοῦ τῆς χορηγίας

Δοκιμάστε νὰ ὑλοποιήσετε μία θεατρικὴ παράσταση. Ἡ νὰ κάνετε μία συναυλία. Νὰ διοργανώσετε ἓνα ἀθλητικὸ γεγονός. Μία ὅποιαδήποτε ἐκδήλωση. Μπορεῖ νὰ ἔχετε ιδέες, πάθος, διάθεση... Σὰς λείπει ὅμως τὸ χρήμα; Τότε πολὺ σύντομα θὰ ἀναγκασθῇτε νὰ ἐξέλθετε πρὸς ἐξεύρεσιν χορηγοῦ. Εἶναι ἡ μαγικὴ λέξη τῶν καιρῶν μας. Καὶ πράγματι, ὅπου καὶ ἂν γυρίσης τὸ βλέμμα σου, θὰ συναντήσης τὴ μαγικὴ αὐτὴ λέξη καὶ ἀποκάτω ἓναν ἐντυπωσιακὸ λογότυπο, πὺν θὰ πασχίξῃ φιλοτίμως νὰ συνδέσῃ ἴσως τὸ γιαούρτι μὲ τὸν Αἰσχύλο ἢ τὶς κατσαρόλες μὲ τὴν Ὀλυμπιάδα.

Ἀλλὰ τί ἐστὶ χορηγία; Καὶ γιὰ νὰ θάλουμε τὰ πράγματα σὲ τάξη, τί ἐστὶ χορηγία σήμερα καὶ πῶς τὴν ἐννοοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι, πὺν ἦταν καὶ οἱ πρῶτοι διδάξαντες; Γιατί, ὀφείλουμε νὰ τὸ ὁμολογήσουμε καὶ θὰ ἀποδειχθῇ καὶ στὴν συνέχεια, ἡ ἐννοια τῆς χορηγίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καμμία σχέση δὲν ἔχει μὲ τὴν ἐννοια τῆς χορηγίας λίγο πρὶν τὸ 2.000 μ.Χ. Μόνο ἡ λέξη παραμένει ἴδια, κι αὐτὴ γιὰ ὅσους δὲν χρησιμοποιοῦν τὶς ἐπὶ τὸ εὐγενικώτερον βαρβαρικὲς σπόνσορας καὶ σπόνσορινγκ.

Ἡ χορηγία καὶ οἱ χορηγοὶ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα

Κατ' ἀρχὰς θὰ πρέπει νὰ διευκρινίσουμε, ὅτι ἡ χορηγία στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἦταν μία ἐπὶ μέρους δραστηριότητα ἐνὸς γενικώτερου κοινωνικοῦ φαινομένου, πὺν ὠνομαζόταν εὐεργετισμός, καὶ τὸ ὅποιο ἀφωροῦσε πάρα πολλοὺς τομεῖς τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἄς δοῦμε, τί λέει ὁ Σωκράτης στὸ νεαρὸ καὶ πλούσιο Κριτόβουλο: «...σὲ βλέπω ὑποχρεωμένο νὰ προσφέρῃς συχνὰ μεγάλες θυσίες, γιὰτὶ ἀλλιῶς δὲν θὰ τὰ εἶχες καλὰ μὲ τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους, πιστεύω... πρέπει νὰ προσφέρῃς γεύματα στοὺς συμπολίτες σου καὶ νὰ τοὺς ἐξυπηρετῇς, γιὰτὶ ἀλλιῶς δὲν θὰ ἔχῃς κανένα γιὰ σένα. Καὶ παρατηρῶ, ὅτι ἡ πολιτεία σοῦ ἐπιβάλλει ἀπὸ τώρα βαρεῖες δαπάνες: νὰ τρέφῃς ἄλογα, νὰ ἔχῃς τὶς δαπάνες ἐνὸς χοροῦ, μιᾶς γυμνικῆς ἐορτῆς, ἐνὸς μεγάλου ἀξιώματος, καὶ σὰν ξεσπάσῃ πόλεμος, ξέρω, ὅτι θὰ σοῦ ἐπιβάλουν νὰ ἐξοπλίσῃς τριήρεις ἢ νὰ δώσῃς ἑκτακτεὲς εἰσφορές...». Αὐτὲς καὶ ἄλλες πολλὲς ἦταν οἱ ὑποχρεώσεις τῶν

πλουσίων ἀπέναντι στήν πολιτεία καί τήν ἄμυνα, ὑποχρεώσεις πού εἶχαν τὸν χαρακτῆρα συμβολικοῦ καί πολιτικοῦ δώρου.

Καὶ ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ κατὰ ἰδιαίτερα σημαντικό. Αὐτὲς οἱ «ὑποχρεώσεις» τῶν πλουσίων δὲν ἦταν πράγματι ὑποχρεώσεις. Δὲν ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ συνεισφέρουν στὸ κράτος. Δὲν εἶχαν κυρώσεις, ἂν δὲν ἦταν «εὐεργετικοί». Ἀπλῶς ἦταν δακτυλοδεικτούμενοι, καὶ αὐτὸ ἦταν κατὰ πολὺ βαρὺ γιὰ τὸ πανάρχαιο ἑλληνικὸ φιλότιμο, τὴν *φιλοτιμίαν*, τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν τιμὴ. Γιατί, ὅπως ἀναφέρει ὁ Θεόφραστος, «*σὲ τί χρησιμεύει νὰ εἶσαι πλούσιος, ἂν δὲν μπορῇς νὰ βοηθᾷς τοὺς φίλους σου καὶ νὰ σπέρνῃς τὸν καλὸ σπόρο τῆς εὐγνωμοσύνης*». Ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πολιτείας καὶ τῶν πολιτῶν, αὐτὴ ἦταν ἡ ὑπέρτατη ἀνταμοιβὴ γιὰ τὸν ἀρχαῖο εὐεργέτη - χορηγὸ καὶ ὃχι ἡ διαφήμιση τῶν δραστηριοτήτων του. Γιατὶ εὐεργεσία εἶναι μία ἄλλη ἔννοια: Ὁ εὐεργέτης (ἂς τὸν ἀποκαλοῦμε «χορηγὸ», γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ κάνουμε κάποιες συγκρίσεις μὲ τὸ θλιβερὸ παρὸν) ἀφιερώνει τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν περιουσία του στήν πολιτεία, τὴν ὁποία σέβεται, ὅπως σέβεται καὶ τοὺς θεοὺς. Οἱ εὐεργεσίες του δὲν ἀφοροῦν μόνο κάποιους πολίτες, δὲν διογκώνουν τὸν ἐγωισμό κάποιων δὲν διαφθείρουν οὔτε καὶ γίνονται γιὰ ἄγρα πελατείας μὲ διαφήμιση ὅπως σήμερα ἐνὸς προϊόντος ἢ τὴν προβολὴ μιᾶς φήμας. Κανεῖς ἀπὸ τοὺς θεατὲς μᾶς τραγωδίας δὲν ἤξερε, ἂν ὁ χορηγὸς τοῦ ἔργου εἶχε κατὰ φέτος πρὸς πώληση, γιατί ὁ χορηγὸς ἀπαγορευόταν νὰ διαφημίσῃ τὰ προϊόντα ἢ τίς δραστηριότητές του καπηλευόμενος τὴν χορηγία, πού ἔκα-
νε.

Ἕνας χορηγὸς ἐπίσης δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ καλλιεργῇ μέσα του τὴν ἔπαρση καὶ τὴν ὑπεροψία. Πάνω ἀπ' ὅλα ἦταν πολίτης. Ἀπλῶς πιὸ πλούσιος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἄρα μποροῦσε νὰ προσφέρῃ περισσότερα στήν πολιτεία. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀρχαία πολιτεία διέθετε μία σοφία, πού ἡ σημερινὴ οὔτε κἂν τὴν διανοεῖται, ἀκολουθοῦσε μία εἰδικὴ πολιτικὴ στὸ ζήτημα τῆς φορολογίας. Ἄν ἐπέβαλλε ἄμεσους φόρους, ὁ Ἕλληνας θὰ ἐπαναστατοῦσε –γιατὶ δὲν τὸ κάνει σήμερα, αὐτὸ εἶναι μία ἄλλη ἱστορία–, ἐνῶ, ἐὰν «ἐπέβαλλε» προαιρετικὰ εὐεργεσίες καὶ χορηγίες, αὐτὲς θεωροῦνταν ὡς μία ξεχωριστὴ τιμὴ γιὰ κάποιους συγκεκριμένους πολίτες. Ἡ θέση τῆς ἀρχαίας πολιτείας, πού τὴν περνοῦσε καὶ στοὺς πολίτες της, ἦταν ἡ ἑξῆς: Σὲ ἓνα κοινωνικὸ σύνολο ὅλοι κάνουν αὐτὸ πού δύνανται καὶ δὲν ὑπάρχουν πιεστικὰ καθήκοντα. Δὲν ἐπιβάλλονται νόμοι διὰ ροπάλου. Οἱ λειτουργίες (δραστηριότητες διάφορες στὰ πλαίσια τοῦ εὐεργετισμοῦ) εἶναι καὶ αὐτὲς καθήκοντα, ἀκριβῶς ὅπως τὰ δημόσια ἀξιώματα εἶναι δημόσιες ὑπηρεσίες, δὲν εἶναι μέσα αὐτοπροβολῆς καὶ ἄγρας πελατῶν. Ἀνύπαρκτη σχεδὸν ἡ ἔννοια τῆς φορολογίας, ὅπως τὴν ἐννοοῦμε σήμερα, ἀπόλυτα ὑπαρκτὴ ἢ αἰσθησιμὴ τοῦ καθήκοντος ἀπέναντι στὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Ἐξόχως ὑπαρκτὸ καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας, ποὺ ἐπίτηδες καλλιεργοῦσε ἡ πολιτεία στοὺς πολίτες της, ἐπειδὴ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρώπων δυναμικοὺς καὶ δημιουργικοὺς καὶ ὄχι ἀπὸ ρομπότ.

Ὁ ἐκφυλισμὸς τοῦ θεσμοῦ τῆς χορηγίας σήμερα

Ἄς κάνουμε μία μικρὴ ἀντιπαραβολὴ μὲ τὶς σημερινὲς ἀντιλήψεις, ἂν καὶ ἡ αὐτοκριτικὴ εἶναι συνήθως μία τραυματικὴ ἐμπειρία καὶ μπορεῖ νὰ μᾶς δημιουργήσῃ διάφορα ἐπικίνδυνα συναισθήματα, ἐνοχές, ἀγανάκτηση... Ἐνοχές, γιατί λησμονήσαμε τὶς ρίζες μας καί, ἀπ' ὅ,τι βλέπετε, οἱ λόγοι δὲν εἶναι μόνο ἠθικοὶ ἀλλὰ ὕλικοι. Ἀγανάκτηση, γιατί οἰκιοποιήκαμε ξένα, σημιτικὰ συστήματα, καὶ ζοῦμε, ὅπως ζοῦμε. Γιατί γίνονται χορηγίες σήμερα; Κατὰ κύριο λόγο γιὰ τὴν διαφήμιση καὶ τὴν προβολή. Δηλαδή γιὰ ἄγρια πελατῶν, θεοποίησιν τῆς ἐπωνυμίας τῆς ἐταιρείας καὶ ἐπίδειξιν δύναμης μέσα στὰ κοινωνικὰ πλαίσια. Διαπιστώνουμε λοιπὸν ἀμέσως μία ὀλοκληρωτικὴ διαφοροποίησιν τῆς νοοτροπίας σὲ σχέση μὲ τὴν ἀρχαιότητα. Καὶ ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι τὸ θεωροῦσαν τιμὴ νὰ βοηθήσουν τὴν πολιτεία καὶ τοὺς συμπολίτες τους, ἡ «τιμὴ» σήμερα ἔχει ἄλλη ἔννοια καὶ ταυτίζεται μὲ τὴν ἔννοια τοῦ κέρδους. Μὲ ποιά κριτήρια ὁμως κάνει σήμερα μία χορηγία κάποια ἐταιρεία; Τὰ κίνητρά της δὲν εἶναι βέβαια εὐγενικά, οὔτε καὶ στοχεύει στὴν εὐγνωμοσύνη τῶν πολιτῶν, ἄσχετο ἂν οἱ ὑπεύθυνοι τῆς ἐταιρείας ὀνομάζουν τὶς διαφημίσεις τους αὐτὲς «κοινωνικὸ ἔργο».

Ἄς πάρουμε τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἀρχή. Γιὰ παράδειγμα ἓνας καλλιτέχνης θέλει νὰ κάνῃ μία συναυλία. Γιὰ τὴν ποιότητα τῆς παράστασης καὶ τῆς μουσικῆς δὲν μιλάμε. Εἶναι γνωστό, τί «πουλάει» σήμερα καὶ σὲ ποῖο σημεῖο βρίσκεται τὸ ἐπίπεδο... ἐπιπεδοποίησιν τῆς τέχνης καὶ τῆς ζωῆς. Ἄς προχωρήσουμε ὁμως. Ὁ καλλιτέχνης ἢ ὁ καλλιτεχνικὸς τοῦ «μάνατζερ» (προαγωγὸς) θὰ ἔλθῃ σὲ ἐπαφὴ μὲ κάποιες ἐταιρεῖες ἢ μὲ μία διαφημιστικὴ, γιὰ νὰ προωθήσῃ τὸ «πακέτο» παρουσίας στοὺς ὑπεύθυνους «μάρκετινγκ», δηλαδή κάποιους ἡλικίας συνήθως μέχρι 35 ἐτῶν (μετὰ τοὺς πετάνε, ἀφοῦ τοὺς ἔχουν στίψει σὰν λεμονόκουπες), ποὺ ἔμαθαν σὲ κάποιο ἀπίθανο κολλέγιο, πῶς νὰ ἀνάγουν τὴν μπακαλικὴ σὲ ἐπιστήμην, καὶ ἰδέα δὲν ἔχουν φυσικὰ ἀπὸ τέχνη. Τί περιλαμβάνει τὸ πακέτο παρουσίας, τὸ *project* (προσχέδιο), τὸ *brief* (συνοπτικὸ) καὶ ὅπως ἀλλιῶς θέλετε νὰ τὸ πῆτε, γιὰ νὰ συνεννοηθῇτε μὲ τοὺς βαρβαρίζοντες; Συνήθως ἀναφέρεται σὲ ἀριθμοὺς καὶ ὄχι σὲ οὐσία. Πόσο πούλησε ὁ τελευταῖος δίσκος τοῦ καλλιτέχνη, ἂν ὑπάρχουν ἔρευνες γιὰ τὸ πόσο δημοφιλὴς εἶναι, σὲ τί κοινὸ (*target group*, ἥτοι κοινωνικὴ ὁμάδα ἡλιθίων)

άπευθύνεται, τί ηλικίας, πόσα είσιτήρια άναμένεται νά κόψη στην συναυλία, πόση διαφήμιση θά κάνη και ποϋ θά βάλη τόν χορηγό -γιατί κάπου πρέπει νά τόν βάλη κι αυτόν! Για τó πόσο σημαντικό είναι ή όχι τó καλλιτεχνικό του έργο, οϋτε κουθέντα! Αϋτά δέν μās ενδιαφέρουν! Ή εταιρεία άπό την πλευρά της και οί κεφαλές της έλέγχουν τó πρós άγοράν προϊόν, δηλαδή την συναυλία (προϊόν είναι κι αϋτό), βλέπουν άν τó *target group* τούς κάνη, άν μπορούν νά διαθέσουν και τί νά διαθέσουν, άν τó πακέττο παρουσίασης περιλαμβάνει κυρίως κάποιον τηλεοπτικό σπότ, σέ πόσους σταθμούς ή σέ ποιό σταθμό, πόσης έμβέλειας κ.λπ., κ.λπ. και δίνουν την άπάντηση (θετική ή άρνητική), άν ó καλλιτέχνης είναι «σπουδαίος» και δημοφιλής. Δέν τοϋ λένε βέβαια, ότι δέν τούς κάνει, άπλως τοϋ μιλάνε άόριστα, ότι έχει κλείσει τó *budget* (προϋπολογισμός διαφημιστικής δαπάνης) τής εταιρείας για φέτος.

Μία άλλη εύγενής περίπτωση είναι ή έμπλοκή κάποιου πολιτικού ή μεγαλοθεσίτη δημόσιου λειτουργοϋ. Θέλεις, φιλτάτη εταιρεία, νά πάρης τó τάδε δημόσιο έργο; Μάλιστα. Κάνε και καμμία χορηγούλα, νά βγάλουμε άπό κεί τά πρós τó ζήν και κάτι παραπάνω! Και έδω θά κάνω μία μικρή παρένθεση, για νά άναφερθώ στο πώς αντιμετώπιζαν τó μείζον αϋτό πρόβλημα στην άρχαία Έλλάδα. Τά χρήματα τών χορηγιών δέν περνούσαν άπό τά δημόσια ταμεία, άκόμα και όταν ó χορηγός - εύεργέτης έπρόκειτο νά φτιάξη μία τριήρη ή ένα οίκοδόμημα. Μόνο έλεγχος γινóταν άπό τούς δημόσιους λειτουργούς, άν δηλαδή είχαν τηρηθί οί προδιαγραφές και άν τά υλικά ήταν καλά. Άλλά δέν ύπήρχε μεταξύ χορηγών και λειτουργών δοϋναι και λαβεΐν. Και οί χορηγοί δέν είχαν τίποτα νά κερδίσουν, γιατί άκόμα και στις έργολαβίες, πού αναλάμβαναν για λογαριασμό τοϋ κράτους, δέν είχαν τó δικαίωμα νά βγάλουν προσωπικό κέρδος, μόνο τó κόστος τούς άποδιδόταν. Δηλαδή δύο περιπτώσεις: εύεργεσία ή έργολαβία με άποπληρωμή μόνο τοϋ κόστους. Κανείς δέν κέρδιζε εις βάρος τοϋ δημοσίου. Είς άντάλλαγμα τó κράτος φρόντιζε νά μη δημεύεται ποτέ ή περιουσία τών εύεργετών, νά έχουν τις άνάλογες τιμές και νά μην κινδυνεύουν ποτέ τά άγαθά τους άπό όποιαδήποτε έγχώρια ή ξένη άπειλή. Και πώς μεταφράζεται αϋτό σύμφωνα με τόν Πλάτωνα; «Μία πολιτεία όφείλει νά γεννήση και νά διαμορφώση έναν πολίτη καθ' όμοίωσή της, γιατί αϋτός με την σειρά του θά άναπαράγη την πολιτεία». Αϋτό τó «καθ' όμοίωση» πόσο τó έχουν ταλαιπωρήσει έδω και 2.000 χρόνια! Μās τó έκλεψαν κι αϋτό οί Έβραίοι όπως τόσα άλλα, τοϋ έκαναν μία κακή διασκευή, τó παραμόρφωσαν και μās τó ξανασερβίρισαν άγνώριστο νά τó ύπομένουμε άγόγγυστα. Ό νοών νοείτω...

Για νά ολοκληρώσουμε τó φάσμα τής σύγχρονης χορηγίας, θά πω, ότι την μερίδα τοϋ λέοντος την κερδίζει ή τηλεόραση (μεγίστη θεαματικό-

τητα), όπου όλες οι «σειρές» και σαπουνόπερες έχουν από δυο - τρεις χορηγούς στην αρχή, κατά την διάρκεια και στο τέλος της έκπομπής. Ένα από τα κανάλια, για να δικαιολογήσει τις ατέλειωτες διαφημίσεις του (έχω χρονομετρήσει μέχρι και 37'), έχει εμβόλιμες κάποιες «έκπομπες» διάρκειας... δευτερολέπτων, και πριν απ' αυτές αναφέρει καμμιά δεκαριά χορηγούς και «τρυπώνει» καμμιά είκοσαριά «σπότ». Μά ποιόν κοροϊδεύουν; Έπειδή απαγορεύεται να έχουν επί πολλήν ώρα διαφημίσεις, νομίζουν ότι μπορούν να υποτιμούν τόσο τη νοημοσύνη μας, ώστε να μην καταλαβαίνουμε την αιτία αυτών των «έκπομπων» - κομητών; Και έχουν και δέκα χορηγούς ή καθεμιά! Φοβερό.

Υπάρχει δυνατότητα ανατροπής της παρακμής;

Θα προτιμούσα να επιστρέψουμε για λίγο στην αρχαία Αθήνα και να δούμε, πώς αντιμετώπιζαν εκεί την τέχνη. Όλοι είχαν δικαίωμα στην τέχνη, γι' αυτό και υπήρχαν τα λεγόμενα *θεωρικά*. Έφ' όσον το κόστος της παράστασης εξασφαλιζόταν από τον χορηγό (και όχι μόνο το κόστος διαφήμισης, όπως γίνεται σήμερα, άσχετο αν αυτός που παίρνει την χορηγία κάνει υπερτιμολογήσεις και κερδίζει κι αποπάνω ο ίδιος και όσοι από την εταιρεία «τρώνε»), δεν έτιθετο θέμα εισιτηρίου. Όλοι έμπαιναν δωρεάν στο θέατρο. (Όχι όπως σήμερα, που υπάρχει χορηγός, είναι όλα πληρωμένα -γιατί είναι- και ο κόσμος πληρώνει και εισιτήριο αποπάνω!) Και όταν λέμε όλοι δωρεάν, εννοούμε και οι πλούσιοι, κι ως ήταν ευεργέτες. Έπειδή όμως δεν καταδέχονταν συνήθως να πάρουν τα θεωρικά και προτιμούσαν να πληρώσουν, τα χρήματα που περισσεύαν ανακατανέμονταν προς όφελος των πολλών. Βλέπετε, ότι το σύστημα δεν ήταν ουτοπικό. Είχε όμως ως γνώμονα τον άνθρωπο. *«Πάντων χρημάτων μέτρον άνθρωπος»*.

Ας θυμηθούμε για λίγο μία ανύπαρκτη σήμερα λέξη: «ήθος». Στην αρχαιότητα οι πλούσιοι διέθεταν ήθος και ευαισθησία. Είναι γνωστό σε όλους το πρόβλημα του Κηφισού, που έχει πλημμυρίσει τόσες φορές τα τελευταία χρόνια και έχει προκαλέσει τόσες καταστροφές. Το πρόβλημα είναι, φαίνεται, πανάρχαιο, γιατί απέναντί του είχε ευαισθητοποιηθεί στην αρχαιότητα κάποιος Ξενοκλής και είχε κατασκευάσει μία γέφυρα. Τότε όμως η περιοχή δεν ήταν κατοικημένη όπως σήμερα. Μά τότε, γιατί μπήκε στα έξοδα και έφτιαξε την γέφυρα ο Ξενοκλής; Ας δούμε τι λέει ένα ποίημα σχετικά: *«Ω μνημένοι, πηγαίνετε στο ναό της Δήμητρας, πηγαίνετε εκεί, μνημένοι, χωρίς να φοβάσθε την πλημμύρα του νερού, όταν είναι καταιγίδα. Βλέπετε, πόσο στέρεη είναι ή γέφυρα, που ο Ξενο-*

κλης ἔρριξε γιὰ σᾶς πάνω στὸ πλατὺ ποτάμι». Μία γέφυρα γιὰ τοὺς θεοὺς ἀλλὰ κυρίως γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Εἶπαμε, γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες ὑπῆρχε μία καὶ μόνη ἀξία, τὸ «πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος». Οἱ ἀρχαῖοι εὐεργέτες - χορηγοὶ δὲν ἔκτιζαν ναοὺς οὔτε γέμιζαν τὸν τόπο ἐκκλησιάκια, γιὰ νὰ λατρεύωνται μέσα ἐκεῖ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἴδιοι. Ἐκτιζαν ἰδρύματα κοινωφελῆ καὶ τὰ ἀφιέρωναν στοὺς θεοὺς. Ὑπῆρχε μία οἰκονομία ἀξιῶν μὲ γνώμονα τὸν ἄνθρωπο.

Ὑπῆρχαν βέβαια κι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἐπιθυμοῦσαν νὰ εὐεργετήσουν τὴν πολιτεία. Τοὺς καλοῦσαν στὴν ἐκκλησία τοῦ Δήμου καὶ τοὺς ἀποσποῦσαν μὲ εὐγενικὸ τρόπο μία ὑπόσχεση. Δύσκολο νὰ ἀρνηθῇς μπροστὰ σὲ ἓνα πλῆθος. Καὶ ἂν ὁ χορηγὸς ξεχνοῦσε τὴν ὑπόσχεσή του, τὸ μόνο ποὺ ἔκαναν οἱ Ἀθηναῖοι ἦταν νὰ ἀναρτήσουν ἓναν «πίνακα ἀπιστίας» στὴν ἀγορὰ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπίορκου σὲ περίοπτη θέση.

Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα δὲν ὑπῆρχε ἡ ἔννοια τῆς φιlanθρωπίας, ὑπῆρχε ἡ λογική. Δὲν ἦταν ἀποδεκτὴ ἡ ὑπερβολικὴ καὶ παράλογη συσσώρευση πλούτου εἰς θάρος τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ὅπως λέει ὁ Σωκράτης: «Μία βιομηχανία, ἡ κατασκευὴ ἀλεύρου, ἀρκεῖ στὸν Νανσικύδη, γιὰ νὰ θρέψῃ ὅχι μόνο τοὺς ὑπηρέτες του ἀλλὰ καὶ ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ χοίρων καὶ βοδιῶν, καὶ ἀποταμιεύει ἀρκετά, γιὰ νὰ ἐπιφορτίζεται συχνὰ μὲ χορηγίες».

Θὰ μοῦ πῆτε, σήμερα ἡ κοινωνικὴ δομὴ εἶναι τελείως διαφορετικὴ, τί μποροῦμε νὰ ἀλλάξουμε; Πολλὰ μποροῦμε νὰ κάνουμε, ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι ἄλλο: Ἄν θέλουμε. Γιατί ὑπάρχουν δύο κυρίως ἀρνητικὰ στοιχεῖα: ὁ φόβος καὶ τὸ «βόλεμα». Τὸ δεύτερο, νὰ ξέρετε, θὰ ἔχη σύντομα ἡμερομηνία λήξης. Μποροῦμε νὰ κάνουμε πάντως κάποια πράγματα ὡς ἀπάντηση στὴν ἀπόλυτη κυριαρχία τοῦ χρήματος. Νὰ παραδειγματισθοῦμε, νὰ σκεφθοῦμε καὶ νὰ μὴ δεχώμαστε μασημένη τροφή, νὰ μὴν εἴμαστε καταναλωτικὰ πρόβατα. Ἐξ ἄλλου ἀπὸ κεῖ δὲν ξεκινᾶνε τὰ πάντα; Ἀπὸ τὴν σκέψη!

Δὲν ὑπάρχει παρὸν καὶ μέλλον γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἂν δὲν γνωρίζῃ τὸ ἀληθινὸ παρελθόν της. Ὁ «Δαυλὸς» ἀγωνίζεται ἐπὶ 16 ἀκριβῶς χρόνια νὰ τὸ ἀνασύρῃ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ λάσπη τῆς λήθης καὶ τῆς διαστρεβλώσεως. Εἶναι συμφέρον γιὰ κάθε ἄνθρωπο, Ἕλληνα καὶ μὴ, νὰ εἶναι συμπαραστάτης στὴν σκληρὴ αὐτὴ μάχη.

Μιλήστε στὸν σκεπτόμενο ἄνθρωπο τοῦ περιβάλλοντός σας γιὰ τὸν τρόπο σκέπτεσθαι ποὺ διαμορφώνει ὁ «Δαυλὸς» καὶ ὑποδείξτε του, ποῦ θὰ βρῇ τὸ Περιοδικὸ (βλ. ὀπισθόφυλλο).

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΡΕΜΠΑΝΑΣ, *Ἑγχειρίδιο Σύγχρονης Σκέψης*

Τὸ σκάφος τῆς ἀνθρωπότητος κινδυνεύει. Παρανοϊκοὶ κυβερνήτες, πλαισιωμένοι ἀπὸ ἀβέλτερους μηχανικοὺς καὶ ἀδαεῖς ναῦτες, γλεντοκοποῦν μαζὺ μὲ τοὺς ἐπιβάτες, ποὺ εἶναι θυτισμένοι στὴν ἄγνοια. Οἱ κραυγὲς φόβου καὶ ἀγωνίας, ποὺ ἀκούγονται ἀπὸ ἐδῶ κι ἀπὸ ἐκεῖ, διασκεδάζουν τοὺς γλεντοκόπους, ποὺ ξέρουν καλά, ὅτι «ὁ καυγᾶς γίνεται γιὰ τὸ πάπλωμα». Ἐλάχιστοι ὥστόσο συνειδητοποιημένοι ἐννοοῦν καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐξηγήσουν στοὺς συνεπιβάτες τους τὸν κίνδυνο ποὺ διατρέχουν, παρέχοντας καὶ τὶς σχετικὲς ὁδηγίες διάσωσής τους.

Ὁ Γ.Β. Κουρεμπανᾶς εἶναι ἓνας ἀπ' τοὺς τελευταίους. Ἀνήσυχο πνεῦμα καὶ βαθειὰ σκεπτόμενος ἄνθρωπος, μπῆκε στὸ «πλατωνικὸ σπήλαιον», προκειμένου ν' ἀφυπνίσῃ τοὺς ἐξαπατημένους «δεσμῶτες», ποὺ ἔχουν παραδοθῇ στὸν εὐδαιμονισμό καὶ τὸν ἐφησυχασμό. Ἀπαλλαγμένος ἀνεξέλεγκτων θελήσεων καὶ ἀνομολόγητων σκοποθεσιῶν, σκιαγραφεῖ τὸ γίγνεσθαι μὲ ψυχραιμία καὶ νηφαλιότητα, ἐνῶ ταυτόχρονα ἐκθέτει τὶς πλουσιώτατες ἐπιστημονικὲς γνώσεις του καὶ τὶς φιλοσοφικὲς ἀναζητήσεις κατὰ τρόπον πειστικό. Σκοπὸς του, νὰ μεταδώσῃ ἓναν τρόπο σκέπτεσθαι καὶ συζητεῖν, ἀπαλλαγμένο φανατισμοῦ καὶ μισαλλοδοξίας, κρατικιστικῶν παραληρημάτων καὶ κομματικῶν ἀνοησιῶν.

Τὸ παρουσιαζόμενο βιβλίο ἀποτελεῖ πράγματι «ἓναν τεκμηριωμένο ἀντίλογο στὸν στεῖρο ἰδεολογικὸ δογματισμὸ καὶ τὴν παραπλανητικὴ πολιτικολογία, ποὺ καταδυναστεύουν τὴν ἐποχὴ μας. Ἐναν συγκροτημένο λόγο κι ἓνα σάλπισμα

Τὸ Σύμπαν καὶ ἡ Θεοκρατία

Ἔχει διαπιστωθῇ ἐπιστημονικῶς, ὅτι εἰς τὸ ἀπέραντον Σύμπαν κυριαρχεῖ ὡς δύναμις δημιουργικὴ ὁ ἡλεκτρομαγνητισμός, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζεται καὶ δοῶς ὡς κινητήριος ἐξουσία τῆς Ὑλῆς εἰς κάθε μορφήν αὐτῆς, ρευστὴν, ἀεριώδη ἢ στερεὰν καὶ ὡς κύριον αἷτιον τῆς Παγκοσμίου Ἑλξεως καὶ Ἀρμονίας. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν εἰς αὐτὸν τὸν τομέα ἡ ἀνθρωπίνη ἀντίληψις δὲν ἤμποροῦσε νὰ συλλάβῃ ὁλοκληρωτικὰ ἢ ἐπὶ μέρους τὰ φαινόμενα αὐτὰ καὶ ἦταν ἀναγκασμένη ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ δημιουργῇ μὲ ἀξημένην φαντασίαν παραπλανητικὴν εἰκόνα τοῦ Κόσμου (τὸ κοσμοεἰδῶλον), μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἐζοῦσε καὶ ἐδημιουργοῦσε. Ὡς πλάσμα αὐτῆς τῆς φαντασίας ὁ ἄνθρωπος κατέληξε εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς Μυθολογίας, ἐνὸς τρόπου θεωρήσεως τοῦ Κόσμου δηλαδή, ποὺ τὸν ὡδηγοῦσεν εἰς κάποιαν ἐξήγησιν τῶν ἀνεξακριβῶτων φαινομένων ποὺ τὸν περιέβαλλαν καὶ ἡ ὁποία μυθοπλασία τὸν ἐκολάκευε συγχρόνως μὲ τὴν τάσιν του νὰ δίδῃ κάποιαν ὑπερφυσικὴν ἐξήγησιν εἰς τὰ ὅσα συνέβαιναν εἰς τὸν ἐν γένει περίγυρόν του.

ἀφύπνισης. Μιά ἐπιμελῶς ὁργανωμένη πορεία ἀπ' τὴν σημερινή κοινωνική ἀσυναρτησία στὴν φωτισμένη κοινωνία, ταυτοχρόνως ὁμως καὶ μιὰ θαυμαστή συλλογὴ σπουδαίων γνώσεων», ἓνα ἐγχειρίδιο, μὲ δυὸ λόγια, σύγχρονης σκέψης, ὅπως λέγει κι ὁ τίτλος του.

Τὸ βιβλίο ἀρχίζει μ' ἓνα «ἱστορικό περίγραμμα ἀνάπτυξης τῆς ἀνθρώπινης γνώσης». Στὴν ἐνότητα αὕτη ὁ συγγραφεὺς παραθέτει τίς ἀπαρχές τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς φιλοσοφίας, ποὺ γεννήθηκαν καὶ καλλιεργήθηκαν στὴν Ἑλλάδα. Στὸ ἐρώτημα «γιατί στὴν Ἑλλάδα κι ὄχι ὅπουδῆποτε ἄλλου;», ἀπαντᾷ: Διότι οἱ Ἕλληνες ἀπελάμβαναν οὐσιαστικὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐπειδὴ κληρονόμησαν πολλές γνώσεις ἀπ' τοὺς «πρὸ τῆς νῦν γενέσεως ἀνθρώπους», ἀπ' τὸν πολιτισμὸ τοῦ Διὸς, ποὺ χάθηκε στὴν λάσπη τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἀκολουθεῖ ἓνα θαυμάσιο ταξίδι στὸν χώρο τῶν ἐπιστημῶν μὲ ἀφετηρία πάντοτε τὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ συγκεκριμένα τὴν προκλασικὴ ἐποχὴ.

Μετὰ ἀπὸ τὰ Μαθηματικά, τὴν Φυσικὴ, τὴν Βιολογία φθάνει στὴν Ψυχολογία, μιὰ ἐπιστῆμη, ποὺ κατὰ τὸν συγγραφέα ἱδρυσαν ὁ Ἴπποκράτης ὁ Κῳος, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων κι ὁ Ἀριστοτέλης, παρὰ τὸ ὅτι οἱ ἀπαρχές τῆς ἐντοπίζονται στὴν πολὺ παλιὰ ἐποχὴ καὶ συγκεκριμένα στὴν ἐποχὴ ἰδρύσεως τοῦ Μαντείου τοῦ ἐν Δελφοῖς, στὴν εἴσοδο τοῦ ὁποῖου διάβαζε κανεῖς τὸ «Γνώθι σ' αὐτόν». Στὸ πρόσταγμα αὐτὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνταποκρινόμενοι οἱ σοφοί, ὁ Ἡράκλειτος κι ὁ Σωκράτης, «ἐδιζήσαντο ἔσωτους» καὶ κατέκτησαν τὴν σοφία τοῦ κόσμου.

Ὁ Γ.Β.Κ., ἂν καὶ πουθενὰ δὲν περιαντολογεῖ, ἀποδεικνύεται γνήσιο τέκνο τοῦ Ἡρακλείτου, ποὺ μᾶς παραγγέλλει: «...τοῦ λόγου ἀκούσαντες ὁμολογεῖν», ἀνεξαρτήτως ἂν αὐτὸς προέρχεται ἀπ' τὰ κελαρύζοντα νερά τῆς Κασταλίας Πηγῆς ἢ ἀπ' τὸ θρόισμα τῶν φύλλων τῆς Δρυὸς τῆς Δωδώνης, μιὰ ἀρχὴ ποὺ ἔχει λησμονηθῇ ἀπ' τὸν σύγχρονο κόσμο. Αὐτὸ τελικὰ εἶναι καὶ τὸ μήνυμα τοῦ συγ-

Εἰς αὐτὴν τὴν νοσηρὰν κατάστασιν τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου προσετέθη κυριαρχικὰ καὶ ἡ προσήλωσις του εἰς κάποιας θεϊκᾶς δυνάμεις, ποὺ ὑπέθεσε, ὅτι κυβερνοῦν τὸν Κόσμον, καὶ μάλιστα κάτω ἀπὸ τὴν βαθεῖαν ἐπίδρασιν ποὺ εἶχαν εἰς τὴν συνείδησίν του αἱ κατὰ καιροὺς καθιερωμέναι θρησκευτικαὶ δοξασίαι, ποὺ ἐνισχύοντο ἀπὸ τὴν δογματικὴν πάντοτε διδασκαλίαν τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ἡγεσιῶν, προφητῶν καὶ δῆθεν ὁραματιστῶν, οἱ ὅποιοι ἐξηγοῦσαν τὰ πάντα, φυσικὰ ἢ «ὑπερφυσικὰ» φαινόμενα, κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν των, ἐντελῶς αὐθαίρετα καὶ μὴ ἐπιδεχόμενοι καμμίαν ἀντίρρησην, μὲ ἐπιχειρήματα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιστημονικῶς ἀστήρικτα ἢ καὶ ἀκόμη, διὰ τὸν σκοπὸν ποὺ εἶχαν, μᾶλλον ὑποπτα (κεφάλαια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, προφητικὰ «ὁράματα» ἀμφιβόλου ἐρμηνείας, «ἀποκαλύψεις» τύπου Ἰωάννου κ.λπ.). Ἡ ἀχαλίνωτος θρησκοληπτικὴ αὕτη φαντασία ἐπεκτείνεται ἀπεριόριστα μὲ τὴν δημιουργίαν ἐπίσης ὡς πλαισίον κάποιων θεϊκῶν δυνάμεων, ὑπερφυσικῶν ὄντων, ἀγγέλων, ὑπερανθρώπων ἀγίων μὲ θαυματουργικὰς ιδιότητας, ἀλλὰ καὶ ἐχθρικῶν ὄντων, πλασθέντων ὡς διαδόλων, σατανάδων κ.λπ.

Οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἀτένισαν τὰ οὐράνια φαινόμενα μὲ τὴν ἰδικήν τους ιδιότυπον θρησκοληψίαν (Ἀσσύριοι, Βαβυλώνιοι, Αἰγύπτιοι, Ἰνδοὶ κ.λπ.), πέραν πάσης ἀληθοῦς ἐρμηνείας ποὺ δίδεται εἰς αὐτὰ ἐκ μέρους τῆς ἀστρονομικῆς

γραφέως: "Οχι στίς αὐθεντίες τῆς ἐξουσίας, τοὺς αὐθαίρετους προφήτες καὶ τοὺς δογματικούς καθοδηγητές. "Ὁ,τι προέχει εἶναι ὁ λόγος, ποὺ ἀποδεικνύεται ὀρθὸς διὰ τοῦ διαλόγου καὶ ἀντέχει στὸν ἀδήριτο ἔλεγχο. Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν νὰ θαυμάζουμε τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἀρχαιοέλληνες. Ἀνάγκη νὰ ἐφαρμόζουμε καὶ τὰ διδάγματά τους. Κι ὅπως ἐκεῖνοι ἐξέταζαν τὸν κάθε λόγο, τὴν κάθε θεωρία ἢ καὶ πληροφορία ἀκόμη, ἔτσι κι ἐμεῖς ὀφείλουμε νὰ ἐλέγχουμε κάθε τι ποὺ φθάνει στ' αὐτιά μας ἢ στὰ μάτια μας μέσῳ τῶν ἐντύπων. Ἡ τυφλὴ πίστη κι ὁ φανατισμὸς δὲν χαρακτηρίζουν πολιτισμένους ἀνθρώπους, ἐξυπνοὺς καθ' Ἡράκλειτον. "Ἄς μὴν ξεχνοῦμε, ὅτι πατρίδα τῶν ψυχικῶν αὐτῶν νοσημάτων εἶναι ἡ ἔρημος... (βλέπετε Ἔρικ Χόφερ, «Ὁ Φανατικός», σελ. 185).

Σαράντος Πάν

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΚΟΤΣΗΣ, *Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ὑπὸ διωγμὸν*

Ὁ φιλόλογος καὶ τ. λυκειάρχης Ἀθανάσιος Γκότσης μὲ τὸ βιβλίο του αὐτὸ καλεῖ τοὺς Ἕλληνες στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν διάσωσι τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας ἀπ' τὸν πλήρη ἀφανισμό, στὸν ὁποῖο ὁδηγεῖται: Οἱ ἐξουσιαστὲς ἄρχισαν πρῶτα μὲ τὴν κατάργησι τῆς διδασκαλίας τῆς καθαρεύουσας στὰ σχολεῖα, προχώρησαν μετέπειτα στὴν ἐξάρθρωσι τῆς ἐλληνικῆς ὀρθογραφίας, κατήργησαν τὴν διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν καὶ προσφάτως κατήργησαν τὸ τονικὸ σύστημα, ποὺ ἔχει ἱστορία δύο χιλιετιῶν. Οἱ ἐξουσιαστὲς λοιπὸν γλίσχονται τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας.

Ἡ κατάστασι τῆς γλώσσας μας μετὰ ἀπ' αὐτὲς τίς «ρυθμίσεις» πάει ἀπ' τὸ κακὸ στὸ χειρότερο. Καταργεῖται ὁ συλλαβισμὸς, τὰ δύο ὅμοια σύμφωνα, τὰ διαλυτικὰ διφθόγγων. Οἱ ἐπωνυμίες τῶν τηλεοπτικῶν σταθμῶν εἶναι ξενικές, οἱ τηλεοπτικοὶ δίαυλοι καταργοῦν αὐθαιρέτως καὶ τὸ μονοτονικὸ σύστημα, ἡ ξενόφερ-

ἐπιστήμης, δημιουργοῦντες ἔτσι εἰς τὴν συνείδησιν τὴν ψευδαίσθησιν διὰ κάποιαν εὐνοϊκὴν ἢ δυσμενῆ ἐπέμβασιν τῶν θεϊκῶν δυνάμεων εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, πιστεύοντες συγχρόνως ὅτι ἡμποροῦν μὲ διαφόρους ὑλικὰς θυσίας νὰ τὰς ἐξευμενίσουν καὶ νὰ τὰς προσελκύσουν κατὰ τὴν θέλησιν των πρὸς τὸ καλὸν τους. Συνέπεια ὅμως αὐτῆς τῆς τάσεώς των νὰ προσεγγίσουν τὰς κυριαρχικὰς αὐτὰς δυνάμεις εἶναι ἡ δημιουργία συγχρόνως ἑνὸς φόβου διὰ τὴν τυχόν τιμωρίαν των ἐξ αἰτίας τῆς παραδόσεως τῶν θεϊκῶν κανόνων, τοὺς ὁποίους ἐπέβαλαν κατὰ τὴν ἀπόλυτον (θεϊκὴν...) ἐμπνευσίν των οἱ διάφοροι αὐτόκλητοι θρησκευτικοὶ ἡγέται, ἀμφιύολον εἰλικρινείας καὶ πολλὰς φορὰς καὶ ἡθικῆς, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν ἰσχυράν των ἐπιρροὴν εἰς τοὺς «πιστοὺς» αὐτοὺς ἦταν δυνατόν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἄγουν καὶ νὰ φέρουν τούτους ὡς ἀσυνείδητα πλεον ὄντα, ὅπου καὶ ὅταν αὐτοὶ κρῖνουν, χωρὶς νὰ εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ ἐλέγχωνται αἱ σκέψεις τῶν ἡγετῶν αὐτῶν ἢ τὰ ἔργα των, ἐὰν εἶναι αὐτὰ κατὰ δάσιν σύμφωνα μὲ τὴν καθαρὰν συνείδησιν ἢ τὴν ὀρθὴν κρίσιν (Μωυσῆς - Ἀβραάμ - Δαβὶδ - Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ κ.ἀ.).

Ἔτσι λοιπὸν αἱ ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων γενικά, τόσοσιν εἰς τὸ παρελθόν ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ μέχρι σήμερον, παρ' ὅλας τὰς ἀλματώδεις προόδους τῆς ἐπι-

τη όρολογία όργιάζει στην Τηλεόρασι και στον Τύπο. Οί έχθροί τής λόγιας παραδόσεως διώκουν όχι μόνο την σύνταξι και την γραμματική αλλά και τις λέξεις τής. Όδηγούν ώσαύτως την έλληνική γλώσσα σε άναπηρία, άφου έτσι θα πρέπει ν' αποβληθί το 30 με 50% του λεξιλογίου. Εύκολα συνεπώς έξηγείται ή λεξιπενία, που παρατηρείται στίς μέρες μας. Το μόνο που μένει, για ν' αποτελειώσουν την έλληνική γλώσσα, είναι ή εισαγωγή του λατινικού άλφαβήτου. Τα περισσότερα δέ άπ' τα προαναφερθέντα έγιναν δια νομοθετικών διαταγμάτων... Κι ένν ό Μολλιέρος έλεγε, ότι «ή γλώσσα διατάζει και τούς βασιλείς», στην χώρα αυτή τής παραφροσύνης ισχύει το αντίθετο: «Οί βασιλείς τής πολιτικής διατάζουν και την γλώσσα»!

Το εύχάριστο και έλπιδοφόρο είναι, ότι υπάρχουν κι άλλοι πνευματικοί άνθρωποι και φιλόλογοι που σκέπτονται σαν τον Α. Γκότση. Πρέπει όμως όλοι οί κατανοούντες ή έστω διαισθανόμενοι την κατάσταση αυτή να συσπειρωθούν.

Μάριος Δημόπουλος - Άπολλώνιος

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΚΑΤΡΑΚΗΣ, *Ή Συμφωνία του Σένγκεν*

Ό άρεοπαγίτης κ. Άνδρέας Κατράκης στο πρώτο μέρος τής έν λόγω μελέτης του έξετάζει τούς λόγους, που προκάλεσαν την Συμφωνία με ταυτόχρονη παρουσίαση και νομική ανάλυση των άρθρων που έχουν προκαλέσει και τις περισσότερες αντιδράσεις. Στο δεύτερο μέρος παραθέτει τις παρατηρήσεις του γύρω άπό το θέμα τής προσβολής ή μη τής θρησκευτικής συνειδήσεως των προσώπων. Το τρίτο μέρος πραγματεύεται το εάν και κατά πόσον ή Έλλάδα λόγω των έθνικών και θρησκευτικών ιδιαιτεροτήτων της κινδυνεύει με άφομοίωση άπό την ιδεολογικά συγκεχυμένη Εύρώπη.

στήμης και τεχνολογίας εις την ανακάλυψιν τής άληθινής δομής και ύποστάσεως των φυσικών δυνάμεων, που κυριαρχούν εις το Σύμπαν, περνούν αναγκαστικά άπό την χράνην των διαφόρων θρησκοληψιών και των πάσης φύσεως «δοξασιών» των θρησκευτικών ήγετων, ούτως ώστε ν' αλλοιώνεται ή θελημένα ή άθέλητα ή άληθινή εικών του Σύμπαντος (το κοσμοείδωλον) και ν' αποτελή ή τοιαύτη πλάνη ένα τεράστιον εμπόδιον, που δέν επιτρέπει εις τον άνθρωπον ν' αντικρύση με καθαρόν νούν και όρθήν κρίσιν την πραγματικήν κατάστασιν που τον περιβάλλει και ή όποία κυριαρχεί εις το Σύμπαν και το διατηρεί εις το διηνεκές χάρις εις την άρμονικήν συνεξάρτησιν των συστατικών στοιχείων του. Κατά την σταθεράν έπιστημονικήν κοσμοθεωρίαν ή γενική συμμετρία που εμφανίζεται να επικρατή εις τον χώρον του Σύμπαντος αναφορικά με την κίνησιν των ουρανίων σωμάτων και τον μηχανισμόν των κοσμικών φαινομένων, όπως εις την θαυμασίαν έναλλαγήν των εποχών και των λοιπών έκπληκτικών ατμοσφαιρικών μεταλλαγών εις το γήινον περιβάλλον, δημιουργεί το φάσμα τής παγκοσμίου άρμονίας και καθορίζει την μοίραν τής γεννήσεως και του άφανισμού των κόσμων εις τον χώρον και τον χρόνον.

Ή γενική ροή των ρευστών, άεριωδών και στερεών σωμάτων εις την δια-

Πέρα από το δεύτερο και το τρίτο μέρος, όπου το εύρος της συγγραφής καταλαμβάνει ή αναφορά στο ζήτημα της θερησκευτικής ταυτότητας, που άπληχτεί απόψεις λίγο - πολύ γνωστές, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει ή παρουσίαση της δρομολογήσεως των διαδικασιών έλέγχου της κινήσεως των πολιτών εντός των έσωτερικών ορίων της Ευρωπαϊκής Ένώσεως, που γίνεται διεξοδικά στο πρώτο μέρος του πονήματος. Με λογικές κρίσεις και χωρίς ακρότητες και μεροληψία στον σχολιασμό των επιμάχων άρθρων καταφάσκει στην ανάγκη έλέγχου, που θα συντελέσει στην πάταξη του διεθνούς έγκλήματος, που κατά την επίσημη έκδοχή αποτελεί και τον κύριο λόγο ύπάρξεως της Συνθήκης. Αφήνει όμως να διαφανούν και κάποια άμφιβολικά σημεία στο σκεπτικό του, όσον άφορ ά στην έπεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρος, που προβλέπεται από το Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν. Δεν παραλείπει δέ να επισημάνη, ότι ακόμα και τα διά του Συνστήματος Πληροφοριών συλλαμβανόμενα και κατηγορούμενα άτομα έχουν την δυνατότητα να άμφισθητήσουν στοιχεία, των όποιων ή παρουσία και ύπαρξη εντός των μνημών του Κεντρικού Ήλεκτρονικού Ύπολογιστή θίγει τα συμφέροντα. Παράλληλα τονίζει, ότι τόσο ή έθνική νομοθεσία κάθε χώρας - μέλους όσο και τα θεσμοθετούμενα και ισχύοντα σε διακρατικό επίπεδο θ' άποτελούν όρους για την θέση των ατόμων στην ευρωπαϊκή κοινωνία.

Γίνεται λοιπόν εύκόλως κατανοητό, ότι πολλά «παράθυρα» κατά την κοινολεγούμενη νομική όρολογία παραμένουν άνοικτά. Ή έξουσία κατά το κοινώς λεγόμενο «έχει το μαχαίρι, έχει και το πεπόνι». Για το τί μπορεί να συνεπάγεται αυτό, άς θυμηθί ή καθείς την περίπτωση Γκαρωντύ κι άς δγάλη τα συμπεράσματά του.

Μάριος Μαρανέας

δρομήν του οίονει χρόνου (διαφορετικά αντιλαμβανόμενον: "Non in tempore sed cum tempore Deus mundum finxit" -Μ. Αύγουστίνος· «τό γάρ γεγονός ούκ άγέννητον έσται ποτέ»- Πλάτων) εμφανίζει κατ' εξαίρεσιν εις ώρισμένας φάσεις «κάποιο σπάσιμο» της άνωτέρω γενικής συμμετρίας κατ' άνεξήγητον σήμερον τρόπον, χωρίς όμως τό φαινόμενον τουτο ν' άλλοιώνη την γενικήν εικόνα της δημιουργίας (Jan Stewart - Martin Colubitsky -«ό Θεός γεωμετρεί»). Κατά την αυθεντικήν λοιπόν έρμηνείαν της λειτουργικής εικόνας του Σύμπαντος είναι «λογικώς» έπόμενονον να μάς δείχη αυτό, τό Σύμπαν, σαφώς την μηχανικήν μόνον αυτού ύπόστασιν, όπου τά πάντα αενάως και διηνεκώς ύπόκεινται μόνον εις την «έντολήν» των μηχανισμών αυτών, οί όποιοι μέ την σειράν των «ύπακούουν» εις την δυναμικήν ενέργειαν των συστατικών στοιχείων, που κυριαρχούν εις τον άπέραντον κοσμικόν χώρον όπως ό ήλεκτρομαγνητισμός, ή αέναος διάσπασις των ατόμων (παράδειγμα ό πύρινος Ήλιός μας), αί άστρικάι έκρήξεις («Νόθα»), ό μυστηριώδης κόσμος των Γαλαξιών κ.ά. Τό τραγικόν συμπέρασμα, εξαγόμενονον από την φύσιν του χαώδους μηχανισμού του παντός, είναι ότι μέσα εις τον χώρον αυτόν δέν είχάν ούτε έχουν ούτε θα έχουν ποτέ θεσιν τά συναισθήματα, όπως τά αισθάνεται ή άνθρωπίνη φύ-

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ, *Ἐν πλῶ καὶ ἐν ὄρμῳ*

Ἡ ποιητική συλλογὴ τοῦ πλοιάρχου Λευτέρη Μαρματσούρη, ποὺ ἐπιγράφεται «*Ἐν πλῶ καὶ ἐν ὄρμῳ*», ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερις ποιητικὲς ἐνότητες, ποὺ ἔχουν τοὺς λίαν χαρακτηριστικοὺς τίτλους «Λιμάνια καὶ πέλαγα», «Μὲ τὴν Κλειώ», «Τρεῖς ἐλεγείες» καὶ «Ἀπὸ παλαιότερες συλλογές». Πρόκειται γιὰ ποίηση ἐλεύθερη καὶ θεματογραφική, μὲ περιστασιακὴ ὁμοιοκαταληξία καὶ μὲ συμβολικὴ συχνὰ τεχντροπία.

Ὁ λυρισμὸς τοῦ Λευτέρη Μαρματσούρη εἶναι ἔντονος στὴν πρώτη ποιητικὴ ἐνότητα, ὅπου εἶναι ἔντονο καὶ τὸ διωματικὸ στοιχεῖο, ἔτσι ὅπως ἀναβλύζει ἀπὸ τὶς μνήμες τῶν ἐρώτων καὶ τῆς ναυτοσύνης. Ὁ ἴδιος λυρισμὸς, ποὺ συνοδεύεται ὁμως καὶ ἀπὸ συγκινησιακὴ φόρτιση, ἀπαντᾶται καὶ στὶς «Τρεῖς ἐλεγείες», ποὺ εἶναι ἀφιερωμένες στὴν Ἀλίκη Νικολαΐδου, στὸν Γεράσιμο Μηλιαρέση καὶ στὸν Ἡλία Τσατσόμοιρο. Κάποιες μολπὲς ρομαντισμοῦ ἐναλλάσσονται ἐδῶ μὲ ρεαλιστικὲς κοινωνικὲς παρατηρήσεις, πρᾶγμα θεδαίως σύνηθες γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς θάλασσας, ποὺ ἡ ψυχὴ τους ἀκολουθεῖ τοὺς τρικυμισμοὺς τῆς.

Στὶς δύο ὑπόλοιπες ἐνότητες τὰ θέματα εἶναι ἑλληνοκεντρικά, καὶ ἄλλοτε ἄπτονται ἀρχαιοελληνικῶν θεμάτων καὶ ἄλλοτε τῆς σύγχρονης πολιτικῆς πραγματικότητος. Ἐδῶ ὁ λόγος εἶναι λιτός, κοφτερός καὶ ἀφτιασίδωτος μὲ ἀρκετὴ δόση σαρκασμοῦ. Ἀπ' ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ παρόντος θεματολογικοῦ κύκλου θὰ ἀπομονώσουμε αὐτὰ ποὺ ἀναφέρονται στὴν κατάντια τοῦ Ἑλληνισμοῦ, στὴν κατάπτωση καὶ στὴν ἐξάρτησή του ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ κέντρα ἀποφάσεων. Ἡ πληγωμένη ἐθνικὴ φιλοτιμία τοῦ ποιητῆ καὶ ὁ πόνος του ἐνταῦθα εἶναι ἔκδηλα καὶ φανερόνουν, ἂν μὴ τί ἄλλο, ἄνθρωπο μὲ ὑψηλὴ αἴσθηση τοῦ χρέους ἀπέναντι στὸν καθόλου Ἑλληνισμό καὶ τὴν ἱστορία του.

σις, δηλαδή ἡ ἀγάπη, ἡ συμπόνια, ἡ φιλανθρωπία, ἡ συνείδησις τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ κακοῦ καὶ ὅπως ὅλ' αὐτὰ συννυπάρχουν δεμένα μὲ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν.

Διαφαίνεται ἔτσι λοιπόν, ὅτι ὅλ' αὐτὰ τὰ «συναισθήματα» ὑπάγονται εἰς τὴν καθωρισμένην «τάξιν» τῶν κοσμικῶν μηχανισμῶν μὲ σαφὴ ὅμως προορισμὸν τὴν διατήρησιν τῆς ὕλης γενικῶς ὑπὸ κάθε μορφὴν καὶ ἐξέλιξιν καὶ ἐκτὸς πάσης ἀνθρωπίνης ἐπιθυμίας ἢ προσδοκίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ «θεοὶ - δημιουργοὶ τῶν Κόσμων» δὲν αἰσθάνονται «ἀνθρώπινα», ὥστε νὰ διακρίνουν τί τὸ καλόν, τί τὸ κακόν, τί τὸ ἀγαπητόν, τί τὸ μισητόν, τί τὸ ἱερόν, τί τὸ ἀνίερον, σύμφωνα πάντοτε μὲ τὰ ἀνθρώπινα «μέτρα» καὶ «δεδομένα».

Πορεύεται λοιπόν τὸ ἀνθρώπινον εἶδος ἀνάμεσα εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ πλάσματα τῆς Φύσεως, γέννημα - θρέμμα καὶ τοῦτο τοῦ Παγκοσμίου Μηχανισμοῦ, πρὸς τὴν τραγικὴν αὐτοῦ μοῖραν, ἀφοῦ θέλει νὰ πιστεύῃ, ὅτι οἱ «θεοὶ - δημιουργοὶ» αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ «νοιώθουν» τὸν ἄνθρωπον, τὸν συμπονοῦν, τὸν ἀγαποῦν μὲ τὴν μηχανικὴν των «νοοτροπίαν», τὸν φροντίζουν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του μέχρι τοῦ «ἀφανισμοῦ» του καὶ ἀκόμα πέραν τούτου (;) μέχρι τῆς ἐπαναδημιουργίας του (!..), ἀφοῦ «ὁ Θεὸς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος ὑπάρχει», ὅπως διακηρύσσουν εὐθαρσῶς αἱ Ἀγίαι Γραφαί. Εἰς τὴν διαδρομὴν τῆς

Μακρινά από τὰ φῶτα τῆς δημοσιότητας καὶ τὰ ὁργανωμένα λογοτεχνικά συμ-
φέροντα ὁ Λευτέρης Μαρματσούρης εἶναι ὁ ἔραστής τοῦ ἰδανικοῦ, ποὺ δημι-
ουργεῖ ἀπὸ ἀληθινὸ μεράκι μὲ γνώμονα τὰ διώματα καὶ τὰ «πιστεύω» του. Τοῦλά-
χιστον σὲ μιὰ ἐποχὴ ἐξαλλῆς προβολῆς ἔχει τὴν ἐντιμότητα νὰ μὴ γράφῃ γιὰ νὰ
ἀρέσῃ, ἀλλὰ ἐπειδὴ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ δώσῃ τὴν προσωπικὴ του κατά-
θεση ὡς παρακαταθήκη στὶς ἐπερχόμενες Ἑλληνικὲς γενιές, προκειμένου νὰ γνω-
ρίσουν κάποιες ἄγνωστες παραμέτρους τῆς ἱστορίας μας.

Γιῶργος Πετρόπουλος

ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΙΜΩΝ ΤΟΥ «Δ»

Μετὰ ἀπὸ 2 ἀκριβῶς χρόνια ὁ «Δ» ἀναγκάζεται νὰ ἀναπροσαρμόσῃ τὶς τιμὲς
διαθέσεώς του, γιὰ νὰ καλύψῃ τὸ κόστος ἐκδόσεώς του. (Ὁ μόνος τρόπος γιὰ
νὰ ἀποφευχθῇ ἡ ἀναπροσαρμογὴ αὐτὴ θὰ ἦταν ἡ καταχώριση διαφημίσεων,
πράγμα ὅμως ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ: Ὁ «Δανλὸς» εἶναι, καὶ θὰ παραμείνῃ,
τὸ μόνον ἰδιωτικὸ ἔντυπο τῆς Ἑλλάδος, ποὺ στὰ 16 χρόνια τῆς ζωῆς του δὲν ἐδη-
μοσίευσε ποτὲ ἔστω μία διαφήμιση, γιὰ λόγους ἀρχῆς).

Ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο 1998 οἱ τιμὲς διαθέσεως τοῦ «Δ» θὰ εἶναι:

- Τιμὴ ἀντιτύπου: δρχ. 1.500.
- Δωδεκάμηνη συνδρομὴ: δρχ. 14.000.
- Ὁργανισμῶν κ.λπ.: δρχ. 20.000.
- Φοιτητῶν: δρχ. 10.000.
- Ἐξωτερικοῦ: δολλ. ΗΠΑ 65.

*ζωῆς του ὁ ἄνθρωπος διαπιστώνει ἀργὰ ἢ γρήγορα, ὅτι ἡ δημιουργικὴ αὐτὴ
«φύσις» δὲν διακρίνεται διὰ τὴν εὐαισθησίαν της κατ' ἐξαίρεσιν πρὸς τὰ ἀνθρώ-
πινα πλάσματα, δὲν «εὐνοεῖ» τὰς καλὰς αὐτῶν πράξεις οὔτε καταδικάζει
«ἐμπρόκτως» τὰς ἀδικίας, δὲν ἀποτρέπει τὴν ἐπέλευσιν τῶν κινδύνων ποὺ ἀπει-
λοῦν τὴν ζωὴν αὐτῶν τῶν ἀδυνάτων πλασμάτων ἔστω καὶ μὲ παρακλήσεις πρὸς
τὸ «θεῖον», δὲν ὁδηγεῖ εἰς τὴν εὐόδωσιν τῶν καλῶν προθέσεών των, ἀλλ' οὔτε
καὶ ἐμποδίζει τὰς κακοτυχίας, ἔτσι ὥστε κατὰ τὴν ροὴν τῶν γεγονότων, ποὺ
καταλαμβάνουν τὴν δραστηριότητα τῶν ἀνθρώπων (πέπλος μυστηρίου καλύ-
πτει τὰς «προθέσεις» τοῦ δημιουργοῦ τῶν πάντων «ἄγνωσται αἱ βουλαὶ τοῦ Κυ-
ρίου») καὶ ἓνα ἀμείλικτον ἐρωτηματικὸν πλανᾶται ἀενάως εἰς τὰ πάντα, ποὺ
καλύπτουν τὸ Σύμπαν.*

*Ἡ εἰκὼν τῆς δημιουργίας καὶ τῆς ἀφανείας κυριαρχεῖ ὡς φαινόμενον πρω-
ταρχικὸν εἰς τὴν μηχανικὴν ὑπόστασιν τῶν κοσμικῶν χώρων: ἐκεῖ ὅπου, νοη-
τικὰ ἀσύλληπτα, συμπλέκονται εἰς ἓνα ἱλιγγιώδη χορὸν ἡ ἀνεξερεῦντος Τύ-
χη μὲ τὴν ἀκαμπτον καὶ ἀδήριτον Ἀναγκαιότητα, ἀνακυκλώνοντας ἔτσι τὰ
φαινόμενα πρὸς ἓνα ἀτέρμον κυκλικὸν φάσμα, ὅπου τὸ εἶναι «συζῆ» μὲ τὸ
μὴδὲν καὶ τὸ ἄπειρον.*

Κων. Παπαθανασίου

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΣΤ' ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

(Τεύχη 181-192, Ίανουάριος-Δεκέμβριος 1997)

ΑΘΜONEYΣ, ΔΙΟΔΩΡΟΣ: Οί συμπράξεις Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας (ἐπιστ.)	11185
– Οἱ ἀδίκημένοι ἀρχαῖοι Σοφιστές	11492
– Οἱ σημερινοὶ τιμητὲς τῶν ἀρχαίων Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων (ἐπιστ.)	11746
Αἶσα: Ὁ κατατρεγμὸς τοῦ Γκαρωντιῦ. – Καταδίκασαν τὸν Ἀριστοφάνη. – Τιμωρία τοῦ Ἀρχανθρώπου. – Οἰκολογικὲς Ἑρινύες. – Ἐπιστημονικὰ νανάρια. – Χάμπουργκερ καὶ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες	11047
– «Ἐβλαπτα τὸν Θεό!» – Ἀλλαγὴ ἐπιδητόρων. – Δουλοδιδασκαλίες. – Πυραμίδες. – Συζητήσεις. – «Ὡς ξένη γλῶσσα...». – Δεύτερη δημοφιλέστερη ἢ Ἑλληνικὴ	11151
– Εὐλογημένο χρῆμα. – Ἀντεπιθέσεις. – Τοῦρκοι ἀττικίζοντες. – Φοίνικες στὴ Δῆλο. – Ρομέκη γλῶσσα. – Ὁ ρόλος τοῦ Βυζαντίου	11209
– Ευροπὴ καὶ Εἰρεβ. – Πολιτισμὸς ἄλλοτε καὶ σήμερα. – Ἀριστοτέλης καὶ Ντὰ Βίντσι. – Μητροπολίτης καὶ Ὀλοκαύτωμα. – Χρονολογικὴ συρρίκνωση τῆς Ἑλληνικῆς. – Ἀρχαιολογικὴ Ὀμερτά	11283
– «Λειτουργικὸς ἀναλφαριθμητισμός». – Στόχος ὁ Ἑλληνικὸς Λόγος. – Ἀντίλογος μὲ τὸν εἰσαγγελέα. – Βυζαντινολαγνεία. – Οἱ ξεναγοὶ	11283
– Ἀὐτοκτονικὰ «πιστεύω». – Τὸ πλαστὸ «Ἡμερολόγιο». – Ὁ Κινέζος πρῶτος. – Ναὸς μετεωρίτης. – Ἑλληνες Γάλλοι. – Ἱερὴ παιδευαστία	11473
– Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Λάμπινις καὶ ὁ καθηγητής. – Στὴν Γερμανία καὶ στὴν Ἑλλάδα (I). – Στὴν Γερμανία καὶ στὴν Ἑλλάδα (II). – Χαλίκι κάνουν τίς ἀρχαιότητες. – Ἡ Ἀθήνα τῆς Πολυνησίας. – Φοινικιστὲς στὴν Αὐστραλία	11547
– Ἑβραϊκὴ πόλη! – Ἡ εὐημερία τῆς πείνας. – Ἡ «Φιλολογία τοῦ Μίσους» καὶ ὁ νέος Μεσαίωνα. – Νεογνὸ καὶ αὐλὸς 8.200 ἐτῶν. – Κανναβολογία. – Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός. – Ἱεργῶ ἀματωδῶς γηράσκουσα	11609
– Ἀλθανοορρωμιουσὴν. – Δισπηλιό. – Μοναστικὸς οἰκονομισμὸς. – Παλαιοδιαθηκικὸς ἀθλητισμὸς. – Οἰκολογικὸς ἐξουσιασμός	11732
– Τὸ τέλος τοῦ Ἰνδοευρωπαϊσμοῦ. – Ὅχι ἑλληνικὲς σημαῖες. – Ρὸς ράσα. – Τὰ «ἴσως» τοῦ κ. Ι. Σακελλαράκη	11795
– Ἐξ Ἀνατολῶν καὶ τὸ μέλος... – Δάσκαλοι ἀπλήρωτοι. – Περί «εἰδωλολατρίας». – Ἑλληνικὰ στὸν Εἰρηνικό. – Οἱ ἀρχαιοκάπηλοι σφῆζον ἀρχαιότητες. – Οἱ Γάλλοι γιὰ τὸν Πλάτωνα	11857
ΑΚΕΣΑΣ: Ἡ ἀλληλοσφαγὴ τοῦ Ἰουνίου 1863	11461
– Ἡ πυρπόληση πλοίων ἀπὸ τὸν Μιαούλη καὶ ἡ δολοφονία τοῦ Ι. Καποδίστρια	11647
– Ἀπάντηση σὲ ἐπιστολὴ τοῦ Μ. Καστριώτη	11752
– Τὸ αἵματοκύλισμα τῆς 18/11/1916	11813
ΑΛΙΦΙΕΡΑΚΗΣ, ΜΑΝΩΛΗΣ: Οἱ «πολιτικοὶ τῆς ἐπιστήμης» κ.κ. Δ. Μαρωνίτης καὶ Θ. Κακριδῆς (ἐπιστ.)	11188
ΑΛΤΑΝΗ: Ἀποσυμβολισμὸς τῆς παραστάσεως τῶν πλανητῶν στὴ Θόλο Ἐπιδάυρου	11361
– Ὁ ἐκπληκτικὸς συμβολισμὸς ἐξωτερικῶν ἀρχιτεκτονικῶν στοιχείων τῆς Θόλου Ἐπιδάυρου	11529
– Τὸ ἀστρικό πρότυπο τῆς ἰδανικῆς πολιτείας	11777
ΑΝΔΡΙΤΣΟΣ, Κ.Α.: Ἡ τροχιά τῆς Γῆς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν Ζωδίων (ἐπιστ.)	11353
ΑΝΕΜΟΓΙΑΝΝΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: Οἱ χρονολογίαι γεννήσεως καὶ σταυρώσεως τοῦ Ἰησοῦ (ἐπιστ.)	11505
ΑΠΟΓΟΝΟΣ: κη. Ἡλίας («Ἔ Ασμα ἀσμάτων»)	11069
κθ. Σολομών («Ἔ Ασμα ἀσμάτων»)	11143
λ. Κορέ	11255
λα. Ἐσθήρ	11316
λβ. Μιχαίας	11413
λγ. Ἰώβ	11483
λδ. Ἰωνᾶς	11559
λε. Ρούθ	11641
λς. Ἰώβ (II)	11727
λζ. Ἱερεμίας	11771

λη. Ἀγγαῖος	11880
ΑΡΙΣΤΟΜΕΔΩΝ: Οἱ «ξενισμοί», «ἀγγλισμοί» κ.λπ. κίνδυνος γιὰ τὴν γλῶσσα (ἐπιστ.)	11828
ΑΡΙΣΤΟΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ: Ὡς μεταδίδουμε τὶς ἰδέες σὲ κάθε ἐπαφὴ μὲ τρίτους (ἐπιστ.)	11825
ΑΡΚΟΜΑΝΗΣ, ΩΡΙΩΝ: Τὰ Μητροπολιτικά – Χομεϊνικά τοῦ καθηγητοῦ κ. Χ. Γιανναρᾶ (ἐπιστ.)	11430
ΑΣΠΙΩΤΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Διάλογος γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Μουσικὴ	11327
– Οἱ ἀναίμακτες ἀρχαιοελληνικὲς ταυρομαχίαι	11485
– Γιγάντιες ἐλληνικὲς ἀρχαιοτέτες στὸ Νεμρούδ-δᾶγ τοῦ Κουρδιστάν	11733
Α.Τ.Σ.: Συγκεκριμένα δημοσιεύματα ξένων γιὰ τὴν Ἑλλάδα (ἐπιστ.)	11347
ΑΤΣΑΛΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἡ δῆθεν θυσία τῆς Πολυξένης	11561
ΑΤΤΑΒΥΡΙΟΣ, Ε.: Τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ	11065
– Ἐπιδράσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος στὴν χριστιανικὴ θρησκεία-λατρεία	11135
– Ὁ ἱστορικὸς Ἰησοῦς	11299
– Ὁ δόλος στὴν «Παλαιὰ Διαθήκη»	11545
– Ὑμνολογιο τῆς Ἑβραϊκῆς μυθολογίας καὶ ὕμνοι κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος ..	11761
– Τὸ «Τριψιδιον»: Ἀπειλὲς καὶ ὕμνοι τοῦ Ἑβραϊσμοῦ κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ	11873
ΒΑΓΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: «Ἴτε παῖδες, Σαλαμῖνος» – καὶ οἱ νεοδάρδαροι (ἐπιστ.)	11270
ΒΑΘΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ἡ τεράστια σημασία τῶν δύο πνευμάτων τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς (ἐπιστ.)	11832
ΒΑΣΑΜΗΣ, ΘΕΟΤΟΚΗΣ: Δὲν ὑπάρχει ἡ ἔννοια «ἀγάπη» στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα (ἐπιστ.)	11427
ΒΑΣΔΕΚΗΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ: Ἡ παγκοσμιοποίησι καὶ τὰ Ἔθνη	11233
– Σῦριξ: Τὸ ἀρχαιότερο ὄργανο	11327
ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ: Στὶς Ἑλληνικὲς τοπικὲς διαλέκτους προσαρμόζονταν οἱ προϊστορικὲς γραφές	11049
– Οἱ ἑτερογενεῖς ἐπιγραφές τῆς Προϊστοῦ	11219
ΒΛΑΔΙΜΗΡΟΣ, ΛΑΖΑΡΟΣ: Τὸ ἀρχαιοελληνικὸ σύμβολο «πεντάγραμμο»	11891
ΒΛΑΧΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: Καταστροφὴ ἀρχαιοτήτων τῆς Καστοριάς ἀπὸ μπουλντόξες (ἐπιστ.)	11827
ΒΟΥΡΒΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΤΑΥΡΟΣ: Νὰ ἐπανιδρυνθοῦν οἱ ἀρχαῖες φιλοσοφικὲς σχολές (ἐπιστ.)	11432
ΒΟΥΡΝΕΛΛΗΣ, Γ.: Καὶ ἡ σάτιρα σύρεται στὰ δικαστήρια στὴν Ἑλβετία! (ἐπιστ.)	11585
ΓΕΩΡΓΑΛΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Πότε ἔγινε ἡ Ἀργοναυτικὴ Ἐκστρατεία	11073
– Τὰ περὶ ἀνακαλύψεως τοῦ Ἀλφειοῦ ἀπὸ Χαναναίους (ἐπιστ.)	11105
– Ἀπάντησις σὲ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ν. Νίνα	11510
– Ὁ ἐγγενὴς ἀνθελληνισμὸς τοῦ Ἐξουσιασμοῦ	11513
– Πέτρα: Μία πανάρχαια Ἑλληνικὴ πόλις στὴν ἔρημο τῆς Ἀραβίας	11643
– Νεοφοινικισμός: Ἐπιδιώξεις-μέθοδοι	11849
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, Β.: Ἡ κατάργησις τῆς δουλείας καὶ ἡ χειραφέτησις τῆς γυναίκας (ἐπιστ.)	11670
ΓΙΑΛΑΜΑΣ, ΑΘΑΝ.: «Μὴ ἑλληνικὴ» ἐπιγραφὴ ἀλλὰ μὲ ἑλληνικὰ γράμματα! (ἐπιστ.)	11431
ΓΙ.Α.Σ.: Ἡ ἐπιγραφὴ «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ» στὴν Ἀθήνα (ἐπιστ.)	11109
ΔΑΚΟΓΛΟΥ, ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ: Ἡ ἀποκωδικοποίησις τῆς Τετρακτύος	11163
– Κρίσεις γιὰ τὸ Εὐρωπαϊκὸ νόμισμα	11229
ΔΑΝΙΚΑΣ, ΜΙΧΑΗΛ: Κρατικοὶ καθηγητὲς καὶ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα (ἐπιστ.)	11349
– Γλωσσικὰ τερατογεγήματα στὶς ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν (ἐπιστ.)	11586
ΔΑΡΔΟΥΜΠΑΣ, ΑΘΑΝ.: Στὸν ἴσκιον τοῦ Ὀλύμπου	11737
– Ἡ παναρχαιότητα τῶν Ὀλυμπίων ἀγώνων	11817
«ΔΑΥΛΟΣ»: Ἐρώτησις τοῦ βουλευτῆ κ. Ἀντ. Φούσα στὸν ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ γιὰ τὸ θέμα Σουδαντζή	11502
ΔΕΙΞΙΜΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Ὁ Ἕλληνας Κηφεὺς καὶ ἡ λέξις «καφές» (ἐπιστ.)	11106
ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ, ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ: Πολυτονικὸ καὶ ἠλεκτρονικὸ ὑπολογιστὴς	11257
ΔΕΙΠΟΣ, Δ.Γ.: Γιατί μόνο στὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξε φιλοσοφία	11654
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, Μ.-Γ.: Ἡ προχριστιανικὴ Θεσσαλονίκη	11565

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ: Προμηθεὺς δεσμώτης Ἑλληνισμός	11845
ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΑΡΙΟΣ: Τὸ Ὄν στὴν κοσμολογία τοῦ Ὁρφέως	11041
– Ἡ θέση τῶν δούλων στὸ Βυζάντιο	11083
– Ἡ θέση τῆς γυναίκας στὸ Βυζάντιο	11121
– Ὁ ρόλος τοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ Τουρκοκρατίας	11199
– Τί κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴ Ρωμιοσύνη	11309
– Ἑλληνικότητα: Ἡ μοναδική λύσις	11355
– Τὸ συνέδριο γιὰ τὴν κατάστασι τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ Βυζαντίου	11469
– Τὰ δόγματα «Ἀφροκεντρισμός», «Ἰνδοευρωπαϊσμός» καὶ «Ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς» στὴν ἐκπαίδευσιν	11591
– Τὸ πρακτικὸ ἀρχαιοελληνικὸ πνεῦμα	11859
Δ.Ι. «ΕΘΝΙΣΤΙΚΟΣ»: Ἀποκλείονται στροφές τοῦ Ἑθνικοῦ Ὕμνου ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν (ἐπιστ.)	11429
ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΣ, ΑΓΗΝΩΡ: Ἡ «ἐτήσια» ἐβραϊκὴ προπαγάνδα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος (ἐπιστ.)	11508
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ, ΜΙΧΑΗΛ: Ὁ Ἀφροκεντρισμός καὶ πῶς προπαγανδίζεται ἀνὰ τὴν Ὑφήλιον (ἐπιστ.)	11347
ΕΡΜΕΙΔΗΣ, ΟΜΗΡΟΣ: Θερᾶκες – Ἀγριᾶνες – Πομάκοι – Ἀγριανοὶ (ἐπιστ.)	11346
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΘΩΜΑΣ: Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἀναντικατάστατο μέσον ἐκφράσεως τῆς δι- θνοῦς Ἑπιστήμης	11093
ΘΡΑΛΗΜΜΑΚΕΥΣ: Ἄν ἀφεθῇ νὰ χυθῇ ὡς ποταμός ἡ γλῶσσα	11111
ΚΑΖΑΝΑΣ, ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ: «Ἀντίλογος» χωρὶς κανένα ἀποδεικτικὸ στοιχείο (ἐπιστ.)	11348
ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Βαρόβαρις, ἱεροσυλία καὶ ξένοι φύλακες (!) στὴν Ὀλυμπία (ἐπιστ.)	11830
ΚΑΛΑΜΠΑΛΙΚΗΣ, ΔΙΟΝ.: Χρονολόγησι τῶν Τρωικῶν βάσει ἀστρονομικοῦ στοιχείου ἀναφερόμενον στὸ Χ27 τῆς «Ἰλιάδας»	11453
ΚΑΛΑΡΓΥΡΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: «Νέα Φιλικὴ Ἑταιρεία» στὶς ΗΠΑ (ἐπιστ.)	11265
– Ἑλληνικότητα καὶ ὄχι Βυζαντινισμὸ προκρίνουν οἱ Ἑλληνοαμερικανοὶ	11475
– Ἀνοιχτὴ ἐπιστολὴ Ὁμογενῶν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ νεολαία	11512
ΚΑΛΟΥΤΣΑΣ, ΑΡΓΕΜΙΟΣ: Ἡ ἐπίσημη ἀποψη γιὰ θέματα Βυζαντίου καὶ θρησκείας (ἐπιστ.)	11107
ΚΑΛΦΟΠΟΥΛΟΥ, ΜΑΡΙΑ: Ἡ ἀδράνεια τῆς Ἐκκλησίας στὸ θέμα τῆς Γλώσσας (ἐπιστ.)	11187
ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ, ΣΤ.: Ποιοὶ ὑπονοοῦνται μὲ τὸν ἀριθμὸ «666»; (ἐπιστ.)	11031
ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: Ἀποκρύπτεται ἡ ἐλληνικότητα τῆς Δεκαπόλεως (ἐπιστ.)	11267
ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ, ΠΑΣΧΑΛΗΣ: Χρυσὴ πλάκα τῶν Ἰνκας ἐξηγεῖ τὸν μηχανισμό τῆς ὠκε- ανοπορίας	11595
– Χρυσὴ πλάκα τῶν Ἰνκας ἐξηγεῖ τὸν τρόπο αὐτόματης ὠκεανοπορίας τῶν πανάρχαιων Ἑλλήνων ἐξερευνητῶν (II)	11695
ΚΑΡΡΑΣ, Θ.: Τὸ μηδὲν καὶ τὸ ἄπειρον στὸν Εὐκλείδειο χωρὸς (ἐπιστ.)	11350
ΚΑΡΡΑΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ: Α. Καρζής: Ὁ δραματιστὴς τοῦ Ἑλληνισμοῦ	11059
ΚΑΣΙΜΗ, ΜΑΡΙΑ: Καθηγήτρια ἀντιτίθεται στὴ διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος (ἐπιστ.)	11112
ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ, Μ.: Ἡ προσφορὰ τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ '21 καὶ ὁ Καποδίστριας (ἐπιστ.)	11751
ΚΑΤΣΑΒΟΥΝΙΔΗΣ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ: Οἱ ἀντιλήψεις τῶν Ὁρφικῶν γιὰ τὸ Σύμπαν	11041
ΚΑΤΣΙΑΔΡΑΜΗΣ, ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ: Κυκλοτερές ἀρχαῖο κτῖσμα στὸν Ὑμηττό	11608
ΚΗΠΟΥΡΟΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: Στροφή στὶς ἀείρωρες πηγές τοῦ Ἑλληνισμοῦ (ἐπιστ.)	11587
ΚΟΡΜΟΜΑΝΤΖΟΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ: Ἡ γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸν Ἀλάριχο (ἐπιστ.) ...	11828
ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Φτώχεια καὶ Πολιτισμός	11080
– Τεράστια ἡ καταστροφὴ ἀρχαιοτήτων στὸ «Μετρό»	11131
– Συνέντευξι τοῦ Α. Ἀλαβάνου	11149
– ἸΣΛΑΜ: Ἡ ἄλλη ὁψις	11153
– Εἶναι τὸ Λύκειον τοῦ Ἀριστοτέλους;	11225
– Πολιόχνη: Μία Ἑλληνικὴ Δημοκρατία 5.000 χρόνων	11237
– Συνέντευξι τῆς κ. Λιάνας Σουδάλτζη	11319
– Τὸ Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο ἦταν σὲ χρῆσι ἀπὸ τὸ 6.000 πρὸ Χριστοῦ	11379
– Ἕνας ἀδόξος ἐκθεμελιωτὴς τῆς Σπάρτης	11397

- Κρατικιστική και εθνικιστική ιδεολογία	11433
- Συνέντευξη του έλληνοιστή Α. Τενεβίλ	11437
- Συνέντευξη του σκηνοθέτη Γ. Σμαραγδή	11517
- Πρό το 1922 ό Βενιζέλος είχε αρχίσει την εκρίζωση του Μικρασιατικού Έλληνισμού	11605
- Κυκλοτερές αρχαίο κτίσμα στον Έμμητο	11608
- Γιουρούκοι - Γραικοί: Ένα πανάρχαιο έλληνικό φύλο της Μ. Ασίας	11649
- Συνέντευξη του γλύπτη Τ. Παρλαδάντζα	11763
- Έπιστήμη - θρησκεία - θεοκρατία	11726
- Συνέντευξη του Λευτέρη Παπαδόπουλου	11809
- Αρχαιολογικοί χώροι - σκουπιδότοποι	11776
- Συνέντευξη του προέδρου της Νέας Φιλικής Έλληνοαμερικανικής Έταιρείας	11835
- Αμμνη εκδήλωση στην Νέα Έόρκη	11835
- Στην Νέα Έόρκη Έλληνικά βιβλία διαθέτει μόνον ένας... Νιγηριανός	11889
ΚΟΥΚΟΒΙΣΤΑΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ: Διεθνής οικονομική τυραννία	11037
- Οικονομιστική παγκοσμιοποίηση	11113
- Ίδεολογικές συγκρούσεις πρό του '21	11199
- Ίδεολογική Οδύσσεια της Ελλάδος	11275
- Πρίν 100 χρόνια	11411
- 1897: Έ μεγάλη ταπείνωση	11569
- Τα «μαύρα» διεθνή παρασκήνια της Μικρασιατικής Καταστροφής	11711
- Νοσταλγία του ιερού αρχαίου Όλυμπισμού	11753
- Οι «περιεργοί» χειρισμοί του Έλ. Βενιζέλου και τό δράμα της Μικρασιατικής Καταστροφής	11787
- Αίτια και αίτιοι του Διχασμού	11881
ΚΟΥΛΙΤΣΟΣ, Θ.: Τα έρείπια αρχαίου ναού στη Μονή Άγάθωνος (έπιστ.)	11507
ΚΟΥΤΡΟΥΒΕΛΗΣ, ΚΩΝ/ΝΟΣ: Συμπληρωματικά στη νέα χρονολόγηση της διεξαγωγής του Τρωικού Πολέμου	11285
- Προκατακλυσμαίες έλληνικές γραφές	11679
- Το άστρο Σείριος - και πότε έγιναν τά Τρωικά	11797
ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΑΣ, ΠΑΝΑΓ.: Έ Γενική Όμοσπονδία του Παγκρατίου Άθλήματος άπαντά (έπιστ.)	11832
ΚΡΑΒΑΡΙΤΗΣ, ΒΑΣΙΛΗΣ: Έ άτραπός της Έλληνικής Μυθολογίας	11419
ΚΡΗΣ, ΚΛΕΑΝΘΗΣ: Σταιρός, «πεντάλφα», «σβάστικα» πανάρχαια Έλληνικά σύμβολα (έπιστ.)	11028
ΚΡΟΝΙΔΗΣ, ΔΙΟΜΗΔΗΣ: Έ τραγελαφική αΐταπή «Δεξιοί-Άριστεροι» (έπιστ.)	11589
ΚΥΜΑΙΟΣ, Γ.Ι.: Άφροκεντρισμός: Έ νέα «έπιστημονική» άπάτη	11406
- Οι έπιπτώσεις νεωτέρων διαστημικών έρευνών στο θρησκευτικό κοσμοείδωλο	11671
ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΥΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: Έλληνικός Πολιτισμός, Έπιστήμη και Θρησκεία	11489
- Greece, Greek κ.λπ. και Hellas, Hellen (έπιστ.)	11027
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ΗΣΑΪΑΣ: Οι αρχαίοι Έλληνες θεοί έπιδιώνουν στην σημερινή παράδοση της Βουλγαρίας	11773
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Χ.Κ.: Το νομοσχέδιο για την φίμωση της έλευθερουπίας (έπιστ.)	11025
- Άπό μία έπίσκεψη στο Γιουκατάν, την «Έλλάδα του Νέου Κόσμου»	11541
- Δύο φωτογραφίες αρχαιοτήτων του Γιουκατάν	11706
ΚΩΣΤΑΚΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: Άποφασιστικότητα άποδήμων αλλά και άπειλές έναντίον τους (έπιστ.)	11268
ΛΑΖΑΡΗΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ: Οι «όμοιότητες» όνομασιών γραμμάτων με φοινικικές λέξεις (έπιστ.)	11026
- Έργο πανάρχαιων Έλλήνων οι αιγυπτιακές πυραμίδες (έπιστ.)	11425
- Οι Βέλγοι άπορρίπτουν τά ψεύδη του Φοινικισμού (έπιστ.)	11585
ΛΑΜΠΡΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ. Ι.: Έξουσία έναντίον Πολιτισμού	11024
- Μόνο με την Άυτοπαιδεία	11104
- Έλληνισμός και «Έλληνική» Κράτος	11184
- Έ ιδεολογία της Ρωμοσύνης	11264
- Έ «Έλευθερία» στη Νεοελληνική Ίδεολογία	11191
- Ό είδωλολάτρης, άκροδεξιός και ρατσιστής Κλίντον	11344
- Πρός ένα ιστορικό άλλα;	11424
- Έ άλληλωνχία Χθές-Άύριο	11504

- 'Η έκτροπή των ιδεολογημάτων	11584
- Για μία Νέα 'Αναγέννηση	11664
- Γλώσσα θησαυροφυλάκιο	11744
- 'Ελλάδα πλανητάρχης	11824
ΛΑΣΤΡΙΑΝΟΣ, ΚΑΛΟΜΕΝΟΣ: 'Απομυθοποιείται ό 'Αινσάιν	11619
ΛΙΟΛΙΟΣ, ΧΡΙΣΤΟΣ: Μιά άλλη ανάγνωση της επιγραφής της Πραιστού (έπιστ.)	11428
ΛΟΪΖΟΣ, Α.: Τά νέα γραμματόσημα με θέμα την 'Ελληνική Γλώσσα (έπιστ.)	11188
ΜΑΜΑΝΕΑΣ, ΜΑΡΙΟΣ: Συνέντευξη του κ. 'Αρη Πουλιανού	11033
- Τεράστια ή καταστροφή αρχαιοτήτων στο 'Μετρό'	11131
- Συνέντευξη του κ. 'Ιωάννη Μπασιάκου	11387
- Σπουδαία αρχαία ελληνική πόλις του Εϋξεινου Πόντου ήλθε στο φώς	11394
- 'Ελληνικά στοιχεία στην αρχαία γερμανική μυθολογία	11463
- Δύο νέοι μυκηναϊκοί τάφοι στην 'Αττική	11526
- 'Η αυτοκτονία της διανοήσεως	11546
- Κνκλοτερές αρχαίο κτίσμα στον 'Υμηττό	11608
- 'Η Συμφωνία του Σένγκεν (συνέντευξη Θ. Σταυρόπουλου)	11629
- Συνέντευξη του κ. 'Αρη Πουλιανού	11757
- Πατριαρχείο και 'Ελληνισμός	11833
- 'Ο τύμος του Σοφοκλή στην Βαρυμπόπη	11863
ΜΑΝΔΡΑΣ, ΛΕΩΝΙΔΑΣ: Μέσα «Μαζικής» ή «Ομαδικής» 'Ενημερώσεως; (έπιστ.)	11748
ΜΑΝΣΟΛΑΣ, ΑΓΓΕΛΟΣ: Είναι πράγματι τά όσα του Γεωργίου Καραϊσκάκη; (έπιστ.) ...	11186
ΜΑΝΩΛΙΔΟΥ, ΕΥΓΕΝΙΑ: 'Ορφική κοσμολογία και σύγχρονη μουσική (έπιστ.)	11110
ΜΑΞΙΜΟΥ, ΠΗΝΕΛΟΠΗ: 'Ιωάννης Καντακουζηνός (διήγημα)	11415
ΜΑΡΓΕΤΗΣ, ΔΗΜ.: Καλλιστεία γυναικών στην αρχαία Λέσβο (έπιστ.)	11107
- Μαρτυρία του Πλοτάρχου για τίς 'Ελληνικές Πυραμίδες	11172
- Τό ποιόν των Φοινίκων κατά τον 'Αριστοτέλη (έπιστ.)	11426
- Πανάρχαιος μονοθεϊσμός στο Μαντείο των Δελφών	11445
- Περί «παιδικών», «παιδεραστίας» και «έρωτικών»	11812
ΜΑΡΚΟΥ, ΣΠΥΡΙΔΩΝ: 'Αρχαίος τάφος με παρατημένα όσα κοντά στο Λαγονήσι (έπιστ.)	11831
ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ, ΛΕΥΤΕΡΗΣ: 'Ολυμπιακό πνεύμα και «'Ολυμπιάδα 'Αναπήρων»	11611
- Ματαιοπονία (διήγημα)	11815
Μ.Η. ΕΙΔΙΚΟΣ: Τά χημικά στοιχεία δέν υπερβαίνουν τά 120	11721
ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Πώς οί σκοταδιστές κατέστρεψαν τό πρώτο 'Ελληνικό τυπο- γραφείο στην Κων/πολη	11077
- 'Ο κληρος αυτοανααιρούμενος	11083
- 'Η επίδραση των 'Ελλήνων Τραγικών στο έργο του Σαίξπηρ	11373
- 'Ο διωγμός του Ν. Καζαντζάκη από την 'Ιερά Σύνοδο	11476
ΜΠΑΛΟΥΡΔΗΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ: 'Αποσιωπούν τό έργο του Α. Πουλιανού στα Πετράλωνα (έπιστ.)	11509
ΜΠΑΝΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΒΑΣΙΛΗΣ: 'Η φράση «σπέρμα του 'Αδραάμ» του 'Απ. Παύλου (έπιστ.)	11345
ΜΠΕΚΑΚΟΣ, ΣΩΤΗΡΗΣ: 'Ο 'Υδρούντας, τό Σαλέντο και οί Χετταίοι (έπιστ.)	11030
- 'Επίδραση της 'Ελληνικής Φιλοσοφίας στη Σικελική ποιητική σχολή του Παλέρμου ...	11576
ΜΠΕΞΗΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ: Οί δούλοι στην αρχαία 'Ελλάδα	11120
- Οί δούλοι στην αρχαία 'Ελλάδα (II)	11243
- 'Ιστορικά στοιχεία για τό Λύκειο του 'Αριστοτέλους	11227
ΝΑΥΠΛΙΩΤΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ: 'Η τραγική κατάπτωση της κρατικής παιδείας (έπιστ.)	11107
ΝΕΜΕΣΙΣ: Σκιαχτρα σηπόμενα	11081
- Κατάρρηση των γεφυρών	11174
- Περί «νεοπαγανισμού» κ.λπ.	11218
- Πού δρίσκεται ό ρατισμός	11297
- Πλαστογραφημένη λογική	11359
- «Είμαστε όλοι 'Ελληνες»	11444
- 'Ελληνικός Πολιτισμός και 'Ελληνική Φύση	11538
- Τί χωρίζει και τί ένώνει την ανθρωπότητα	11627
- Θεοκρατία και 'Ελληνική σκέψη	11784

ΝΙΚΗΤΑΚΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΣ: 'Ο «Δανλός» μπήκε στο Διαδίκτυο («'Ιντερνέτ») (ἐπιστ.)	11589
ΝΙΝΑΣ, Ν.: 'Η χρονολόγηση τῶν Τρωικῶν καὶ τῆς 'Αργοναυτικῆς 'Εκστρατείας (ἐπιστ.)	11510
ΝΟΚΑΣ, ΝΙΚ.: 'Η 'Ελληνικὴ Γλῶσσα κατὰ τὸν Μάρτιν Χάιντεγκερ (ἐπιστ.)	11665
ΝΤΕΡΗΣ-ΚΑΠΕΛΛΟΣ, Δ.: «Οἱ "Ἕλληνες κλέπται πάσης Γραφῆς"!	11385
ΟΔΥΣΣΕΑΣ: Πολυπολιτισμικός πρωθυπουργός	11228
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ: 'Ο χορὸς τοῦ Θησέως ἐπιβιώνει στὴν Παρνασσίδα (ἐπιστ.)	11353
ΠΑΝ, ΑΙΟΛΟΣ: Τὸ χαλασμένο ρολόι	11057
ΠΑΝ, ΣΑΡΑΝΤΟΣ: Στὴν ἀρπάγη τοῦ Διεθνoῦς 'Εξουσιασμοῦ ἢ ἔρευνα καὶ ὁ λόγος	11091
- α. Θαλῆς ὁ Μιλήσιος	11157
- Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος	11211
- β. 'Αναξίμανδρος	11251
- 'Ιπποκράτης ὁ Χίος	11333
- γ. 'Αναξίμενης ὁ Μιλήσιος	11307
- δ. Ξενοφάνης (575-480 π.Χ.)	11395
- ε. 'Ηράκλειτος, ὁ 'Εφέσιος	11451
- ζ. Παρμενίδης	11527
- ζ. 'Επίχαρμος	11617
- κ. 'Εμπεδοκλῆς	11669
- κα. 'Αλκμαίων ὁ Κροτωνιάτης	11807
- κδ. 'Ιπποκράτης	11871
ΠΑΝΑΓΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ: 'Η 'Οδύσσεια τῆς 'Ελλάδος στὴν Ε.Ε.	11119
ΠΑΝΤΕΛΕΜΙΔΗΣ, ΕΠ.: Τὸ 'Αττικὸ 'Ημερολόγιο	11658
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Κ.: 'Η ταινία «Φτερὰ καὶ Πούπουλα»	11337
- 'Ἐνα κείμενο ἀντιφαιτικό, ὕδριστικό καὶ σκοταδιστικό (ἐπιστ.)	11272
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Γ.Π.: "Ἐνας πρεσβύτερος προτείνει ἀρχαιοελληνικά ὀνόματα (ἐπιστ.)	11266
ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Κ.: 'Η φαντασία εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Θρησκείας	11549
- Τὸ Σύμπαν καὶ ἡ Θεοκρατία	11905
ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ, Β.Α.: 'Ο σκοπὸς τῶν «'Αφροιστῶν» (ἐπιστ.)	11665
ΠΕΠΠΑ, ΝΤΟΡΕΤΑ: 'Η σύγχρονη καπηλεία τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ θεσμοῦ τῆς χορηγίας ...	11899
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ: 'Ινδοευρωπαῖοι καὶ 'Αφρικανοί	11076
- Φῶς ἐξ 'Ανατολῶν	11162
- Νὰ δηλώσῃ μετάνοια	11224
- Τὸ ἀλφάδητο τοῦ Μωυσῆ	11306
- Μεταφράσεις καὶ Σίονα	11378
- Περί ρατσισμοῦ	11468
- «'Ελληνική» 'Εκπαίδευση	11558
- 'Ανοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς Φοινικιστάς	11594
- Περί «'Ελληνικῆς» Παιδείας	11708
- 'Η «Νέα 'Εποχὴ» στὴ Σύρο	11760
- "Ἀτλαντες	11870
ΠΕΤΡΟΥΤΖΑΚΟΣ, Α.Γ.: - Μέχρι τὴν Τουρκοκρατία στὴ Λακωνία ὑπῆρχαν πιστοὶ τῆς ἀρχαίας θρησκείας	11397
- 'Ο Γ. Πλήθων ὡς πρόδρομος τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐλληνικότητος καὶ τοῦ 'Ελληνισμοῦ	11729
ΠΟΛΙΤΗΣ, ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ: 'Ελληνικὴ Γλῶσσα καὶ 'Ελληνικά Ταχυδρομεῖα	11379
ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗ, Μ. καὶ Π.: «Κινέττα», ὁ ἀρχαῖος Τριποδίσκος Μεγαρίδος (ἐπιστ.) ...	11190
ΠΥΡΡΑ: Κάδμος, Φοῖνικες, 'Αλφάδητο	11175
ΡΑΣΣΙΑΣ, ΒΛΑΣΗΣ: Συνεχίζεται τὸ παραμῦθι περὶ ἀνθρωποθυσιῶν στὴν ἀρχαία 'Ελλάδα (ἐπιστ.)	11508
ΣΑΡΩΘΡΟΝ: 'Αρχαιολογικά	11046
- Χαλδαῖοι	11118
- Πολυχρονισμός τοῦ Σουλτὰν Μαχμουτ Β'	11216
- Τί Λυκείο, τί σπίτι τῆς "Ἀννας Φράνκ!	11282
- Σύμμαχοι τοῦ Σένγκεν	11372

- Δὲν ὑπάρχει ἱστορία!	11442
- Γιούρα	11516
- Μνήμες	11590
- Ἐκτός ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά	11678
- Μακαβαϊάδα!	11756
- «Τὸ τέλος τῆς Ἱστορίας»	11848
ΣΕΛΙΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, ΔΙΟΔΩΡΟΣ: Ὁ ἑνα τεράστιο ἰδεολογικὸ κενὸ σὲ κάθε γνήσιο Ἕλληνα (ἐπιστ.)	11351
ΣΙΣΜΑΝΗΣ, ΠΑΝ.: Οἱ ἀστρονομικὲς γνώσεις στὴν Ἑλληνικὴ «Μυθολογία» (ἐπιστ.)	11831
ΣΚΑΒΑΝΤΖΟΣ, ΚΟΣΜΑΣ: Ὁ ἀρχαιοελληνικὸς ρυθμὸς τοῦ Ζεῦπέκικου	11402
ΣΚΟΡΔΑΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ: Ἀνάγκη ἐπανεξετάσεως τῶν ἀπηρχειωμένων κανόνων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	11481
ΣΟΛΩΜΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ: Ἡ «Παλαιὰ Διαθήκη» γιὰ τὸν «666» ἢ «Ἀντίχριστο» (ἐπιστ.)	11829
SOTIRIADIS, G.: Στυγνὴ ἀνθελληνικὴ λογοκρισία σὲ Η.Π.Α.-Καναδὰ (ἐπιστ.)	11268
ΣΤΑΜΠΕΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Πρέπει νὰ ἐρευνᾶται ἢ ὄχι ὁ θίος τοῦ Ἰησοῦ; (ἐπιστ.)	11431
ΤΖΑΚΟΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ: Τὸ ἐπίθετο «εὐδείελος» χρησιμοποιεῖται μόνο γιὰ νησιά; (ἐπιστ.)	11749
«THE ECONOMIST»: Οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ τοῦ Ἡρακλέους	11635
ΤΡΟΧΑΪΚΟΣ: Ὁ «ἐκλατινισμὸς» τῶν πινακίδων αὐτοκινήτων (ἐπιστ.)	11111
ΤΣΑΜΑΝΤΑΚΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ: Ἀθλοὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Φ. Κακριδῆ στὴν Κρήτη (ἐπιστ.)	11350
ΤΣΑΜΗΣ, ΜΑΝΩΛΗΣ: Ἀς ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ κάθε σύνδρομο ἀδίκημένου (ἐπιστ.)	11667
ΤΣΙΝΑΣ, ΠΑΝΟΣ: Ἡ Βυζαντινὴ ἡγεσία διέταξε τὸν Ἀλάρικο νὰ ἐξαφανίσῃ τοὺς Ἕλληνες τῆς Ν. Ἑλλάδος	11637
- «Ἱερὰ» σύνδοδος κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας	11159
ΤΣΙΡΩΝΗΣ, Ν.: Τὸ νόημα τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων: «Κάθθανε, Διαγόρα» (ἐπιστ.)	11747
ΦΟΥΝΤΑΣ, ΕΥΘΥΜΙΟΣ: Σκέψεις καὶ συναισθήματα ἀπὸ μία ἐπίσκεψη στὴν Ὀλυμπία (ἐπιστ.)	11666
ΧΑΛΕΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ: Σιωπὴ τοῦ Κράτους γιὰ τὴν ἀναστήλωση ναοῦ ἀπὸ δωρητὴ (ἐπιστ.)	11669
- Ποιὸς θὰ ἐξελληνίσῃ τὴ Ρωμοσύνη καὶ τὴν Ὀρθοδοξία; (ἐπιστ.)	11189
ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ΒΑΣΙΛΗΣ: Ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἱπποκράτειον Ἀσκληπιείου τῆς Κῆ (ἐπιστ.)	11105
ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, ΛΑΖΑΡΟΣ: Ἐρευνα γιὰ ὅσους δηλώνουν Ἕλληνες καὶ ὄχι Ρωμιοὶ (ἐπιστ.)	11429
ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΟΥ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: «Μὴ σὺν ὁμοιωθῆτε τοῖς ἔθνοις...» (ἐπιστ.)	11429
ΧΟΥΣΟΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: Τὰ ἅλντα προβλήματα τοῦ «ἀπείρου», τοῦ «σημείου» κ.λπ. (ἐπιστ.)	11031
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ: Ὁ διωγμὸς τῶν ἰδεῶν, τῶν βιολίων καὶ τῶν συγγραφέων (ἐπιστ.)	11750
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΕΥΘΥΜΙΟΣ: «Ἀερόμπικς»: Οἱ ἐλληνικὲς γυμνοπαίδες	11611
Ω.: Τὰ ἀπίστευτα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων	11742
Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ:	
- Γ.Κ. Γεωργαλᾶς, J.C. Athanas, M.P. Nilsson	11093
- R. Graves, πατὴρ Ε. Ἐλευθερίου	11175
- Ἐνθετα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ», J. de Romilly, Ἀλέξ. Μπαλτάς	11257
- Ν. Δενδρινός, Hen. Mertz	11337
- Κέλσος	11419
- Α. Τζιροπούλου-Εὐσταθίου, Π. Κώστας, Π. Φραγκέλλης, Χ. Τσικοπούλου	11492
- J.A. Michener, Ε. Σκορδᾶς, Π. Λέκκας, Γ. Πετρόπουλος	11576
- Γ.Α. Παπακωνσταντίνου, Γ. Γεωργαλᾶς	11658
- Κ. Κυριακοῦ, Δ. Σαβράνης, Γ. Ρηγᾶτος, Κ. Διακογιάννης	11737
- Ὑπ. Πολιτισμοῦ, Ἡρὼν Ἀλεξανδρεῦς, Β. Ρασσιάς, Ε. Κουτσόπουλος, Λ. Βλαδίμηρος	11817
- Γ. Κουρεμπανᾶς, Ἀθαν. Γκότσης, Ἀ. Κατράκης, Λ. Μαργατσούρης	11905

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΙΣΤ' ΤΟΜΟΥ